

AAN DE ZUIDPUNT VAN WESTERWOLDE...

De geschiedenis van de R.H.B.S. en RSG Ter Apel 1921- 2011

©2011 Redactie R.H.B.S. en RSG Ter Apel

ISBN 978-90-81-79320-9

Ontwerp omslag: Rienhart Wolf

Ontwerp en productie: Staalboek Veendam, www.staal-boek.nl

Redactie: Rienhart Wolf, Frits Bergman, Paul de Vries, Hans Wachters, Henk Dekker

Onder redactie van Henk Dekker

INHOUDSOPGAVE

	Inleiding	<i>5</i>
	Voorwoord	<i>7</i>
Hoofdstuk 1	Wat vooraf ging: het hoe en waarom van rijksscholen	<i>11</i>
Hoofdstuk 2	De relatie tussen de R.H.B.S. en Ter Apel	<i>15</i>
Hoofdstuk 3	De oprichting van de school 1914 - 1921	<i>23</i>
Hoofdstuk 4	De kloosterschool 1921 - 1924	<i>33</i>
Hoofdstuk 5	Een ode aan de baksteen: het nieuwe schoolgebouw	<i>45</i>
Hoofdstuk 6	Op weg naar volwassenheid 1924 - 1939	<i>55</i>
Hoofdstuk 7	De G. Lindeijer vereniging	<i>67</i>
Hoofdstuk 8	De school in en rond oorlogstijd 1939 - 1947	<i>77</i>
Hoofdstuk 9	Hoffenkamp's jaren 1947 - 1963	<i>93</i>
hoofdstuk 10	“Geen tuchthuis”: het gemeentelijk internaat Ter Apel	<i>111</i>
Hoofdstuk 11	Havinga aan het roer 1963 - 1971	<i>121</i>
Hoofdstuk 12	De jaren zeventig en tachtig 1971 - 1988	<i>141</i>
Hoofdstuk 13	De RSG onder Sakkers 1988 - 1993	<i>163</i>
Hoofdstuk 14	Van Hoorn neemt over 1993 - 2005	<i>173</i>
Hoofdstuk 15	De recente jaren 2005 - 2011	<i>183</i>
Hoofdstuk 16	Een school is geen gebouw	<i>193</i>

“Ik wens de scholengemeenschap veel succes. Ook hier gaat de tijd door en verouderen de dingen onder de handen van jeugd, die het (net als ik toen) meent te weten, onder de handen van mensen van middelbare leeftijd, die met moeite het leven kunnen zien en onder de handen van ouderen die de voortdurende verandering hebben leren accepteren.”

INLEIDING

“Het is een klok geworden, een staande klok in de hal; een tik-klok, want elektrische waren er nog niet... ik ben benieuwd of zij er nog is en of zij nog loopt. Staat zij al stil, never mind, de tijd gaat door.”

Gart Westerhout, Jubileumboek 1971

In 1924 schenkt de bevolking van Ter Apel een klok aan de school. Er wordt daarvoor 300 gulden bijeen gebracht. Architect Westerhout ontwerpt de klok en laat hem door Pander in Den Haag maken. Kort na de oplevering van het gebouw wordt de klok op zijn plaats gezet. Voor zover we weten op de plaats waar hij nu nog staat, rechts vooraan in de hal. Vroeger naast de kamer van de directeur, nu naast die van administratieve medewerkers Schoemaker en Brinks. Het is ook een beruchte plek. Het is de plek waar leerlingen moesten wachten op de directeur als ze de fout waren ingegaan. Het is de plek waar je te kijk stond bij leswisselingen als je daar stond te wachten tot je binnen mocht komen.

Het is dezelfde klok die zo knap gekopieerd is door leraar handvaardigheid Weits voor de ‘Zetmeelshow’ in 1981. Het is echter vooral de klok die al die jaren heeft toegezien op alles en iedereen die kwam en ging. De klok als bewaker van de poort. Het is ook de klok als bewaker van de tijd, van de geschiedenis. In het geval van de R.H.B.S./RSG Ter Apel een bijzondere klok, die een ereplaats verdient op de voorkant van ons boek en in de bijzondere geschiedenis van onze school.

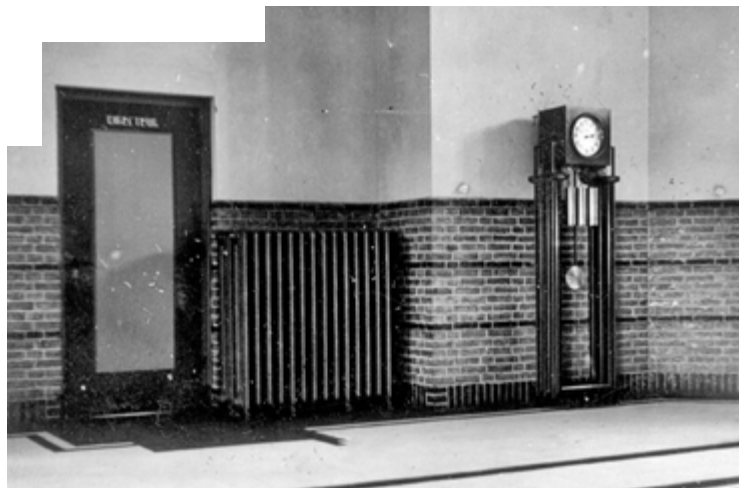
Met vijf oud-leerlingen zijn we in die bijzondere geschiedenis gedoken. Ons doel is vooral geweest om de geschiedenis van de R.H.B.S./RSG vast te leggen. Gedurende onze zoektocht vonden we een overvloed aan - vooral - oud materiaal. De archieven van de school, de gemeente en het Rijk bewaren tot onze vreugde veel belangwekkende documenten. Jammer daarentegen is dat voor ons de documenten van de laatste 20 jaar minder goed bereikbaar waren.

Gedurende onze zoektocht stuitte we op twee boeken die ook de historie van onze school belichten. Het ene boek is geschreven op initiatief van de oud-leerlingenvereniging in 1947 in het kader van het jubileum van het jaar daarvoor. Het tweede boek is geschreven door de leraren Bodewitz en Lagerweij in 1971. Van beide boeken hebben we dankbaar gebruik gemaakt. Tot slot hebben we de enthousiaste hulp gehad van heel veel mensen om de geschiedenis van de school vast te leggen. Ook via deze weg onze hartelijke dank daarvoor!

We claimen niet met dit boek het ultieme geschiedenisboek van de school te hebben geschreven. Er ligt nog veel onontgonnen terrein dat wellicht voor anderen een uitdaging biedt om in de toekomst wel het ultieme verhaal te schrijven. Misschien bij het honderdjarig bestaan? We zullen dat van harte toejuichen. We weten zeker dat onze klok, die nog steeds goed met haar tijd mee gaat, dat ongetwijfeld ook zal doen!

De redactie

De hal met de ingang van de kamer van de directeur en de monumentale klok van Pander

Opgedragen aan de Gottfried Lindeijer Vereniging:

Onze school is meer dan een gebouw. Onze school is vooral een stoet van mensen die komen en gaan, die allemaal leerling of leraar zijn (geweest) van die bijzondere school in Ter Apel. De G.L.V. heeft in de afgelopen 85 jaar met veel inzet de band tussen deze mensen in de stoet tastbaar gemaakt; de verhalen van deze mensen zijn gedurende de jaren vastgelegd. De onschatbare waarde daarvan ziet men pas bij een terugblik: het maakt dat we trots kunnen zijn op onze school en trots dat we deel hebben mogen uitmaken van deze stoet.

'Bij de IJzeren Klap komen we 's morgens altijd samen, mijn vriendinnetje en ik. Zij uit de Kavelingen. Ik uit de Tweede Mond. We fietsen dan samen naar school, naar de pas opgerichte Ter Apeler H.B.S. , voorlopig ondergebracht in de oude kloosterschool. We zijn dan twaalf jaar.

't Is herfstvakantie. Maar we gaan vanmorgen repeteren met het koortje van Mijnheer Visser. Dat is onze leraar voor geschiedenis en gymnastiek. Met een fikse wind in de rug stoven we over 't Ter Apelkanaal, waardoor we nog tijd genoeg hebben voor een ommetje.

't Sikkelaantje ligt vóór ons. Het is een brede, lichte weg, met veel gras en een rij jonge beukebomen. Op 't hoekje slaan we af, het paadje in tussen de dikke groene den-netjes. Een jongen komt aanfietsen en sluit zich bij ons

aan. Hij is lang. Blauw pak, helder witte Schillerkraag, fris gezicht, zwarte kuif. Een zwarthouten vioolkist houdt hij met één hand op zijn stuur in evenwicht. Zij hebben gisteren thuis bij Vissertje geoefend, vertelt hij. Ook de wijs van het nieuwe H.B.S. lied. Het begint zo: "Aan de Zuidpunt van Westerwolde, daar staat een H.B.S.". We rijden samen door naar school. Het is de jongen, die achter me zit in 1a, rij bij het raam. En die achter me staat in 't koortje. Nou ja, logisch, bassen achter de alten. Maar, dit is niet de weg die hij anders volgt naar school. Zou hij ons zopas gezien hebben, toen we langs zijn huis fietsten? Zou hij opzettelijk...? Oei, het leven is goed!

*Tietie Richie- van der Laan, leerling 1923 - 1928
(‘De Oude Weg’, december 1971)*

**DE H.B.S. MARSCH
VAN DE RIJKS H.B.S. TE TER ADEL**

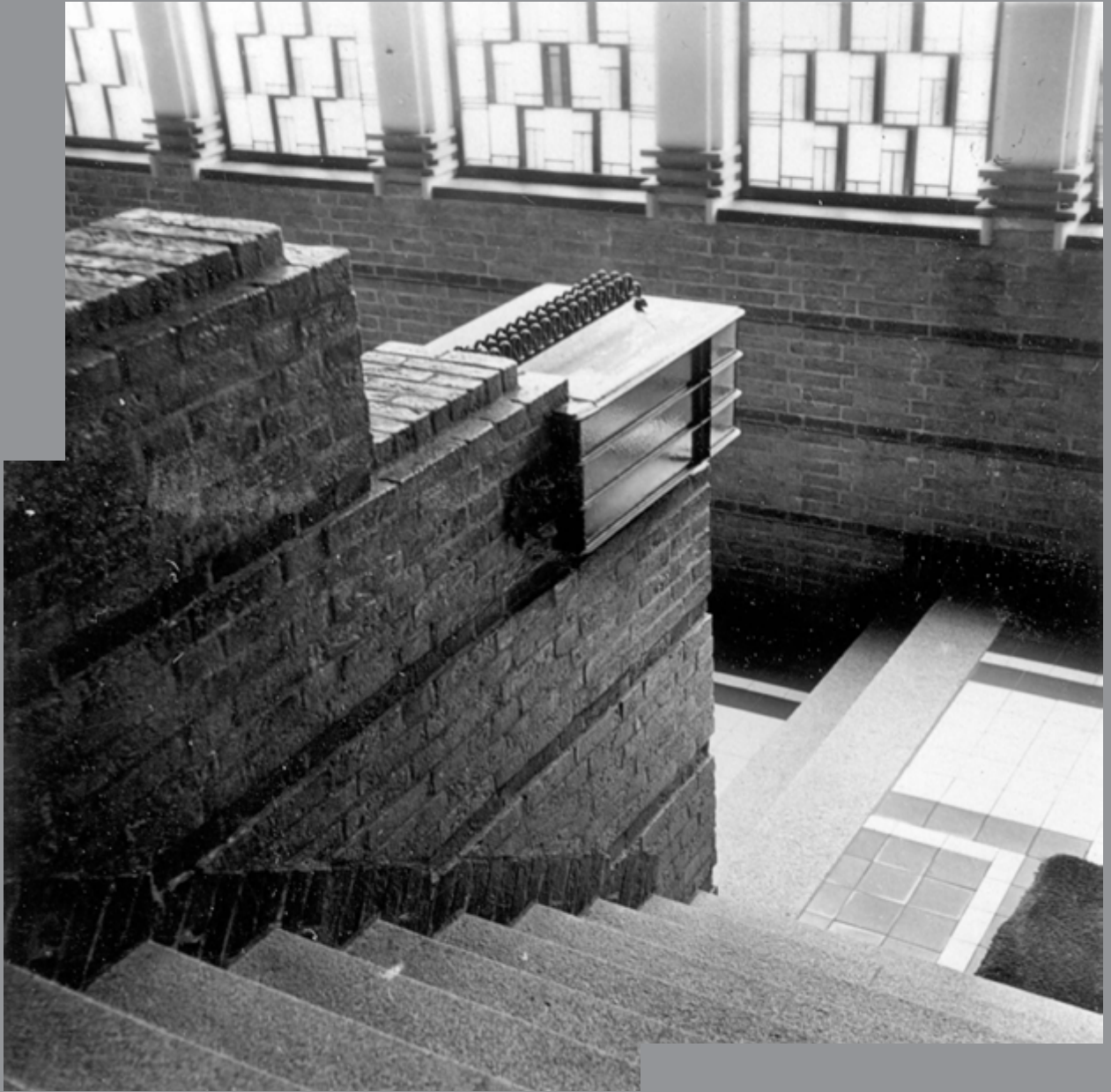
Aan de Zuidpunt van Westerwolde
Daar staat een H.B.S.
En van uren ver in 't ronde
Stroomt de jeugd naar les.
Op de fiets en met de trein en met de tram
Stroomt de jeugd naar les.

En of het stormt, of sneeuwt of regent
Hoe koud het ook mag zijn
Ziet ons komen naar Ter Apel.
Sterk, 't zij groot, 't zij klein
't Spreekt van kracht, toont vaste wil en flinke moed
Doen wat je doen moet.

In die school daar heerst de vreugde
Zo is het nog steeds geweest.
Want we meten er ons in krachten
Naar lichaam en naar geest
Op de les en 's avonds thuis, ja overal,
Naar lichaam en naar geest.

En al mag je er niet van houden,
Aan het leren komt een end
In de toekomst kun je bouwen
De school zij 't fundament
Dus pak aan en zet het door
Aan 't eind succes
Leve de H.B.S.!!

L. J. Visser, 1924

HOOFDSTUK 1

WAT VOORAF GING: HET HOE EN WAAROM VAN RIJKS- SCHOLEN

'We gaan een grote en blijvende weldaad aan het land bewijzen.'

Uit toespraak van Johan Rudolf Thorbecke, Minister van Binnenlandse Zaken bij de behandeling van de Wet Middelbaar Onderwijs - 1863

Het is 1863 als Thorbecke, die we vooral kennen als grondlegger van onze parlementaire democratie, zijn ontwerpwet op het Middelbaar Onderwijs aan de Tweede Kamer voorlegt. Veel overtuigingskracht blijkt hij niet nodig te hebben, want het voorstel wordt in een mum van tijd door de Kamers goedgekeurd. De behoefte aan goed middelbaar onderwijs wordt alom erkend. Nederland dreigt namelijk achterop te raken bij de andere Europese landen op het gebied van industriële en wetenschappelijke ontwikkelingen. Het gebrek aan breed gedragen kennis wordt gezien als belangrijkste reden voor de technische achterstand van ons land. Niet ten onrechte, als we de opleidingsmogelijkheden onder de loep nemen.

Dr. Mr. Johan Rudolf Thorbecke 1798-1872

Het onderwijs halverwege de 19e eeuw is niet breed georganiseerd. Hoewel er in de wet al lange tijd sprake is van Middelbaar Onderwijs, wordt de term zoals wij die kennen pas sinds 1857 ingevuld met de start van de M.U.L.O. Voor het gros van de bevolking beperkt het onderwijs zich tot de lagere school. Slechts een klein percentage van de bevolking vindt toegang tot het gymnasium of de Franse school, toen al twee sterk verouderde en

elitaire opleidingen. De gymnasia scholen de leerlingen op de klassieke manier. De vakken Latijn en Grieks staan uiteraard aan de basis van de klassieke vorming, waarbij het vooral draait om de geestelijke, meer abstracte ontplooiing, niet om praktisch toepasbare kennis. De Franse scholen hebben een breder aanbod van vakken (met moderne vreemde talen en geschiedenis en aardrijkskunde), maar zijn alleen toegankelijk voor de betere standen. De M.U.L.O. (Meer Uitgebreid Lager Onderwijs) is, zoals de naam impliceert, een verlening en verdieping van het lager onderwijs. Deze onderwijssoort is dan ook geregeld in de Lager Onderwijswet. Het biedt vakken als de moderne talen, wiskunde, landbouwkunde, tekenen, gymnastiek en handwerken.

Als Thorbecke met zijn wetsvoorstel van 1863 de Hoogere Burgerschool invoert, blijkt dat hij onderwijs wil starten voor 'de burgerij'. Er moeten middelbare scholen komen waar vooral praktisch toepasbare kennis opgedaan wordt. Dat is de reden dat in het wetsvoorstel het gymnasium tot het hoger onderwijs wordt gerekend. Immers, gymnasia geven je toegang tot de universiteit, de H.B.S. wordt in eerste instantie gezien als een eindopleiding.

Deze onderwijswet van Thorbecke introduceert naast de H.B.S. ook de tweejarige 'gewone' Burgerschool met algemeen vormend onderwijs voor de toekomstige ambachtsman of landbouwer, de landbouwschool en de polytechnische school. De H.B.S. heeft twee varianten: de driejarige en de vijfjarige cursus. De driejarige cursus neemt de vorm aan van een vooropleiding. De volgende vakken kunnen gevolgd worden: wiskunde, natuurkunde, biologie, geschiedenis, aardrijkskunde, moderne talen en tekenen. Leerlingen kunnen na het afsluiten van deze drie jaar doorstromen naar de vijfjarige cursus (mogelijk op een andere school), de Militaire Academie of de (Rijks)landbouwschool. De opleiding kent geen landelijk eindexamen. Scholen geven vaak een eigen bewijs van afronding van de opleiding aan de leerlingen mee.

De vijfjarige cursus biedt meer vakken aan (onder meer staatsinrichting en handelswetenschappen) dan de driejarige cursus en kent wel een eindexamen en diploma. Vooral de vijfjarige opleiding voorziet in een behoefte. De opleiding staat na verloop van tijd in een hoog aanzien, omdat blijkt dat deze scholen veel talent aantrekken en succesvolle burgers 'produceren'. Het duurt tot 1917 dat de vijfjarige cursus erkend wordt als vooropleiding van de exacte universitaire inrichtingen. In 1924 wordt de H.B.S. opgesplitst in een A-opleiding met de nadruk vooral op de economische vakken en talen en een B-opleiding met het accent op de exacte vakken.

Bang dat het bij goede voornemens zou blijven, trekt de overheid het initiatief naar zich toe met betrekking tot de stichting van deze middelbare scholen. Het is de bedoeling dat gemeenten (en particulieren) zelf tot de oprichting van een H.B.S. overgaan. Thorbecke vreest echter dat zonder aansporing daar niet zo veel van terecht komt. Er worden gemeenten daarom flinke subsidiebedragen voorgehouden om de stichting van deze Hogere Burgerschool te stimuleren. Daarnaast gaat de staat zichzelf een nieuwe rol toemeten als stichter van scholen. De regering gaat zover dat zij zelf een aantal scholen gaat aansturen en financieren. Bij de stichting van een school wordt van de gemeenten een tegemoetkoming gevraagd in de vorm van grond, gebouwen of geld, maar de overheid gaat zelf als bestuur optreden.

Overtuigd liberaal als Thorbecke is, heeft hij hier overigens niet de gedachte bij dat het Rijksscholen zouden moeten worden die volledig en oneindig lang aangestuurd en gefinancierd worden door Den Haag. Nee, Thorbecke wil vooral een eerste, krachtige impuls geven aan het middelbaar onderwijs en daarmee gemeenten aanmoedigen zelf een H.B.S. op te richten. Het totale aantal door het Rijk gesubsidieerde 'modelscholen' wordt aanvankelijk beperkt tot vijftien. Dat aantal wordt al in 1868 bereikt. Afhankelijk van vooral de politieke richting van het kabinet wordt daarna al dan niet overgegaan tot de stichting van Rijksscholen, waardoor het aantal van vijftien al snel en ruim overschreden wordt. Natuurlijk is de snelle populariteit en het succes van de H.B.S. een andere belangrijke factor, want de school blijkt uitstekend te voorzien in een behoefte.

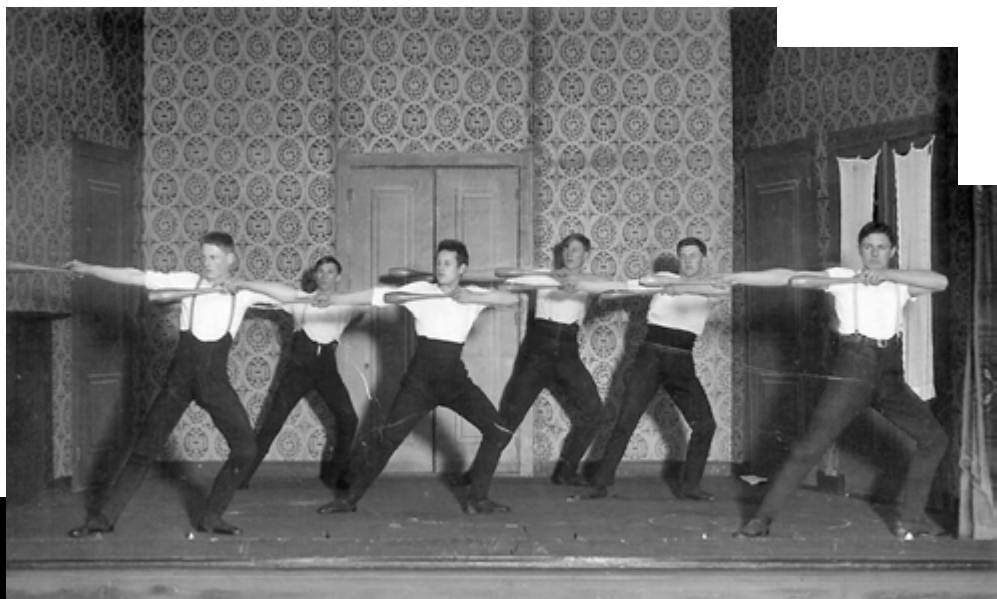
Opmerkelijk is dat een flink aantal gemeenten geen gebruik maakt van de Rijksscholenregeling, maar de voorkeur geeft aan een eigen gemeentelijke H.B.S., opgericht met enige financiële steun van de overheid. Veel gemeenten willen zelf de touwtjes in handen houden wat het onderwijs in hun gebied betreft. Groningen heeft de eer om met de oprichting van de 'Rijks Hogere Burgerschool' (het latere 'Kamerlingh Onnes College') in 1864 de eerste, echte Rijksschool te zijn.

Het doel van de wet op het Middelbaar Onderwijs is om deze vorm van onderwijs toegankelijker te maken voor de bevolking. In eerste instantie worden op de Rijksscholen dan ook geen toelatingseisen gesteld aan de leerlingen. Daarnaast heeft de overheid met de Rijksscholen zelf de regie in handen met betrekking tot de verdeling van de scholen over het land. De zogenaamde witte plekken op de onderwijskaart moeten ingevuld worden. Met andere woorden: het is niet uitsluitend aan rijke gemeenten om een H.B.S. op te kunnen richten. Met de invoering van vooral de Rijks Hogere Burgerscholen krijgen ook leerlingen in kleinere gemeenten op het platteland de mogelijkheid goed onderwijs te volgen. Het mag duidelijk zijn dat ook de R.H.B.S. Ter Apel heeft mogen profiteren van de spreidingsdrift van de overheid.

Het initiatief van Thorbecke om het middelbaar onderwijs op deze actieve manier vanuit Den Haag vorm te geven, staat aan de basis van de oprichting van onze school. Zoals we zullen zien, zou - zonder de regeling van Rijksscholen en de financiële steun van de overheid, de gemeente en de plaatselijke bevolking - de R.H.B.S. Ter Apel nooit tot stand gekomen zijn.

Henk Dekker

Uitvoering leerlingen R.H.B.S. in hotel Boschhuis eind jaren 20.

HOOFDSTUK 2

DE RELATIE TUSSEN DE R.H.B.S. EN TER APEL

“Dit alles wijst er op dat de inwoners dezer streken groot belang stellen in uitgebreid onderwijs aan hunne kinderen. Gretig wordt de bestaande gelegenheid daartoe aangegrepen. En nog meer, mag men met recht verwachten, zal deze belangstelling zich uiten, wanneer door de oprichting eener H.B.S. de gelegenheid in volle mate wordt gegeven.”

Brochure 'R.H.B.S.-Comité te Ter Apel', april 1914

De feitelijke relatie tussen de Rijks Hoogere Burger School (later Regionale Scholengemeenschap) en het dorp Ter Apel is ontstaan bij de oprichting van de school in 1921. Vele jaren eerder waren er echter al activiteiten vanuit de Ter Apeler bevolking op gang gekomen om voortgezet onderwijs naar Ter Apel te krijgen. We zullen proberen een globaal onderzoek te doen naar de geschiedenis van de relatie tussen de school en de bevolking van Ter Apel. Daarmee wordt recht gedaan aan het aloude gezegde, dat wanneer je het heden wilt kennen, je dit pas kunt doen als je het verleden niet buiten beschouwing laat.

Welnu, een helpende hand heeft er aan bijgedragen de geschiedenis van een belangrijke periode in de ontwikkeling van Ter Apel op gang te brengen. De oprichting van de 'Vereeniging ter bevordering van land- en tuinbouw, handel en nijverheid te Ter Apel' luidde in 1889 een periode in waarin Ter Apel zich sterk ontwikkelde als streekcentrum.

Deze vereniging is welhaast te beschouwen als de moeder van vele 'aftakkingen' die in de loop van de jaren uit die vereniging zijn

ontstaan. Vele van die verenigingen zijn te beschouwen als dochters die met wederzijdse instemming uit de oude grote vereniging zijn ontstaan; andere zijn op eigen houtje ontwikkeld. Van al die verenigingen kan gezegd worden dat hun geboortedatum rondom 1900 ligt. Het was een onstuimige periode in Ter Apel dat de groei van een 'booming town' doormaakte. De eerste aanleiding daartoe was 40 jaar eerder het doorgraven van het kanaal uit de richting Stadskanaal. Daarnaast valt te constateren dat er veel animo bij de bevolking was om mee te gaan in de positieve ontwikkeling van het dorp. Diverse 'local – leaders' stonden op om mee te werken aan het tot stand brengen van nieuwe en vernieuwende zaken in het dorp.

Het één en het ander blijkt concreet uit de oprichting van onder meer verenigingen en instellingen, zoals de vestiging van een postkantoor, verschillende kerken en een synagoge, hotels en andere horecabedrijven, een aardappelmeelfabriek, een boterfabriek, een paardentram naar Zuidbroek, tramlijnen naar Emmen (E.D.S), Dedemsvaart (D.S.M.) en Winschoten (O.G.) en nadien busver-

Meester Tjaard Koning in 1930, toen hoofd van de O.L.S. Ter Apel West

bindingen (Bergman's automij.) naar diverse plaatsen. Voorts mag genoemd worden de rechtstreekse of zijdelingse bemoeienis met aanleg van wegen en waterverbindingen en het brandweerwezen. In dit verband moeten ook nog genoemd worden de oprichting onder meer van een Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer, een Groene Kruisvereniging, een begrafenisvereniging en het Düllmer-orkest (harmonie- en fanfaremuziek).

Intussen was ook het belang van onderwijs in beeld gekomen. Daartoe werd een commissie ingesteld die moest onderzoeken hoe de opleiding van jongeren na het verlaten van het lager onderwijs ter hand kon worden genomen. Met name werd daarbij gedacht aan een opleiding op het gebied van handel en aanverwante zaken. Zo werd met financiële steun van het Rijk de Handelskursus opgezet, geleid door bekwame docenten. Daarmee waren de eerste schreden gezet op het terrein van vervolgonderwijs. Daar bleef het evenwel niet bij. Uit de verslagen van de bijeenkomsten van de Handelsvereniging Mercurius (officieel opgericht in 1911) blijkt dat toen reeds gesproken werd over de wenselijkheid van de komst van een Rijks Hogere Burgerschool naar Ter Apel.

Een illustre gezelschap van Ter Apeler ondernemers op een handelstentoonstelling. Uit deze kring kwamen de eerste initiatieven voor de oprichting van een R.H.B.S.

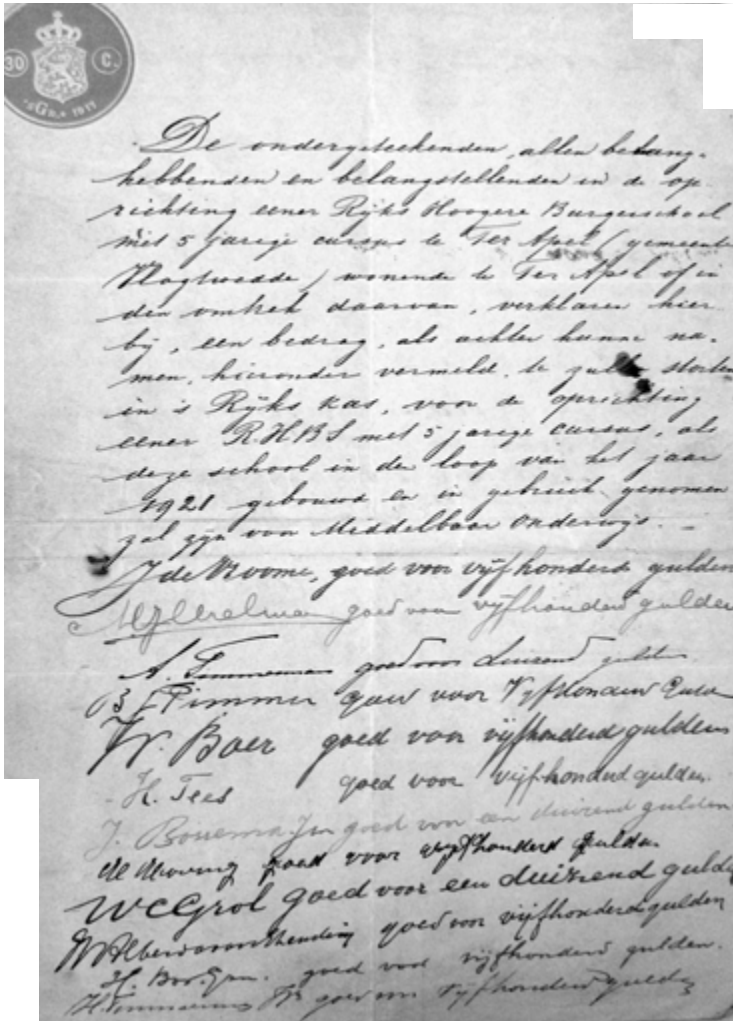
In de notulen van een vergadering van de handelsvereniging van 25 november 1909 in het hotel Beckmann is het volgende te lezen:

...” *Verslag Hoogere Burgerschool.*

Dit verslag wordt uitgebracht door den Heer T.Koning en luidt aldus:

Vergadering, 11 Nov. 1909 in't Hotel Beckmann te Ter Apel. Aanwezig de Heren Lubberman, Leewerke, Beekhuis, Oostinje, Nicola, Wolf en Koning. De Heer Nicola opent de vergadering met een kort woord, waarna hij het woord geeft aan de Heer Leewerke, die zegt dat de tijd gekomen is om te gaan werken voor een H.B.S. te Ter Apel. Hij wijst er op, dat te Stadskanaal reeds lang soortgelijke pogingen worden aangewend en dat het gewenscht is, dat we Stadskanaal voor zijn. De Heer Lubberman, die daarna het woord vraagt, wijst uitvoerig op de gunstige ligging van Ter Apel, zijn schoone toekomst, etcetera en merkt op dat de tijd gekomen is om ernstig aan de zaak te gaan werken. De Heer Koning vraagt de Heer Leewerke, waarvan de H.B.S. de leerlingen zal betrekken. De lagere scholen zullen ze toch zeker niet kunnen leveren, daar aan het toelatingsexamen nogal hooge eischen worden gesteld. Op het

Akte uit 1917 waarin een groot aantal min of meer vermogende Ter Apelers zich financieel garant stelt voor de oprichting van "eener Rijks Hoogere Burgerschool"

van de Heer Koning tegemoet zou zijn gekomen, waarop de Heer Koning antwoordt, dat de Heer Leewerke in het Lager Onderwijs toch zeker geen voorbereiding van het middelbaar onderwijs wil zien. Behalve Fransch, zouden de kinderen, die met een H.B.S. niets nodig hebben, en dat zullen toch zeker de meeste leerlingen uit onze klassen nog heel wat ballast verwerken, waaraan zij later niets hebben en dat toch zeer zeker zal gaan ten koste van veel, dat voor het leven van veel nut kan zijn; we hebben de kinderen niet voor te bereiden voor een middelbare school, maar voor het leven.

De Heer Leewerke zegt, dat hij er volstrekt niet tegen is, dat er een school voor M.U.L.O. komt, maar hij zegt dat de eischen niet zwaar zijn, daar toch te Coevorden de leerlingen van de o.l.s. zonder examen zijn toegelaten tot de H.B.S., waarop de Heer Wolf antwoordt dat dit zeker een noodsprong zal zijn geweest om eerst maar leerlingen te krijgen; maar dat ook zeker de H.B.S. te Coevorden op den duur zal moeten voldoen aan de eischen van een H.B.S. met 3-jarige cursus en dat dit dus wel zal veranderen.

Nadat nog enkele keeren het woord is gevoerd wordt besloten te gaan werken voor een school voor M.U.L.O. en een H.B.S. Een commissie

oogenblik bezoeken wel jongens en meisjes uit Ter Apel een H.B.S., maar deze zijn er gekomen door veel privaattlessen. En deze privaattlessen kunnen wel bekostigd worden door de gegoede ingezetenen, maar de breede middenklasse, die toch ook wel van het middelbaar onderwijs zal willen profiteren zal dit te kostbaar worden. Hij zou er daarom voor zijn, eerst een school voor U.L.O. te bouwen, waar de leerlingen ook voor een H.B.S. worden opgeleid.

De Heer Wolf kan zich met beide partijen verenigen; hij zou graag zien, dat er gewerkt wordt voor een H.B.S., maar ook lijkt hem de opmerking van den Heer Koning ad rem. Voor een H.B.S. zal er eerst een school voor M.U.L.O. moeten komen. Hij weet, dat aan het toel.examen zulke zware eischen worden gesteld, dat een leerling der o.l.s. niet anders dan door middel van veel privaattles aan die eischen kan voldoen. Bovendien is een school voor M.U.L.O. bereikbaar, daar we zeer zeker in deze de steun van de autoriteiten hebben. De Heer Leewerke zegt dat als aan de scholen een onderwijzer met akte Fransch wordt aangesteld, aan het bezwaar

Hotel Beckman in het begin van de vorige eeuw, ten tijde van de vergadering van de initiatiefnemers voor het oprichten van een R.H.B.S.

van voorbereiding en onderzoek zal worden gevormd en daartoe zullen de verenigingen in de buurt worden uitgenodigd één of meer leden in die commissie te benoemen. Opgave van namen wordt voor 15 jan.a.s. ingewacht bij de secr.van Vereniging voor Plaatselijk Belang te Ter Apel.

Aan de volgende verenigingen zal een schrijven worden gezonden: Plaatselijk Belang te Nieuw Weerdinge, Ter Apelkanaal, Emmer Erfscheideven, Musselkanaal en de Landbouw-Vereeniging te Sellingen, Roswinkel en Valthermond.

De Heer Koning, daartoe aangezocht, zal zich met de uitvoering van dit besluit belasten.

Daar de vergadering hiermede aan het eind van hare voorloopige werkzaamheden was gekomen werd ze door den voorzitter met een hartelijk woord van dank gesloten.

De voorzitter dankt den secr. voor zijn uitvoerig verslag, waarna het voor kennisgeving wordt aangenomen....”

*

Zo mag geconcludeerd worden dat het eerste schriftelijk bewijs van een relatie tussen de bevolking van Ter Apel en de school te dateren is in 1909. Maar ongetwijfeld is ‘in de wandelgangen’ reeds ruim daarvoor al gesproken over de zo gewenste komst van een H.B.S. naar Ter Apel.

Na de bovengenoemde vergadering blijft het dan stil binnen de gelederen van Mercurius. Komt dit omdat misschien de Vereniging voor Plaatselijke Belangen taken van lokaal belang heeft overgenomen?

De RSG is ingebed in veel van de lokale tradities. Zo neemt de school bijvoorbeeld deel aan het vermaarde Ter Apeler Carnaval met een eigen praalwagen.

Wat hier ook van zij, in het jaar 1914 verschijnt op 8 april in ‘Eerelman’s krantje’ een artikel van de hand van het R.H.B.S. Comité te Ter Apel, waarin verslag wordt gedaan van een vergadering van 7 april in het Boschhuis te Ter Apel. Het is een belangrijke avond, want daar wordt aan een groot publiek bekend gemaakt wat er inmiddels is gedaan en nog gedaan moet worden “om in Ter Apel tot een Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus te komen”. Enkele sprekers uit Ter Apel voerden het woord zoals de heren Buining en dokter Lubberman en het kamerlid Sannes (kiesdistrict Veendam) en in later stadium notaris Van der Knaap uit Sellingen.

Op velerlei terrein bleef het in 1914 benoemde bestuur van het R.H.B.S.-comité (bestaande uit de heren Lubberman, Bos, Eerelman en De Vroome) intensief doende om het doel te bereiken daarbij stevig gebruik makende van politieke lijnen naar Den Haag.

Bij Koninklijk Besluit van 31 maart 1921 besloot de Minister van Onderwijs om met ingang van 1 augustus van dat jaar een R.H.B.S. met 5-jarige cursus op te richten te Ter Apel.

Conform de wettelijke regels moest de gemeente Vlagtwedde een Commissie van Toezicht benoemen. De leden van zo’n commissie waren gewoonlijk plaatselijke notablen, afkomstig uit de diverse geestesrichtingen. Zo waren bijvoorbeeld altijd een dominee en een pastoor lid van de commissie. De functie was een belangrijke voor school en dorp. Als lid van de commissie moest je zelfs een eed afleggen voor de Kantonrechter te Winschoten. Zo bleef de relatie school - bevolking ook weer bevestigd.

Opnieuw was er sprake van een bevestiging van de goede relatie tussen de Ter Apeler bevolking en de school toen bij de officiële opening van het nieuwe gebouw aan de Oudeweg op 5 september 1924 door één der ouders namens de ingezetenen een klok werd aangeboden. De architect van de school, de heer Gart Westerhout (1892-1975), was ook de ontwerper van het schoolinterieur. Toen de ingezetenen een ontwerper voor de monumentale klok in de hal zochten, viel het oog op Westerhout. Westerhout nam contact op met de meubelmakerij Pander, gevestigd in Den Haag en Rotterdam, bekend van het vervaardigen van interieurs van grote zeeschepen. Het resultaat van hun samen-

Het postkantoor op de hoek van de Hoofdstraat en de Viaductstraat omstreeks 1916. Het aantal ambtenaren weerspiegelt de opkomst van Ter Apel als streekcentrum.

werking is met de klok nog steeds te bewonderen. Gestadig aan tikt de tijd nog steeds voort, afgewisseld met Big Ben-slagen.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de school in 1971 werd door de oud-leerlingen een optocht gehouden door het dorp. Het was waarlijk een grote en grootse gebeurtenis in die tijd. Vooraf gegaan door de Ter Apeler Harmonie trokken de feestgangers door het centrum en de nieuwbouw, klagewijs voorzien van borden met het jaartal van afstudeeren. De bevolking stelde de onderneming zeer op prijs door het uitsteken van vlaggen. 's Avonds in de school bracht de Harmonie nog een uitgebreide serenade.

Om de waardering van de bevolking voor de school over te brengen bood de handelsvereniging Mercurius een groot vuurwerk aan.

Ook het fraaie gebouw van de school met daarin vele faciliteiten vervulde een functie in het dagelijks leven van de bevolking. Zo maakte de gymnastiekvereniging T.G.A.V. onder leiding van vooral meester Lukkien veelvuldig gebruik van het gymnastieklokaal en de daarin aanwezige toestellen. .

Jarenlang was in de toenmalige meisjeskamer van de school een bibliotheek gevestigd, op-

gezet door het Departement Ter Apel van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, onder de bezielende leiding van mevrouw Marchien Visser, weduwe van de vroeg overleden leraar L. Visser.

Ook werden door het Nutsdepartement regelmatig lezingen over actuele onderwerpen gehouden en voordrachtsavonden gegeven door landelijk bekende auteurs en acteurs. Leraren van de school waren ook regelmatig gastspreker. In de school was altijd wel een lokaal beschikbaar om Nutsavonden te houden.

Op vele andere terreinen was de relatie school - dorp zichtbaar. Niet alleen direct, maar ook indirect. Zo speelde bijvoorbeeld de tekenleraar Hemkes jarenlang een rol in het dorp wanneer er sprake was van een gebeurtenis, waarbij een cadeau moest worden gegeven, zoals bijvoorbeeld bij een huwelijk, een opening of een jubileum. Dikwijls was daarbij een ets van Hemkes een uitgelezen object. In vele huiskamers zijn ze nog te vinden.

Al voor de oorlog dreigden er donkere wolken, want het aantal leerlingen begon terug te lopen. Dat was grotendeels het gevolg van ontwikkelingen in Emmen en Stadskanaal waar inmiddels ook voortgezet onderwijs werd aangeboden.

Ingebruikname van de nieuwe brandspuit van Ter Apel. Opname van omstreeks 1916, waarschijnlijk in de buurt van het Klooster.

De bezorgdheid drong door tot het toenmalige college van burgemeester en wethouders. Het leerlingenaantal werd dusdanig laag dat opheffing van de school dreigde. Om een lang verhaal kort te maken, kan vastgesteld worden dat de gemeente Vlagtwedde eind jaren veertig van de vorige eeuw tot het inzicht kwam dat de vestiging van een jongensinternaat in Ter Apel een goede zaak zou zijn.

In stilte werden de nodige voorbereidingen getroffen via contacten met het ministerie van O.K. en W. en met de Inspectie Middelbaar Onderwijs. In dezelfde periode kwam via een executieveiling (juni 1950) het voormalig café Scholtens met speeltuininventaris aan de Sellingerstraat te koop. De gemeente Vlagtwedde werd eigenaar voor fl.20000.—

Het plekje, gelegen in een bosrijke omgeving en vlak bij de school leek uitermate geschikt voor de vestiging van het beoogde internaat. De gemeenteraad stemde in met een benodigde bestemmingswijziging van de plek en een kredietverlening en het gebouw kon worden aangepast aan de nieuwe bestemming.

In 1951 kon worden overgegaan tot de benoeming van een directeur, hoofdassistenten en assistenten. Bij de opening van het internaat op 1 september 1952 waren er twintig leerlingen. Het was een welkome aanvulling op het leerlingenaantal van de R.H.B.S. en de M.U.L.O.-school.

Er bleken voor het schooljaar 1950/1951 slechts dertien leerlingen voor de eerste klas te zijn. Het duurde vrij lang voor volgende stappen werden ondernomen. Op 1 oktober 1959 stuurde de burgemeester een brief naar de toen nog bestaande Commissie van Toezicht om de ontstane situatie nader onder ogen te zien.

Een gesprek tussen B en W en de leden van de commissie had plaats op 15 februari 1960. Er werden “lijnen uitgelegd” met als resultaat dat enkele notabelen uit Ter Apel voorstelden het jongensinternaat een particulier karakter te geven. Dat zou in de “markt” beter liggen. Ook in de jaren daarna spanden de gemeente Vlagtwedde en het bestuur zich tot het uiterste in om het internaat weer landelijk in beeld te krijgen opdat het aantal leerlingen kon worden uitgebreid. Zo werd bijvoorbeeld ook plaats geboden aan meisjes. Vooral waar het ging om kinderen van wie de ouders in het buitenland werkten, was er concurrentie van gelijkwaardige internaten in de omgeving van Schiphol. Uiteindelijk moest het internaat in 1985 worden opgeheven. Inmiddels was de zogenaamde Mammoetwet ingevoerd waarin mavo, havo en vwo tezamen hadden gezorgd voor een forse toename van het aantal leerlingen. Het internaat als “levensverzekering” voor de school had wat dat betreft haar taak met glans volbracht.

Op meerdere punten is er in het verleden gedurende het 90-jarig bestaan van de school sprake geweest van een duidelijke verbondenheid tussen de plaatselijke bevolking en de school; het voert te ver om een opsomming te geven van al die punten. In het vorenstaande is er naar gestreefd een aantal hoofdpunten naar voren te halen. De kleinere punten zullen ongetwijfeld bij de jubileumgangers naar boven komen.

Gedurende de laatste jaren is het schoolgebouw 's avonds feestelijk verlicht. De landelijk bekende uitstraling van de stijl van de vermaarde Amsterdamse School komt dan in al zijn fraaiheid naar voren. Dat deze uitstraling nog lang zal mogen worden opgenomen in de harten van de Ter Apeler bevolking en weer, op welke wijze dan ook, terug zal kaatsen richting school, is de wens van velen en ook van

Dick Wolf, najaar 2010

Een relatie tussen R.H.B.S. en de Ter Apeler bevolking was al vroeg gelegd na het gereedkomen van het nieuwe schoolgebouw. Leraren Visser, Hoffenkamp en Zwanenburg speelden vanuit de R.H.B.S. een belangrijke rol in het Nutsdepartement.

TER-APEL, Nov. 1925.

L. S.,

Evenals het vorige jaar, zullen er POPULAIRE WINTERLEZINGEN worden gehouden, de nummers 1—2—3—4 en 6 in de R. H. B. S. alhier en nummer 5 in de OPENBARE LAGERE SCHOOL, (Oost.)

• (Zie verder de toelichtingen.)

PROGRAMMA :

- 17 NOV., half acht, de Hr. D. DE GROOT over:
DE INVALIDITEITSWET. (Raden van Arbeid.)
- 15 DEC., half acht, de Hr. J. DE KONING, Arts over:
HOMOEOPATHIE.
- 12 JAN., half acht, de Hr. E. REINECK over:
HOUT en LIGNOSTONE.
- 2 FEBR., half acht, de Hr. H. ZWANENBURG over:
De Fransche blijspeldichter MOLIÈRE.
- 2 MAART, half acht, de Hr. J. WESTER over:
INRICHTING en ONDERHOUD van AQUARIA.
(Zie toelichting.)
- 23 MAART, half acht, de Hr. L. J. VISSER over:
DE VOLKENBOND.

N.B. Op den avond van den Heer J. WESTER in de O. L. School (Oost) zal een AQUARIUM worden ingericht en daarna onder de aanwezigen verloot (waarde ± f 15.—)

Nutsleden en gezinsleden betalen per avond 10 cent, niet nuts-leden 25 cent.

Voor nadere aankondiging, zie NEGEN's advert.-blad, boven de gemeente-publicaties.

Het Bestuur van het Nutsdepartement Ter-Apel:

L. J. VISSER, Voorz.

W. FABER, Penningm.

J. G. HOFFENKAMP, Secr.

HOOFDSTUK 3

DE OPRICHTING VAN DE SCHOOL 1914 - 1921

“Er kome een 5-jarige H.B.S. te Ter Apel, dat niet langzaam
maar sprongsgewijs vooruitgaat.”

Mr. G.W. Sannes in de Tweede Kamer, 24 januari 1918

In het vorige hoofdstuk hebben we kunnen lezen hoe enkele notabelen uit het dorp het voortouw hebben genomen om tot een comité ter oprichting van de R.H.B.S. te komen. Het is op zijn minst opmerkelijk te noemen dat het comité erin geslaagd is om een dergelijke school in het dorp te krijgen. Op het eerste gezicht is het wellicht ook opmerkelijk te noemen dat een dergelijk comité nodig was om in actie te komen en dat de gemeente niet zelf het initiatief neemt. Sterker nog, van een enthousiaste steun van de gemeente kunnen we – althans wat het allereerste begin betreft – niet spreken. De gemeente Vlagtwedde heeft duidelijk andere prioriteiten die vooral betrekking hebben op de economische ontwikkeling van het gebied. Vooral de achterblijvende werkgelegenheid is een bron van zorg. Bovendien is de gemeente niet bijzonder draagkrachtig. De oprichting van een R.H.B.S. staat dan zeker ook niet hoog op het prioriteitenlijstje (als het er überhaupt op staat).

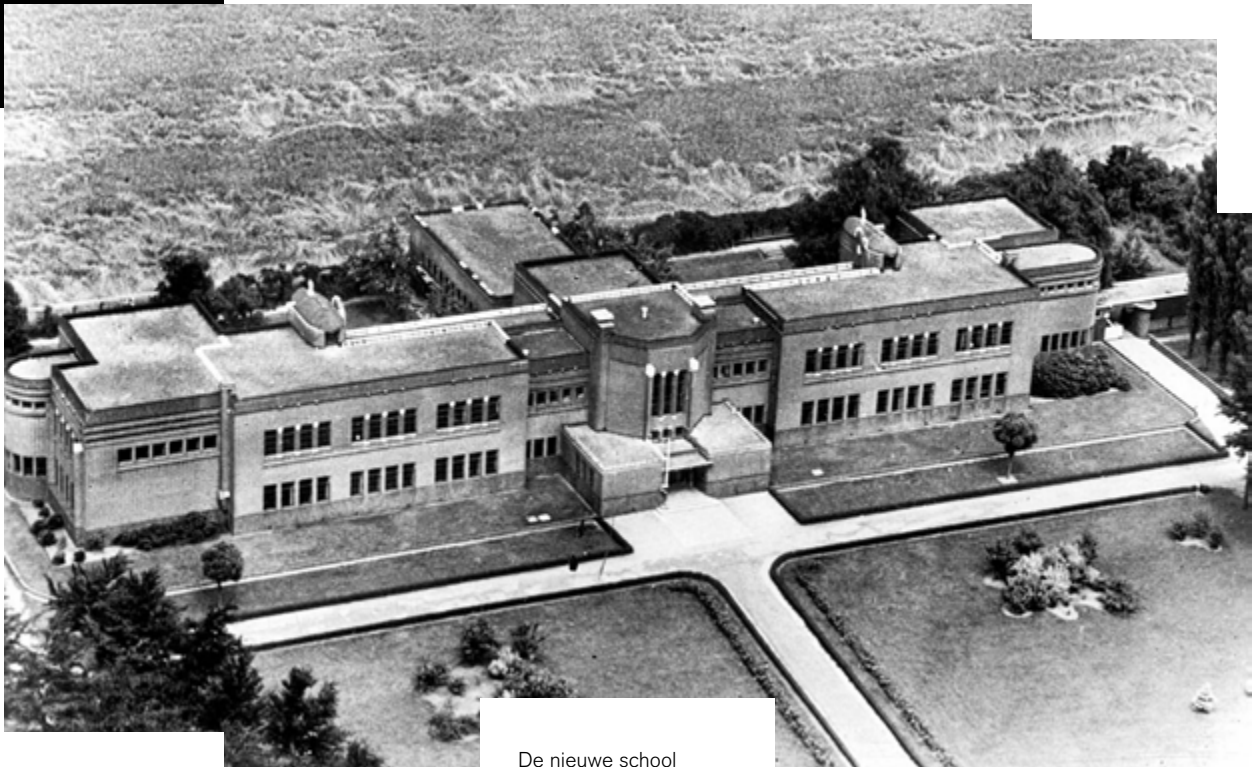
Mr. Goswijn Willem
Sannes 1875-1930

Het is daarnaast niet alleen een financiële kwestie: men is immers al bezig om tot de oprichting van een M.U.L.O. in Ter Apel over te gaan (opgericht in 1919). Om er nog een school bij te bouwen, ook al is het met Rijkshulp, ligt zeker niet voor de hand.

Een R.H.B.S. lijkt ook geen logische stap in de ontwikkeling van het dorp. De M.U.L.O. staat er nog niet, ander voortgezet onderwijs

(of eigenlijk: Middelbaar Onderwijs) is er niet in de directe omgeving. Het ligt dan eerder in de lijn der verwachting om aan een ander type school te denken. Een school die misschien dichter bij een groter deel van de bevolking staat, zoals de landbouwschool. Om dan direct over te gaan tot een Rijksschool waar er niet zoveel van zijn (en niet van zouden moeten komen volgens de overheid) en waar toch ook veel geld voor opgehoest moet worden, lijkt veel te hoog gegrepen. Daarbij komt dat een H.B.S. toch nog tamelijk elitair is. Alleen de goeude burgerij kan zich de gang naar een dergelijke opleiding veroorloven. In een platte-landsgebied als Westerwolde ligt een dergelijke school niet voor de hand, al was het alleen maar omdat het moeilijk zou kunnen worden om aan voldoende leerlingen te komen.

Toch is er een aantal oorzaken aan te wijzen die verklaren waarom de R.H.B.S. in Ter Apel een feit is geworden. Ter Apel en omstreken kennen allereerst een ambitieuze groep van vooraanstaande inwoners, van lieden die het nog relatief jonge gebied verder willen brengen. Ter Apel is in ontwikkeling en de verwachting bij velen is dat het zich zou ontwikkelen tot een grote woon- en werk-kern. Ook het aantal inwoners met hogere beroepen neemt toe. Binnen deze groep van vooraanstaande Ter Apelers leeft dan ook de overtuiging dat een R.H.B.S. de verdere ontwikkeling van het dorp alleen maar zal versterken en versnellen.

De nieuwe school vlak na de oplevering met direct achter het gebouw de graanvelden.

Van deze groep van ambitieuze mensen moeten zeker dokter Lubberman, meester De Vroome en uitgever Eerelman genoemd worden. Dokter Lubberman is huisarts in Emmer-Compascuum. Hij profileert zich sterk in de eerste bijeenkomsten van deze notabelen en wordt benoemd tot voorzitter van het comité in de eerder genoemde bijeenkomst van 1914. Meester J. de Vroome, onderwijzer in De Maten, is de onvermoeibare secretaris van het comité. Hij laat nooit na de omgeving wakker te schudden en te houden. Niet alleen door de brieven die hij voortdurend schrijft, maar ook door de rondes die hij in de omgeving maakt om geld los te krijgen voor de eerste toezeggingen van de overheid. Hij houdt ook de gemeente nauwkeurig op de hoogte van zijn vorderingen. Zijn correspondentie met de burgemeester - die terug te lezen is in het gemeentearchief - spreekt boekdelen. Dat hij zeer betrokken is, blijkt onder meer uit een brief die hij aan burgemeester Buiskool schrijft en waarin hij vertelt dat hij een bezoek heeft gebracht aan een welvarende familie die (flinke) financiële steun heeft toegezegd. Als De Vroome zich meldt om het geld te verzilveren via een kwitantie, krijgt hij te maken met 'den oudsten zoon' die, zo merkt De Vroome sarcastisch op, kennelijk de scepter zwaait in het gezin en weigert de toezegging na te komen omdat hij een conflict heeft met de gemeente. De verontwaardiging van De

Vroome over het niet nakomen van de toezegging druipt van zijn pen. Uit zijn aantekeningen blijkt overigens dat het geld later alsnog is geïnd. Uitgever Eerelman, hoewel al vanaf 1914 bestuurslid, manifesteert zich nadrukkelijk in de zogenaamde tweede fase van het comité, nadat de eerste aanvraag door de overheid geweigerd wordt. Andere leden van het aanvankelijke comité zijn de heer Bos, de eerste directeur van de M.U.L.O en de heren Buining, Smid en Leeuwerke.

Het comité heeft twee doelen voor ogen. Allereerst het verwerven van draagvlak op alle niveaus, van de plaatselijke bevolking tot de landelijke politiek. Het tweede doel is om de fondsen te werven die benodigd zijn om te voldoen aan de voorwaarden van het Ministerie van Onderwijs. Voor het eerste wordt flink gelobbyd: er worden veel gesprekken gevoerd, bijeenkomsten gehouden, brieven geschreven en er wordt een brochure uitgegeven. We kunnen ons voorstellen dat de argumenten voor het oprichten van een R.H.B.S. in Ter Apel keer op keer de revue passeren en de plaatselijke bevolking er voortdurend mee geconfronteerd wordt.

Het zijn dan ook goede argumenten, die feitelijk al in de bijeenkomst van 1914 naar voren komen. Het comité publiceert in datzelfde jaar een brochure van enkele pagina's waarin al deze argumenten uitgebreid aan de orde komen. Allereerst: er is in de ruime omgeving van Ter Apel geen H.B.S. te bekennen. Met veel verve wordt voorgehouden dat

De Ter Apelers die wonen in pakweg het gebied dat wordt omsloten door de Vijverstraat, Stationsstraat, Hoofdstraat en Nederveen Cappelstraat zullen hun ogen nauwelijks kunnen geloven bij het zien van deze foto. Het is een plaatje genomen rond 1930. De onbekende fotograaf hing uit het raam van het muzieklokaal op de bovenverdieping van de oostvleugel van de toenmalige R.H.B.S (Rijks Hogere Burger School). De blik van de fotograaf is in westelijke richting. De kleine beuken-boompjes langs de Oude Weg zijn nu statige bruine beuken. Het gebouw links is de locomotievenloods van de Stoomtramweg-Maatschappij Oostelijk Groningen (OG). Dat was een maatschappij voor vervoer van personen en goederen in het gebied tussen Ter Apel en Delfzijl van 1915 tot 1948. Dat gebouw is inmiddels gesloopt. De rails zijn zichtbaar vóór het gebouw en lopen vanaf de Hoofdstraat in noordelijke richting. Ongeveer 200 meter achter de loods is het sportterrein van de R.H.B.S. (en ook de ULO) zichtbaar, het is omzoomd door boompjes. Het zandpaadje waarover de R.H.B.S.-leerlingen naar het sportterrein liepen, kruist de rails. Direct achter de loods is de Stationsstraat te zien, waarschijnlijk nog niet verhard. In de verte zien we het zusterhuis Sint Lucia. Het hele gebied rond het sportterrein is nog volledig onbebouwd, het is allemaal weiland. Hoe anders ziet dat er nu uit! Ook voor de leerlingen van de huidige (R.S.G) Regionale Scholen Gemeenschap is de foto interessant: het hele schoolplein bestond uit niet meer dan het kleine betegelde pleintje voor de ingang van de school, hier op de voorgrond zichtbaar.

de dichtstbijzijnde scholen op 27 kilometer liggen (Winschoten), op 28 kilometer (Veendam en Coevorden) en 80 kilometer (Assen). Het is ook een gebied met veel inwoners. Het gaat immers om Ter Apel, Musselkanaal, Ter Apelkanaal, de Monden, Roswinkel en omstreken en natuurlijk Westerwolde. Maar ook de jongeren uit Nieuw-Weerdinge, Emmer-Compasuum en Munsterscheveld zijn potentiële leerlingen. Al met al een gebied van ongeveer 40.000 inwoners, zo schat het comité.

Bovendien zal, als gevolg van ontginning en kanalisatie, het aantal inwoners de komende jaren toenemen, zo is de verwachting. Ook is er nu een duidelijke behoefte aan meer en beter onderwijs en die behoefte zal alleen maar toenemen. Veel inwoners volgen nu al (korte) cursussen van allerlei aard en een behoorlijk aantal jongeren volgt onderwijs elders in Groningen of Drenthe.

Het comité wijst ook op het feit dat Emmen initiatieven aan het ontwikkelen is om tot een R.H.B.S. te komen. Fijntjes toont men aan dat Ter Apel veel gunstiger gelegen is, niet alleen is Ter Apel een knooppunt van allerlei (tram)wegen, ook ligt Emmen dichtbij Coevorden en zal een school daar een bedreiging vormen voor de school in Coevorden. Een school in Ter Apel zal voor geen enkele andere school een bezwaar zijn.

Uitbreidingsplan van Ter Apel uit omstreeks 1925. De centrale positie van de R.H.B.S. is goed zichtbaar. De gronden daarachter gelegen zijn reeds verkaveld, waarschijnlijk reden om aanvankelijk de aanleg van een sportterrein achter de school tegen te houden. Het sportterrein van de MULO is al wel aangegeven en werd ook daadwerkelijk door de R.H.B.S. leerlingen gebruikt.

De heren van het comité weten ook dat ze met 'goedgevulde handen' moeten komen. Het voorbeeld wordt gegeven van de gemeente Hoogeveen (ook bezig om een R.H.B.S. te krijgen) die 40.000 gulden beschikbaar stelt plus de benodigde grond en van de gemeente Amersfoort die maar liefst 200.000 gulden meebrengt om de gemeenteschool om te laten zetten in een Rijkschool.

Het comité heeft zich als doel voor ogen gesteld om niet alleen geld van de gemeente Vlagtwedde te vragen, maar ook van particulieren in de ruime omgeving en van omliggende gemeenten. De grond voor de school zal door de gemeente Groningen, die als oud-ervener nog veel gebieden in en rond Ter Apel in zijn bezit heeft, beschikbaar gesteld moeten worden.

Uit een verslag van de druk bezochte vergadering van 1914 in de 'Krant van Eerelman' blijkt dat de politiek betrokken is bij deze zaak. De vertegenwoordiger van het kiesdistrict Veendam in de Tweede Kamer, Mr. G.W. Sannes, is aanwezig. Burgemeester Buiskool is

er ook, evenals zijn twee wethouders, de heren Hommes en Sassen en de voltallige gemeenteraad. Niet onbelangrijk blijkt de steun te zijn van de heren politici in de strijd van het comité. Hoewel aanvankelijk wat aarzeland in haar opstelling, heeft de gemeente Vlagtwedde zich op een gegeven moment vierkant achter het comité opgesteld. De inzet van burgemeester Buiskool van Vlagtwedde en, na 1919, burgemeester Beins wordt ook tijdens de jubileumbijeenkomst in 1947 terecht aangehaald. Uit de correspondentie van beide heren in het gemeentearchief blijkt hoe zeer zij zich ingespannen hebben in de richting van de landelijke politiek om de school naar Ter Apel te krijgen.

Ook de invloed van Mr. G. Sannes mag niet onvermeld blijven. Sannes woont in Groningen en hij is Kamerlid voor de SDAP. Al in de eerste bijeenkomst van 1914 voorziet hij het comité van goede raad, met name over de weg die gegaan moet worden om de landelijke politiek te overtuigen. Later zal hij het comité ondersteunen om tot afspraken met het Rijk te komen over de stichtingskosten. Sannes, in de Kamer bekend als een goede spreker, heeft tijdens Kamerdebatten een aantal keren een goed woordje gedaan voor de R.H.B.S. Ter Apel. Als voorbeeld daarvan dient zijn pleidooi in een Tweede Kamerdiscussie op donderdag 24 januari 1918 waarbij hij nog een keer de argumenten van het comité voorlegt:

“De achteruitzetting van het platteland in intellectueel opzicht zal zich wreken, ook op economisch gebied (...) Er kome een 5-jarige H.B.S. te Ter Apel, dat niet langzaam maar sprongsgewijs vooruitgaat. Dat is van de grootste urgentie. Ter Apel is een knooppunt van verkeerswegen met een groot achterland van 50.000 zielen. De kanalisatie van Westervolde heeft het Rijk schatten gekost. Ontginning en cultuur ontstonden daardoor, zodat Ter Apel een fabrieks- en handelsplaats van betekenis wordt. In een kring van 25 kilometer is geen H.B.S. In gemeente en provincie is een sterke drang naar onderwijs. Allerlei kursussen zijn reeds opgericht. De gemeente Groningen heeft daar kosteloos terrein aangeboden; ook zij ziet het voordeel in.

De noodlijdende gemeente Vlagtwedde zegt voor een school in Ter Apel fl. 4000,- toe. De minister onderzoekte en besliste spoedig.

Spreker is niet onbescheiden en is tevreden als op een volgende begroting een definitieve post komt; indien mogelijk echter reeds dit jaar bij suppletoire begroting...”.

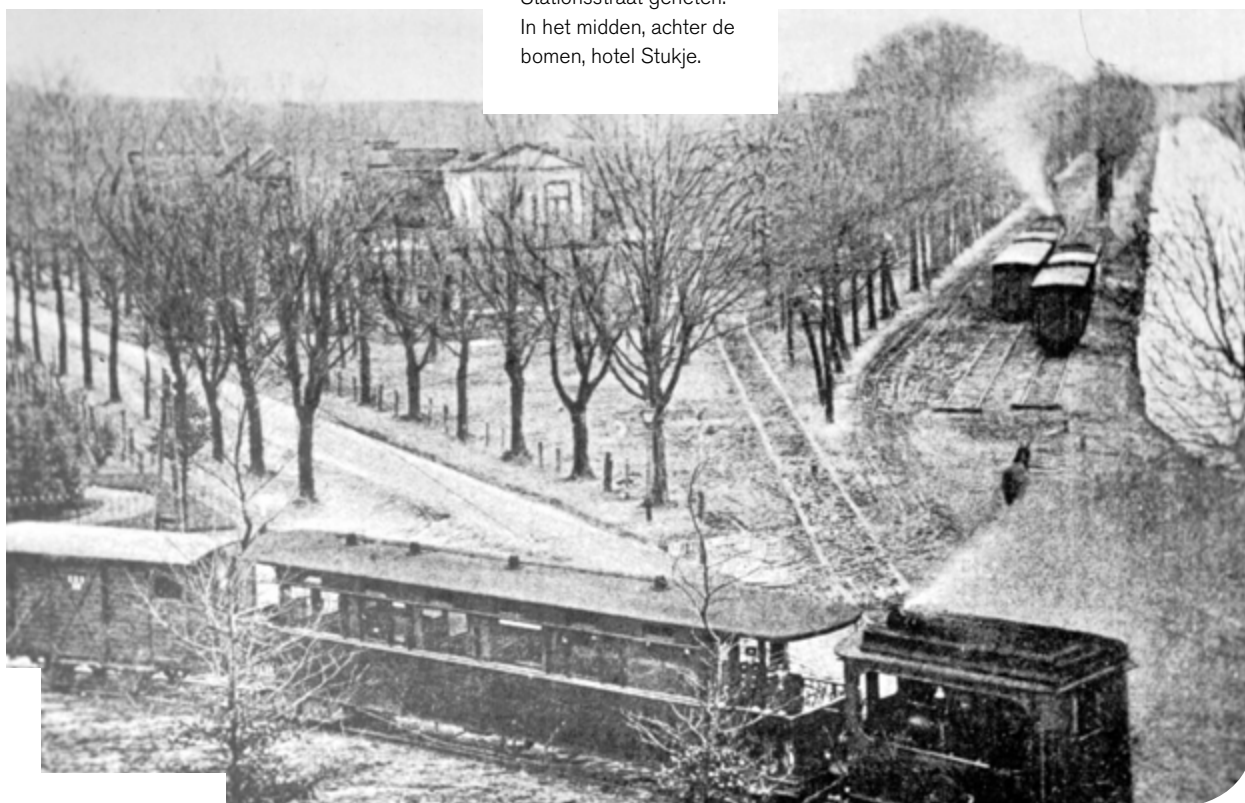
Hoe voortvarend het comité te werk gaat, blijkt uit de aanvraag voor een audiëntie bij de Minister van Onderwijs in mei 1914. Op de twaalfde van die maand komt er een krachtig ‘nee’ van de minister. Er ligt een negatief advies met betrekking tot de stichting van een H.B.S. in Ter Apel en dus is een gesprek met de minister niet nodig. Het herdenkingsboek van 1971 meent dat de Inspecteur van Onderwijs geen positieve rol in het geheel heeft gespeeld. Dr. G.H. Coops wordt daarin zelfs als hoofdschuldige voor de afwijzing aangewezen. We hebben dat in documenten niet bevestigd kunnen krijgen. Wel is het zo dat Coops ook in de jaren later nog steeds inspecteur is (tot 1932) en dus later kennelijk overtuigd is geraakt van de plannen van het comité. Het is wel opvallend dat Lindeijer niet nalaat veel eer toe te schuiven naar een andere inspecteur, namelijk ‘die van het Noorden’, Eildert Jensema, oud-directeur van de H.B.S. in Veendam en Groningen. Jensema wordt in 1920 inspecteur en bouwt meteen een goede relatie op met de school in

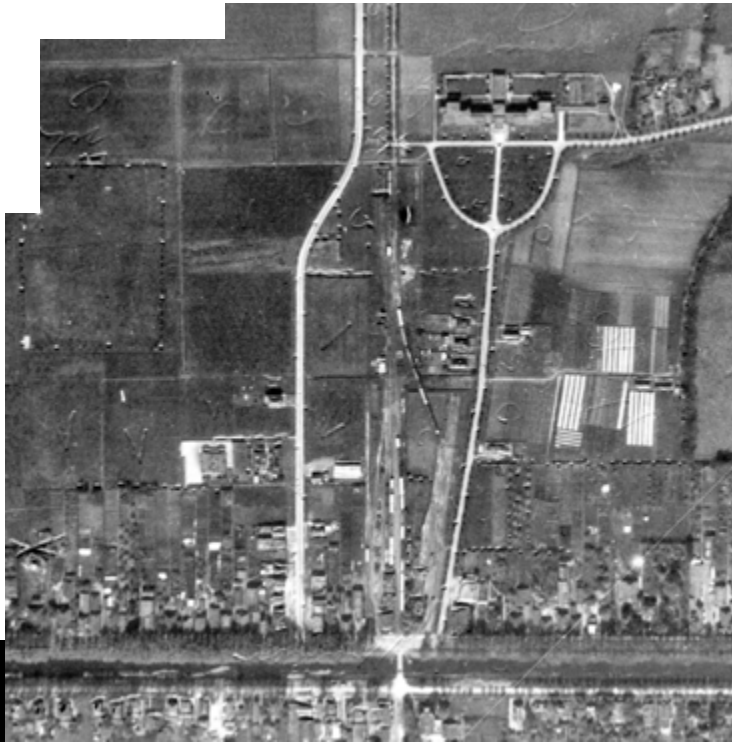
Ter Apel. Bij verschillende toespraken maar vooral in zijn terugblik in 1946 prijst Lindeijer het doorzettingsvermogen en inzicht van de inspecteur die de R.H.B.S. een warm hart toedraagt, “want het was zijn school”.

Ter Apel werd een knooppunt van verkeerswegen, hier gezien vanaf het dak van de Twentsche Bank van het “verkeersplein” Op de voorgrond de EDS komende vanaf het Boschhuis. Dan volgt de Schotslaan, dan de lijn van de paardentram en dan de trams van de DSM aan de Oosterstraat, toen nog Stationsstraat geheten. In het midden, achter de bomen, hotel Stukje.

Na de afwijzing in 1914 ligt het werk van het comité stil. Pas op 1 augustus 1917 worden de activiteiten weer hervat en doet men, nu vooral met Eerelman en De Vroome in de voorhoede, opnieuw een poging. De publiciteit wordt gezocht in de kranten en naast Sannes worden ook de Kamerleden Van Berensteyn en Sibinga Mulder benaderd om een goed woordje voor de school te doen. Jonkheer Eeltjo van Berestyn, oud-burgemeester van Veendam en lid van de Vrijzinnig Democratische Bond (de progressieve liberalen), en lid van de Tweede Kamer als vertegenwoordiger van het district Winschoten, steunt Sannes in zijn pleidooien.

Het ligt voor Johannes Sibinga Mulder wat complexer. Hij wordt in januari 1917 vertegenwoordiger in de Kamer voor het district Emmen. Zijn antwoord op het verzoek van het comité aan het eind van 1917 is eenvoudig: hij ziet de noodzaak van een school in Ter Apel, vooral voor de bewoners in het noorden

Luchtfoto van Ter Apel uit 1934. Goed zichtbaar is hoe de R.H.B.S. tamelijk eenzaam temidden van landerijen is gelegen.

van Drenthe en dus staat hij sympathiek tegenover het plan. Een paar maanden later blijkt echter dat de burgemeester van Emmen toch nog een poging wil doen om een H.B.S. in zijn gemeente te krijgen. Wakker geschud door de activiteiten van Eerelman en de zijnen, doet hij weer een poging richting Den Haag. Hij stuurt een brief met de vraag of er geen kans is op een H.B.S. voor Emmen. Dit houdt voor Sibinga Mulder in dat hij zijn koers moet aanpassen. Hij vraagt het comité om begrip voor het feit dat hij zich nu achter het Emmer initiatief schaart: hij kan zijn eigen achterban in dezen toch niet teleurstellen?

Het zal het comité niet deren. In oktober 1919 krijgt De Vroome als secretaris van het comité een brief van Sannes waarin wordt gemeld dat op de Rijksbegroting rekening gehouden wordt met “de stichting R.H.B.S. te Ter Apel, met verwachting dat zij 1 september 1921 zal geopend worden.” Sannes sluit zijn brief jubelend af: “de zaak is definitief in orde”.

Ook niet onbelangrijk voor de stichting van de school is de politieke wind die er waait. Zoals eerder opgemerkt, is het niet de bedoeling van de overheid om zelf bestuurder van veel scholen te worden. Na de invoering van de Rijksscholen in 1863 blijken de diverse kabinetten daar verschillend tegenaan te kijken. Zo worden er gedurende de jaren tussen 1870 en 1881 en tussen 1882 en 1909 (met uitzondering van Den Helder) geen Rijksscholen gebouwd. Met de komst van het liberale kabinet van Cort van der Linden komt er een regering die er samen met de Kamer van overtuigd is dat er meer Rijksscholen moeten komen. Er worden gedurende de periode 1908- 1921 maar liefst twaalf

Rijksscholen gesticht. De zogenaamde witte vlekken op de onderwijskaart krijgen daarbij de voorkeur (zoals ook in het eerder geciteerde betoog van Sannes te lezen valt). Ter Apel heeft ongetwijfeld geprofiteerd van deze politiek gunstige wind.

Het herdenkingsboek van 1971 vertelt van de strijd tussen Ter Apel en Emmen om een Rijks Hoogere Burgerschool binnen te halen. Ook het comité zelf spreekt van een serieuze concurrentiestrijd die de betrokkenen maant om snel te handelen. Terugkijkend kunnen we ons echter afvragen of Emmen wel een echt serieuze tegenkandidaat is geweest. Er is in 1914, maar ook al in de jaren daarvoor, inderdaad sprake van een comité in Emmen dat voornemens is een H.B.S. naar Emmen te halen, maar na enkele teleurstellingen sterft dat comité een zachte dood. Er is dan al snel na 1914 geen sprake meer van enige echte concurrentie. In de onderwijsdiscussies in de Tweede Kamer wordt Emmen ook nooit concreet aangehaald als een mogelijke kandidaat voor een R.H.B.S., daar waar Ter Apel voortdurend in beeld is. Bovendien is Emmen zo rond 1918 – 1920 noodlijdend. In september 1920 kan men tijdelijk de financiële verplichtingen niet meer nakomen en worden zelfs de ambtenaren de dupe als zij moeten wachten op hun salaris. Wellicht dat de wensen van de Emmenaren door het Ter Apeler comité enigszins werden uitvergroot om hun eigen pleidooi meer kracht te geven.

De precieze weg naar de stichting van de school is moeilijk te achterhalen. Gedurende het jaar 1919 tekent het zich steeds duidelijker af dat de overheid akkoord zal gaan met de oprichting van een Rijks Hoogere Burgerschool in Ter Apel. We deden al melding van de brief van Sannes aan De Vroome in oktober van dat jaar. Enkele maanden daarvoor had De Vroome ook al een telegram gekregen van burgemeester Buiskool die meldt dat Den Haag voorwaardelijk akkoord gaat met de Burgerschool.

In het voorjaar van 1920 wordt duidelijk wat de voorwaarden zijn van het Rijk met betrekking tot “de oprichting eener Rijks Hoogere Burgerschool met vijfjarige cursus te Ter Apel”. Het Rijk doet dan zaken met de gemeente Vlagtwedde, niet met het comité.

Het volgende wordt afgesproken en later vastgelegd in een contract op 22 juli 1920:

- De gemeente moet een garantiebedrag van fl. 12.000 betalen vóór 1 september 1920.
- Daarnaast moet er elk jaar, vanaf september 1921, een bedrag van fl. 6000,- gestort worden in de schatkist van het Rijk. De gemeente heeft dit gedaan tot aan het eind van de jaren vijftig.
- Er moet een terrein beschikbaar gesteld worden van ten minste 2 ha. Ongeveer 1.5 ha is bedoeld voor een 'openluchtspelterrein' (sportveld) met een gebouw voor het bewaren van toestellen en met 'wasch – en kleedgelegenheden'. Er komt uiteindelijk 2.2 ha beschikbaar.
- De gemeente moet zorg dragen voor voldoende geschikte woningen voor de leraren.
- De gemeente moet vervangende lesruimte beschikbaar stellen voor de periode dat het schoolgebouw nog niet klaar is.

De raad van de gemeente Vlagtwedde gaat akkoord met deze voorwaarden in de openbare vergadering van 1 mei 1920. De Gedeputeerde Staten van Groningen gaat 'voor zoveel nodig is' akkoord op 14 mei 1920.

Maar hiermee is men er nog lang niet. Wel is het werk van het comité feitelijk klaar. In juni 1920 stopt men er dan ook mee en is het geheel aan de gemeente om de zaken verder af te handelen. Er ligt dan ook nog heel wat werk dat gedaan moet worden. Vooral de afstemming met de gemeente Groningen heeft nog wat voeten in de aarde.

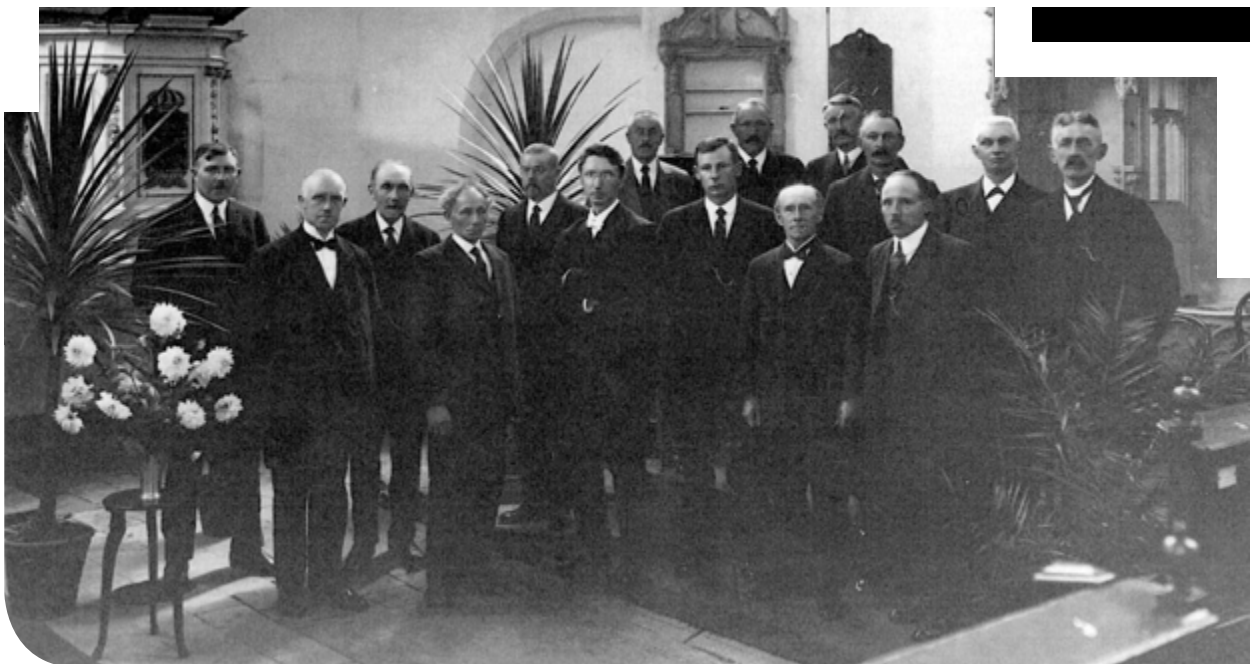
Het Ministerie dringt er bij de gemeente op aan om ook van de omliggende gemeenten een bijdrage te vragen ter ondersteuning van de school. Het is geen ongebruikelijke gang van zaken. De inwoners van de omliggende gemeenten profiteren immers mee van de inspanningen en investeringen van Vlagtwedde. De gemeenten Emmen, Borger en Onstwedde worden in augustus 1920 benaderd met de vraag om per leerling uit de desbetreffende gemeente jaarlijks 50 gulden bij te dragen.

Het is niet verwonderlijk dat Emmen bijna per omgaande reageert met een kort briefje. Binnen tien dagen komt het antwoord binnen met een kort en krachtig nee:

"...wij hebben geen termen kunnen vinden om den raad voor te stellen aan Uwe gemeente een subsidie te verlenen van fl. 50,- voor iedere leerling uit deze gemeente, die de R.H.B. school te Ter Apel bezoekt."

De gemeente Onstwedde reageert eveneens afwijzend, maar neemt wat meer moeite om het standpunt toe te lichten. Onstwedde wijst op het feit dat de gemeente zelf een H.B.S. heeft (de Christelijke H.B.S. in Stadskanaal, opgericht in 1919), "voor leerlingen van Musselkanaal even vlug of voor het merendeel zelfs vlugger te bereiken dan de te stichten Rijks Hoogere Burgerschool te Ter Apel." Ook Borger wijst het verzoek af.

Een aantal van de oprichters (onderstreept) van de R.H.B.S. op een foto op een bijzondere lokatie: het kerkgedeelte van de Ned Hervormde kloosterkerk die toen (1926) nog niet geres-taureerd was. We zien van links naar rechts: J. de Groot (van de firma Rottinghuis), Schierbeek (onderwijzer), T. Ebels, T. Koning (hoofd Openbare Lagere School Ter Apel West), Ds. Borgman, M. Bos (hoofd MULO en organist), A. Lukkien (schilder), A. Buining, A. Sassen, I. Brands, H. Tees, H. Bloemendaal (koster), H. Lukkien en J. Leeuwerke.

De gemeente Groningen is al eerder aangeschreven. Bij hen gaat het niet om een bedrag per leerling, maar om een structurele financiële ondersteuning van de school. B&W van Groningen reageren positief in een brief van 27 augustus 1920. Vlagtwedde zal jaarlijks een subsidie ontvangen van f 500,- als tegemoetkoming in de kosten. Het college van Groningen schrijft in dezelfde brief het volgende:

“We zouden dan tevens willen doen besluiten welke gronden ten behoeve van den bouw der bedoelde inrichting door deze gemeente zullen worden afgestaan. Ten aanzien van dat punt bestaat, zoals U bekend, thans nog eenige twijfel. Zodra die aangaande zekerheid is verkregen, zullen wij deze aangelegenheid bij den raad brengen.”

Het is de aankondiging van een – tijdelijk – heikele kwestie. Al snel nadat de ambitie van de stichting en de gemeente ten aanzien van de R.H.B.S. bekend raakt, wordt duidelijk dat de gemeente Groningen niet moeilijk zal doen over het afstaan van grond voor de school. Waar de ‘Stadgers’ dan uiteindelijk wel moeilijk over doen, is welke grond afgestaan moet worden. De voorkeur van de gemeente, het comité en het Rijk gaat duidelijk uit naar de huidige plek van de school aan de Oudeweg. Voor Groningen houdt dat echter in dat er relatief dure bouwgrond afgestaan moet worden. Daar heeft men niet zoveel trek in, vandaar dat er vanuit Groningen een tegenvoorstel komt dat inhoudt dat er een stuk (goedkopere) grond ter grootte van 2.5 ha geschikt gemaakt zal worden ‘tegenover de insnijding van het Westerwoldsche kanaal’. Naast de school zal er dan ruimte zijn voor een botanische tuin en een openluchspelterrein. De ‘Ingenieur der Stadsbezittingen’ stelt daarbij voor een voetdraai aan te leggen over het kanaal en aan landzijde ‘een bat of dam over de Molen – A’.

Uit: “het Vaderland”
2 april 1921

Onderwijs, mej. H. C. Bos te Arnhem;
Is tijdelijk benoemd tot hulpleeraar bij de afdeling mechanische schoenmakerij aan de Rijkschool voor leerlooiers en schoenmakers enz. te Waalwijk: J. Eijkens te Waalwijk.
— Bij K. B. is aan H. Beker, op verzoek, eervol ontslag verleend als notaris te Steenderen.
— Bij K. B. is bepaald: te. dat een der Rijks Hoogere Burgerschoolen met vijf-jarigen cursus zal gevestigd zijn te Ter Apel; zo is benoemd tot directeur van en leeraar aan die school G. Lindeyer, thans leeraar aan de Rijks H. B. S. te Schiedam.
— Bij K. B. is met ingang van den dag, waarop hij het hoogleeraarsambt aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam zal aanvaarden, aan mr. Ph. Kleinjes, op zijn verzoek eervol ontslag verleend als hoogleeraar aan de Rijks Universiteit te Groningen.
— Bij K. B. zijn benoemd: tot directeur van en leeraar aan de Rijks Hoogere burgerschool te Zierikzee: D. J. Kruytbosch te 's-Gravenhage; tot directeur van en leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Goes: C. A. M.

Het is voor ons moeilijk te bepalen hoe lang dit voorstel aan de orde is geweest. Feit is dat het hier om een serieus voorstel gaat en dat het een (felle) reactie oproept van 33 inwoners van Ter Apel. Het comité is immers ontbonden en kan de belangen van de toekomstige school niet verdedigen. Dat moet het college van B&W doen en er gaat op 9 oktober 1920 een brief naar hen uit. Het gerucht gaat in het dorp dat er overwogen wordt om de R.H.B.S. tegenover het Ruiten-A- Kanaal te bouwen, zo zeggen de schrijvers. Men neemt daarom de vrijheid om er op te wijzen dat de school daar geheel misplaatst is. De ondertekenaars dragen acht argumenten aan, waarvan de belangrijkste zijn dat de school goed bereikbaar moet zijn en in een rustige omgeving moet staan. Bovendien zal er weer een brug gelegd moeten worden wat meer hinder voor de scheepvaart oplevert. Onder de ondertekenaars zien we onder meer de namen van Alberda van Ekenstein, dominee Borgman, Eerelman, Sassen, Tees en Bos. Opvallend is dat de namen van Lubberman en De Vroome, de twee prominente leden van het comité, ontbreken.

Op een gegeven moment, waarschijnlijk halverwege 1921, wordt besloten om de school op de huidige plek te bouwen. Wat dan nog niet geregeld is, is de plek van het sportterrein. De gemeente Groningen stelt voor om grond tegenover de Boschlaan aan ‘landzijde’ geschikt te maken, weer met een brug over het kanaal. Het Rijk dringt aan om de leerlingen direct achter de school te laten sporten. De gemeente Groningen blijft echter weigeren deze grond af te staan. Het gaat om kostbaar bouwterrein, zo maakt men duidelijk in een brief aan het Ministerie van Onderwijs, het dringt de bouwblokken ten oosten te veel in en het stratenplan wordt er door verwrongen. Dus wordt er besloten om het sportterrein te plaatsen op ‘twee honderd vijftig meter van de school gelegen... , zoodat dit speelterrein door de leerlingen van af hun school in drie minuten bereikt zou kunnen worden’. De plek van het sportterrein is ten westen van de Stationsstraat en grenst aan de huidige Vijverstraat. Het gaat volgens de gemeente Groningen om goede landbouwgrond en er is dus een prima sportveld van te maken. Het Rijk en de gemeente Vlagtwedde zijn niet gelukkig met de plek, maar de onderhandelingen houden de voortgang te veel op, en men gaat - waarschijnlijk onder de tijdsdruk - uiteindelijk akkoord. Het blijkt overigens geen goede

keuze te zijn. Het zal vier jaar gaan duren voor het veld wordt goedgekeurd en het onderhoud van het veld blijft problemen geven tot na de oorlog. Verderop komen we hier op terug.

Hoewel de gemeente Groningen de H.B.S. goedgezind is, is er ook wel degelijk sprake van het behartigen van eigen belangen. De discussies over de grond en het feit dat de definitieve overdracht van de grond lang op zich heeft laten wachten, heeft ongetwijfeld remmend gewerkt op het voorbereidingsproces.

Voor Zuidoost Groningen had Ter Apel in het begin van de vorige eeuw een belangrijke centrumfunctie, mede een argument om in Ter Apel een R.H.B.S. te vestigen. Een aantal (voor die tijd) grote winkels vestigde zich aan de Hoofdstraat. Links op de foto het pas gebouwde Meubelmagazijn 'de Zon'. In de twee panden rechts worden huishoudelijke artikelen verkocht door Cornelis Rademaker. Het meest rechtse deel werd later cafe Timmer.

Op 31 maart 1921 is er zoveel voortgang bereikt dat bij Koninklijk Besluit no. 47 de oprichting van de vijfjarige Rijks Hoogere Burgerschool te Ter Apel een feit wordt. Een tijd van moeilijke gesprekken, felle onderhandelingen en onvermoeibare lobby's is achter de rug. Op 1 augustus kan er begonnen worden, maar waar, hoe en met wie is nog niet duidelijk. De eerste fase is afgesloten, de volgende fase van concrete voorbereidingen kan beginnen.

Henk Dekker

HOOFDSTUK 4

DE KLOOSTER- SCHOOL 1921 - 1924

“Wij, de oudjes, die bij de oprichting in 1921 onze vijf jaar begonnen, wat hebben we toch een mooie herinneringen aan dien tijd. Ik geloof niet, dat er veel scholen in ons land zullen zijn, waar zo'n prettige geest heerschte als in die kleine gemeenschap. Juist omdat ze zo klein was. En dan denk ik vooral aan die drie eerste jaren in de 'oude school'. De derde klas in de koepelkamer van 't oude klooster. En 't gezellige tekenlokaal met z'n pullen en kannen overal; in een hoekje een stilleven met een groen doek erachter, waarvan je de plooiën nooit 'echt' kon afschilderen. De kijk op de dingen, of ze mooi zijn, van kleur, van vorm, te onderscheiden of iets goed is dan wel bazarspul, daarvan heeft mijnheer Hemkes je toch maar veel bijgebracht.”

Titie Richie- van der Laan (De Oude Weg, 1934)

Scheikundeleraar
Jaap Hoffenkamp

Aardrijkskunde en
tekenleraar Johan Hemkes
was er bij vanaf het eerste uur tot aan zijn
vertrek in 1967

Het officiële begin van onze school is op 31 maart 1921, wanneer bij Koninklijk Besluit no.47 de Minister van Onderwijs toestemming geeft tot het oprichten van een vijfjarige R.H.B.S. Op 1 augustus van dat jaar mag de school haar deuren openen.

Er lijkt weinig tijd te zitten tussen de afhandeling op papier van verschillende zaken en het daadwerkelijk begin van de school op 3 september 1921. Tussen de formele goedkeuring van het Rijk en de start van de school zit een half jaar. In dat half jaar moeten alle voorbereidingen voor de nieuwe school getroffen worden. Omdat het een aangelegenheid is die zowel de gemeente Vlagtwedde, het Rijk als de gemeente Groningen aangaat, is het ook nog een complex geheel. We kunnen ons in elk geval voorstellen dat de direct betrokkenen, vooral van de gemeente Vlagtwedde, vaak hebben getwijfeld of de start ook gehaald zal worden. Op 31 maart 1921 is er nog steeds geen duidelijkheid over de plek waar de school en het sportterrein moeten komen, laat staan dat de bouw al begonnen is. Leerlingen

moeten nog geworven worden en er moet tijdelijke lesruimte gevonden worden. Ook moet men aan de slag met het werven van leraren, maar hoeveel leraren moet je aantrekken als je (nog) niet weet hoeveel leerlingen er komen? Met andere woorden: nog veel moet er geregeld worden voordat de school ook daadwerkelijk kan beginnen.

Daarbij komt ook nog dat de regisseur van het geheel, het bestuur van de school, op grote afstand zit in Den Haag. Gelukkig zorgt datzelfde bestuur ervoor, bij hetzelfde Koninklijk Besluit van 31 maart 1921, dat er ook direct een directeur benoemd wordt. Ir. Gottfried (Frits) Lindeijer, leraar in Schiedam, wordt aangewezen als de eerste directeur van de school. Lindeijer werkt echter tot aan de zomervakantie aan zijn oude school en kan niet eerder voorbereidingen treffen dan half juli. Uit toespelingen van Lindeijer zelf maken we op dat de al eerder genoemde inspecteur Jensema hier een goede rol heeft gespeeld en dat hij samen met Lindeijer en de gemeente Vlagtwedde de regie op zich heeft genomen

Gymnastiekleraar Louis Jan Visser, organisator van vele schoolactiviteiten en componist van het H.B.S. lied

om een goede start in september mogelijk te maken. Of is het misschien toeval dat de allereerste vergadering van de school niet plaats vindt in Ter Apel, maar op de oude school van Jensema, de R.H.B.S. in Groningen? Lindeijer verhaalt in zijn terugblik hoe de dan al benoemde leraren op 13 augustus in 'Stad' samen komen om het huishoudelijk reglement op te stellen en de eerste schooldagen voor te bereiden.

De Noordzijde van het Klooster in Ter Apel. Dat zag er toen heel anders uit dan tegenwoordig want in begin 30-er jaren onderging het Klooster een grondige renovatie/restauratie onder leiding van Ir. de Vos tot Nederveen Cappel (naar hem is een straat in Ter Apel vernoemd). Het interieur werd grondig aangepakt maar met name ook het exterieur onderging een forse gedaanteverwisseling. Onder andere werden ramen op de oorspronkelijke hoogte teruggebracht, niet-oorspronkelijke deuren werden dichtgemetseld en de erker werd weer van glas-in-lood voorzien. Bovendien verdwenen de zogenaamde "opliggende schoorstenen", in feite vuurvaste pijpen die tegen de dakpannen aan gelegen waren. Daarnaast werden de schuur en het schoolgebouw dat geheel rechts zichtbaar is, gesloopt. Het schoolgebouw, gebouwd in 1876, was feitelijk de eerste school van Ter Apel. De onderwijzer woonde evenals de dominee en de notaris in het Klooster. De school bleef in gebruik tot 1910 toen de lagere school aan de Schotslaan beschikbaar kwam. In de Eerste Wereldoorlog werden in het oude schoolgebouw Belgische vluchtelingen gehuisvest. Daarna stond het gebouw leeg totdat in 1921 de R.H.B.S. werd opgericht en met 4 klassen (87 leerlingen) in het oude lagere schoolgebouw begon. Het schoolgebouw was eigenlijk meteen al te klein zodat ook les gegeven werd in de priorkamer van het oude kloostergebouw. Ook werden lessen gegeven in zaaltjes van hotel Boschhuis en hotel de Poort. Toen in 1924 het R.H.B.S.-schoolgebouw aan de Oude Weg werd opgeleverd werd het lagere schoolgebouw overbodig en werd in 1932 gesloopt.

De gemeente Vlagtwedde neemt het voortouw met betrekking tot de huisvesting. De openbare lagere school Oost, de voorganger van de Jan Westerschool, is gehuisvest in de zogenaamde Kloosterschool. In 1910 komt het schoolgebouwtje leeg te staan als 'School Oost' verhuist naar een nieuw gebouw aan de Schotslaan (in de volksmond 'de Schotslaanschool' genoemd). De Kloosterschool staat in 1921 dus al een flinke tijd leeg en het idee om de H.B.S. daar tijdelijk onder te brengen is al snel geboren. Met wat opknappwerk wordt het gebouw geschikt gemaakt voor de Rijks H.B.S.. De school wordt leeg gehaald, de vloeren worden hersteld en de muren worden gesausd, zodat de lokalen weer 'een net aanzien kregen' zoals Lindeijer het zelf verwoordt in zijn terugblik bij het jubileum in 1946. Uit Lindeijers herinneringen kunnen we opmaken dat de school beschikt over vier lokalen, waarvan één werd ingericht als tekenlokaal. Door bemiddeling van Ds. Borgman (die ook toetreedt tot de Raad van Toezicht van de school) krijgt de school de beschikking over de priorkamer die dienst doet als lokaal voor klas 3 en over een ruimte in de kosterswoning van de heer Van Terwisga die ingericht wordt als directeurskamer en als lerarenkamer. Tot de bouw van de nieuwe directeurswoning is afgerond, vinden Lindeijer en zijn gezin zelf ook domicilie in het Klooster.

Ook neemt de gemeente Vlagtwedde het initiatief om leerlingen aan te trekken. In maart wordt er een oproep in de regionale bladen gezet door de gemeente Vlagtwedde. Leerlingen uit de regio wordt gevraagd zich op tijd aan te melden voor de nog op te richten Rijks Hoogere Burgerschool. Op tijd, vooral ook om vast te kunnen stellen hoeveel leraren aangetrokken moet worden.

Belangstelling voor de school is er volop! In het Boschhuis wordt een toelatingsexamen afgenomen en 87 leerlingen vinden een plek op de R.H.B.S. Een mooi gegeven is dat een aantal leerlingen eerst het eerste jaar van de nieuwe M.U.L.O. in Ter Apel heeft doorlopen. Vanaf het eerste moment is er een goede samenwerking geweest tussen de R.H.B.S. en de M.U.L.O. onder leiding van directeur Bos, die als lid van het oprichtingscomité de R.H.B.S. natuurlijk een warm hart toedraagt.

Boschhu's Ter-Apel

Er is wat onduidelijkheid over het precieze aantal leerlingen waarmee de school het eerste jaar start. Verschillende bronnen melden verschillende aantallen. We gaan ervan uit dat de directe bron het meest betrouwbaar is en dus houden we het aantal van 87 leerlingen aan, zoals door Lindeijer zelf genoteerd. De school begint met twee eerste klassen van elk 22 leerlingen, één tweede klas met 21 leerlingen en een derde klas met 12 leerlingen. De leerlingen komen van de lagere scholen in Ter Apel en omgeving, van de M.U.L.O. in Ter Apel en Musselkanaal en van andere Hogere Burgerscholen in de omgeving.

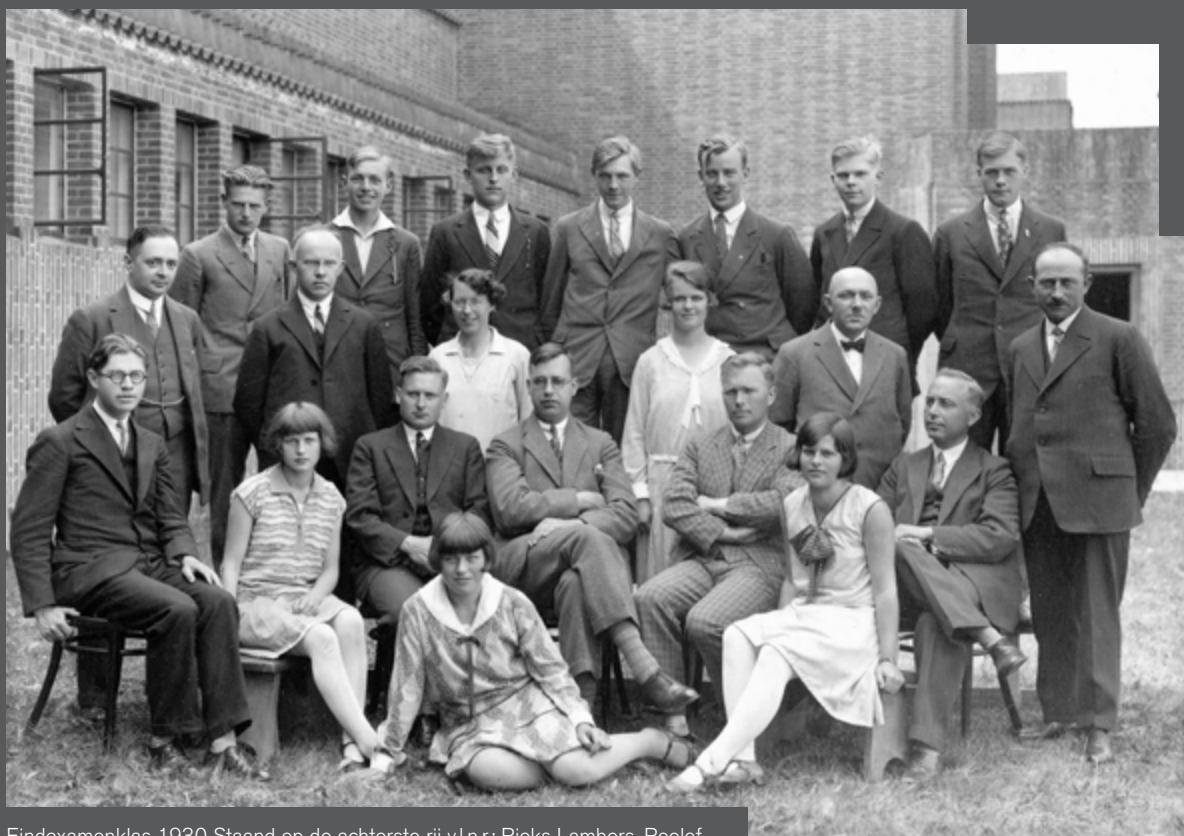
Tien leraren worden voor het eerste schooljaar benoemd. Twee daarvan komen in vaste dienst, namelijk Johan Hemkes die later met zijn alomtgewaardeerde etsen bekendheid als kunstenaar verwerft. Hemkes, die onderwijzer was aan een lagere school in Friesland, wordt niet alleen aangenomen als tekenleraar, maar ook als leraar aardrijkskunde. Hij zou zijn hele werkzame leven verbonden blijven aan de school en pas in de jaren zestig definitief afscheid nemen. De andere leraar in vaste dienst is de heer E. Cretier, die Frans komt geven. Cretier vertrekt in 1924 naar Nijmegen.

Het hotel Boschhuis rond 1925. In dit hotel werden de eerste toelatingsexamens voor de R.H.B.S. afgenomen. Op de voorgrond rechts de tramrails van de EDS (Eerste Drentsche Stoomtramweg-Maatschappij).

De namen van de andere leraren zijn mevrouw – of beter ‘Miss’ - Pieters (Engels), mevrouw Noordewier (Duits), de heren Koch (Nederlands), Zijlstra (wiskunde) en Visser (gymnastiek). Kennelijk gaat het moeizaam om het lesgevend personeel compleet te krijgen. Met een ministeriële beschikking worden uit de regio zelf de heren Kuiper (hoofdonderwijzer van de openbare lagere school in Sellingen) voor biologie en Stoker (gemeenteontvanger) voor staatswetenschappen voor de klas gezet. Omdat Visser en Hemkes beschikken over een hoofdkante onderwijzer lagere school, krijgen zij toestemming om de vakken aardrijkskunde en geschiedenis te geven.

Louis Jan Visser neemt in deze groep van leraren een bijzondere plek in. Hij wordt alomt geprezen als de vrolijke, inspirerende leraar die goed contact met zijn leerlingen weet te maken en veel activiteiten organiseert. Vermaard zijn de sportdagen die Visser aan het eind van elk schooljaar organiseert. Visser leidt ook het eerste schoolorkest. Daarnaast is hij de organisator van vele uitstapjes en fietstochten. Ook is hij de componist van het H.B.S. lied dat begint met de woorden ‘Aan de zuidpunt van Westerwolde ...’. Visser wordt ook genoemd als degene die het initiatief heeft genomen tot de oud-lerlingenvereniging. Hoewel dit nooit duidelijk is vastgesteld, is het wel een feit dat hij direct in het bestuur van de vereniging gaat zitten als secretaris. Visser is ook voorzitter van het Nutsdepartement dat in Ter Apel geregeld lezingen organiseert. In 1930 neemt hij afscheid van de school en wordt hij leraar in Haarlem. In augustus 1931 overlijdt deze populaire

HERINNERINGEN AAN DE RIJKS H.B.S. TER ADEL

Eindexamenklas 1930 Staand op de achterste rij v.l.n.r.: Rieks Lambers, Roelof Sijderius (inzet), Johan Kraai, Meerten Zwiers, Jaap Buiskool, Koos Alberda van Ekenstein, Harry Zonneveld. Staand middelste rij v.l.n.r. dhr Schuurmans, dhr Schoonveld, mevr Bakker, mej v Vreumingen, dhr Stoker, dhr Reinholdt. Zittend v.l.n.r. dhr Post, Zwaantje van Weerden, dhr Visser, dhr Bauman, dhr Hemkes, Janke Beins, dhr Hoffenkamp. Op de voorgrond zittend Gepke Oosting.

Na de eerste wereldoorlog bleek dat er in deze regio grote behoefte was aan een inrichting voor middelbaar onderwijs. Om hieraan tegemoet te komen werd een comité gevormd, dat streefde naar de oprichting van een Hogere Burger School.

Mijn vader, hoofd van de openbare lagere school op Roswinkel en vader van een drietal opgroeiende kinderen, was hierin dan ook erg geïnteresseerd. Hij bezocht meestal deze vergaderingen. Op een avond, toen hij van zo'n vergadering thuis kwam, hoorde ik hem tegen mijn moeder zeggen dat de vergadering besloten had om op Ter Apel een H.B.S. te vestigen. De lessen zouden in 1921 beginnen.

Om tot de H.B.S. toegelaten te worden, moest men de zesde klas lagere school met goed gevolg hebben doorlopen. Daar mijn broer hieraan voldeed, kon hij met de eerste groep leerlingen naar de H.B.S..

Omdat het schoolgebouw nog niet klaar was, werden de lessen voorlopig in het klooster gegeven en verder in zalen van hotel Het Boschhuis, hotel De Poort en in een noodgebouw.

De stap van de zesde klas van het lager onderwijs naar het middelbaar onderwijs bleek voor mijn broer wat te groot. Mijn vader dacht dat met een tussenschap van een jaar U.L.O.-onderwijs, waarbij men de eerste beginselen van de talen Frans, Duits en Engels en ook van algebra en meetkunde kreeg en vooral ervaring kreeg in het 's avonds huiswerk maken en de lessen te leren, de overstap naar het middelbaar onderwijs beter zou verlopen. In 1924 ben ik dan ook eerst naar de U.L.O. in Ter Apel gegaan.

Een jaar later in september 1925 ben ik met vele andere leerlingen naar de H.B.S. gegaan. De wijze van les geven was daar heel anders, niet meer dat schoolse en bovendien in een vlugger tempo.

Sfeervol schaduwspel uit een van de schoolavonden in het Boschhuis

Op de H.B.S. kwamen de leerlingen uit een veel groter gebied. Vele leerlingen moesten alle dagen noodgedwongen grote afstanden door weer en wind op de fiets afleggen.

Ter Apel lag wat het openbaar vervoer betreft wel erg gunstig met drie tramlijnen en een spoorlijn. Deze vier vervoersbedrijven zorgden wel voor het vervoer van een flink aantal leerlingen, maar konden niet overal en op de juiste tijden hieraan voldoen.

De tramlijnen hadden alle drie hun eindpunt bij de brug naar Roswinkel. Deze vervoersbedrijven waren:

1. DSM

De Dedemvaartsche Stoomtram Maatschappij. Deze ging van Ter Apel, via Barnflair, Munsterseveld, Emmercompasuum, Klazienaveen, Nieuw Amsterdam, Coevorden en Dedemvaart naar Zwolle. Deze dienstregeling was niet erg gunstig. De meeste leerlingen kwamen dan ook per fiets.

2. EDS

De Eerste Drentsche Stoomtramwegmaatschappij ging van Ter Apel, Nieuw Weerdinge, Tramwijk, Weerdinge, Emmen, Erm, Hoogeveen naar Meppel en Zwolle. Deze vervoerde veel leerlingen uit Emmen.

3. OG

De Stoomtramwegmaatschappij Oost Groningen ging van Ter Apel via Laude, Sellingen, Vlagtwedde en Winschoten naar Delfzijl. Deze vervoerde leerlingen uit Vlagtwedde.

4. STAR

De treinverbinding van Stadskanaal via Musselkanaal, Ter Apel en doorgetrokken via Barnflair naar de Rijksgrensovergang. Deze vervoerde veel leerlingen uit Nieuw Buinen en Musselkanaal. Bij gebrek aan passagiers is het doorgetrokken stuk Ter Apel-Rijksgrens reeds na enkele maanden gesloten.

In 1923 huurden ouders van leerlingen die de R.H.B.S. bezochten, maar die op grotere afstand van Ter Apel woonden, soms een tramwagen af. Men fietste dan naar de IJzeren Klap in Musselkanaal. Daar kwamen de fietsen op het achterbalkon. Hier afgebeeld trambestuurder Wubs met naast zich Titi van der Laan, voorts afgebeeld Theo Walles, Piet Olthoff, Jo Boer en onderwijzer J Voulon.

Roelof Sijderius op een recente foto. Hij was leerling van 1925 tot 1930 en promoveerde in 1946 in de wis- en natuurkunde.

Bij het aangaan van de school was directeur Lindeijer altijd aanwezig. Hij hield de leerlingentroep met de conciërge goed in de gaten. Ik vond dat hij er wel erg streng uitzag. Wij hadden verder weinig met hem te maken, daar wij nog geen les van hem kregen. Na het vertrek van directeur Lindeijer naar Meppel werd Ir. Baumann directeur. Dat was een forse grote, maar heel joviale man en een heel goede leraar. Trouwens, we hadden eigenlijk altijd heel goede leraren.

In de middagpauze gingen de leerlingen uit Ter Apel naar huis om te eten. De op school overblijvende leerlingen gingen meestal in groepjes met hun broodtrommeltje onder de arm al etende het bos in naar de grote vijver, het sikkelaantje of het snoepwinkeltje (van Wobbeltje Meijer, achter het Boschhuis, red.)

In de tijd, dat ik op de H.B.S. was heb ik geen bijzondere dingen meegemaakt.

Hoogtepunten waren wel het jaarlijkse H.B.S.-feest in hotel Het Boschhuis met toneel, declamaties, muziek enz. Verder de gezamenlijke fietstocht op Hemelvaartsdag naar Duitsland, naar het slot Dankern en niet te vergeten de jaarlijkse sportdag met de vele wedstrijden.

In de vijfde klas zaten we nog maar met tien leerlingen. Deze slaagden allen voor het eindexamen. Vijf van de geslaagden hadden een jaar gedoubleerd. Van de andere vijf, die de H.B.S. in een keer doorlopen hadden, waren er vier die eerst een jaar U.L.O.-onderwijs hadden gevolgd. Dus eigenlijk ook een jaar extra er over gedaan.

Van het tiental geslaagden hebben vijf een universitaire studie met goed gevolg afgelegd waarvan één ook nog de doctorstitel behaalde.

Op de school heerste een heel goede sfeer. Ik vind het dan ook een groot voor-

Hardloopwedstrijd op de nog onverharde Oude Weg. Waarschijnlijk was het sportveld nabij de MULO op dat moment niet goed genoeg voor hardloopwedstrijden. De sportvelden direct achter de school werden pas veel later aangelegd. Links, met vlinderstrik, gymnastiekleraar Visser.

recht, dat ik op deze school zo'n goede opleiding heb gehad.

Daarom zou ik willen eindigen met de laatste regel van het door de leraar van het eerste uur meneer L.J.Visser gemaakte H.B.S.-lied : Leve de H.B.S.!

Dr.R.Sijderius (leerling 1925 – 1930) Doorwerth, 24 maart 2011

H. Stoker, docent staatsinrichting en gemeentelontvanger

leraar na een kort ziekbed op de veel te jonge leeftijd van 33 jaar. Zijn laatste afscheid in Haarlem wordt druk bezocht, ook door zijn oud-collega's uit Ter Apel. Lindeijer is een van de sprekers.

Niet onvermeld mag blijven de naam van de eerste conciërge, de heer Reinholdt. Reinholdt is in de eerste jaren vooral de handige klusjesman en zijn achtergrond als straatlegger zal zeker wel eens van pas zijn gekomen. Onder de begeleiding van Lindeijer en enkele leraren groeit hij al snel door tot een volwaardig conciërge en –later – amanuensis. Reinholdt is met zijn gezin ook de eerste bewoner van de conciërgewoning naast de school.

Ir G. Lindeijer leidt de school, maar hij geeft ook les in natuurkunde, wiskunde, plant – en dierkunde, scheikunde, maar ook – als het nodig is – Nederlands en andere vakken. Zoals één van zijn leerlingen zich het herinnert, neemt Lindeijer de les over als een leraar ziek is. Het maakt dan echt niet uit om welk vak het gaat, Lindeijer geeft het met verve en ... grote kennis!

Gottfried (roepnaam Frits) Lindeijer is 35 jaar oud als hij in 1921 benoemd wordt tot directeur van de R.H.B.S.. Hij is op dat moment de jongste directeur in het land en hij neemt dan de leiding op zich van wat ongetwijfeld ook het jongste stel leraren in het land is. Afgestudeerd in de natuurkunde, wordt hij al snel leraar natuurkunde en wiskunde aan de H.B.S. in Schiedam, de school waar hij ook leerling was. Zijn ambitie leidt hem naar de volgende stap en hij solliciteert

naar die uitdagende baan op die nieuwe kleine school in het kleine plaatsje in Groningen. Lindeijer is niet alleen jong en ambitieus, hij is vooral ook betrokken. Hij wordt alom geprezen om zijn menselijkheid: hij heeft oog en oor voor zijn personeel, voor zijn leerlingen, maar ook voor de bevolking. Kenmerkend is zijn toespraak bij de opening van de school waarin hij benadrukt dat de H.B.S. vooral een school moet zijn waar alle leerlingen welkom zijn: óók die van lagere komaf! Het is opmerkelijk dat Lindeijer tot aan zijn dood in 1967 contact heeft gehouden met zijn oud-leerlingen en zijn school in Ter Apel. Bij elke gebeurtenis, of het een begrafenis van een

Ir Gottfried Lindeijer, in 1921 benoemd als eerste directeur der R.H.B.S. Ter Apel. Opname van fotograaf Lunow.

Lindeijer, Hemkes, lerares mevr. Noordewier, mevr. Lindeijer, en lerares mevr. Pieters en leraar Cretier waarschijnlijk in de werkkamer van Lindeijer, op de kalender staat april 1922, dus de foto is van voor de bouw van de school. Aldus is de foto vermoedelijk genomen in de woning van Lindeijer in het Klooster van Ter Apel.

oud-collega is of het afscheid van een collega op school, Lindeijer is aanwezig en houdt desgewenst een toespraak! Dat de oud-leerlingen vereniging zijn naam draagt is veelzeggend. Het schilderij van de Zaaier dat tot op de dag van vandaag in de hal van de school hangt, is zijn geschenk aan zijn R.H.B.S. bij het 25-jarig bestaan.

In zijn terugblik in 1946 spreekt Lindeijer van de moeilijke omstandigheden in de eerste jaren. De lokalen zijn verouderd, ze zijn tochtig en moeilijk te verwarmen. Het ontbreekt er aan vaklokalen en aan voldoende lesmateriaal. Voor de praktijklessen is men aangewezen op improvisatie. Wel wordt de eerste jaren flink geïnvesteerd in materialen, zoals kaarten, boeken en ander lesmateriaal, bijvoorbeeld om de practica te geven.

Vooraf Visser dient veel creativiteit aan de dag te leggen om zijn gymnastieklessen enige inhoud te geven. Er is geen sportzaal voorhanden en hij is aangewezen op een zaal in 'Hotel Stukje' op de hoek van de Schotslaan en de Hoofdstraat/Oosterstraat. Er zijn voor de LO-lessen enkele gymtoestellen aangeschaft, maar als 'Hotel Stukje' in oktober 1922 afbrandt en al het materieel verloren gaat, moet Visser zich behelpen met een zaaltje in het Boschhuis. Tot aan de opening van het nieuwe schoolgebouw in 1924 worden daar de binnenlessen gegeven 'zonder enig toestel van belang'.

De hele eindexamenklas van 1924 samen met het personeel en inspecteur Jensema (met witte snor). Afgebeeld met hun diploma's in de hand zijn de heren J. Tees en N. de Graaf en de dames H.R. Bakker en J.M. Jalvingh.

Het is opvallend hoe groot het verloop is onder de leraren in de eerste fase van het bestaan van de school. Zeker tot aan 1932 is het een komen en gaan van lesgevend personeel. Van de eerste lichting van 1921 geven alleen Hemkes en Stoker in 1930 nog les aan de R.H.B.S. Een voor de hand liggende reden voor het verloop in de eerste jaren zou kunnen zijn dat de werkomstandigheden in de Kloosterschool verre van ideaal zijn. Het lijkt echter dat er van een slechte werksfeer geen sprake is. Integendeel, de omstandigheden zijn weliswaar verre van ideaal de eerste jaren, maar ze geven onder de jonge leraren een pioniersgevoel en ze versterken de saamhorigheid om er samen iets van te maken. Ook in de latere jaren blijven de contacten tussen deze mensen van het eerste uur zo sterk, dat we kunnen spreken van een vriendenclub.

Bovendien geeft het vooruitzicht op een mooi nieuw schoolgebouw de energie om zich door de omstandigheden heen te slaan. Zoals Lindeijer het formuleert: "...er was een opgewekte stemming en een goede geest, er werd hard gewerkt door leraren en leerlingen. Allen hielden de blik op de toekomst gevestigd, de nieuwe school zou alle mogelijkheden bieden, zij zou alle wensen bevredigen."

Het is echter een gegeven dat de R.H.B.S. een kleine school is waar de leraren met moeite aan voldoende lesuren – en dus salaris – kunnen komen. Daarbij komt dat de gemeente Vlagtwedde een zogenaamde gemeente tweede klas is en dus minder betaalt dan grotere (eerste klas) gemeenten. Inspecteur Jensema heeft ooit bij Lindeijer laten vallen dat "die Hollanders toch direct weer terug gaan". Ook de hang naar de eigen omgeving (bijna alle leraren komen van elders) zal ongetwijfeld een rol hebben gespeeld. Voor veel leraren lijkt de R.H.B.S. in deze beginjaren vooral een goede kweekvijver te zijn waar je als jonge leraar ervaring kunt opdoen om dan op een grotere school in een grotere plaats je carrière te vervolgen.

In het tweede schooljaar groeit de school niet in leerlingenaantal, maar wel in het aantal klassen. Er komt nu immers een vierde klas bij. Het aantal leerlingen bedraagt 86, waarvan er acht in klas vier plaats nemen. De school wordt nu geconfronteerd met een ruimteprobleem en de oplossing wordt gevonden in twee houten noodlokalen die tegen de kloosterschool aan worden gebouwd. Een van deze lokalen wordt ingericht als schei- en

Het "houten gebouw" dat in 1922 tegen de oude Kloosterschool wordt geplaatst om het ruimtegebrek op te lossen.

natuurkundelokaal, maar gaat tevens dienst doen als tekenlokaal. Vermeldenswaardig voor wat betreft het tweede schooljaar is de benoeming in tijdelijke dienst van drs. Jaap Hoffenkamp. Hoffenkamp, afkomstig uit Scheemda en zoon van een onderwijzer, is afgestudeerd als natuur- en scheikundige. Hij heeft net een jaar achter de rug aan de christelijke H.B.S. in Stadskanaal. Hij zal ook een flink aantal jaren doorbrengen in Ter Apel en meer van zich laten horen.

Het houten gebouwtje zal overigens nog lange tijd deel uitmaken van Ter Apel. Als het na de verhuizing van de school naar de Oudeweg wordt afgestoten als schoolgebouw, wordt het door de Kloosterkerk opgekocht. Het gebouw wordt later gedomonteerd en op een afstand van ongeveer 50 meter achter de Wilpskamp weer opgebouwd. Omstreeks 1958 wordt de grote afstand toch als een bezwaar gevoeld en wordt besloten het gebouwtje te verplaatsen tot vlak achter de Wilpskamp. Dat deed men door het complete gebouw te 'verrollen'. Het is blijven staan tot 2003.

Emmer Courant
5 maart 1921

**Rijks Hogere Burgerschool
TER-APEL.**

Ouders of verzorgers, die hun kinderen wenschen te zenden naar de met 1 September a.s te openen Rijks-Hogere Burgerschool te Ter-Apel, worden verzocht daarvan ten spoedigste aan ondergeteekende mededeeling te doen, met vermelding van het onderwijs, dat deze leerlingen hebben genoten.

Deze gegevens heeft het Rijkstoezicht op het M.O. noodig, teneinde te kunnen beoordeelen, welke leerkrachten op 1 September in functie moeten zijn.

Het voornemen bestaat voorloopig leerlingen toe te laten tot de 1e, 2e en 3e klasse;

De Burgemeester van
Vlagtwedde,
J. BUISKOOL,

Hotel "Ter Apel", later hotel Stukje, op de hoek van de Schotslaan-Oosterstraat waar in het eerste schooljaar de gymnastieklessen worden gegeven.

De zeer slechte staat van onderhoud en het feit dat er geen bestemming meer voor was, hebben er toe geleid dat “het houten gebouwtje” van de aardbodem is verdwenen.

Het schooljaar 1923-1924 begint met een mooi leerlingenaantal: 105 in totaal. Voor het eerst in de schoolgeschiedenis is er een examenklas: in klas 5 zitten vijf leerlingen. Eén leerling, Pieter Bots, zou door langdurige ziekte afhaken. De andere vier kunnen hier met veel eerbeton worden vermeld. Zij vormen de eerste van vele jaargangen die met een mooi diploma de school verlaten:

Jur Tees
N. de Graaf
Mannie Bakker
Marie Jalvingh

Hoewel ze geen les hebben gehad in het nieuwe gebouw, krijgen de geslaagden wel de eer hun ‘Einddiploma H.B.S.-B vijfjarige cursus’ te ontvangen in de lerarenkamer aan de Oudeweg. Inspecteur Jensema is bij de diploma-uitreiking aanwezig en spreekt hem toe: “en nu kunnen jullie sinds kort ook per trein hier vandaan”.

Op 19 juli 1924 wordt met gemengde gevoelens afscheid genomen van de Kloosterschool. Gemengde gevoelens, omdat men zich is gaan hechten aan de mooie plek van de school in het bos, met de idyllische wandelingen om de vijver, maar van waar men toch ook verlangt naar de uitdaging van het prachtige gebouw dat even verderop staat te wachten op zijn bewoners.

Henk Dekker

De R.H.B.S. was niet de enige die tijdelijk onderdak heeft gehad in het Klooster. De naam Ter Apel wordt door de meeste Nederlanders geassocieerd met het vluchtelingencentrum. Maar heel weinig mensen weten dat Ter Apel bijna 100 jaar geleden ook al vluchtelingen onderdak bood. Toen in augustus 1914 Wereldoorlog I uitbrak en het Duitse leger België binnenviel, was Nederland letterlijk en figuurlijk buiten schot gebleven. De inval in België leidde er toe dat vele duizenden Belgen naar de buurlanden Nederland en Engeland vluchtten. De grote

toevloed leidde er toe dat de Nederlandse bevolking zich verplicht voelde de vluchtelingen uit het buurland bij te staan. Een comité werd daartoe opgericht, genaamd het Amsterdams Comité, dat activiteiten landelijk zou coördineren. De overheid nam uiteindelijk die taak over. Op een 20-tal plaatsen in ons land werden opvangkampen gevestigd. Vanuit die opvangkampen werden kleinere opvangmogelijkheden gezocht en zo kwam o.m. het Klooster van Ter Apel aan bod.

KOPJES KOFFIE!

Toen in 1921 de Rijks Hoogere Burger-school in enkele lokalen van het Kloostercomplex van start ging en de eerste leerkrachten benoemd werden moest ook worden voorzien in de benoeming van een amanuensis-conciërge. Op de vacature werd gesolliciteerd door Willem Reinholdt. Na de nodige onderzoeken werd Reinholdt benoemd in tijdelijke functie.

De eerste conciërge/
amanuensis Reinholdt

Hoewel de wezenlijke inhoud van de functie hem totaal onbekend was, werd Reinholdt in de kortste keren "bijgespijkerd" door de toenmalige leraren Hoffenkamp en Gorter. Deze praktijkopleiding had tot gevolg dat Reinholdt bij ministerieel schrijven van 12 augustus 1925 werd herbenoemd als amanuensis-conciërge.

Inmiddels was de nieuwe school aan de Oudeweg gebouwd met bijbehorende woning voor een functionaris als Reinholdt. De woning was, evenals de school, opgetrokken in de stijl van de Amsterdamse School.

Gedurende zijn ambtsperiode bediende Reinholdt, dikwijls samen met zijn vrouw, de school in talloze opzichten. Naast het echte conciërgewerk, assisteerde hij ook bij de scheikundelessen en natuurkunde.

Steevast begon de dag met het openen van de ingangdeuren en daarna het opnemen van de namen van absente leerlingen. Hardnekkig is het gerucht bestaan gebleven dat Reinholdt bij zijn ronde de vraag stelde: "Zijn er nog goenend die er niet zijn?"

Een andere activiteit die velen zich kunnen herinneren is de volgende: tijdens de lessen natuurkunde en biologie had je uitzicht op alles wat zich afspeelde in noordelijke richting. Steevast om een uur of tien kwam Reinholdt, vergezeld van zijn vrouw, vanuit zijn woning langs wandelen met een tableau waarop ongeveer 10 kopjes koffie stonden. De kopjes koffie waren bestemd voor het totale lerarenkorps! Even later kwam de echtgenote van Reinholdt weer langs op de terugweg naar haar huis om de kopjes, schoteltjes etc. af te wassen.

In april 1954 wordt afscheid van Reinholdt genomen, waarbij heel nadrukkelijk wordt gesteld dat het niet alleen een afscheid is van Reinholdt, maar ook van zijn vrouw. De heer Koops volgt Reinholdt op. Op 9 mei 1959 overlijdt Reinholdt, ruim 73 jaar oud.

Dick Wolf

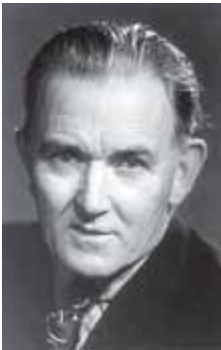

HOOFDSTUK 5

EEN ODE AAN DE BAKSTEEN: HET NIEUWE SCHOOL- GEBOUW

“Er is nog een spoor van de klassieke symmetrie en in die periode van een overdadig kleurgebruik. Ik heb met plezier de Groninger steen toegepast van een warm rood.”

Gart Westerhout, Jubileumboek 1971

Architect
Gart Westerhout
(1893-1975)

Er is in de afgelopen 90 jaar veel geschreven over het schoolgebouw dat een opvallende plek inneemt in Ter Apel. Het gebouw wordt op donderdag 5 september 1924 om half twee geopend. Twee jaar daarvoor is de bouw begonnen. De aanbesteding van de bouw vindt plaats op 21 juni 1922 ten overstaan van de gedeputeerde U.G. Schilthuis. De aanneemsommen variëren van fl. 204.000,- tot fl. 232.876,- Het laagste bod is van de aannemer Jan Kruize uit Bellingwolde. De bouw wordt hem dus gegund. De aanbesteding staat geregistreerd op 22 juli 1922.

Bij de opening zijn vele notabelen aanwezig, van inspecteur Jensema tot architect Westerhout en Rijksbouwmeester Hoekstra, van aannemer Jan Kruize tot de opzichters van de Rijksdienst Cuneus en De Nekker, van de leden van het oprichtingscomité tot Gerard Willem Spitzen (beter bekend als Geert Teis). Natuurlijk zijn ook vele plaatselijke prominenten en de leraren aanwezig.

Uit de toespraken maken we op hoe bijzonder het moment ook voor de aanwezigen is. Eerelman, die namens het comité spreekt,

blijkt voldaan terug op de gedane arbeid van het oprichtingscomité. Hij doet melding van de teleurstellingen, maar verhaalt ook vol trots hoe hard er gewerkt is en hoe vaak de leden van het comité wel niet meewarig zijn aangekeken. Zien wat er nu staat te pronken in de zon, maakt toch dat de leden van het comité trots mogen zijn op wat ze bereikt hebben. Inspecteur Jensema is heel duidelijk in zijn toespraak. Hij is verheugd dat hij de overheid mag vertegenwoordigen, maar tegelijkertijd betreurt hij de afwezigheid van de minister. Die had dan zelf met eigen ogen kunnen zien dat het een goede beslissing was om ja tegen Ter Apel te zeggen! Geert Teis koppelt in zijn toespraak de opening van de school aan de bloei van Ter Apel, nu in mei van dat jaar ook de spoorlijn Stadskanaal – Ter Apel is geopend en Ter Apel over een fraai station beschikt. Bovendien heeft Ter Apel met de ‘Nelтта’ (Nijverheids- en Landbouwtentoonstelling Ter Apel) net een heel grote tentoonstelling achter de rug. Voor Spitzen is het duidelijk dat Ter Apel heel goed aan de weg timmert. Burgemeester Beins spreekt daarna zijn trots uit en directeur Lindeijer vertelt hoe mooi hij het gebouw vindt, vooral vanwege de vele vrolijke

kleuren. Zo noemt hij bijvoorbeeld de rode raamomlijstingen in de gangen en de fraaie paarse (!) wand in het scheikundelokaal.

En fraai is het gebouw zeker, hoewel er in die tijd (en waarschijnlijk nog) mensen hun afkeer uitspreken over de te robuuste uitstraling die het gebouw voor sommigen heeft. Voor Geert Teis aanleiding om daar een gedichtje over te schrijven (in zijn eigen variant van de Groninger spelling):

Grönneger mond, zo geern van spotten –
Heurd' ik zeggen: “'t is 'n kazern!

Net 'n vesting in zien zwoarhaaid
Zowat hait bie d' luu: modern!”

...Over smoak wil wie nait havveln,
Spot mit t vrömde is makkkelk doan. –

Kiek ais tou en goat ais binnen –
...Spotter blift in hempie stoan!!

Het is duidelijk dat architect Westerhout niet behoudend te werk is gegaan, maar een duidelijk aanwezige school heeft willen neerzetten. Het is een modern gebouw voor 1924, voorzien van alle gemakken. Het is ook een gebouw dat opgaat in de omgeving, want het plantsoen voor de school is samen met de school ontworpen en vormt een indrukwekkende toegang tot het gebouw. Zo staat het huidige fietspad precies op de as van de school en sluiten de twee bogen van de Oudeweg aan op de uiteinden van de school.

Gart Westerhout is net aangenomen als architect voor de Rijksgebouwendienst als hij deze klus mag klaren. Een bijzonder geslaagde

keuze. Westerhout is 29 jaar jong als hij zich vol energie en ambitie op het project stort.

De school wordt gebouwd in de zogenaamde Amsterdamse School- stijl. De benaming is een containerbegrip; de architecten die men tot deze school rekent, vertonen onderling gemeenschappelijke kenmerken zonder dat er sprake is van een echt manifest. Vooraanstaande architecten van deze stroming, zoals De Klerk, Van der Mey en Kramer, maken vooral gebruik van de baksteen als basis van een decoratieve bouwstijl. De bakstenen worden in verschillende kleuren en soorten toegepast, afgewisseld met tegels, dakpannen en andere vormen om het gevelvlak te variëren. Plasticiteit is een belangrijk kenmerk: torentjes, uitstulpingen, golvende of aflopende vormen worden aangebracht, evenals glas-in-lood ramen en/of beeldhouwwerken.

Officiële opening van het schoolgebouw in 1924.

DE DIRECTEURSWONING EN WONINGEN VOOR LERAREN

De gemeente kent bij de stichting van de school een aantal verplichtingen. Eén daarvan is de bouw van extra woningen. Afgesproken is, dat er voldoende huisvesting zal komen voor de leraren. De bedoeling is dat er een directeurswoning en twee woningen voor leraren neergezet zullen worden. De bouw zal onder leiding van 'de Ter Apeler Woningbouw' uitgevoerd worden. Deze stichting kan de financiering echter niet rond krijgen. Op 5 oktober 1922 besluit de gemeenteraad daarom zelf de financiering van de grond en de bouw op zich te nemen. Het gaat om een bedrag van fl. 37960.78 voor de woningen en fl. 3848.80 als koopsom van de grond.

De directeurswoning wordt gebouwd aan de Sellingerstraat (voor de ingewijden: het huis van de familie Toonstra) en de woningen van de leraren (twee identieke woningen) komen te staan aan de Oudeweg, nu nrs. 27 en 29. De eerste bewoners zijn (uiteraard) Lindeijer in de directeurswoning en Hemkes en Cretier in de andere twee huizen. Zij betalen de gemeente een huursom “gelijkstaande met 15% van de bezoldiging van den bewoner”.

De vrijwel identieke leraarswoningen van Hemkes en Cretier aan de Oudeweg

Een van de weinige interieurfotos uit de beginjaren.

De architecten van de Amsterdamse School delen het streven naar harmonie met de omgeving. Dat gaat enerzijds op voor het interieur. Regelmatig wordt er samen met het gebouw ook een architectuur voor de binnenkant ontworpen waarbij het samenspel van kleur en vorm geldt voor meubels, maar ook voor deuren en lampen. Tevens gaat het op voor de omgeving waarbij de architect zoekt naar een harmonisch samengaan met de natuur.

Westerhout zelf heeft het een en ander gezegd over zijn schoolgebouw in Ter Apel. In het herdenkingsboek van 1971 zegt hij: “Toen ik als architect van de Rijksgebouwendienst de opdracht kreeg, was ik in die periode erg onder de indruk en onder invloed van de ‘Amsterdamse School’. Het schoolgebouw draagt daarvan de kentekenen. Er is nog een spoor van de klassieke symmetrie en in die periode van een overdadig kleurgebruik. Ik heb met plezier de Groninger steen toegepast van een warm rood.”

De Amsterdamse School die zijn oorsprong uiteraard in Amsterdam heeft, raakt in de jaren twintig al wat op zijn retour. De stijl wordt in ieder geval minder uitbundig, ook vanwege de mindere economische situatie waardoor er van overheidswege minder geld beschikbaar gesteld

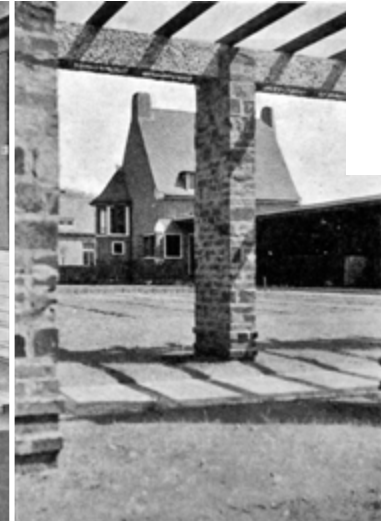
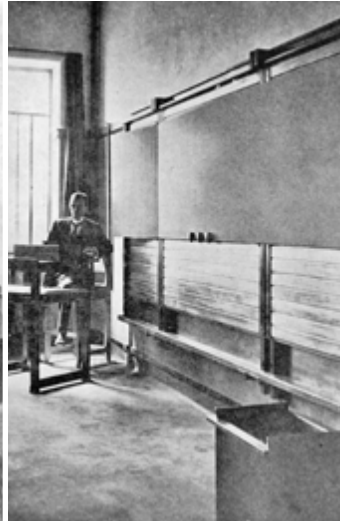
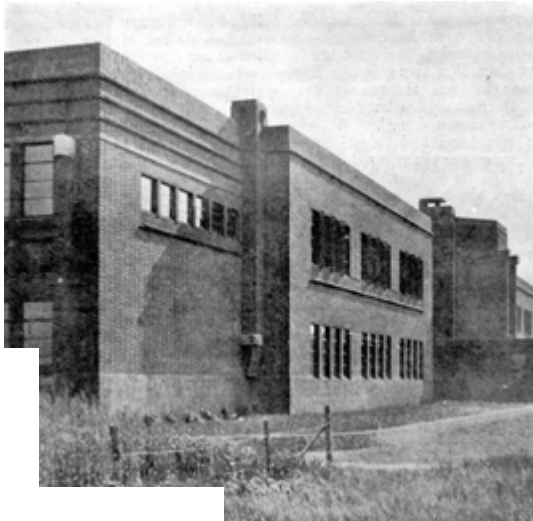
wordt dan in de jaren daarvoor. De R.H.B.S. is een voorbeeld van deze minder uitbundige expressie. De school heeft een overwegend strakke voorgevel met enkele sierelementen, zoals de lagen van dakpannen en de sierlijke gele vogelkoppen. Opvallend zijn de twee roerdompen ‘in paalhouding’ op het dak (‘Paalhouding’: houding waarbij de vogel zijn snavel in de lucht steekt en met het riet mee wuift).

De beelden gemaakt door Adrianus Remiëns, een bekende kunstenaar uit Amsterdam. Remiëns heeft veel in opdracht van de gemeente Amsterdam gemaakt. Ook heeft hij enkele bijdragen geleverd aan de Bijenkorf in Den Haag, één van de hoogtepunten van de Amsterdamse School. Andere opvallende elementen zijn het zeepaardje dat onder de vlaggenmast is aangebracht, de golfjes die op het muurtje staan en de ‘vuurtorenachtige’ buitenlampen bij de buitendeuren.

Naar de reden van de waterelementen kunnen we gissen. Architecten van de Amsterdamse School zoeken naar een harmonisch geheel en maken vaak gebruik van symbolen uit de natuur en dan met name de zee. Een interessante theorie beschrijft het gebouw als een schip. Het plantsoen met de twee gebogen wegen die in een punt samenkomen vormt dan de boeg. De huidige rectoriskamer met

Architect Westerhout heeft zijn sporen niet alleen in Ter Apel nagelaten. In Almelo werd door hem een R.H.B.S. ontworpen (thans OSG Erasmus aan de Sluis-kade)

de drie smalle, hoge ramen, stelt de stuurhut voor, de twee koepels aan weerszijde met de roerdompen zijn reddingsloepen die omgekeerd naast het schip hangen. De sierranden van dakpannen stellen golven voor en de ronde gaten in de muur zijn de waterafvoergaten op het scheepsdek. Ook de metalen elementen op het muurtje voor de school zijn golven. Een interessante theorie, zoals gezegd, die we helaas niet aan documenten of uitspraken van de architect kunnen staven.

In het Bouwkundig Weekblad van 1925 besteedt Westerhout een artikel aan de school, “liggende in de Zuidpunt van het Groningerland”, zoals hij zegt in zijn openingszin. Westerhout beschrijft de school onder meer als volgt:

“De leslokalen zijn kleurig geschilderd en het ingebrachte meubilair is kleurig gebeitst. De lampen werden gemaakt gedeeltelijk van zink en gedeeltelijk van in elkaar geschoven triplexplaten. Het gebouw, op zand gefundeerd (Ter Apel ligt hoog), heeft een onderbouw van gesinterde Groninger klinker en gevelwerk van verkeerdt gelegde oranjeroodkleurige Groninger steen. De voorgeschreven toepassing van Travertin werd voor een gedeelte gewijzigd in bouwaardewerk van de E.S.K.A.F. te Steenwijk, waarvoor de beeldhouwer Remiëns te Schoorl de ontwerpen maakte.

...

De school heeft een centrale warmwatervoorziening, electriciteit voor onderwijs en verlichting, een petroleumpersgasinstallatie en een eigen watervoorziening (regenwaterkelders en twee bronnen met een drukwindketelinstallatie).”

Foto's uit een het Bouwkundig Weekblad van 1925 waarin Westerhout verslag doet van de uitvoering van zijn ontwerp.

Het gebouw is in 1924 supermodern, met goed uitgeruste vaklokalen aan beide uiteinden (voor scheikunde, natuurkunde, biologie en tekenen) en een kaartenkamer (voor aardrijkskunde) en een ruimte voor de amanuensis. Opmerkelijk is dat de vakken scheikunde, natuurkunde en biologie nog steeds in dezelfde ruimtes gegeven worden.

Bijzonder is de watervoorziening. De school vangt het regenwater zelf op in kelders onder het gebouw en dat water wordt weer hergebruikt. Enkele oud-leerlingen herinneren zich dat de school voor de oorlog beschikte over een systeem waarbij drinkwater en spoelwater gescheiden werd.

Na 85 jaar kunnen we vaststellen dat Westerhout aan alle kanten geslaagd is in zijn opzet. Het gebouw staat er nog steeds in volle glorie en functioneert naar alle tevredenheid.

De indrukwekkende uitstraling van het monument ontgaat anderen niet. De school wordt meerdere keren genoemd als een bijzondere exponent van de Amsterdamse School, zeker in de context van de invloed van deze beweging op de bouw in de provincie Groningen. Boeken als ‘De schoonheid van het detail’ en ‘Versteende welvaart’ besteden ruim aandacht aan onze school.

Een mooi eerbetoon krijgt het gebouw in de ‘Veenkoloniale Volksalmanak’ van 2008. Onder het kopje ‘Mijn mooiste gebouw in de Veenkoloniën’ beschrijft Jikke van der Spek met mooie woorden de pracht van het gebouw. Het artikel sluit ze als volgt af:

“In de bundel die verscheen bij de vijftigste verjaardag van de school haalde Gart Westerhout met merkbaar plezier herinneringen op aan de bouw van de school. Ik ben ervan overtuigd dat de school met gemak de 100 gaat halen en gezien de wijze waarop het gebouw gekoesterd wordt, zal er ook dan met liefde over de school geschreven worden. Terecht!”

Waarvan akte!

Henk Dekker

OP TAMELIJK GOED BOUWGROND : DE KLUCHT VAN HET SPORTVELD

Een verhaal apart is het sportveld en de daarbij horende kleedkamers en bergingsruimte. De bouw van de school vraagt kennelijk alle aandacht waardoor de aanleg van het sportveld in het gedrang komt. Het Ministerie schrijft althans op 19 april 1920 aan 'den Inspecteur der Stadsbezittingen te Groningen' het volgende hierover:

"Evenwel schijnt niet gerekend te zijn op de omstandigheid, dat en ten behoeve der te stichten ook noodig zal zijn een terrein voor openluchtspel ter grootte van tenminste 110 x 140 M in de onmiddellijke nabijheid der school."

Het Ministerie doet er direct een voorstel bij:

"Eene gunstige oplossing is te verkrijgen door eene geringe wijziging in het uitbreidingsplan te maken op de wijze, als op de hierbij overgelegde schetsteekening is voorgesteld.

Aldus kan n.l. een terrein van +/- 2 H.A. worden verkregen dat niet alleen kan bevatten het te stichten schoolgebouw, gesitueerd volgens het aangegeven denkbeeld, benevens Directeurs - en conciërgewoning, rijwielbergplaats, botanischen tuin, enz., doch

dat ook gelegenheid biedt, voor het aanleggen van een veld voor openluchtspel, ter voorgeschreven grootte, van 110x140 M."

De voorkeur van het Rijk is duidelijk: het sportveld zal achter de school geplaatst worden. In de brief wordt aan het eind de vraag gesteld "of het gemeentebestuur van Groningen zich met deze zienswijze kan vereenigen." Al vlot blijkt dat dat niet het geval is. Wat volgt is een steekspel. De gemeente Groningen, Vlagtwedde en het Rijk discussiëren flink over de plaats van het sportveld. Vlagtwedde en Den Haag geven de voorkeur aan de plaats achter de school, maar de gemeente Groningen beschouwt deze plek als mooie (en dure!) bouwgrond voor woningen.

Op 18 augustus 1920 komt er een brandbrief van B & W van Vlagtwedde aan de collega's in Groningen. De burgemeester van Vlagtwedde is een week daarvoor in Den Haag geweest en hij heeft daar gehoord "dat het voorloopig geen voortgang hebben van de plannen tot stichting van een R.H.B.S. te Ter Apel een gevolg was van het feit dat door Uwe gemeente nog geen definitieve beslissing was genomen tot het gratis afstaan van de daarvoor benodigde terreinen..."

Conciërgewoning, fietsenstalling en school vanuit zuidoostelijke richting

De brief eindigt met een opening voor de oplossing. Het Rijk neemt genoeg "met afzonderlijke terreinen voor de gebouwen en het sportterrein indien aan dit sportterrein de door zijne Excellentie vastgestelde en U bekende veranderingen worden aangebracht."

De 'Ingenieur der Stadsbezittingen' borduurt op deze opening verder en komt met een nieuw plan. Na het plan om de school met sportveld tegenover het Ruiten-A-Kanaal te bouwen, stelt hij op 9 september 1920 voor om het veld afzonderlijk van de school aan te leggen aan wat nu de Hoofdkade is, in de hoek tegenover de Boslaan. Er kan dan na de bocht, ongeveer ten hoogte van het Ruiten-A-Kanaal een 'voet-draai' aangelegd worden en aan 'landzijde...over de Molen-A' kan er een bat of dam aangelegd worden.

Als compromis komt men uit op een veld, niet ver van de M.U.L.O. school van 1.54 ha. op zogenaamd 'tamelijk goed bouwgrond', aldus een brief van de gemeente Groningen.

Pas in oktober 1924 komen de partijen tot een formeel akkoord over het sportveld, maar dan volgt er nog gesteggel tussen het Rijk en de gemeente Vlagtwedde over het kleedgebouw dat op het veld neergezet moet worden. Daar bereiken de partijen dan een maand later een akkoord over: Sterenberg, de gemeentearchitect, zal er een eenvoudig houten gebouw neerzetten met twee kleedkamers en minstens 40 zitplaatsen. De kosten van fl. 2400,- worden door de gemeente Vlagtwedde gedragen. Aannemer Warntjes uit Renneborg neemt de bouw voor zijn rekening. De Heidemaatschappij maakt voor de somma van fl. 1884.70 het veld speelklaar. Ook deze kosten worden gedragen door de gemeente.

Tekening door Johan Hemkes vanuit de bovenverdieping van de school in noordelijke richting. Links op de achtergrond het treinstation. De sportvelden worden aangelegd, vlakbij de school slaan de koeien de werkzaamheden gade.

Het veld en kleedgebouw worden in april 1925 opgeleverd. Een maand later begint een klucht die zich nog zal voortzetten als 'de Inspecteur van de Lichamelijke Opvoeding in de Derde Inspectie' het veld komt inspecteren op 26 mei 1925. Zijn oordeel is niet positief:

"Vanwege ...de minder gunstige toestand waarin het terrein te Ter Apel door mij werd aangetroffen bij mijn aangekondigde bezoek (...) heb ik de eer u te berichten dat een ander onderzoek door mij zal worden ingesteld (...) op 4 juli waarbij tevens het aanleggen van een toegangsweg zal worden besproken."

Het sportveld kent twee grote problemen: door een harde onderlaag deugt de afwatering niet. Het veld staat voortdurend vol plassen. Daardoor komt de bovenlaag los, waardoor men al snel niet meer kan spreken van een egaal veld. Het andere bezwaar van de inspecteur betreft de toegang tot het veld. Via een smal zandpaadje (ongeveer parallel lopend aan de huidige Vijverstraat) komt men op het veld. Dat moet echt anders, zo vindt de inspecteur.

Op 4 juli 1925 wordt het veld weer afgekeurd. De inspecteur kondigt daarop een bezoek aan op 1 oktober 1925. Hij meldt zelfs zijn exacte aankomst. Om 11.49 uur zal de trein te Ter Apel arriveren! Of dit bezoek ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden is ons niet duidelijk geworden. Wel wordt op 2 november duidelijk dat het veld nog steeds niet in orde is. Op 23 april 1926 volgt weer een inspectiebezoek en nadat het veld dan nogmaals wordt afgekeurd, volgt op 9 juni 1926 het verlossende woord: het veld is in orde bevonden en kan door de school in gebruik worden genomen. Het Rijk bepaalt dan klip en klaar dat de gemeente in geen enkel geval over het terrein kan beschikken. Het sportveld is dus exclusief voor de H.B.S leerlingen. Tegen betaling van fl. 25 per jaar mag een plaatselijke boer wel zijn schapen er op loslaten!

Het veld blijft een bron van ergernis voor de school. Nadat er al enige correspondentie over de staat van het terrein heeft plaatsgevonden, dient directeur Baumann in juni 1938 een formeel verzoek in bij het Rijk. Hij wil graag dat het sportveld verplaatst wordt 'naar de onmiddellijke nabijheid van de school'. De redenen liggen voor de hand: het veld is slecht en vraagt veel onderhoud. Bovendien deugt het kleedgebouw niet: er is sprake van achterstallig onderhoud, er is geen verwarming en men heeft geen geld voor de jaarlijkse reparaties. "Een boer maait het gras", zo schrijft Baumann, "en tracht er hooiland van te maken".

Sport op het terrein waarover zoveel te doen is geweest. Het kleedgebouw werd ontworpen door gemeente-architect Sterenberg. Op de achtergrond rechts een goederentrein op het rangeerterrein. Opname van eind jaren 20 door Lunow.

In januari volgt weer een brief, nu met een steunbetuiging van de gemeente. Het Rijk wijst het verzoek vier maanden later echter af. Ook in de oorlog volgt er een verzoek. Blikslager, die dan directeur is van de school, stelt onomwonden vast dat de keuze van het terrein foutief was. Er zijn veel reparaties geweest, maar die hebben niets opgeleverd. Pas in 1949

wordt er een akkoord bereikt over een kosteloze overdracht van het veld achter de school van 110 meter breed. Het veld wordt halverwege de jaren vijftig opgeleverd.

Henk Dekker

IN MEMORIAM GART WESTERHOUT

Op 19 november 1975 overleed architect Westerhout, architect BNA, Officier in de Orde van Oranje Nassau, 82 jaar oud. De tijd gaat snel, zijn 25e verjaardag lijkt gisteren. Zijn betekenis voor BOUW was groot, als voorzitter van de redactiecommissie voor architectuur. Het past daarom hem in dit blad te gedenken.

Hij was een uitzonderlijk man, van heldere geest, van wijsheid en tintelende spot en met het vermogen, lang te luisteren. Maar tenslotte konden dan zijn plotselinge snedige opmerkingen, meestal afwijkend maar altijd verrassend, de doodgelopen discussie weer verfrist op gang brengen, zowel in de redactievergadering als in vele andere bijeenkomsten waar we hem mochten meemaken, op onderwijs- of welstandsgebied of bij A et A in Doorn in de oorlog. Dikwijls was zijn visie doorslaggevend.

Als men de levensloop van deze erudiet beschouwt, heeft deze visie op het leven, de kunsten, de architectuur, maar ook die op onderwijs en opleiding, vanaf zijn prille jeugd zijn leven bepaald, zijn wil om kunstenaar te worden veroorzaakt en zijn inzet voor een onderwijs dat hij zelf, als autodidact, had ontbeerd, onvermijdelijk gemaakt.

Hij werd in 1893 geboren. Veel andere opleidingsmogelijkheden dan via de praktijk op een architectenbureau waren er buiten Delft niet. HBO werd in 1908 opgericht maar de eerste afgestudeerden verschenen pas in 1912 en het diploma was pas jaren daarna ingeburgerd. Voor Westerhout betekende dat, na lagere school, zelfstudie en burgeravondschool, een 3-jarige studie aan de Rijksnormaalschool voor het tekenonderwijs, resulterend in de z.g. middelbare acten MD en ME die toen hoog stonden aangeschreven in de vakwereld.

Het is niet toevallig dat hij, die de schaarste aan opleiding goed beseftte, meteen in het onderwijs stapte en tekenles begon te geven op de bekende ambachtsschool van Jellema in Amsterdam, nauwelijks 21 jaar oud, totdat drie jaar dienstplicht in de eerste wereldoorlog daaraan een eind maakte. Daarna, in 1918, ontwerpt hij als chef de bureau bij Rijksgebouwendienst gevels en toren van het grote gebouw voor Scheikunde te Delft. Na anderhalf jaar Batavia voor het architectenbureau Eduard Cuypers, in 1921 aangesteld als architect bij RGD, ontwierp hij gedurende de tien jaar die hij daar werkte zelfstandig vele gebouwen, veel scholen en ziekenhuizen, o.a. de Rijks-HBS'en in Ter Apel en Almelo, toen opvallend ten opzichte van de gangbare typen, nu, dank zij die vormgeving, met een patina van tijdloosheid en rust, waarin de onderwijsbestemming zich volledig kan ontplooiën, en een rustpunt in het stadsbeeld (resp. 1924 en 1926). In 1926 ontwierp hij de afbouw van het Academische Ziekenhuis te Leiden en organiseerde hij de herbouw van het door een windhoos vernielde Borculo.

In het begin der jaren dertig vestigde hij zich als zelfstandig architect en ontwierp als zodanig een onafzienbare reeks gebouwen, veel ziekenhuizen en uitbreidingen daarvan, in vele steden, o.a. ook het Zeehospitium te Kijkduin en de herbouw en uitbreiding ervan na de oorlog, veel scholen en ook woningen, villa's, kerken, kantoren, laboratoria, zwembaden, in samenwerking met het architectenpaar Pot-Keegstra de El. Brugsma-flat in Den Haag en vele van zijn latere werken in samenwerking met zijn associés en oud-leerlingen Cramer en Smid.

Van 1936-1962 in samenwerking met wijlen ir. H. Hoekstra, o.a. alle gebouwen in die periode voor het Academische ziekenhuis te Groningen.

Van 1946-1950 was hij hoofdarchitect bij de Gemeentelijke dienst volkshuisvesting in Den Haag en ontwierp de eerste grote naoorlogse woningcomplexen in Dudok's uitbreidingsplannen. Talrijk werden zijn overige functies in dienst van architectuur en stedenbouw: supervisor, welstandsraad 's-Gravenhage en lid commissie Welstandstoezicht BNG, redactioneel werk behalve voor BOUW ook voor Bouwkundig Weekblad.

Dat de desbetreffende clausules in de erecode-BNA voor hem geen loze frases waren, blijkt uit zijn collegialiteit als lid der commissie regulering architectenberoep en centrale werkgroep BNA en uit zijn typerende, nooit aflatende en stimulerende zorg voor de opleiding van jonge vakgenoten, de beoordeling en waardering der kunsten en de bouwkunst in het bijzonder, mede door het uitschrijven van prijsvragen, als lid en voorzitter van de opleidingsraad BNA, lid van de studieraad Scholenbouwcentrum OKW, voorzitter van de raad van bestuur der Kon. Academie van beeldende Kunsten Den Haag, voorzitter van de Dr. H. P. Berlagestichting en voor alles ook als docent aan de opleiding voor V- en HBO.

In al die functies heeft hij voor generaties jongeren onmetelijk veel gedaan en velen van hen behalve colleges bouwkunst ook lessen in wijsheid, menselijkheid, gedrag, algemene ontwikkeling en gevoel voor stijl meegegeven.

Gevreesd was hij bij de toelatingsbeoordeling voor HBO. Met zijn mengsel van wijsheid, humor en spotlust voelde hij uitstekend aan, of de schoen wrong en waar, en de te luid over zichzelf pochende kandidaat kreeg onverbiddelijk te horen: 'Meneer, ga maar naar huis, wij kunnen u niets meer leren.'

Maar vanuit diezelfde eigenschappen bezielde hij zijn mededocenten of juryleden. En als voorzitter van een examencommissie of eindprojectbeoordeling kon hij met vuur een kandidaat verdedigen als bij een te eenzijdig oordeel van een docent de menselijkheid in het geding dreigde te komen. Vele generaties zullen hem zich zo herinneren, terwijl van de allerjongsten er velen niets beseffen van de moeiten, gedaan voor al die meerdere en nieuwere vormen van kunstonderwijs die mede aan zijn werk hun ontstaan ontlene. Maar al te veel van hen weten niet beter dan dat het zo hoort, heel vanzelfsprekend, en dat het er wel 'vanzelf zal zijn gekomen.

Naast al dit werk vond hij tijd voor een goed en warm familieleven, voor zijn vroeg gestorven vrouw en voor zijn kinderen, schoon- en kleinkinderen en voor een grote vriendenkring.

Laten wij zijn nagedachtenis blijven eren met een van zijn lijfspreuken: 'Doe er wat aan!'

R. Romke de Vries (In architectuurtijdschrift 'Bouw', 17 januari 1976)

HOOFDSTUK 6

OP WEG NAAR VOLWASSENHEID 1924 - 1939

'...dat onze Ter-Apeler H.B.S. moge groeien en bloeien niet tot eigen glorie maar in de dienende taak, die door de overheid in haar handen is gelegd: onderwijs, vorming, geestelijk en lichamelijk, opvoeding: kortom, cultuur te brengen in onze gehele omgeving en dat daaraan steeds de prettige sfeer moge blijven heersen, die het scheiden zo moeilijk en het weerzien tot zulk een grote vreugde maakt!'

Directeur Ir. E.J. Baumann, toespraak bij het 25-jarig bestaan

Directeur Baumann (1927 – 1939) hier aan het bureau van zijn voorganger.

De jaren tot aan de oorlog kunnen beschreven worden als de jaren waarin de school stappen zet om een volwassen status te krijgen. Het was de eerste jaren in de kloosterschool vooral behelpen. Pas wanneer de nieuwe school aan de Oudeweg er staat en men beschikt over voldoende leermiddelen kan er gewerkt worden aan een identiteit en kan er ervaring worden opgebouwd met alle onderdelen waar een school zoal mee geconfronteerd wordt. Deze periode tot de oorlog kunnen we verdelen in twee fases: het tijdperk van Lindeijer van 1924 tot zijn vertrek in 1927 en het tijdperk van zijn opvolger, Ir. E.J. Baumann, die de school leidt tot en met 1939.

De eerste jaren in het nieuwe gebouw zijn, wat de leerlingaantallen betreft, succesvol. De school heeft in het schooljaar 1924-1925 125 leerlingen, waarvan acht leerlingen in het examenjaar. Ze slagen alle acht! In het schooljaar 1925- 1926 kent de school 141 leerlingen: een aantal dat tot aan de jaren vijftig niet meer gehaald zou worden! Vanaf het begin van de school is duidelijk dat het een hele klus is om voldoende leerlingen binnen te halen om levensvatbaar te blijven. Het is daarbij een belangrijk gegeven dat hun levensovertuiging veel Ter Apelers niet in de weg staat. Gert van

Klinken doet bijvoorbeeld in zijn boek 'Over de Grens' een aantal interessante observaties hierover. De Rijks Hogere Burgerschool blijkt een school te zijn waar alle aanwezige gezindten van Ter Apel en omgeving zich in meerderheid thuis voelen. Natuurlijk is de afstand naar school een factor om voor de R.H.B.S. te kiezen, maar feit is dat nagenoeg alle geledingen de school steunen. Opvallend is bijvoorbeeld dat in de eerste Commissie van Toezicht zowel de hervormde dominee E.P. Borgman als de gereformeerde dominee W. Oosterheert plaats nemen. Dominee Oosterheert zal zelfs tot aan het eind van de oorlog voorzitter van de commissie zijn.

Vermeldenswaardig voor wat betreft deze periode is de benoeming van Mej. A. van Vreumingen, lerares Duits, in 1926. Mejjuffrouw van Vreumingen, zoals ze door oud-leerlingen nog steeds genoemd wordt, zal tot aan 1961 aan de school verbonden blijven. In al die jaren heeft ze haar domicilie in het Boschhuis, zoals ook trouw vermeld staat in de program-maboekjes van de school ('p/a Boschhuis, Boslaan 6, Ter Apel').

Lindeijer somt in zijn terugblik tijdens de reünie van 1946 de personeelswisselingen onder zijn directeurschap op.

'Op fietse' over de nog onverharde Oudeweg, in de eerste jaren van de school. Vooraan rechts Hemkes, links daarvan Hoffenkamp

“Tegen het einde van het 1e cursusjaar werd Mej. Koch te Kampen benoemd en Mej. Noordewier te Nijmegen. De heer Zijlstra verliet eind December '22 voorgoed het onderwijs. In Jan. '23 van het 2de cursusjaar werden Mej. Dra. C.C. ter Haar voor Ned. Taal en letterkunde en Drs. K. Gorter voor Wis- en Natuurkunde aan de school verbonden, terwijl reeds sinds het begin van dien cursus Mej. E. Timmerman Duits gaf. Bij aanvang van het 3e cursusjaar had de laatste uitbreiding van het onderwijzend personeel plaats door de benoeming van Ir. J.J. Tekelenburg voor Wiskunde.”

Niet alle leraren gingen mee over naar het nieuwe gebouw. “Mej. C.C. ter Haar werd te Hengelo, de heer E. Cretier te Nijmegen, de heer E.J. Boltjes te Winschoten benoemd. De heer de Ruiter werd wegens drukke werkzaamheden niet herbenoemd en Mej. E. Timmerman ging over in een andere staat des levens door in het huwelijk te treden. Zij werden respectievelijk opgevolgd door Mej. C. Bakhuizen van den Brink (de tweede mevrouw Lindeijer, red.), de heren H. Zwanenburg en O. Visser en Mej. G.J. Albers.

“In de periode '24 – '27 werden benoemd: A.J. van Ditmarsch en P. Schuurman voor wis – en natuurkunde en voor de talen M. De Jong en de dames J.K. Bakker en A. van Vreumingen, die korten tijd voorafgegaan werd door mej. Y. Meijer. In diezelfde jaren vertrokken de heer Gorter naar Haarlem, Mej. Pieters naar Meppel; Mej. Bakhuizen van den Brink en Tekelenburg naar Rotterdam, de heer Van Ditmarsch naar Zutphen en de heer dr. Zwanenburg naar Leiden, terwijl Mej. Albers wegens ziekte voorgoed het onderwijs verliet.”

In 1926 wordt de G.L.V opgericht. De G. Lindeijer Vereniging is een vereniging van oud-leerlingen die nog steeds bestaat en zo veel inspanningen verricht om de banden met de school vast te houden. Tieme Platje, oud-voorzitter van de vereniging, vertelt elders over het wel en wee van deze zo mooie groep mensen.

Op 1 november 1927 vertrekt Lindeijer naar de H.B.S. in Meppel. Daarmee wordt de eerste periode van de Rijks Hogere Burgerschool afgesloten. Het was een roerige start, met een niet optimale huisvesting in de Kloosterschool en een tamelijk onervaren staf, maar al met al wist Lindeijer de school goed door de woelige baren te sturen. Zijn innemende persoonlijkheid zal daar ongetwijfeld aan bijgedragen hebben, net als het enthousiasme van zijn leraren en de drang van de

leerlingen 'om in de wereld vooruit te komen', zoals Lindeijer dat zelf zo fraai verwoordt in zijn terugblik.

Bij Koninklijk Besluit van 28 oktober 1927, no.13 wordt Ir. Emil Johan Baumann, leraar wiskunde aan de R.H.B.S. in Veendam, tot opvolger van Lindeijer benoemd. Baumann is geboren in 1898 in Dordrecht. Hij is dus nog maar 29 als hij op 1 november start met zijn nieuwe baan. Weer heeft de school de jongste directeur van Nederland. Niet onwaarschijnlijk is dat inspecteur Jensema een hand in de benoeming heeft gehad. Hij kent als oud-directeur van Veendam Baumann persoonlijk en weet wat voor vlees hij in de kuip heeft.

Met de komst van Baumann staat er een andere directeur aan het roer. Vergeleken met Lindeijer straalt Baumann in zijn toespraak tijdens de reünie van 1946 een zekere afstandelijkheid uit. Met veel zelfkritiek stelt hij in zijn toespraak de terugloop van het aantal leerlingen aan de orde. De afname van de leerlingstroom heeft volgens hem zeer zeker met de directeurswisseling te maken, want "Lindeijer was zeer gezien en had het vertrouwen van de bevolking en van de hoofden van de scholen in groten mate weten te verwerven". In die toespraak vat Baumann zijn periode als directeur als volgt samen:

"Mijn ambtsperiode is een rustig voortbouwen geweest op hetgeen reeds was verricht; wellicht een consolidatie en enigermate een uitbouw."

Met zijn 'rustig voortbouwen' doet Baumann zichzelf behoorlijk tekort. Zijn periode als directeur kent wel degelijk enkele opvallende gebeurtenissen. Zo staat hij drie maanden na zijn aantreden al voor een flinke klus als het toelatingsexamen - bij Koninklijk Besluit no. 18 in februari 1928 - wordt heringevoerd.

Wat is de bedoeling van het besluit? Met ingang van het schooljaar 1928 – 1929 dienen leerlingen van de lagere school een toelatingsexamen af te leggen voordat ze plaats mogen nemen op de H.B.S. Kort na de Eerste Wereldoorlog had minister De Visser de toelatingsexamens afgeschaft: het hoofd van de lagere school was zelf zeer goed in staat een goed oordeel te geven over het perspectief van de leerling waardoor een dergelijk 'tijd- en energieconsumerend toelatingsexamen' volgens de minister overbodig was.

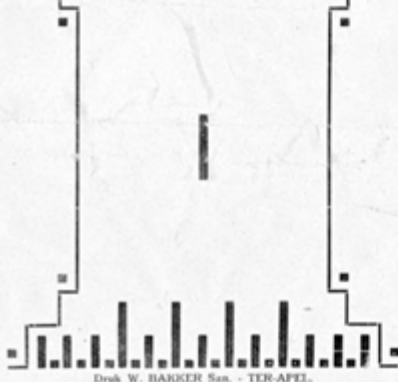
In de jaren twintig kwam er echter steeds meer kritiek op dit besluit. De verklaring van het schoolhoofd dat een leerling 'geschikt en bekwaam is' om het onderwijs op H.B.S. niveau te volgen kan op geen enkele manier gecontroleerd worden. Er moet weliswaar een voldoende cijferlijst overhandigd worden, maar dan nog...

Na de Vrede van Versailles in 1919, die een eind maakte aan de Eerste Wereldoorlog, sloten enkele westerse landen met Duitsland het Verdrag van Locarno op 16 oktober 1925, waarbij de westelijke grenzen van het Duitse Rijk werden gegarandeerd. De ondertekening vond op 1 december 1925 te Londen plaats. Het is opvallend hoe snel de Rijks H.B.S. in Ter Apel hierop inspeelde, want op het H.B.S.-feest in december 1925 in het Boschhuis in Ter Apel, bracht de Locarnogroep een allegorische voorstelling van dit verdrag. Het werd een toneelvoorstelling, waarin de Volkenbond, de Vrede, Verdrag Locarno, de rechtsgeleerden en de bruidsmeisjes door leerlingen uit de klassen I t/m V werden gespeeld. De Volkenbond uitgebeeld door M. Wortelboer sloot het huwelijk tussen de Vrede (A. Timmerman) en Verdrag Locarno (H. de Groot). De rechtsgeleerden met de wettelijke verdragen op papierrollen in hun handen, die dit huwelijk moesten garanderen, werden gespeeld door v.l.n.r.; P. Timmerman, H. Bosch, B. Kessens, L. Wams, J.W. Detmers en W. Jansen. De bruidsmeisjes aan de linkerkant waren v.l.n.r.: Riek Meier, J. Schoo, Gre Smook, G. van Klinken, E. Oostingh en Zw. Tepper. De bruidsmeisjes aan de rechterkant waren v.l.n.r. ; G. Hoge, M. Smook, onbekend, R. Bloemendaal, M. Bouwman, en I. Mettenbroek. (tekst dhr A. Wagt)

PROGRAMMA

VAN DE FEESTAVOND
DER R.H.B.S. TE TER-APEL
DES AVONDS HALF ACHT
OP MAANDAG 10 JAN. '27
IN HET BOSCHHUIS

Drak W. BARRER Sax. - TER-APEL.

PROGRAMMA

1. OPENING.
H.B.S. Marsch.
 2. Zang: Ruim baan!
Muziek van Cath. van Rennes. z.o.z.
 3. Voordrachten door leerlingen Ie en IIe klas.
 4. Berceuse van Arensky / voor viool en piano.
Kavatine van Raff
 5. Opvoering van: „De Wiskunstenars of Het Gevluchte Juffertje” van Pieter Langendijk.
- PAUZE -
6. Knutselsoefeningen.
 7. Komisch Duet: „Willem en Siene van Krabbendieke”.
 8. Voordrachten der leerlingen van IIIe, IVe en Ve klas.
 9. Opvoering van: „Een Verstrooide Notaris”.
 10. PAKIDYLLE.

Voor de Muziek in de pauzes
zorgt het volgende orkestje:

B. Bosch [piano]; K. Bos, S. Bron [viool];
M. de Vries [cello]; P. Othof [slagwerk].

„De Wiskunstenars of Het Gevluchte Juffertje”.

[Deel in zitting-betaling bescheiden door den uitgever Pieter Langendijk 1923-1926.]

INHOUD: Izabel, nicht van Anzelmus en leemide van Eelhart, is het huis van haar oom overtuikt en komt met haar dienstmeid Grietje in een herberg te Loenen aan. Anzelmus wil zijn nichtje uitbewijzen aan zijn neef Dokter Raasbollius; hij meent, dat zijn nichtje geschaakt is door een zekeren Eelhart, dien hij niet kent, en haar zoekende komt hij in diezelfde herberg. Filippje en zijn moeder Eelhart zijn op weg naar Amsterdams en hebben tegen den avond eveneens een onderdak gevonden in bovengenoemde herberg.

Na het ontmoeting verhaal van Filippje aan Eelhart over diens leemide, ontmoet Eelhart eerst Izabel, daarna den oom Anzelmus, die hem raad vraagt, hoe te handelen met zijn geschaakt nichtje. In diezelfde herberg ingewonen Dokter Raasbollius en Dokter Urinaal, die een heilig dispuut voeren over den loop der hemelkamen; R. meent met Prohemus, dat de zon in maan om de stilstaande aarde draaien, maar U. volgt Keplerus, die bewezen heeft, dat de zon stilstaat en de aarde met de maan daaromheen draait. R. is een geleerde gek, die ieder laaiig valt met zijn uitspraken. Eelhart wil met zijn Izabel vluchten, doch wordt ontdekt door Anzelmus, die komt toezien vanwege een scène met de „ham”. Raasbollius wil niets van Izabel weten en Eelhart blijkt geen schach te zijn, zoodat alles een gelukkig einde neemt.

PERSONEN:

Filippje [nichte van Eelhart]	S. van Minnen
Griete [dienstmeid v. d. Waard]	N. Bosch
Eelhart [minnaar van Izabel]	H. de Groot
Izabel [een Utrechtse Juffer]	G. van Klinken
Katrijn [dienstmeid van Izabel]	A. de Vroome
Een Waard	A. van Riel
Fop, voerman	H. Wijsholts
Tijs, voerman	J. Postma
Anzelmus, [Oom en Voogd v. Izabel]	P. Othof
Dokter Raasbollius [Neef v. Anzelmus en medeminnaar van Eelhart]	J. de Vries
Dokter Urinaal	B. Bosch

Het toneel verbeeld een kamer, in een herberg te Loene; de Geschiedenis gebeurt laat in den avond.

„EEN VERSTROOIDE NOTARIS”.

[Overzigtelijk bijspel in één bedrijf van J. Broekhoff Bus.]

PERSONEN:

Zondag, Notaris	A. van Riel
August, zijn zoon	R. Lamberta
Stok, rentenier	J. Postma
Tartief	J. ten Kate
Kraut	J. Naher

„PAKIDYLLE”.

[Dicht in één bedrijf, leent door Christiaan.]

PERSONEN:

Marie	H. Timmerman
Jan	N. Wijsholts
Besteller	J. Oosting

RUIM BAAN!

Met waaiende takken en bloeiende bogen,
Met vliegende varen daar komen wij aan!
Wij komen uit groeiende landen getogen,
Wij komen met vruchten van bloemen beladen.
Met waaiende takken
Van lieredordine,
Met vliegende varen
Van lieredorden!

Wij kroonden tot koning de prins van de weiden,
Die voeren wij aan door zijn zonnig gebied,
Siert straten en laven, met vliegen en varen,
Wid open Uw hart voor de vreugd van ons lied!

Met waaiende takken en bloeiende bogen,
Met vliegende varen daar komen wij aan!
Wij komen uit groeiende landen getogen
Wij komen met vrucht van bloemen beladen.
Met waaiende takken
Van lieredordine,
Met vliegende varen
Van lieredorden!

Nu steekt de trompetten, de klare klavieren!
Laet wuiven de varen, de Lente komt aan!
De Prins van de weiden, de Prins der seizoenen,
Der kinderen Koning komt nader . . . Ruim baan!
Marie Kemmer.

De belangrijkste reden is echter dat men ziet dat het aantal zittenblijvers in de eerste klas landelijk toeneemt. Op sommige scholen – aldus bijvoorbeeld de Evaluatiecommissie onder leiding van Tweede Kamerlid Verdenius begin jaren dertig – loopt het op naar 40%. Baumann noemt in zijn terugblik het percentage zittenblijvers in de eerste klas van 34 % in 1928!

De pleitbezorgers van een toelatingsexamen wijzen op de vele hervormingen die in het lager onderwijs hebben plaatsgevonden. Zo is bijvoorbeeld het vak Frans afgeschaft! De aansluitingsproblemen zouden vooral door

deze hervormingen zijn veroorzaakt. Minister Waszink – verantwoordelijk voor de herinvoering van het toelatingsexamen - meldt in de Tweede Kamer dat door de bijna onbepaalde toeloop van leerlingen de kwaliteit van de H.B.S. afneemt. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld niet eens meer spellen, zo meent hij als hij het voorbeeld geeft van een leerling die op zijn H.B.S.- examen schrijft: “Den man leid pijn”.

Ook in Ter Apel kent men het probleem. Baumann schrijft in zijn jaarverslag van 12 januari 1928 het volgende:

“Bij een enkele lagere school is een zeer groot verschil te constateren tusschen de (hooge) cijfers die het Hoofd zijn leerlingen heeft toegekend en de (zeer lage) cijfers, welke die leerlingen op hun eerste rapport hebben weten te verwerven.” Het gaat dan om scholen die volgens Baumann nog niet veel ervaring hebben met het afleveren van leerlingen op het H.B.S. niveau, maar hij constateert wel dat het nu uiterst lastig is “om uit te maken of de leerlingen al of niet in staat zijn het onderwijs aan een H.B.S. met vrucht te volgen.”

De wet op het toelatingsexamen wordt in februari 1928 een feit. Voor directeur Baumann betekent het dat hij in overleg moet met de hoofden van de lagere scholen om de toelating te reguleren. Hij beschrijft die vergadering later en toont zich kwetsbaar in zijn zelfkritiek:

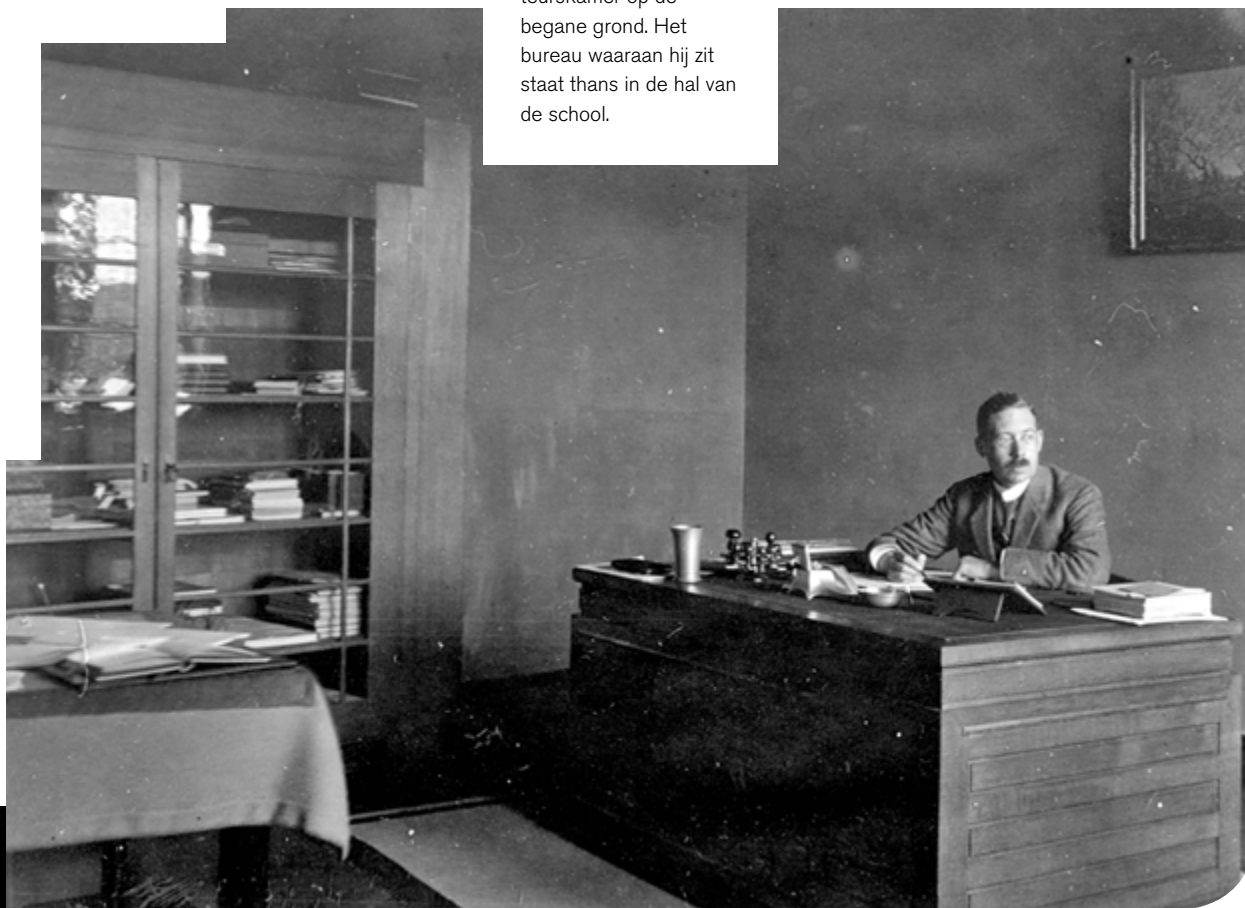
“Een maand na het verschijnen van het Koninklijk Besluit belegden we een vergadering met hoofden van scholen, waarin de eisen van het examen werden uiteengezet. Die vergadering weegt mij heden ten dage nog zwaar op de maag. De juiste toon werd niet gevonden en er bleek een kloof te bestaan tussen wat de

school en het K.B. meenden te moeten vragen en wat de Lagere School meende te kunnen geven. Deze kloof bleek ter vergadering niet te overbruggen: het gemis aan ervaring voor een dergelijke vergadering en het zoeken naar een compromis zal daarbij een rol van betekenis hebben gespeeld. Het enige resultaat was, dat er op werd aangedrongen, dat de eerste klasse U.L.O.-school als brugklasse zou worden ingeschakeld.”

De gevolgen zijn desastreus voor de aanmelding. Van 33 aanmeldingen in 1927 zakt het aantal naar 14 in 1928! Baumann, net een paar maanden aan het roer, moet zich daar heel slecht onder gevoeld hebben, zoals we zelfs in 1946 nog tussen de regels van zijn toespraak door kunnen lezen.

Een jaar later wordt de impasse met de lagere scholen doorbroken. Een commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de H.B.S. en het lager onderwijs, adviseert om de eerste klas van de U.L.O. als een toelatingsklas te bestempelen. Met het goed afsluiten van dat eerste jaar heeft men toegang tot de R.H.B.S. De eerste grote crisis is daarmee deels tot een goed eind gebracht. De relatie met de hoof-

Lindeijer in de directeurskamer op de begane grond. Het bureau waaraan hij zit staat thans in de hal van de school.

Meij. v. Vreumingen rond 1928

den van de lagere scholen zal verbeteren, maar de toestroom zal de komende twintig jaar niet op het niveau van voor 1928 terugkomen.

Wel verbeterd de toestroom in klas drie vanaf 1936, zoals Baumann opmerkt in zijn terugblik bij het 25-jarig bestaan. De reden is dat leerlingen die geslaagd zijn voor hun U.L.O. examen doorstromen naar de H.B.S. Baumann legt de oorzaak bij de crisis. Er is voor leerlingen met een M.U.L.O.-diploma bijna geen werk te vinden, men kan beter verder gaan studeren. Het leerlingenaantal van de school trekt weer wat aan. In 1937 wordt de derde klas zelfs voor het eerst in het bestaan van de school gesplitst in twee klassen! Baumann geeft veel eer aan Hoffenkamp door hem als wegbereider te bestempelen. De zogenaamde 'toelatingsnorm van Hoffenkamp' zal lange tijd gehanteerd blijven.

In april 1929 wordt 'het Steunfonds' opgericht. Met gelden van het fonds worden enkele oud-leerlingen financieel ondersteund bij hun vervolgopleidingen. Later wordt vanuit het Steunfonds het boekenfonds opgericht. De G.L.V heeft daarbij ook een rol gespeeld. Helaas is er over de precieze opzet van dit fonds geen nadere informatie gevonden.

Dit is ook de plaats om de oprichting van P.E.O.S te vermelden. De voor de leerlingen van na 1970 ietwat mysterieus geworden leerlingenvereniging annex feestcommissie waarover zoveel verschillende verhalen de ronde doen. Directeur Baumann meldt in zijn terugblik vol trots de oprichting van P.E.O.S. in 1931. Oud-leerling P. Olthof beschrijft echter in een levendige stijl in 'De Oude Weg' van juni 1961 hoe de oprichting van P.E.O.S. volgens hem tot stand is gekomen. Hij heeft een feest bezocht van de H.B.S. in Veendam dat georganiseerd is door leerlingen, zo schrijft hij. Enthousiast geworden door het idee en met toestemming van directeur Lindeijer wordt er een schoolvereniging opgezet met een voorlopig bestuur onder de naam van PeOs. In het bestuur nemen Olthof zelf, Annemie van Klinken (uit Ter Apel) en Jopie Postma (uit Emmen) plaats. Met begeleiding van leraar de Jong (Nederlands) organiseren ze in 1926 (!) een geslaagd schoolfeest, inclusief, zoals Olthof het formuleert, 'een stoere nafiuf'.

Olthof beschrijft echter ook zijn tevergeefse pogingen om een opvolger te vinden. De

vereniging sterft na een jaar een zacht dood, maar wordt nieuw leven ingeblazen in 1931. Olthof beweert in zijn artikel in 'De Oude Weg' nog dat hij zijn initialen in de naam heeft verwerkt, ook vanwege het feit dat zijn bijnaam PeOtje is. We weten echter niet anders dan dat P.E.O.S. staat voor "Plezier En Ontwikkeling Samen". Tot halverwege de jaren zestig staat P.E.O.S. garant voor veel schoolfeesten, toneelstukken, cabaret enz.

In zijn terugblik bij de reünie van 1946 somt Baumann in één passage de personeelswisselingen op tijdens zijn tijd aan de H.B.S. Hij merkt eerst op dat de vele mutaties stoppen na 1931. De oorzaak is volgens hem te vinden in de bezuinigingsmaatregelen van de overheid. Er komen minder banen vrij en het is daardoor lastiger voor leraren om te verkassen. Baumann noemt de gaande en komende leraren bij naam:

"Gelijk met mij kwam P. de Jong (Frans) aan de school in Nov. 1927; in 1928 vertrok M. de Jong (Nederlands) en kwam de heer Schoonveld; P. de Jong vertrok in 1929 en in zijn plaats kwam Houwens Post. In 1930 vertrok Mej. Bakker (Engels) en ook onze energieke leraar L.J. Visser, die kort daarna in Haarlem overleed. In hun plaats kwamen dr. Schreuder en Th. Heeg. In 1931 vertrok Houwens Post en kwam Mej. Van Gulik en toen was het uit met de mutaties. Eerst in 1938, bij het oprichten van de A-afdeling nam O. Visser Gzn. zijn ontslag als leraar boekhouden en kwam de heer Gaemers in functie. In 1939 vertrokken de heer Hoffenkamp en ikzelf. Als vervangers voor een korte periode noem ik nog Baas en Bos (Gymn.), Kostermans en Mooy (Frans), Nauta (Duits), Luikens en Tolsma (Wisk.)."

De school kreeg in haar vroege jaren al snel een hechte traditie van promotie avonden, hier afgebeeld de spelers uit de revue 'de Echoput' samen met leraar Visser.

Gedurende het directeurschap van Baumann vinden er twee pogingen in Emmen plaats om een H.B.S te starten. Baumann is alert en reageert namens de school in de Emmer Courant op de voornemens in Emmen. Dat doet hij via brieven aan instanties en via het plaatsen van zijn duidelijke mening in de 'Emmer Courant'. De eerste keer is dat in januari 1931 wanneer er een comité opgericht is dat de oprichting van 'Het Emmer Lyceum' nastreeft. Dat comité, bestaande uit notabelen van Emmen, hanteert min of meer dezelfde argumenten als het Ter Apeler comité destijds. Er is een grote behoefte bij de bevolking en er is een groot achterland van leerlingen. De school zou al in september 1933 kunnen beginnen, zo heeft het comité uitgestippeld.

Baumann reageert kordaat en meldt dat er geen plaats is voor nog een middelbare school in de regio. De scholen die er zijn, hebben immers nu al een tekort aan leerlingen. Nog meer concurrentie zou de ondergang betekenen van alle scholen, niet alleen van Ter Apel, maar ook van Coevorden en Emmen zelf.

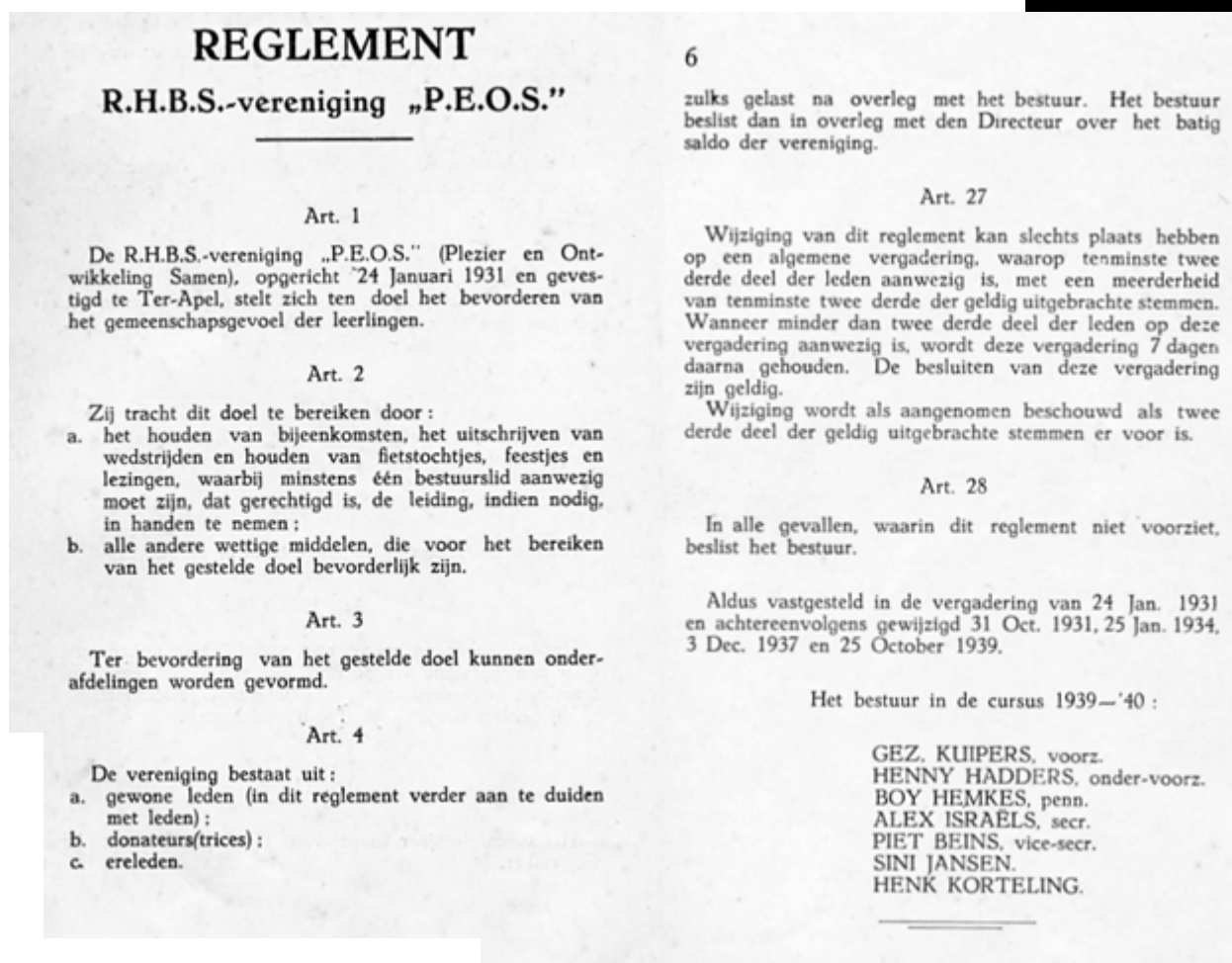
Baumann kan het niet nalaten daar ook nog een sneer bij te plaatsen:

“Het dorp Emmen, dat tot voor kort slechts een klein centrum was, tracht zich, reclame makende met een hoge zielenaantal der gemeente, ten koste van anderen naar boven te werken.”

Het Emmer comité bleef de jaren daarop actief bezig, maar zag de pogingen steeds stranden op de slechte financiële situatie van de gemeente. In 1938 ontstaan er plannen om tot de oprichting van een Christelijk Lyceum over te gaan. Beide initiatieven smoren door de politieke situatie en de start van de oorlog. Van vooral de oprichting van het Openbare Emmer Lyceum zullen we later meer horen.

De tweede grote klus waar Baumann – althans volgens hem zelf – voor staat, is de oprichting van een H.B.S.-A afdeling. Directe aanleiding is het slechte resultaat bij het eindexamen van 1937. Van de elf kandidaten slagen er slechts zes! De oorzaak ligt volgens Baumann - en met hem vele anderen - in de sterke nadruk

Eerste en laatste blad van het huishoudelijk reglement van PEOS

op de exacte component die in de jaren dertig de H.B.S. is binnengeslopen. In 1931 komen er twee cijfers voor wiskunde op de eindexamenlijst (was daarvoor één), in 1934 wordt ook het vak mechanica als een schriftelijk examen toegevoegd en in 1935 wordt het een verplicht vak voor alle leerlingen. Daaraan toegevoegd kan worden dat de exameneisen worden opgeschroefd, waardoor het steeds moeilijker wordt voor de niet exact aangelegde leerlingen om een diploma te halen.

Grote scholen kennen dit probleem niet. Die scholen hebben zoveel leerlingen dat er voldoende plaats is voor een H.B.S.-A en een H.B.S.-B. Gymnasia hebben ook zo'n constructie waar in de hoogste klassen kan worden gekozen voor een zwaar accent op de oude Griekse en Latijnse literatuur of voor een exacte richting met veel minder Homerus en Ovidius.

Baumann wil ook een A-afdeling. De A-afdeling zou behalve Nederlands, de drie moderne talen en economische vakken bevatten. De B-afdeling gaat uiteraard door met het programma zoals dat al bestaat. Het probleem voor de H.B.S. is echter dat een school zo'n A-afdeling pas mag starten als er minimaal tien kandidaten zijn. Voor Baumann is dat echter geen bezwaar. Hij meent dat er gemeenten wordt met twee maten waarvan de kleine scholen de dupe worden. Hij onderneemt actie, zoals hij zelf opmerkt in zijn terugblik van 1946 bij het 25-jarig jubileum:

“In het jaarverslag van 1937 ben ik tegen deze onbillijkheid van leer getrokken en met de zeer gewaardeerde steun van den inspecteur is in september '38 onze A-afdeling geopend.”

We kunnen deze bewering ondersteunen met een brief die Baumann op 24 februari aan het ministerie schrijft. Hij brengt verschillende argumenten naar voren, enkele zijn al even aangestipt.

Een heel belangrijk argument is de al eerder genoemde verzwaring van het lesplan van de B-afdeling. Maar daar staat géén uitbreiding van de lestijd tegenover. Baumann is het daarmee niet eens. Hij zegt dat zoiets in een stad misschien wél mogelijk is want daar kunnen kinderen naar een school die een A-afdeling

heeft. Hij beweert: “in de provincie komt het onderwijs in de verdrukking.” Hij gaat in op de behoeften van de leerlingen: “Een leerling met een behoorlijk intellect maar zonder uitgesproken mathematische aanleg moet ook in staat zijn de school te doorlopen. (...) Een A-afdeling is een billijkheid voor de schoolbevolking”, zo beweert hij.

Baumann gaat ook in op de reistijd van de leerlingen, vooral van de leerlingen in de vierde en vijfde klas. “Die kost zoveel tijd dat leerlingen de dagelijkse tocht als een zware last ondervinden. De zware fietstocht in weer en wind vergt veel tijd, net als het reizen per tram of bus waarbij ook het wachten op de verbinding gepaard gaat.” Bovendien gaat het reizen natuurlijk ten koste van de studietijd.

De brief helpt. De inrichting van een H.B.S.-A wordt op proef toegestaan. Maar de proef wordt elk jaar getoetst. De directeur - Blikslager inmiddels - houdt vol en hij vraagt op 25 juli 1941 om een definitieve toestemming. Hij heeft nu twee argumenten: er waren in 1938 en 1939 samen 22 aanmeldingen, maar... in september 1940 kon geen vierde klas worden gevormd door de onzekerheid onder de ouders over het voortbestaan van de afdeling. De school wekt te weinig vertrouwen bij de ouders, aldus de directeur, als het geen garanties kan geven over de duur van de opleiding. Een tweede argument is het uitstekende examenresultaat van de afdeling. In 1940 en 1941 zijn alle 21 kandidaten geslaagd ‘met uitstekende resultaten.’ Hij geeft de minister ook een lijstje van de bestemming van elke leerling. Er zijn er die naar de Economische Hoogeschool in Rotterdam gaan (nu de Erasmus-universiteit), of economie gaan studeren in Amsterdam. Anderen vinden direct een baan op een kantoor en daartussen liggen allerlei opleidingen op HBO-niveau.

Op de Promotie-avond in juli 1941 komt Blikslager weer voor de H.B.S.-A afdeling op. “De keuze voor de A-afdeling is geen blijk van onvermogen, het zegt niet dat men de B-afdeling niet zou kunnen halen. Een ander misverstand: Wie niet goed is voor wiskunde is dom. Dit is onjuist. De talen zijn vakken van hart en gemoed. Vooral van niet minder belang in onze samenleving.”

TOELATINGSEXAMEN 1936

Op de enkele vierkante meters tegel voor de ingang staan we te wachten, de examencandidaten. We kijken nu weer eens naar de onbekende achter de blauwe deuren, dan weer naar de zelfverzekerden, die voor het gebouw heen en weer lopen en de nieuwelingen met kennersblik monstren.

Plotseling wordt de rechterdeur met een zwaai geopend door een man met een snorretje en schier tegelijkertijd wordt een stormloop op de stoep – die bedolven ligt onder tassen en mandjes – ondernomen.

Toelatingsexamen 1949

Ik kom van links en neem ook een duik naar mijn victualiën. Echter, ik had buiten het zeepaardje onder de vlaggestok gerekend, dat met zijn staart op hardhandige wijze blijk gaf van zijn "standvastigheid". Met sterretjes voor de ogen wandel ik naar binnen.

Daar ben ik getuige – en nu niet lijdend voorwerp – van een tweede toneeltje. Iemand – bij nadere informatie bleek het de Directeur te zijn – staat met een stokje in de hand toe te zien, ten einde het binnenkomen der leerlingen zo ordentelijk mogelijk te doen verlopen. Rits...! En ik zie juist mijn voorganger met een scheef gezicht schichtig achterom kijken en met

Rijks H.B.S. te Ter Apel.
Aardrijkskunde

Toelatingsexamen 1949
tijd uur.

De vragen beantwoorden; het overige overnemen en invullen.

Nummers er voor plaatsen.

1. De spoorlijn van 's Hertogenbosch naar Vlissingen loopt over de Zeeuwse „eilander” en De bodem van deze eilanden bestaat grotendeels uit Belangrijke landbouwproducten zijn er
- In het veenkolomale gebied van Groningen en Drente bestaat de bodem uit Hier verbouwt men vooral en Deze producten leveren de grondstof voor de en fabrieken.
2. Een schip, dat van Rotterdam naar Enschede vaart komt achtereenvolgens door de wateren
3. Noem drie plaatsen met belangrijke scheepsbouw.
Noem ook drie plaatsen in ons land, die belangrijke textielindustrie hebben.
Ook nog drie plaatsen met belangrijke veemarkten.
4. Het voornaamste middel van bestaan in het midden van Friesland is Daardoor is daar ook zeer belangrijk de industrie, die veel en levert. Een groot gedeelte van deze producten wordt over de haven uitgevoerd naar
5. Welke delfstoffen vindt men in ons land en waar vindt men ze ?
6. Zeg van elk der volgende eilanden tot welke groep ze horen : Sumatra; Celebes ; Bali; Timor; Ambon.
7. Het dichtstbevolkte eiland van Indonesië is Voor haar voeding verbouwt de bevolking veel op bevoeide akkers, die heten.
8. Welke havens ken je op Java ? (in volgorde noemen) Welke zee grenst aan de Zuidkust van Java ? Welke aan de Noordkust ? Deze zeeën worden tussen de eilanden en verbonden door straat Soenda. Straat Makassar ligt tussen de eilanden en
9. De belangrijkste stad in Deli is; de haven van dit gebied is Enkele producten van de Europese landbouw in dat gebied zijn
- Wat is de belangrijkste havenstad in Zuid Sumatra ? In West Borneo ? In Zuid Celebes ?
10. Het Nederlandse gebiedsdeel in Zuid- Amerika is De hoofdstad heet Het land heeft een klimaat. De belangrijkste delfstof, die er gevonden wordt is !
11. Van Luzern kan men per spoor door de Alpen reizen naar Italië . Men passeert dan de tunnel en bereikt als eerste grote plaats in Italië
12. Gaat men per trein verder naar het Zuiden, dan bereikt men de stad aan de Middellandse zee. Het kustgebied daar zowel als in het naburige noemt men

zijn hand over zijn broek wrijven. Maar een daverende lach boven het stokje doet de goodwill vermoeden.

Sjongejong! Wat een mooie zaak hier. Die trap naar boven is zeker voor de hoogste klassen. "Directeur" staat er op een deur. Links daarvan een voorstelling van "Le semeur": dat mijn examenwerk niet in steenachtige bodem valle! Hé, dat lijkt daar wel een rood biscuitblik op pootjes. Nee, toch wel aardig die klok. Maar ik word gestoord in mijn overpeinzingen doordat de hal is leeggestroomd en onze namen worden afgeroepen. Er blijken geen absentes (bij) te zijn. Nu gaat de man van het stokje ons met groot beenverzet voor door een gang links: eerst licht, dan donker met een klein beetje licht door een deur met matglas, dan weer licht. Er hangen allemaal witte schorten.

Er wordt een deur geopend en we treden binnen. Het riekt hier wel kwalijk! Zeker uit die flesjes daar achter de toonbank. Na enig geharrewar hebben we allen een plaatsje gevonden. Het toezien oog zorgde daarbij dat het aantal leerling per bank tot een minimum werd beperkt. Nu kan het spel beginnen.

Het zeepaardje

Edoch: aarzelend gaat een vinger omhoog met de mededeling: "Ik heb mijn pen vergeten, mijnheer!" "en wat stond er op de oproepingskaart?" "Liniaal – pen – potlood – gom, mijnheer". Mompelend gaat de examinator naar de deur, blijft op de drempel staan, haalt diep adem en ...Reinholdt, een pènnn!!!" davert het door de gangen en rolt het over de trappen. Ergens rammelt een deur. Dat moet van het Nat.-His-lokaal zijn geweest. Onze deur werd gesloten maar schier onmiddellijk weer geopend door de man met het snorretje. In zijn hand het verlangde voorwerp. "Allemaal klaar? Af!"

"En we meten er ons in krachten".

W.T.M. ('De Oude Weg', juli 1948)

De brief van de directeur aan de minister heeft geholpen, net als zijn gloedvolle verhaal op de Promotie-avond. In september 1941 beginnen zes leerlingen in de vierde klas van H.B.S.-A. De afdeling blijft qua leerlingental echter een zorgenkindje.

Voor Baumann is het binnenhalen van de H.B.S. A- afdeling het laatste wapenfeit. In september 1939 vertrekt hij naar de H.B.S. in Zwolle. Baumann wordt daar door de Duitse overheerser in 1941 vervangen om direct na de oorlog terug te keren op zijn directeurspost.

De opvolger van Baumann is H.J. Blikslager. Met hem gaan we door de roerige tijd van de oorlog.

Paul de Vries en Henk Dekker

Bij het afscheid van directeur Lindeijer van de R.H.B.S. in 1927. Op de voorgrond diverse prominenten uit het dorp zoals burgemeester Beins, de leraar en gemeentevontvanger Stoker, de leraar Hemkes, de nieuwe directeur Baumann en anderen.

KENNISMAKING

De reis van Den Haag naar Ter Apel, oktober 1924, ging met een omweg over Groningen. In zo lang was mijn moeder, die wel met eigen ogen zien wilde, waar haar dochter bleef, niet in het Noorden geweest (zij kwam uit Bellingwolde) en met een toenmalig kilometerboekje was die reis niet zo duur. Tot Groningen ging het dan ook best. Maar toen zuidoostwaarts – we vonden het maar een eindeloos saai end. Bij Stadskanaal begon het erg naar turf te ruiken, rokende turf en toen vonden we er niets meer aan. Wat een troosteloos landschap en wat ver weg...

Maar zie, bij een bocht van de spoorlijn werd het plotseling anders: we naderden Westerwolde. We leefden weer op, keken verrast uit het raampje: glooiend landschap, bosranden langs golvende velden, bouwland – prachtig! En daar, na nog een bocht: station Ter Apel.

Niet vermoedende, dat ik daar, boven dat stationnetje zou komen te wonen, stapten we uit. Het treintje tingelde en ging verder. We vroegen de weg naar de directeurswoning en verwonderden ons over het uit de verte heel stoer lijkende, vestingachtige H.B.S.-gebouw. Maar wat was dat mooi, toen we er voor

langs liepen, met dat bordes en de Italiaanse populieren naar de achteringang bij de conciërgewoning. De Sellingerweg op en zo kwamen we al gauw bij de directeur en zijn vrouw, waar we een paar adressen kregen voor onderdak. De keus was niet moeilijk: ik trok in bij de familie Langeveld, stationschef, waar ik twee mooie kamers kon krijgen en volledig pension. En dat laatste was niet mis, want mevrouw Langeveld was een prima huisvrouw en bovendien oud-verpleegster. Haast te goed had ik er, met één bezwaar: de klok van de burens – stationspersoneel – die hard tikte en elk half uur sloeg met een flinke slag, precies aan het halfsteens muurtje waar het hoofdeinde van mijn bed stond.

Mevrouw C. Bakhuizen – van den Brink, lerares Nederlands

('De Oude Weg', juni 1975)

HOOFDSTUK 7

DE G. LINDEIJER VERENIGING

'Een unieke school verdient een unieke oud-leerlingenvereniging'

Het begon allemaal in juli 1926 op het eindexamenfeest, dat gevierd werd door de achttien geslaagden en het achthoofdige docentencorps, in de lerarenkamer van de nieuwe school. Het was de derde "lichting" leerlingen, die eindexamen deed na in 1921 op school gekomen te zijn. De heer Visser, leraar gymnastiek en geschiedenis, stelde voor tot de oprichting van een vereniging van oud-leerlingen, leraren en oud-leraren te komen. Of het inderdaad de heer Visser was, die met het voorstel kwam, is niet helemaal zeker, evenmin als het verhaal dat de naam, 'de G. Lindeijer Vereniging', werd geopperd door leraar J. G. Hoffenkamp.

In totaal hadden er bij de oprichting, sinds 1921, nog maar 31 leerlingen hun drie of vijfjarige diploma gehaald. Bijna alle geslaagden werden lid. Een enkeling schreef, dat hij geen lid wilde worden, omdat de verre reizen naar Ter Apel hem te bezwaarlijk waren. Hij woonde dan ook helemaal in Hoogezand!! En te voet was dat natuurlijk ook wel een heel eind!

Statuten en huishoudelijk reglement:

In de eerste versie werd gemeld:

"...dat de vereniging is gevestigd te Ter Apel, althans 3 bestuursleden zijn daar woonachtig. Het bestuur bestaat uit 7 personen, waarvan 4 oud-leerlingen zijn. De contributie bedraagt vijftig cent, in één keer te voldoen. Het eerste bestuur bestaat uit de heren Ir. G. Lindeijer ,

voorzitter, Drs J. G. Hoffenkamp, secretaris en L. J. Visser, penningmeester, en de oud-leerlingen Mej. H. R. Bakker, Mej. M. Zeevat en E. Krijgsveld en A. Smook." De dames werden in 1929 opgevolgd door resp Mej. A. Kruize en M. de Vries. De GLV telde dat jaar juist 100 leden! In kas 170.- gulden!!

De in 1930 naar Haarlem vertrokken en kort daarna overleden penningmeester, leraar L. J. Visser, werd opgevolgd door leraar wiskunde P. Schuurman.

Het H.B.S.-lied

Ons bekende H.B.S.-lied werd door de eerder genoemde leraar Visser in 1924 geschreven: "de H.B.S.-marsch met tekst en muziek voor 1e en 2e viool, fluit, cello en piano". Een voortreffelijk lied, door vele generaties H.B.S.'ers met volle overgave gezongen: ... aan de Zuidpunt van Westerwolde daar staat een H.B.S..

Ook nu in 2011 bij het 85-jarig bestaan van onze GLV wordt ons 'lijflied' door alle leden/deelnemers aan de reünie nog, voor zover mogelijk, staande gezongen...!! Er werd ooit zelfs een serie toverlantaarnplaatjes van gemaakt!

De Oude Weg

De eerste 6 jaren moest de GLV het zonder een eigen lijfblad stellen. Wel verscheen er jaarlijks een overzicht van de financiën en een ledenlijst. Op voorstel van de penningmeester, leraar wiskunde P. Schuurman, verscheen echter met Kerst 1932 de eerste 'De Oude Weg' .

Men dacht zelfs aan een maandblad! Het bleef echter bij enkele uitgaven per jaar. Daarna ging het een aantal jaren moeizaam: redacteur Zwiers riep tevergeefs de leden op actief mee te werken door het leveren van kopij. “Lauwheid van, dankzij de R.H.B.S., omhoog geklommen mensen “ Dat soort woorden zullen nog vele malen worden herhaald in de loop van het bestaan van ‘De Oude Weg’...

De G.LindeijerVereniging zelf

De eerste reünie zou gehouden worden in 1931 om het tienjarig bestaan te vieren. Er bleek helaas te weinig belangstelling voor te bestaan, hetgeen door het bestuur zeer werd betreurd. In de jaren daarvoor, en ook jaren erna, werden GLV-leden uitgenodigd voor de jaarlijkse PEOS- schoolfeesten, die al die jaren in december in Hotel Boschhuis plaats hadden. Leden van de GLV kregen 25 cent korting op de toegangsprijs. De GLV betaalde dit bedrag als subsidie aan de school terug! In 1932 beliep dat de somma van fl. 12.50!

In 1935 verzocht een aantal GLV-leden de feestavonden uit te breiden met...”bal na”. En dat verzoek werd ingewilligd! Paul Krüger werd tot propagandist van de GLV benoemd. Het ledental steeg tot 450. De drukkosten voor ‘De Oude Weg’ waren toen fl. 28.70 (inclusief zegelkosten).

De economische crisis en de naderende mobilisatie/oorlog en het vertrek van de directeur, Ir. E. J. Baumann, veroorzaakten, eind jaren dertig, een afname van de schoolactiviteiten en daarmee van de belangstelling voor de GLV.

Op 7 september 1940 werd onder voorzitterschap van de nieuwe directeur, Dr. H. J. Blikslager, vergaderd in aanwezigheid van 25 leden. Hij stelde een kwijnend bestaan van club en blad vast en wenste daar wat aan te doen. Er was de laatste jaren zelfs geen contributie meer geïnd! Er was nog een bedrag van fl.259,62 (en een halve cent!) in kas. Er werd een nieuw bestuur benoemd: Dr. H. J. Blikslager werd voorzitter, H. H. Schoonveld (leraar Nederlands en geschiedenis) werd secretaris en J. Hemkes (leraar aardrijkskunde en tekenen) werd penningmeester. Naast de docenten werden lid van het bestuur, de oud-leerlingen mej. A. Hemkes en de heren, H.J. Kuipers, R. Warringa en het latere Tweede Kamerlid R. Zegering Hadders . Nummer 1 van ‘de nieuwe reeks’ verscheen. Op zondag

13 oktober 1940, zondag 19 april 1941 en zondag 14 december van dat zelfde jaar werd vergaderd om ‘De Oude Weg’ tot leven te brengen en de nummers 2 en 3 verschenen. Er werd een voorstel gedaan ‘...om het gelddoosje te vervangen door een geldkistje van enigszins ruimere afmetingen, “der vereeniging waardig”. Ja, ja... geen geld maar aan stijl ontbrak het niet!!

De Ter Apeler Kolonie

Op 6 november 1941 werd er in Groningen, na goedkeuring door de Procureur Generaal in verband met het samscholingsverbod, de Ter Apeler Kolonie (TAK) opgericht door 30 personen in Café Bleeker. In dezelfde gelegenheid werden enkele bijeenkomsten gehouden, maar toen werd het stil rond blad en club vanwege de Tweede Wereldoorlog. Ledenlijsten werden bewust niet meer uitgegeven en ook het samenkomen van oud-leerlingen stopte wegens het gevaar van razzia’s, voor zover de oud-leerlingen niet ondergedoken waren, gevangen zaten of zich om andere redenen liever schuil hielden. En zo zweeg de GLV tot december 1945.

Uit de as herrezen ... Op 9 november 1945 werd er ook een Hollandse Kolonie opgericht. In december 1945 verscheen bovendien het eerste illegale nummer met oranje leeuw en rood-wit-blauwe vlag uitgegeven en verzorgd door de Ter Apeler Kolonie in Groningen onder de kop ‘Na de bevrijding’ met als items : “1: help mee onze GLV weer op poten te zetten 2: geef U omgaand op als lid der GLV 3: schrijf den secretaris der GLV en geef Uw juiste naam en adres, werkkring enz. 4: zendt, indien gij op het voortbestaan van de Oude Weg gesteld zijt, copy voor het volgende nummer!”

De voorzitter der GLV, Dr. H. J. Blikslager, schreef het volgende: “ Toen de cellulose honger van de Duitse oorlogsindustrie de uitgave van De Oude Weg onmogelijk maakte, toen de barbaarse jacht op onze jonge mensen er toe dwong alle archieven van de GLV diep weg te stoppen, bleef, met het onverwoestbare vertrouwen op een uiteindelijke verlossing van de nazi-terreur, bij Uw voorzitter de hoop levend, dat met de herrijzenis van Nederland, ook onze GLV zou herleven. En nu die herleving op zo’n verrassende wijze door een groep van leden aangekondigd wordt, is er in mij een grote vreugde! De verbondenheid met de

NIEUWE REEKS No. 64 OKTOBER 1966

DE OUDE WEG

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN VAN DE G. LINDEIJER-VERENIGING

DIT BLAD VERSCHIJNT 1 MAART, 1 JUNI, 1 SEPTEMBER EN 1 DECEMBER
DE INHOUD WORDT GELEVERD DOOR DE LEDEN
SECRETARIAAT: JULIANALAAN 10 - UTRECHT
GIRONUMMER VAN DE PENNINGM. 1015668

Heden ging in vol geloofsvertrouwen van ons heen onze innig geliefde Man, Vader, Grootvader en Overgrootvader

ir. GOTTFRIED LINDEIJER

Weduwnaar van E. R. VLIET
Oud-rector van het Lyceum te Meppel
Officier in de Orde van Oranje-Nassau
in de ouderdom van 80 jaar.

C. LINDEIJER-Bakhuizen van den Brink
Wassenaar:
E. K. KOOPMAN-Lindeijer
T. KOOPMAN
Driehuis-Velsen:
M. K. LA GRO-Lindeijer
H. LA GRO
Dokkum:
K. R. HUYSER VAN REENEN-Lindeijer
D. HUYSER VAN REENEN
Haarlem:
F. E. LINDEIJER
Kleinkinderen en achterkleinkind

Rotterdam, 17 september 1966.
Louise de Colignylaan 45.

ir. G. Lindeijer †

Donderdag 22 september hebben we de laatste eer bewezen aan de Heer Lindeijer.

Wie van ons, die zijn tachtigste verjaardag vierden met een kleine reünie in Utrecht, had dat kunnen denken, toen nog zo vitaal zo vol levenslust met allerlei plannen voor grote reizen!

Helaas, het heeft niet zo mogen zijn. Toen zei hij nog „over vijf jaar is het het vijftigjarig bestaan van de H.B.S., dat zou ik toch zo graag nog meemaken, maar ja, vijf jaar is op mijn leeftijd een hele tijd!“

Bij de crematie was veel belangstelling, er waren veel bloemen en velen voerden het woord.

Bij de meeste grafreden komt het er op neer, dat de overledene een braaf mens was en het van de doden niets dan goeds geldt ook nog steeds, maar hier waren dit geen ijdele frasen. De essentie van al hetgeen gezegd werd was, dat hier een waarlijk goed mens was heengegaan; een mens in de ware zin van het woord, open voor iedereen, rechtschapen en vol belangstelling voor alles wat het leven te bieden had en voor mensen, die in zijn nabijheid kwamen.

Een van zijn dochters memoreerde in haar afscheidwoord nog hoe vader haar bekend had gemaakt met al wat er in de natuur groeit en zo is het ons, zijn leerlingen ook gegaan.

Hoe vaak nam hij ons mee op een wandeling in de mooie omgeving

Editie van 'De Oude Weg' uit 1966 bij het overlijden van de eerste directeur Lindeijer

De Hollandse Kolonie vierde met oud-leerlingen uit Rotterdam, Delft, alsook Gouda, Amsterdam, Utrecht en Wageningen op 9 november 1945 Sinterklaasfeest!

De Ter Apeler Kolonie hervatte op 19 november 1945, in de oude stamkroeg Café Bleeker aan de Vismarkt, haar bijeenkomsten. Zo'n samenkomst was er ook op 15 januari 1946 met ruim 30 personen. Helaas moest de oud-leraar Fop I. Brouwer (later zeer bekend door zijn radiopraatjes over "Alles wat leeft en groeit en ons altijd weer boeit") verstek laten gaan. De GLV leefde weer, want er was iets van Westerwolde's Zuidpunt blijven hangen, ... "....iets waar we niet meer zonder kunnen en dat leeft in ons allen omdat het een deel van ons is geworden, een waarlijk *fundament*"

In 1952 werd aan de TAK een vervolg gegeven door oprichting van de Groninger Kolonie. Na ruim tien jaar stierf deze club echter langzaam uit.

De GLV ontwaakte na de oorlog langzaam uit een boze droom. Ondanks nog steeds moeilijke levensomstandigheden werden er plannen gesmeed om in 1946 een reünie te gaan houden. En dat werd een reünie, die door de aanwezigen van die tijd nooit meer vergeten zou worden!!

Wijziging statuten

Op voorstel van de directeur en qualitate qua voorzitter der GLV, Dr H J Blikslager, werd in 1947 de samenstelling van het bestuur gewijzigd in: zeven leden waarvan één leraar-bestuurslid. De directeur werd beschermheer. Na 25 jaar werd het bestuur van de oud-leerlingen vereniging nu echt overgedragen aan de oud-leerlingen zelf. Dat eerste bestuur bestond uit: L. Wams, voorzitter, H. J. Kuipers, secretaris, mevr. H. Burema-Hadders, penningmeester, J. Hemkes, leraar-bestuurslid en de leden Jhr. J. W. Alberda van Ekenstein, mej. A. Hemkes en R. J. Warringa. Een nieuwe periode brak aan.

Ter Apeler R.H.B.S. is dus geen fictie, aangepreut door den directeur en enkele leraren, neen, deze verbondenheid blijkt een levende kracht, die zich zeer gelukkig uit in dit eerste nummer van 'De Oude Weg', dat 'illegaal' verschijnt, maar door mijn woord niet slechts wordt gelegaliseerd, maar wordt toegejuicht en begeleid met de hartelijke wens, dat dit het eerste nummer zal zijn van een lange reeks geboren uit de geestdrift van de LEDEN voor onze GLV, het symbool van ons saamhorigheidsgevoel! "

De heer Hemkes, penningmeester, schreef, dat de kas er zelfs op vooruit was gegaan, daar oud-leerling Albert Zikken, onverstoortbaar was doorgedaan, ook in de oorlogsjaren, met het automatisch gireren van zijn jaarlijkse contributie. Diezelfde Albert Zikken gireerde ook in de jaren tachtig zijn 50 cent nog steeds automatisch, dus lang nadat de contributie reeds op een bedrag van tien gulden was gebracht!

Op 1 maart 1954 en 1 december 1968 werden de statuten nogmaals gewijzigd, waarna het bestuur uitsluitend uit oud-leerlingen zou bestaan en de GLV ook voor oud-leerlingen/leraren van de RSG geopend werd tijdens een zeer emotionele, historische vergadering in Utrecht. Het beschermheerschap van de directeur kwam te vervallen.

In 1981 werd de GLV ook opengesteld voor personeel van de RSG en buitenleden. Laatstelijk werden de statuten gewijzigd in 2009, toen ook oud-leerlingen van het Gemeentelijk Internaat werden toegevoegd.

En daarna

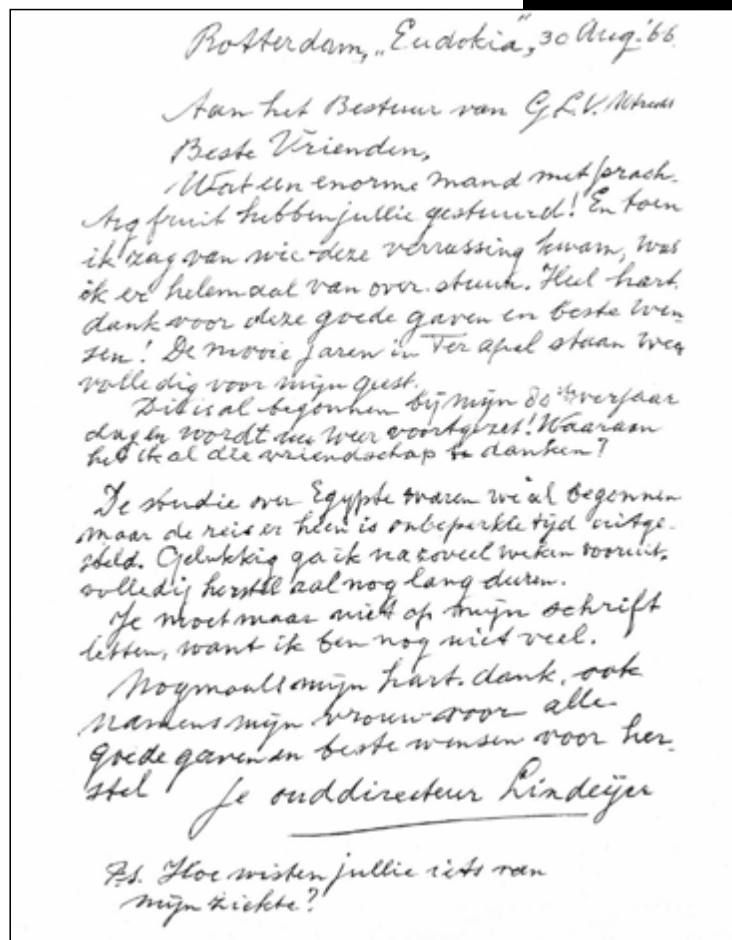
'De Oude Weg' ging weer regelmatig verschijnen, al werden er regelmatig oproepen voor kopij gedaan. In 1953 nam een nieuw bestuur onder voorzitterschap van Ir. Jan Scheepstra de leiding over. In 1959 werd in aanwezigheid van vele leden, ons erelid Hemkes gehuldigd voor zijn bijzondere bijdragen aan onze GLV en mede in verband met zijn afscheid als leraar. Hij werd onder andere via tapes toegesproken vanuit Washington, Calcutta en Christchurch. Zo waren er ook reünies, bijvoorbeeld in 1961 bij het 35-jarig bestaan van de GLV, waarbij afscheid werd genomen van Mevr. A van Vreumingen, lerares Duits. Ook werd er een reünie georganiseerd bij het afscheid van directeur Hoffenkamp in 1963, na 42 dienstjaren. In 1968 kwam men bijeen om conrector en sportleraar Blik te huldigen. In 1967 werden er, ter vervanging van vier oude populieren, nieuwe exemplaren aangeboden. Deze sieren ook nu nog de inrit naar het fietsenhok.

Er werden diverse andere reünies gehouden. Meestal was dat in Utrecht ten kantore van de echtgenoot van secretaresse, Wil v.d. Doel-Melchior. Dat gebeurde onder andere in 1965 toen de bijeenkomst werd bijgewoond door het 80-jarige erelid Ir. G. Lindeijer en in 1968 toen de reeds eerder genoemde 'historische' bijeenkomst werd gehouden. Er kwam weer leven in de brouwerij. De GLV leefde weer volop!

Tieme Platje nam in 1968 in Utrecht het voorzitterschap over. Hij bleef die functie 33 jaar met veel enthousiasme vervullen. Miep Wijkmans-Boerma, helaas veel te jong overleden, werd secretaresse en wekte vele oud-leerlingen op lid te worden van de GLV. Het ledental ging weer groeien.

Overlijden Ir. G Lindeijer:

Op 17 september 1966 overleed helaas, op bijna 81-jarige leeftijd, onze naamgever, Ir. G. Lindeijer in het ziekenhuis Eudokia te Rotterdam. Vele oud-leraren en vele oud-leerlingen waren bij de begrafenis in Westerveld aanwezig. De heer Hemkes sprak namens ons allen. De essentie van al hetgeen gezegd werd was, dat hier een waarlijk goed mens was heengegaan; een mens in de ware zin van het woord, open voor iedereen, rechtschapen

Rotterdam, "Eudokia", 30 Aug. '66

Aan het Bestuur van G.L.V. Alkmaar
Beste Vrienden,
Wat een enorme mand met spraken
nog fruit hebben jullie gestuurd! En toen
ik vraag van wie deze verrassing kwam, was
ik er helemaal van over stomp. Heel hart
dank voor deze goede gaven en beste wen-
sen! De mooie jaren in Ter Apel staan weer
volledig voor mijn gest.
Het is al begonnen bij mijn 80ste verjaar-
dag en wordt nu weer voortgezet! Waaraan
heb ik al die vriendschap te danken?

De studie over Egypte waren wij al begonnen
maar de reis er heen is onbepaalde tijd uitge-
steld. Gelukkig ga ik na zoveel weken vooruit,
volledig hersteld zal nog lang duren.
Je moet maar niet op mijn schrift-
tekken, want ik ben nog niet veel.
Nochmaals mijn hart. dank, ook
waken mijn vrouw voor alle
goede gaven en beste wensen voor her-
stel. Je oud-directeur Lindeijer

P.s. Hoe wisten jullie iets van
mijn ziekte?

Brief van Lindeijer aan de G.L.V. drie weken voor zijn overlijden.

en vol belangstelling voor alles wat het leven te bieden had, en voor mensen, die in zijn nabijheid kwamen. Een enorme klap voor zijn oud-leerlingen: zij zagen in hem de personificatie van de Ter Apeler R.H.B.S..

'De Oude Weg' (2)

In 1970 kwam Jan Bert Moerhuis in het bestuur. Hij ging vol energie aan de slag als redacteur van 'De Oude Weg'. En met veel succes. Al wijzigde de verschijningsvorm enkele malen, elke drie maanden is er sindsdien een exemplaar van ons lijfblad verschenen.

Van 1971 tot 1986 verleende bestuurslid en journalist Jaap Kwak zijn medewerking aan de redactie.

Totaal verschenen er in de periode 1933-1939 zestien edities, in 1940-1945 vier stuks, in 1946-1969 waren dat er 68 en van 1970 - september 2011 nu 164 exemplaren. Er vielen dus ruim 250 'Oude Wegen'(!) in een brievenbus ergens in Nederland of ver daarbuiten!

Reünies

In 1970, wederom in Utrecht, werd er een bijeenkomst georganiseerd, waarbij oud-conrector en gymnastiekleraar, de heer Bliëk, werd gehuldigd in verband met zijn 65ste verjaardag en het feit dat hij Ridder in de Orde van Oranje Nassau was geworden. In 1971 kwam er in samenwerking met de school een grote reünie: "50 jaar voortgezet Rijksonderwijs in Ter Apel en 45 jarig bestaan van de oud-leerlingenvereniging GLV." Het werd een groots festijn...er waren 550 deelnemers. Een officiële herdenking werd gehouden in Het Klooster. Toespraken waren er onder andere van Z.E. de minister van Onderwijs, mr. C. van Veen, burgemeester Loopstra, oud-leerling R Zegering Hadders en mevr. C. Lindeijer-Bakhuizen van den Brink. Het eerste exemplaar van het Gedenkboek werd door conrector, drs. H.B. Bodewitz, overhandigd aan de Minister. We liepen achter de Ter Apler Harmonie aan door Ter Apel, namen deel aan een voet-rally door de bossen en er was een geweldig cabaret onder leiding van leraar Lagerweij onder de titel: 'Vuurwerk voor een

Optocht 1971 ter gelegenheid van 50 jarig bestaan van de school. Vooraan in de optocht de oudste lichten van afstuderenden, op een der borden om de hals is te lezen 1924

school' waarbij een aantal doorzetters 's nachts vaststelde dat 'het bier en het eten op was bij Het Boschhuis'. Die avond werd er door de Handelsvereniging Mercurius een echt vuurwerk aangeboden. En dat alles afgerond met een autorally op zondagmorgen. Aan de school werd een vleugel geschonken.

Daarna werd er elke vijf jaar een reünie gehouden. Zo was er in 1976 een expositie genaamd "Etsen van Hemkes" in Het Klooster, geopend door burgemeester Mans Flik, was er een feestrede door Henk J. Kuipers in verband met 50-jaar GLV, oud-leerling Paul Krüger vierde met ons zijn 65ste verjaardag, een erelidmaatschap was er voor mevr. Lindeijer-Bakhuizen van den Brink, conciërge Koops werd lid van verdienste, er was cabaret met David Hartsema en Lianne Abeln met bal na muzikaal opgeluisterd door Pluche.

In 1981 was er 'De Zetmeelshow' geschreven door leraar Henk Lagerweij en uitgevoerd door leerlingen en leraren van de RSG. En zo werd elke vijf jaar stevast een bijeenkomst georganiseerd, werd het aantal oud-leerlingen van "voor de oorlog" helaas steeds minder. Er werd daarom overgeschakeld naar een frequentie van twee-en-half jaar.

In 1991 'liften' we mee met de 'grote' door de school georganiseerde reünie, die in dat jaar door 1500 oud-leerlingen (uit 12 landen!) werd bezocht. Zo'n grote reünie stond ook op het programma in 2001, maar werd door MKZ-problemen verschoven naar 2002. Bij

dit soort reünies beperkte de GLV zich tot een 'feest-der-herkenning-bijeenkomst' in het Boschhuis op de vrijdagavond voorafgaande aan de grote reünie

De door de GLV georganiseerde 'tussen-reünies' brachten ons in Bourtange, het Emmer Dierentuin, het Veenmuseum, Orvelte, het Aard[t]s Paradijs, Museum Klooster, maar ook op school. Zo was er een expositie van werken van Hemkes, geopend door zijn zoon en oud-leerling Boy en een schoolcabaret onder leiding van leraar Jan den Boer, waarbij de school een vlag met het vignet van de school werd aangeboden. Er was een diner in de kloostergangen waarbij de bestuursleden in middeleeuwse kledij gehuld gingen en de middeleeuwse muziek verzorgd werd door "Gheselschap Goet ende Fijn". Stuk voor stuk pareltjes aan de keten van dierbare herinneringen.

In 2011 bij het 90-jarig bestaan van onze R.H.B.S./RSG en het 85-jarig bestaan van onze GLV zal de combinatie van grote reünie georganiseerd door de school met op vrijdagavond daaraan voorafgaand, de bijeenkomst van de GLV in het Boschhuis, opnieuw uitdrukking geven aan de verbondenheid, die, voor zowel jong als oud, met de school als met elkaar bestaat.

Klokkenstoel met bel

Ter gelegenheid van de 100ste geboortedag (29 september 1885) van de naamgever van onze club, Ir. Gottfried Lindeijer, ontvingen wij in het refter van Het Klooster, daar waar de R.H.B.S. startte in 1921 en de familie eerst woonde, een bel met klokkenstoel voorzien van inscriptie aangeboden door de familie Lindeijer. Dit op initiatief van de kleinzoon van de heer Lindeijer, G. Lagro. Een gebaar waar wij erg dankbaar voor mogen zijn en waaruit een hoge mate van verbondenheid en respect spreekt.

GLV-award

In 1989 werd door het bestuur de GLV-award ingesteld, bedoeld om iemand, betrokken bij de RSG, die zich in de afgelopen periode op een meer dan verdienstelijke manier heeft ingezet voor de RSG, een schouderklopje te geven. In 1996 werd de naam gewijzigd in Pim Nieuwenhoven-award als postume hulde voor diens jarenlange, niet aflatende inzet voor onze GLV. Er zijn uitreikingen geweest aan:

- leerlinge Renske Beintema in 1989
- hoofd administratie de heer W. R. H. Egges in 1996
- rector Drs. M. C. van Hoorn in 2001
- leden van de reüniecommissie van 2002:
- mevr. A. Hemmes, mevr. S. Elting-Rozeboom, en de heren Tj. Bosklopper, G. J. Smid, P. L. R. Boelens, H. J. Oolders, en R. W. Krikke.
- leerlinge Ilse Borgesius in 2005

Ereleden:

- 1927: Ir. G. Lindeijer oud-directeur en naamgever van de GLV;
- 1952: J. Hemkes, oud-leraar;
- 1968: H. J. Kuipers, oud-secretaris en 32 jaren (tegen kostprijs) drukker van De Oude Weg;
- 1976: Mevr. C. Lindeijer-Bakhuizen van den Brink, oud-lerares en sinds 1947 vrouw van onze naamgever;
- 1996: W. L. Nieuwenhoven, oud-penningmeester (1967-1996);
- 2001: T. Platje, oud-voorzitter (1968-2001);
- 2002 : J. B. Moerhuis, secretaris/redacteur De Oude Weg, bestuurslid van 1970-heden;
- 2009: D. Wolf, bestuurslid van 1959-heden;

Leden van verdienste:

- 1976: K. Koops, conciërge en jaren behulpzaam bij het stencillen van 'De Oude Weg';
- 2001; mevr. T. Nieuwenhoven-Venekant, bestuurslid van 1963-2001;
- 2002: mevr. T. Moerhuis-Wenning, bestuurslid van 1982 –heden;

Het huidige bestuur

- J. W. E. Sluiter, voorzitter sinds 2001 en bestuurslid sinds 1965;
- J. B. Moerhuis, secretaris en redacteur van De Oude Weg sinds 1970;
- Mevr. I. Blik, penningmeester sinds 1995 en bestuurslid sinds 1986;
- D. Wolf, bestuurslid sinds 1959;
- Mevr. I. v.d. Weitering-Blaauw, bestuurslid sinds 1984;
- Mevr. T. Moerhuis-Wenning, bestuurslid sinds 1982;
- Mevr. T. vd Wijst-Heslinga, bestuurslid sinds 1999
- A. Mantingh, bestuurslid sinds 2001

De toekomst

Onze vereniging is uniek. Dat wij ook in 2011, bij ons 85-jarig bestaan, nog ruim 250 leden tellen, is bijzonder. De leden van het eerste uur zijn overleden. Na 1968, waarbij de Mammoetwet een einde aan de R.H.B.S. maakte en de RSG introduceerde, is de aanwas slechts beperkt gebleven, met af en toe een kleine oprisping. Wordt het middelbaar onderwijs vroeger meer gewaardeerd? Vond je het vroeger fijner, dat je die mogelijkheid kreeg? Wordt de RSG te groot? Gaat daardoor de onderlinge band wat verslappen en het gemeenschapsgevoel minder spreken?

IN DIE BERGEN VAN SWITZERLAND

Met vlugge pasjes en een kort knikje kwam juffrouw van Vreumingen onze klas binnen. Plichtsgetrouw, zoals wij van haar gewend waren, gebruikte zij ook deze laatste les voor de vakantie om ons iets van de schoonheid van Goethe's werken en van veel anderen bij te brengen. Buiten scheen de zon, alsof zij ons tartte om de vakantie twee dagen eerder te laten beginnen. Gelukkig had zij begrip voor onze stemming; de grammatica konden we laten waar ze was en we gingen lezen in 'Hundert Deutsche Gedichte'. Via Goethe, Schiller, Heine en nog enkele van die groten, kwamen we toch vrij ongemerkt aan het eind van de les.

Na een korte zakelijke mededeling, dat we in de middagpauze allemaal een boekje in de bibliotheek konden halen en nadat ze ons een prettige vakantie had gewenst, ging de bel voor de middagpauze.

De meesten liepen direct naar de bieb, sommigen echter verkozen de buitenlucht. Gauw naar het fiet-senhok rennen om je broodtrommeltje en flesje thee te halen en dan heerlijk in dat stukje gras te liggen vlak bij het scheikundelokaal.

Wij lagen daar rustig bij elkaar te piknikken. Chris, Douwe, Slof en nog enkelen, waarvan mij de namen niet zo gauw te binnen willen schieten. We hadden juist de kruimeltjes uit onze broodtrommels geklopt of daar kwam juffrouw langs, om van haar verkorte pauze te genieten. Nauwelijks had ze ons in de gaten, of Chris werd op het matje (al was het dan ook een grasmatje) geroepen. We hoorden: "Zeg Chris, waarom heb je zoëven geen boekje gehaald?"

"O juffrouw", was het antwoord, "ik heb een boek van iemand te leen gekregen, met de verzamelde werken van Goethe, en dat wilde ik onder de vakantie doorworstelen."

Terwijl Chris' antwoord aan de juf genoegdoening schonk, werd mij de grond te heet onder de voeten. Ik had me n.l. ook onttrokken aan de goede bedoelingen van juffrouw Van Vreumingen en ik voelde de onweersbui naderen.

En hoewel ik me in een grote boog uit de voeten probeerde te maken, de eenmaal opgemerkte prooi kon niet aan haar scherpe blikken ontkomen en ik werd uitgedaagd voor een tweede kruisverhoor.

Het verhaaltje van Chris leek mij een smoes, waarvan de deugdelijkheid gebleken was. Maar zie, de belangstelling van haar reikte verder dan ik vermoed had! Aan mij werd namelijk ook de titel van het boek gevraagd. Daar mij op dat moment niets beters te binnen schoot, fantaseerde ik maar een titel van een boek dat iemand volgens mij wel eens ooit geschreven kon hebben en ik antwoordde: "In die Bergen von Switzerland".

En zie onze goede Duitse ten voeten uitgetekend: zo goedig van karakter, dat ze niet eens liet merken dat hier iets gezegd was, dat haar wel door haar ziel moest snijden! Opgelucht konden we ongestoord onze weg vervolgen.

Wat hebben we gelachen om die vele blunders, in dat kleine zinnetje gemaakt!

Na die middag meende ik, dat ik toch iets goeds te maken had tegenover haar. Ik ben naar haar toegegaan om te zeggen dat ik toch nog wel graag een boekje had voor de vakantie.

Toen ik later eens echt op vakantie was in de bergen van Zwitserland, heb ik nog dikwijls het nut ondervonden van datgene, wat ik dank zij haar van de Duitse taal had geleerd!

A. J. Joosten ("De Oude Weg", december 1960)

Het zou jammer zijn van de GLV, maar als straks de GLV niet meer gedragen wordt door gevoelens als boven genoemd dan... ja, dan... moeten we vraagtekens zetten achter het voortbestaan der GLV. Aan het enthousiasme van het bestuur ligt het niet, maar langzamerhand wordt de club, die de reünies nog kan bijwonen zeer beperkt. Is dus het einde van de GLV in zicht? Of staat er toch een nieuwe generatie van oud-leerlingen op, die zoiets nieks als een GLV ook in de toekomst mogelijk in een gewijzigde vorm, een zinvolle inhoud gaat geven op weg naar het 100-jarig bestaan?

De afgelopen 85 jaar hebben vele oud-leerlingen en oud-leraren genoten van het elkaar regelmatig ontmoeten gedurende vele reünies. Blijdschap om vrienden uit je schooljeugd terug te zien, weemoed om wat is geweest en nooit meer terug komt. Een tijd, die je voor het leven heeft getekend. Met herinneringen, vorm gegeven door ons aller GLV. Want het was en is een unieke club, net als een unieke school, en ...dat moet eigenlijk zo blijven!!

Tieme Platje, oud –voorzitter GLV

Oud-leerlingen met de
automobiel van Pa(?) op
de stoep van de school,
eind jaren 20

HOOFDSTUK 8

DE SCHOOL IN EN ROND OORLOGSTIJD 1939 - 1947

“Een vierde klas H.B.S. heb ik nauwelijks gehad. In september 1944 werd de school gevorderd door de Duitsers voor het legeren van Russische soldaten (Georgiërs), die in Duitse dienst waren; later waren er geen kolen meer voor de verwarming en daarna was er geen elektriciteit meer beschikbaar. Tot overmaat van ramp moesten we met de school gaan aardappelrooien, zgn. voor de voedselvoorziening, maar naar later bleek voor de spiritusbereiding ten behoeve van de geheime wapens de V1 en de V2. Met een groepje werd ik ingezet op de boerderij van de familie Ter Wisch met Bouwman als zetboer. Uiteindelijk werden we door de vorst gedwongen om te stoppen. Met veel huiswerk en weinig lessen op verschillende locaties als de M.U.L.O., de school van Meester Wester en het schaftlokaal van de AGO kwamen we de winter door.”

Jaap Groeneweg ('De Oude Weg', maart 2003)

Dr. H. J. Blikslager

Het directeurschap van Dr. Hendri Jacob Blikslager is van augustus 1939 tot augustus 1947. In totaal dus acht jaar, waarvan vijf jaar de oorlog bestrijken, maar ook bijna een jaar van onrust door de mobilisatie en een onrustige periode na de bevrijding. Blikslager, geboren in Amsterdam in 1900, is leraar op de R.H.B.S. in Middelburg als hij solliciteert naar de baan als eindverantwoordelijke in Ter Apel. Bij het Koninklijk Besluit van 6 juli 1939 wordt hij benoemd. Net als zijn twee voorgangers heeft hij dus geen ervaring als directeur. Voor hem wordt de leerschool aan de zuidpunt van Westerwolde wel een heel moeilijke. Balancerend tussen ‘goed’ en ‘fout’, tussen het belang van de school en de wil van de bezetter, probeert hij zo goed en kwaad als het kan het onderwijs naar behoren te vervolgen.

Het verloop van de Tweede Wereldoorlog lijkt op de H.B.S. oppervlakkig gezien weinig invloed te hebben gehad. Er zijn natuurlijk de grote en kleine zorgen over de grootte van de school, de examens, en de zorgen over leerlingen en leraren die soms lange tijd onderweg zijn naar Ter Apel. Maar schijn bedriegt! De notulen van de Lerarenvergaderingen van 1921-1946 maken duidelijk dat er onder die schijnbare rust veel spanning zit. De verslagen van de vergaderingen worden in deze jaren gemaakt door de docent Nederlands, H.H. Schoonveld. Directeur Blikslager heeft de gebeurtenissen van de school in zijn terugblik bij het 25-jarig jubileum uitvoerig beschreven. Samen met de notulen en enkele bewaarde brieven geeft het ons een precieze beschrijving van onze school in oorlogstijd.

Toen in mei 1940 vanwege de oorlogsdreiging vanuit het Oosten de bruggen werden opgeblazen, moesten veel leerlingen omrijden om toch naar school te kunnen. Hier de opgeblazen Roswinkeler brug aan de Hoofdstraat.

“Het is mij gebleken dat een aantal onzer leerlingen de laatste tijd politieke vergaderingen bezoekt, hetzij uit nieuwsgierigheid, hetzij omdat zij met de aldaar verkondigde ideeën instemmen. Evenals elders in het land is het aan school voorgekomen, dat politieke propaganda is gevoerd onder en door leerlingen, vóór en in het schoolgebouw. Dergelijke propaganda, van welke zijde ook komende en in welke vorm ook, kan niet worden geduld.

Voor het begin gaan we eerst nog een paar jaar terug, namelijk naar 24 oktober 1933, met een verklaring van directeur Baumann. Hier volgt het hele citaat:

“Aanwezig zijn: Baumann, Heeg, Hemkes, Hofenkamp, Schoonveld, Schreuder, Schuurman, Stoker, Van Gulik, Van Vreumingen, en Visser.

Ik heb de leerlingen in de drie hoogste klassen daarop attent gemaakt en ik draag u op zeer nauwlettend toe te zien of in een of andere vorm politieke ideeën in de school worden gebracht. Echter gelieve U in voorkomende gevallen niet zelf in te grijpen, maar U te bepalen tot een mededeling aan mij. Daarnaast zal ook ieder der docenten in de school met de uiterste zorg uitlatingen dienen te vermij-

den, welke van een voorkeur voor de ene dan wel een afkeer voor de andere politieke partij beweging of groep doen blijken.

Ik ben er van overtuigd dat er op dit punt, tussen U en mij, generlei verschil van mening bestaat, maar meen toch de zaak scherp te moeten stellen. Eveneens zal ik het op prijs stellen indien U ook buiten de school, althans tegenover leerlingen, dezelfde houding zoudt willen aannemen. Want al is ieder buiten de school vrij, binnen de beperkingen door de regering gesteld, politieke activiteit van een docent, ook al onthoudt hij zich van alle propaganda onder leerlingen, kan toch leiden en heeft ook geleid tot verhoogde belangstelling voor politieke stromingen onder leerlingen, die zich noodzakelijk afspiegelt in hunnen gesprekken en aldus invloed heeft op den geest in de school.”

Dit is een scherpe verklaring, misschien ook wel een stellingname. In november 1931 is de Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) opgericht en later blijken er zeker twee docenten te zijn die sympathiseren met die NSB. Zou Baumann daar toen al een vermoeden van hebben gehad?

Maar er is niemand die een toelichting vraagt en in de volgende vergadering komt er niemand op terug. Baumann is heel duidelijk geweest.

Op 10 mei wordt Nederland overvallen door het Duitse leger. Een dag voor de capitulatie op 15 mei komen de leraren op verzoek van Blikslager samen. Hij heeft een brief ontvangen van de Commissaris der Koningin in Groningen. De belangrijkste zin hieruit is: "De lessen dienen zo gauw mogelijk hervat te worden."

Blikslager roept de docenten bijeen en deelt hen mee: "...voor alles moet worden gezorgd voor een rustige sfeer. In verband met politieke meningsverschillen bij de leerlingen zal men gesprekken met politieke inslag zoveel dienen te vermijden en politieke debatten tussen leerlingen onderling zullen niet getoleerd worden." Het is mogelijk dat sommige leerlingen nu met emblemen op hun kleren naar school zullen komen en de vraag wordt gesteld, of men daartegen moet optreden en zo ja, op welke manier. Er wordt besloten dat "de leerlingen op 15 mei 's ochtends voor het begin der lessen in de hal bijeenkomen. De directeur zal hun dan in een korte toespraak wijzen op de bijzondere omstandigheid en een dringend beroep doen op aller medewerking om een rustige sfeer te verzekeren zulks in het belang van allen."

Brief van directeur Blikslager aan de vooravond van de Hongerwinter van '44-45

Blikslager probeert de docenten gerust te stellen over hun salaris. "Nu het contact met Den Haag verloren is, zal de uitbetaling van salaris waarschijnlijk plaatsvinden in de provincie Groningen."

Al een maand na de komst van Blikslager - in september 1939 - wordt een aantal leraren en leerlingen gemobiliseerd. De leerlingen Scheven en Steenhuis komen al snel weer terug, zoals Blikslager zegt, met uitstel van militaire dienst. De leraren blijven echter langer weg. Gaemers (handelswetenschappen), Heeg (lichamelijke opvoeding) en Schoonveld worden weggeroepen en ze blijven weg tot na de meidagen van 1940. Hun vervangers zijn Smith voor handelswetenschappen en mejuffrouw Struif voor Nederlands.

De vervanging van gymnastiekleraar Heeg leidt een triest verhaal in. Heeg is op en top een sportman. Hij schrijft sportboeken. Met enig zoeken vindt men bij de betere antiquarissen de boeken 'Kamergymnastiek voor Mannen', 'Kamergymnastiek voor Vrouwen' (uit 1933) en 'Lichaamstraining voor Voetballers' (1936), met een voorwoord van Karel Lotsy, trainer van het Nederlands voetbalelftal en drie keer chef de equipe van het Olympisch team. Lijkt de ambitie van de gymnastiekleraar aanvankelijk dus in de richting van het schrijven van boeken te gaan, de opkomst van de NSB vergroot zijn interesse in de politiek. In de notulen of correspondentie vinden we

RIJKS H.B.S.
TER APEL
Nr. 208/C.

Tor Apel, 30 October 1944.

Aan de Ouders en Verzorgers
van de leerlingen van de
Rijks H.B.S. te Tor Apel.

Nu het aardappelrooien zo ongeveer gedaan is, lijkt het mij gewenst, dat de leerlingen van de Rijks H.B.S. de studie weer zo veel mogelijk opvatten. Daar de school niet verwarmd mag worden en gedeeltelijk gevorderd is en vele leerlingen door de slechte verbindingen en door fietsengebrek niet in staat zijn de school geregeld te bezoeken, is het niet wel mogelijk gewoon les te geven.

Daarom roep ik alle leerlingen op Maandag 6 November a.s. 9.30 uur op school te verschijnen voor het in ontvangst nemen van een weektaak. Het is gewenst, dat Allen zo veel mogelijk opkomen en dat iedere leerling een agenda of opschrijfboekje medeneemt. Mocht een leerling om een of andere reden verhinderd zijn, dan verzoek ik U mij zo x spoedig mogelijk schriftelijk bericht daarvan te zenden.

De in het bezit van de leerlingen zijnde bibliotheekboeken moeten ingeleverd worden.

De Directeur van de Rijks H.B.S.
te Tor Apel,
Dr. H. J. Blikslager

geen enkele aanwijzing van zijn lidmaatschap van deze beweging, tot hij in december 1942 benoemd wordt tot Burgemeester van Nieuwe Pekela en een maand later afscheid neemt van de school. Hij blijkt een fanatieke aanhanger van de beweging te zijn.

Uit "het Ter Apeler Advertentieblad" december 1945

De tragische ironie wil dat de vervanger van Heeg een jongeman is van Joodse afkomst. Felix Polak uit Winschoten is dan onder meer gymnastiekleraar bij de turnvereniging in Vlagtwedde. Hij neemt de lessen van Heeg in september 1939 over. In het indrukwekkende boek over de Joodse gemeenschap in Winschoten (E.P. Boon –'De Joodse gemeenschap in Winschoten en omgeving') wordt Polak herhaaldelijk genoemd. Hij is namelijk zeer actief in de Joodse gemeenschap van Winschoten als het gaat om het organiseren van (sport)evenementen. Opmerkelijk is het verzoek dat Polak op een gegeven moment doet aan de directeur tijdens een lerarenvergadering. Hij kan niet meer met het openbaar vervoer vanuit Winschoten komen. Nu hij dus op de fiets moet komen, vraagt hij of zijn rooster aangepast kan worden, zodat hij wat later kan beginnen.

Als Joodse leraren eind 1940 niet meer voor de klas mogen op niet-Joodse scholen, vertrekt Polak met zijn gezin naar Den Bosch om daar aan de Joodse School te werken. In 1943 wordt hij samen met zijn vrouw en twee zootjes opgepakt, naar Sobibor afgevoerd en daar omgebracht. Polak is dan 36, zijn vrouw 34, zijn kinderen vijf en acht jaar oud.

In zijn terugblik na de oorlog meldt Blikslager dat men weet dat Polak, ondanks pogingen om zijn deportatie te voorkomen, naar Polen 'gesleept' is, om dan vast te stellen dat er sindsdien helaas niets meer van hem vernomen is...Op 7 september 1945 schrijft Blikslager een brief aan de heer Bartelds in Den Haag. Bartelds bereidt een boek voor over gevallen leraren in de oorlogstijd. Blikslager mist in een lange lijst de naam van Polak. Hij was, schrijft de directeur, tijdelijk leraar ter vervanging van een docent die was gemobiliseerd. Hij vervolgt: "...in maart 1943 ontving ik het laatste levensteken van hem. Hij vroeg mij toen om moeite te doen voor hem en zijn gezin ter voorkoming van deportatie naar Polen. Ik vroeg aan de secretaris-generaal Dr. Jan van Dam van het departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming hem te plaatsen op de zogenaamde lijst Van Dam. Ook de Hoofdinspecteur voor het L.O., de heer IJzer, deed nog moeite voor hem. Alles helaas te vergeefs. Een schrijven van de sec. deelde mij mee dat geen vrijstelling kon worden verleend van 'tewerkstelling in het buitenland'. Nadien heb ik nooit meer iets van de heer Polak vernomen, zodat wel moet worden gerekend met zijn omkomen in Polen."

In Ter Apel waren militairen ten tijde van de mobilisatie nadrukkelijk zichtbaar in het straatbeeld, hier op een dekschuit die diende als tijdelijk onderkomen.

Het begin van de oorlog lijkt wat aan de school voorbij te gaan. “De oorlog ging in de Meidagen als een orkaan over ons, zonder de school merkbaar te teisteren”, aldus Blikslager in zijn terugblik. De eindexamens worden in mei 1940 dan ook ‘gewoon’ afgenomen en met succes: alle kandidaten slagen!

De orkaan mag dan voorbij zijn gegaan, de effecten blijven ook de school niet bespaard. De school wordt overspoeld met bevelen, verordeningen van allerlei instanties, van landelijk tot regionaal. Een mooi moment om Blikslager zelf aan het woord te laten. Tijdens de jubileumbijeenkomst van 1946 herinnert hij het zich als volgt:

“Spoedig brak nu een tijd aan van kleine en grote moeilijkheden. De leerboeken en bibliotheekboeken moesten ‘gezuiverd’ worden. Daar er in sommige klassen onbetrouwbare elementen zaten en het lerarencorps helaas ook niet geheel uit goede vaderlanders bestond, moest deze maatregel wel uitgevoerd worden. Gelukkig hielpen de leerlingen mij goed. De te verwijderen passages waren bij het onderzoek dikwijls door hen reeds uitgesneden. Zo herinner ik mij de opdracht om het portret van H.M. de Koningin te verwijderen uit de schoolagenda’s. Bij onderzoek bleek mij, dat deze opdracht door de leerlingen

De ontwikkelingen in het naburige Duitsland konden in een grensplaats als Ter Apel niet eenvoudig genegeerd worden. Hier worden enkele uit de Emslandkampen ontvluchte gevangenen vanaf de marechausseekazerne aan de Hoofdkade afgevoerd naar het treinstation. Die route liep pal langs zowel de M.U.L.O. alsook langs de R.H.B.S.

reeds volledig ten uitvoer was gebracht. Of de bezetter deze ‘zelfwerkzaamheden’ ook zo, als ik, waardeerde, is mij niet bekend.

In die tijd regende het verordeningen, waarschuwingen en bedreigingen. Ik noem in willekeurige volgorde op: over feestbetoon, over het dragen van oranje en insignes, over demonstraties tegen de bezettende macht, over de houding tegenover Duitse staatsburgers, over sabotagehandelingen, over winterhulp, over anti-Duitse opschriften, enz. enz. En telkens bleek weer hoe de geest van verzet onder de leerlingen leefde, hoe zij de bedreigingen over zich heen lieten gaan en het beroep op hun medewerking negeerden.

De weinig afgedwaalden onder de leerlingen, die lid waren van een N.S.B.-jeugdorganisatie, brachten mij nog al eens in moeilijkheden, doordat ik hen niet wenste vrij te geven voor hun vieringen. Het bleef echter steeds bij bedreigingen van mindere goden en berispelende brieven van den secretaris-generaal.”

Op de Promotieavond in het Boschhuis op 19 juli 1941 neemt een collega afscheid. Het is Schreuder die naar Alkmaar gaat na elf jaren in Ter Apel. Er worden veel aardige woorden gezegd, over en weer. Maar het slot is een kleine verzetsdaad. Er is een koortje gevormd dat

Ook in Ter Apel konden men niet de ogen sluiten voor de politieke ontwikkelingen

twee liedjes zingt: 'My Old Kentucky Home' en 'Holland, ik vind je zo mooi.' Muziek en tekst die in de bezettingstijd niet konden.

In de verslagen van de lerarenvergaderingen staat regelmatig vermeld dat er collega's afwezig zijn. Een goede reden is dat de verbindingen met Ter Apel zo moeilijk zijn geworden, vooral in de winter. Het is dan immers vroeg donker en na een bepaalde tijd mogen mensen niet meer buiten zijn als ze er geen bijzondere toestemming voor hebben (de spertijd). De afstanden zijn voor leraren én leerlingen een groot probleem. Er zijn er die elke dag meer dan 25 km heen en dan ook weer terug reizen, vaak op de fiets. Dat is erg lastig maar eigenlijk is iedereen daar wel aan gewend.

Maar er zijn ook die in het verzet actief zijn of zitten ondergedoken. Daar zijn ook oudere leerlingen bij. De afwezigheid van leraren wordt bijvoorbeeld als volgt verwoord: "De Heer Adriani is wegens ambtsbezigheden elders, afwezig."

In september 1941 worden de joodse leerlingen van school verwijderd. Onze H.B.S. kent op dat moment één leerling voor wie deze maatregel geldt. Deze leerling keert gelukkig na de oorlog in goede gezondheid terug.

En dan, soms, lijkt de oorlog ver weg te zijn. Zo ook op 23 oktober 1941 als de directeur

opkomt voor zijn leerlingen. Dat doet hij vaak. Niet alleen ten opzichte van zijn docenten zoals hier, maar ook in brieven aan de Inspectie. Op deze vergadering maakt hij zich wel heel ernstig zorgen over de grote belasting van de leerlingen: "Er schiet voor hen zeer weinig vrije tijd over. Zij slapen, zij eten, zij reizen en werken. Daarom is de beperking van stof en onderwerpen wel degelijk gewenst." Hij vraagt de docenten het huiswerk te beperken tot een half uur per avond per vak.

In 1942 worden Nederlandse jongemannen opgeroepen voor de zogenaamde arbeidsdienst. De eindexamens worden daarom vervroegd en de eindexameneisen worden verlicht. Dat blijft het geval tot aan de eindexamens in 1946.

In 1943 wordt de situatie alsmaar ernstiger. Vanaf februari worden er razzia's gehouden op school en de oudere jongens blijven weg uit angst te werk gesteld te worden. De rust keert na verloop van tijd terug, maar in juni worden acht leerlingen opgeroepen. Vier daarvan duiken onder, de anderen melden zich wel. Ook leraar Adriani wordt opgeroepen. Blikslager deelt dan aan het begin van het schooljaar 1943-1944 mee: "Onze collega Adriani is weggevoerd in krijgsgevangenschap." Adriana is echter ondergedoken en maakt gebruik van deze omstandigheid door verder te werken aan zijn proefschrift.

DAIT

Ik zie hem nog voor me, onze leraar wiskunde, natuurkunde en cosmografie, de heer Schuurman. Een statige, gezette man in een, ook voor die tijd, ouderwetse 'outfit'. Ik spreek nu over de oorlogsjaren.

Hij droeg altijd een stemmig kostuum en heel fascinerend vond ik zijn staande boord. Elke vorm van opwindning leek hem vreemd. Hij was de rust zelve en zijn gaan en bewegen in de klas onderstreepten dit.

Hij was één van de leraren die begreep dat je het niet zo gemakkelijk had, als je plompverloren, komend uit het Westen van het land, op een school in Ter Apel werd geplaatst.

De aardigste herinneringen heb ik aan lessen in het natuurkundelokaal. Vooral als er een proef gedaan moest worden.

'Pait', gezeten op zijn hoge stoel, legde eerst de proef uit. Dan drukte hij op de bel en verscheen de conciërge- amanuensis, die door ons 'Pluto' werd genoemd, omdat hij telkenmale zo braaf kwam opdruven als er gebeld werd.

De heer Schuurman stak zelf geen hand uit bij de proef, de conciërge bewoog zich ietwat nerveus voor in het lokaal en wij keken aandachtig toe in de hoop dat de proef zou mislukken. Een enkele maal hadden wij dat geluk.

Heel mooi waren de lessen met lichtbeelden, in de cosmografie. Het lokaal werd verduisterd en dat was voor enkele leerlingen dan het sein om, onder de banken door, op avontuur te gaan. Zelf heb ik die lessen erg boeiend gevonden.

Na de bevrijding kwam 'Pait' niet meer terug. Men zei dat hij 'fout' geweest was. Het vreemde was dat niemand ons ooit gezegd heeft wat er nu werkelijk aan de hand was. Ik heb hem gemist en heb nog vaak gedacht aan de man, wiens lessen ik met plezier heb gevolgd, mijnheer 'Pait' Schuurman.

Coevorden, Gerard van der Linde ('De Oude Weg', maart 1990)

De situatie rond de tewerkstelling leidt uiteindelijk tot de mogelijkheid van het behalen van een zogenaamd nooddiploma. De docenten komen op 14 oktober 1943 bijeen, omdat er een brief is gekomen van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen over een 'noodexamen' dat wordt ingesteld. Met Kerst zullen bepaalde leerlingen een eindexamen krijgen volgens de beslissing van de docenten. Het gaat op onze school om twee H.B.S.-A leerlingen en zeven H.B.S.-B leerlingen. Het rapport of examen moet minstens berusten op één schriftelijk proefwerk. De nooddiploma's worden geldig volgens de procedure dat de directeur beslist over het toekennen op advies van de docenten. Vervolgens tekent de Inspecteur voor 'gezien'.

De bedoeling is dat leerlingen in examenklassen die op het punt staan opgeroepen te worden voor de tewerkstelling in december van dat jaar al hun diploma kunnen halen. Blikslager beschrijft in zijn terugblik hoe de directeurs in het noorden gezamenlijk besluiten het nooddiploma niet af te geven. Blikslager herinnert:

“Op 22 november werden de in dit opzicht stakende directeurs tot een bespreking met secretaris-generaal van Dam opgeroepen. Deze bespreking had geen resultaat, omdat de directeurs hun standpunt handhaafden. De secretaris-generaal eindigde de bijeenkomst met de raad om, indien de directeurs niet wensten mede te werken, ontslag aan te vragen, dat zou voor hen beter zijn, dan een gegeven ontslag. Ontslag werd door ons niet aangevraagd en ontslag is ook nooit gegeven! Grievend voor de directeurs, die hier voet bij stuk hielden, is het besluit, na de bevrijding genomen, om deze diploma's wel te erkennen. Gelukkig hebben alle kandidaten, wie het nooddiploma door ons niet verstrekt werd, na de bevrijding een zogenaamd ministerieel diploma ontvangen.”

De onderhuidse spanningen tussen het personeel komen tot een uitbarsting op een normaal lijkende rapportvergadering. Dat is op 9 maart 1944. Tussen de docenten zijn afspraken gemaakt over de samenstelling van rapportcijfers en over de 'sprongen' in cijfers van het ene naar het volgende rapport. Er is

dan kennelijk één docent die zich daaraan niet houdt: Schuurman. Blikslager vraagt hem dan ook hoe zijn cijfers tot stand zijn gekomen. Schuurman antwoordt, een beetje pesterig: "uit de proefwerkcijfers." Blikslager geeft een voorbeeld van een rapportcijfer op grond van één proefwerk. De grote sprongen komen praktisch alleen bij Schuurman voor volgens Blikslager. Hij eist dat Schuurman meer cijfers geeft.

Schuurman verdedigt zich: "De Vrieze heeft maar één proefwerk gemaakt door absentie en ziekte. U had zich eerder tot mij moeten wenden en de kwestie niet ineens in de vergadering moeten brengen." Blikslager reageert: "Ik wil de reputatie van de school door een dergelijke methode niet in gevaar brengen. Als U de methode die door de vergadering is vastgesteld niet kunt volgen, moet U ontslag nemen!" Schuurman zegt snierend: "Ja, dan was U mij kwijt!" Blikslager zegt boos: "U houdt zich niet aan de afspraak". Schuurman ontkent dit en "had gewenst dat de voorzitter naar hem hadde geluisterd." Het twistgesprek bedaart als Blikslager een gesprek ná de vergadering voorstelt en Schuurman dat aanvaardt. Het gesprek is vooral precair als men weet dat Schuurman sympathiseert met de Duitse gezaghebber.

Dezelfde vergadering wordt onderbroken als leraar Gaemers wordt weggeroepen voor een dringend telefoongesprek. "Daarna mag hij de vergadering verlaten om zich te verweren tegen een dreigende vordering van zijn woning door de overheid." Het is een lange vergadering, nl. van 13.15 tot 15.30 uur. Niet eerder in de verslagen zijn de emoties van Blikslager zo duidelijk naar boven gekomen, hij is altijd de kalmte zelf.

Het laatste schooljaar in oorlogstijd begint, zoals gebruikelijk, met een lerarenvergadering in augustus 1944. Het zal voor enige tijd de laatste vergadering te zijn. En dan weer lijkt de oorlog ver weg. De gewone vergadering-routine wordt afgewerkt: de herexamens, de toelatingsexamens, de taken en de persoonlijke roosters. Hemkes klaagt nog dat er weinig leerlingen vooraan willen zitten. En na korte tijd wordt de vergadering afgesloten. Pas in mei 1945 is er weer een nieuwe lerarenvergadering.

DEBATING-CLUB CICERO

Praktisch vergeten in de historie van onze school is het bestaan van een debating-club, Cicero" genaamd. Directeur Blikslager besteedt hier aandacht aan in zijn terugblik:

De Heer Schoonveld

"Niet onvermeld mag blijven het helaas korte bestaan van de debating-club Cicero. In 1941 opgericht door een groepje leerlingen uit de hogere klassen, leidde deze club een kortstondig maar zeer bloeiend bestaan. De bijeenkomsten werden afwisselend ten huize van de te Ter-Apel wonende leden gehouden in aanwezigheid van mentor en beschermheer. De dikwijls op hoog peil staande besprekingen, onder de voortreffelijke leiding van den heer Schoonveld, hebben zeker tot in hoge mate tot de vorming van de leden bijgedragen. Jammer, dat deze club in 1943 zijn werkzaamheden moest staken, omdat toen het bijeenkomen van jongelui van +/- 18 jaar te gevaarlijk werd en jammer, dat wederoprichting nog niet weer is gelukt, door gebrek aan belangstelling van een jonger geslacht."

H.J. Blikslager, 1946

Een paar weken later, op 8 september 1944, dringt de oorlog ook fysiek de school binnen. Het gymnastieklokaal en overblijfruimtes voor de leerlingen worden door de Duitsers in beslag genomen. Het gymlokaal wordt een opslagruimte, de andere twee ruimtes worden ingericht voor een wacht. Blikslager constateert: "met onze vrijheid in de school was het gedaan." Op 16 september worden nog eens acht lokalen gevorderd. Als dan in dezelfde maand ook nog de leerlingen worden opgeroepen voor de aardappeloogst, wordt besloten om de school te sluiten.

Na de oogst wordt overwogen om de school weer te openen. Rond dezelfde tijd, eind oktober, verbiedt de commissaris van de provincie het geven van lessen vanwege de precare brandstofvoorziening. De lessen op school worden gestaakt. Op 4 november 1944 wordt het hele schoolgebouw door de Duitsers gevorderd. Blikslager en het lesgevend personeel staan voor een moeilijke kwestie. Hoe kan er toch nog iets van onderwijs aangeboden worden? De oplossing is even creatief als simpel. Besloten wordt om lestaken uit te delen. Blikslager legt uit:

Bioscoop "Flora" annex cafe restaurant Schot waar in het laatste oorlogsjaar de diploma's uitgereikt worden. Overigens resideerde tijdens de bezetting in Schot de commandant van de Duitse Wehrmacht Keimer.

"Iedere maandagmorgen kwamen docenten en leerlingen daartoe tezamen in enige lokalen van de lagere school in de Schotslaan, welwillend ter beschikking gesteld door het hoofd, den heer Wester. Met een onderbreking voor de kerstvacantie werd deze werkwijze voortgezet tot de Paasvacantie. Na de vordering van de lagere school door de Lünenburgers (NSB-ers en meelopers die in september 1944 naar Duitsland waren gevlucht, red.), werd ons door den heer Liefhebber gastvrijheid verleend in de U.L.O. school. De opkomst der leerlingen was lang niet volledig, hetgeen te verwachten was (in een schrijven aan de inspecteur heeft Blikslager het over 90 leerlingen van de 132, red.). De oudere mannelijke leerlingen waagden zich veelal niet op de weg en het tekort aan rijwielbanden en het ontbreken van openbare middelen van vervoer, hielden vele leerlingen thuis. Helaas lieten zich enige leerlingen dwingen tot O.T. arbeid (arbeidsinzet van mannen tussen 17 en 40 jaar voor de Duitsers, red.). Toen na de Paasvacantie de geallieerden reeds in de richting van Ter Apel oprukten, kwam er natuurlijk niets meer van het uitreiken van taken."

Op 12 april 1945 wordt Ter Apel bevrijd. De school wordt dan gedurende een paar maanden geconfronteerd met de nawerkingen van de oorlog. De lessen kunnen nog even niet

gegeven worden, want de Poolse bevrijders gebruiken het gebouw voor korte tijd als hun onderkomen. Daarna worden Poolse en Russische vluchtelingen uit Duitsland aan de Oudeweg ondergebracht. Als die weer vertrekken, worden de lokalen ingericht om "NSB-ers en dergelijke delinquenten" (in de woorden van Blikslager) vast te houden onder toezicht van de burgerbescherming.

Tot ergernis van de directeur blijven de NSB-ers langer dan was voorzien. Het militair gezag geeft in mei echter het U.L.O. gebouw vrij en besloten wordt om daar de lessen op te starten. Het is een voorzichtige start. De U.L.O. stelt vijf lokalen beschikbaar. De onderbouw krijgt op twee dagen les, de bovenbouw op drie dagen.

De 15e mei begint om half negen met een lerarenvergadering, uiteraard in het gebouw van de U.L.O. Blikslager opent met de volgende woorden:

"Wij zijn vrij, vrij in ons denken, vrij in ons spreken, vrij in onze beweging. Niet meer hoeven wij ons te verbergen voor een vijand voor wie geen middel te gemeen was. Echter, wij moeten onze vrijheid waard zijn, dat geldt voor de jeugd en voor onze leiders."

Koningin Wilhelmina die in 1939 een bezoek brengt aan de militairen die vanwege de mobilisatie waren gelegerd in bioscoop Flora.

In die vergadering wordt ook de personeel-problematiek aangeroerd. Adriani en Janus hebben geen fietsbanden en kunnen dus niet uit Veendam komen. Popken is verbonden aan de P.O.D. in Ter Apel om rechediensten uit te voeren en Ongena (geschiedenis) is niet meer aan de school verbonden. Schuurman heeft dan huisarrest vanwege zijn politieke gezindheid. Met een gezamenlijke inspanning wordt het onderwijs verzorgd. De heren Liefhebber (Engels) en Bergmans (wiskunde en mechanica) van de U.L.O. komen het team versterken. Schoonveld neemt naast de uren Nederlands ook de geschiedenislessen voor zijn rekening. Blikslager zelf gaat naast scheikunde ook natuurkunde geven. De lessen plant- en dierkunde, kosmografie en lijntekenen worden niet gegeven.

Zo wordt dan met onvolledig rooster het einde van de cursus bereikt en 28 juli reikt de directeur de rapporten uit in de bioscoopzaal 'Flora'. De bevordering is vrijwel steeds 'voorwaardelijk'. Er worden maar drie leerlingen afgewezen. De vijfde klassers krijgen bij Koninklijk Besluit van 8 juni 1945 het diploma naar het model van september 1943. Het is een eindexamen zonder puntenlijst. Blikslager drukt de leerlingen op het hart te laten zien dat ze het diploma waard zijn.

Op dat moment worden er nog steeds NSB'ers in het gebouw aan de Oudeweg vastgehouden. Het is daarvoor kennelijk ook geschikt, zo schrijft Blikslager aan de inspecteur: "De H.B.S. is zo praktisch ingericht, met vele vertrekken, zodat een goede indeling van de arrestanten en een eventuele afzonderlijke plaatsing mogelijk is." Een verslag van een wachtcommandant op de H.B.S., Theo Willem Fortuijn (tijdelijk wonende aan de Koningstraat 42 in Ter Apel), geeft in een persoonlijk verslag een beeld van 'achter de schermen'. Een passage uit zijn verhaal:

"We gingen weer terug naar Ter Apel en daar hadden we een lang verhaal te vertellen over onze fietstocht naar Duitsland. Het aantal gevangenen in de scholen nam gestaag toe, maar door onze onzorgvuldigheid ontvluchtten ook steeds NSB-ers. Er was wel een wachtsysteem voor de bewaking maar dat was niet waterdicht. Ik had een kaartsysteem en een rouleersysteem bedacht om het ontvluchten onmogelijk te maken. Toen ik dat naar voren bracht bij de leiding werd ik bevorderd tot wachtcommandant.

Er zaten zowel mannen als vrouwen in de schoollokalen en het eten en drinken alsmede de bewassing moest ook geregeld worden. Intussen kwamen ook veel Canadese soldaten in Ter Apel, doch dat was over het algemeen genomen tuig van de richel. Vaak waren dat mensen uit de Canadese gevangenis die vrij kwamen als ze tekenden voor de oorlog tegen Duitsland.

Verschillende malen kwamen 's avonds soldaten die een vrouw wilden hebben. Toen ik uitlegde dat het gevangene nazi's waren en dat dus niet zo ging, zeiden ze dat onbelangrijk te vinden en trouwens die kleine burgers waren niet belangrijk. Het ging meer om de grote en dikke nazi's, die moesten gepakt worden. Soms kwamen ze met drank en pistolen om te ruilen tegen een vrouw, maar ik vertelde hun dat ze moeilijkheden kregen met de MP en beter weg konden gaan. Soms viel er nauwelijks met ze te praten omdat ze stomdronken waren, dan trokken ze wel eens hun pistool en begonnen ze te dreigen. Ik had al met de jongens afgesproken dat we geen weerstand zouden bieden als ze naar binnen wilden dringen, maar dan direct de militaire politie te bellen. Die kwamen dan heel vlug om ze in te rekenen.

...

In de H.B.S. van Ter Apel waren niet alleen gevangene nazi's, maar ook enkele vluchtelingen die onderdak moesten hebben. Zo was er een Russisch meisje tijdelijk ondergebracht. Ze legde er op aan dat ze in Holland wilde blijven en zo begon ze mij in te palmen met de bedoeling om mij te trouwen, dan zou ze hier mogen blijven. Ze beloofde mij dat ze het mij niet moeilijk zou maken en na ons trouwen wilde ze wel toestaan dat we ons eigen weg zouden gaan. Het liefst wilde ze echter dat we bij elkaar bleven, want ze zou toch wel van mij kunnen houden, dacht ze. Hier ging ik echter niet op in en ze vertrok verdrietig naar Rusland."

Blikslager blijft intussen bij de instanties aandringen op het zo snel mogelijk vrijmaken van de school. Zijn belang is duidelijk. Hij wil het nieuwe schooljaar zo 'normaal' mogelijk starten. Op 23 juli 1945 meldt hij dan ook met een zucht van verlichting aan de inspecteur: "De ontruiming van de H.B.S. is inderdaad begonnen. De eerste groep N.S.B. ers is vandaag weggevoerd". De ontruiming gaat dan vlot en in augustus is de school weer beschikbaar.

Voordat het nieuwe schooljaar weer kan starten, moet het gebouw grondig worden schoongemaakt en gedesinfecteerd. Bovendien moeten de boeken van Nationaal-Socialistische schrijvers worden verwijderd. De docenten wordt gevraagd om te helpen bij het opruimen van de ravage, om overzichten te maken van de vernielingen (er is vooral veel glasschade), om de kaartsystemen weer op orde te brengen en de in veiligheid gebrachte bibliotheek weer terug te brengen naar school.

De docenten kunnen voor hun lessen en bijeenkomsten dus nog niet in de school terecht, maar de stemming is desondanks uitstekend. Vergaderd wordt er veel en dan steeds bij een collega thuis.

Op de vergadering van 27 juli 1945 staat de 'herovering van het schoolgebouw' op de agenda. Er wordt natuurlijk uitvoerig gepraat over de inrichting van het komende schooljaar. Maar Schoonveld schrijft tussen grote haken en dus eigenlijk buiten de orde van de vergadering: "Hier wordt de vergadering op de aangenaamste wijze verstoord: de vrouw des huizes presenteert koffie!"

Naast deze naoorlogse perikelen heeft Blikslager nog een andere kopzorg. Op 1 september 1944 is in Emmen het Gemeentelijk Lyceum van start gegaan. Emmen is dan met meer dan 50.000 inwoners uitgegroeid tot de grootste gemeente van de provincie Drenthe. De stichting van een dergelijke school is voor de neutrale beoordelaar dan waarschijnlijk ook een logische stap. Zo niet voor Blikslager (en zijn collega in Coevorden). In brieven aan het Ministerie van Onderwijs, de inspecteur en aan de zuiveringscommissie trekt hij fel van leer tegen deze school. Volgens Blikslager dient de school direct gesloten te worden. Het is immers onder bewind van de vijand gesticht. Bovendien heeft de school heel nadrukkelijk geprofiteerd van de goede verstandhouding met deze vijand. Blikslager geeft een aantal voorbeelden. De leerlingen van de H.B.S. werden opgeroepen om mee te helpen bij het aardappelrooien in oktober 1944, die van het lyceum niet. De H.B.S. moest de maand daarna sluiten vanwege brandstoftekorten, het lyceum mocht doorgaan. De leerlingen van het Emmer Lyceum waren vrijgesteld van OT arbeid, die van de H.B.S. werden wel opgeroepen en moesten onderduiken. Enige leerlingen van mijn school, zo schrijft Blikslager, 'doken' daarop onder in het Emmer Lyceum. We citeren uit enkele brieven, die Blikslager tussen mei 1945 en juli 1946 schrijft:

"Wat alle lyceumstichters in Emmen niet gelukt is, zelfs niet in 1942 ... is gelukt aan den NSB burgemeester Best. Zijn wethouder van onderwijs, de heer Zegering Hadders (oudleerling van de H.B.S. in Ter Apel, red.) , die overigens 'goed' is en nu loco-burgemeester is, een warm voorstander van een lyceum te Emmen, heeft den aalmoes uit de handen van dezen Duitschen knecht wel willen aanvaarden. Ik kan zijn houding niet bewonderen."

"...een goed Nederlander zou zijn kinderen er niet heen willen zenden."

Uit de Leeuwarden Courant 27 jan 1943

INSTALLATIE BURGEMEESTER NIEUWE PEKELA.

Zaterdag is de nieuwe burgemeester van Nieuwe Pekela, de heer Th. Heeg, voorheen leeraar lichamelijke oefening aan de R.H.B.S. te Ter Apel, geïnstalleerd. Na voorlezing van den benoemingsbrief hield de bestuursraad, de heer Ger Grieven, een installatierede.

Burgemeester Heeg bracht vervolgens dank voor het in hem gestelde vertrouwen en weidde uit over de beginselen van het nationaal-socialisme en richtte zich tot het gemeentepersoneel en raadsleden, waarbij hij een beroep deed op aller medewerking.

Hierna voerden nog het woord de gemachtigde van den leider, de heer Maarsingh, J. Drenth uit Winschoten namens den kring van N.S.B.-burgemeesters, mej. C. Bakker als leidster van de landsvrouwen en enkele anderen.

In de trouwzaal werd vervolgens een receptie gehouden.

EEN VERSLAG VAN BLIKSLAGER

Bij een inventarisatie van de situatie op school in 1944, meldt Blikslager een aantal interessante zaken. Drie grepen uit zijn verslag:

- Blikslager noteert de 'herkomst' van de leerlingen:
29% van de leerlingen komt uit de winkelstand
18% van de leerlingen komt uit onderwijsgezinnen
16% van de leerlingen komt uit gezinnen van lagere ambtenaren
12% van de leerlingen komt uit landbouwersgezinnen
11% van de leerlingen komt uit het gezin van een notabele
7% van de leerlingen komt uit arbeidersgezinnen
7% van de leerlingen komt uit het gezin van een caféhouder
- De school heeft geen bijzondere maatregelen genomen vanwege de oorlogssituatie. Alleen de schooltijden zijn aangepast in verband met de slechte verbindingen en er zijn verduisteringsmaatregelen getroffen.
- Blikslager noteert ook: "Over het algemeen komen de jongelui uit eenvoudige milieus. Ze weten, dat ze hun ontwikkeling van de school moeten krijgen. Doen dan over het algemeen goed hun best. Ze hebben daarbij de neiging zich bij de zaak te houden. Alles 'wat niet nodig is' beschouwen zij als ballast. Daardoor bestaat er bij sommigen de neiging de moderne talen te onderschatten en de wis- en natuurkundige vakken te overschatten. Misschien ook is de liefde voor talen gering. De belangstelling voor de A- afdeling is daardoor matig."

"En nu ik weer, zij het op halve kracht de lessen hervat heb, blijft het Lyceum rustig volle kracht doorwerken en blijven de meest afvallige leerlingen van mijn school op de Lyceum cursussen."

"... dit verkeerde Lyceum blijft rustig bestaan en kan zelfs een stukje in de Emmer Courant doen zetten."

Op 22 juli 1945 schrijft Blikslager, ongetwijfeld in de emotie van de naoorlogse dagen, het volgende aan de inspecteur van onderwijs, de heer de Bruin:

"Bedenken wij dan, dat de vrienden van den landverrader Best, die de stichting van den Lyceum mogelijk maakte, den directeur van de Rijks H.B.S. te Coevorden Ir. Mantel, vermoord hebben, dat mijn school bij de Duitsers bekend stond als de 'anti-deutsche Schule', omdat ik iedere medewerking bij de vordering van het schoolgebouw weigerde en

mijn leerlingen uitdrukkelijk verbood met de Duitse soldaten te spreken.

...

Ik zou mij dan ook in mijn diepste gevoelens van rechtvaardigheid gekwetst achten, indien dit Lyceum zou blijven bestaan en met de grootste nadruk verklaren, dat ik het voortbestaan van dit Lyceum onaanvaardbaar acht."

Alle pogingen van Blikslager zijn tevergeefs. Op 31 januari 1946 brengt hij samen met de directeur van Coevorden een bezoek aan de Minister van Onderwijs. Als laatste poging volgt er nog een brief op 14 maart 1946 aan het ministerie, waarin hij het Gemeentelijk Lyceum omschrijft als "een door moffen gestichte school". Het levert niets op. Op 8 juli 1946 concludeert Blikslager: "ik heb mij er bij neer te leggen". Het Gemeentelijk Lyceum blijft bestaan en de gevolgen daarvan zijn de school in Ter Apel bijna noodlottig geworden. Daarover later meer.

De docenten hebben er in september 1945 duidelijk weer veel zin in. Er moet dan ook veel gebeuren. De leerlingen hebben immers in het laatste oorlogsjaar veel achterstand opgelopen. Directeur Blikslager maant zijn leraren al op de eerste vergadering "voorzichtig te zijn met de dosering van huiswerk en proefwerken." Besloten wordt om tot 1 december uitsluitend te werken aan de achterstanden en dan ook pas over te gaan tot definitieve bevorderingen. Die van juli waren immers voorwaardelijke bevorderingen geweest.

Maar nog niet gaat alles van een leien dakje in dat schooljaar. De school kampt met een kolentekort en moet gedurende drie weken gesloten worden. Het onderwijs voor de hoogste klassen moet echter doorgaan, zo besluit men. De lessen kunnen voor de vierde klassen doorgezet worden in de schaftlokalen van de Ago-fabrieken. De vijfde klassen moeten afzien. Zij krijgen les bij, zoals Blikslager omschrijft, "kachels met zeer primitieve schoorsteenpijpen, waarvoor de leerlingen zelf de turf meebrachten."

Veel aandacht is in het bovenstaande besteed aan de buitengewone zaken waarmee de

school in de oorlog wordt geconfronteerd. We moeten echter niet uit het oog verliezen, dat de grootste tijd van de oorlog naar omstandigheden 'redelijk normaal' verlopen is. Zo zijn er ook bijvoorbeeld de onvermijdelijke wisselingen in het lerarenbestand. Ook in de tijd van de oorlog is het een komen en gaan van leraren. Enkele leraren moeten hier met nadruk genoemd worden.

We moeten hiervoor teruggaan naar 1939, als Blikslager aantreedt. In de zomer van zijn komst vertrekt de gewaardeerde leraar Hoffenkamp naar Utrecht. Hij zal niet helemaal uit het oog verloren raken. Met Blikslager komt een jonge leraar biologie, Fop. I. Brouwer. Brouwer zal later vooral naam maken als columnist van de RONO (de voorloper van radio Noord) en de VARA. Op school maakt hij direct indruk. Hij neemt de leerlingen vooral veel mee naar buiten en geeft een concrete invulling aan de term 'aanschouwelijk onderwijs'. Zoals zo vaak kan de school hem echter geen zekerheid bieden. Er zijn slechts acht lessen voor hem beschikbaar en daarmee kan hij de kachel niet laten roken. Na een jaar vertrekt hij alweer, om zijn loopbaan te vervolgen aan de Middelbare Landbouwschool in Groningen. Opvolger van Brouwer is Dr. Adriani die al een paar keer ter sprake is gebracht. Adriani vertrekt in 1946 naar de Rijks H.B.S in Alkmaar en Enkhuizen.

Ook al genoemd is het vertrek van Dr. Schreuder in 1941. De opvolger van Schreuder is de heer Janus, die ook al weer vlot een andere school vindt. Janus vertrekt in 1946 naar Hilversum.

In maart 1943 komt de opvolger van de NSB-er Heeg naar Ter Apel. Met de heer Blik komt er een enthousiaste gymleraar uit Den Haag binnen die tot aan zijn pensioen de school op verschillende manieren dient. Voor Blik is zijn stap naar Ter Apel een manier om te voorkomen dat hij les moet gaan geven aan de Duitse bezetters. Hij ziet zijn overgang naar Ter Apel dan ook als een tijdelijke noodstap. In zijn eentje komt hij naar Westerwolde, zijn gezin in Den Haag achterlatende. Het bevalt Blik echter in Ter Apel en 'tijdelijk' zal een flink aantal jaren in beslag nemen. Zijn naam zal in de komende hoofdstukken vaker vallen.

De heer Schuurman keert vanwege zijn politieke voorkeuren na de oorlog niet terug naar school. Hij wordt opgevolgd door de heer Balk.

Tot slot moet het vertrek van de heer Gaemers gemeld worden. Tot grote ontzetting van Blikslager vertrekt hij in 1946 naar 'dat' Lyceum in Emmen, de nieuwe 'foute' concurrent.

Paul de Vries en Henk Dekker

HET ZILVEREN JUBILEUM VAN 1946

In 1946 bestaat onze school 25 jaar. Reden voor velen om deze verjaardag extra luister bij te zetten. Het schijnt dat de kiem van het jubileumfeest, dat op 23 en 24 augustus 1946 gehouden wordt, op het schoolfeest van december 1945 wordt gelegd. Op dat feest verschijnen veel oud-leerlingen die dan de eerste plannen smeden voor een groot jubileumfeest.

Het boekje '25 jaren R.H.B.S Ter Apel (De School In't Zilver)', dat in het kader van de verjaardag wordt uitgebracht, gaat uitvoerig in op het feest. Het boekje is feitelijk een uitgebreide versie van 'De Oude Weg', het blad van de oud-leerlingen vereniging. Het verschijnt bijna een jaar na het feest in mei 1947. In het boekje vinden we de uitvoerige toespraken van de eerste drie directeuren van de school. Elke directeur blikt uitvoerig terug op zijn periode als hoofd van de school en vertelt van de ontwikkelingen zoals hij

Tegeltabelau in de hal van het A-gebouw, ontworpen door Johan Hemkes

ze gezien heeft. Het boekje is hiermee het eerste jubileumboekje en voor ons een dankbare bron van informatie.

Alle reünisten op een foto in 1946

De organisatie van het jubileumfeest ligt in de handen van de Lindeijer Vereniging en dan met name in die van de heer en mevrouw Wams-Panman en de heer H.J. Kuipers, zo lezen we. Er kwam, aldus de schrijver, "een gemeenschapszin naar voren..., zoals men zich die zou wensen om onze bedroefde wereld uit zijn impasse te redden."

Er moet veel worden geregeld. Nederland kampt nog steeds met een voedselschaarste, zodat de reünisten elk met bijvoorbeeld een pakje suiker en boter onder de arm arriveren. De gasten moeten ook hun eigen voedselbonnen en bestek meenemen voor het diner! Er is een 'reisadviseur' aangewezen, die volledig op de hoogte zou zijn van alle trein-, tram- en busdienstregelingen voor het reizen van en naar Ter Apel. Tevens is een 'huisvestingscommissie' in het leven geroepen.

Het is een feest voor de school, maar ook voor de rest van het dorp. Na een schuchter begin, wordt uiteindelijk bij veel huizen de vlag uitgestoken. Het feest begint op vrijdagmiddag om half drie in de hal van de school. De daar aanwezige 'voedselcommissie' ontfermt zich over de goederen. Maar in de hal is het ook het feest van weerzien. We lezen: "Ieder zag hier oude bekenden: zijn buurman uit de 3e klas, waar hij zo goed van kon afkijken, de leraar, die hem er eens uitgestuurd had en ...last but not least...ieder zag

Reinholdt terug, die net als altijd bij de matten stond en praktisch ieder, oud- of jong- oudleerling, met naam en toenaam toesprak."

Het jubileum begint met toespraken. Eerst de toenmalige directeur natuurlijk, Blikslager, die de aanwezigen van harte welkom heet. Dan de heer De Bruin (Inspecteur van het onderwijs), de heer Sassen (Raad van Toezicht), de heer Waalkens (burgemeester van Vlagtwedde), de heer Eerelman (van het oprichtingscomité). Mej. Pieters (oud-lerares Engels) en Jonkheer. Mr. Alberda van Ekenstein (Burgemeester van Marum, namens de oud-leerlingen), die de school een tegeltableau aanbiedt.

Het tableau, dat op de muur in de hal is aangebracht, is ontworpen door Johan Hemkes. Het bevat een regel uit het H.B.S.- lied: 'In de toekomst kun je bouwen - de school zij 't fundament'. Daaronder staat 'V', verwijzend naar Louis Jan Visser, de schrijver van het lied. Rechtsonder staat de Klosterschool afgebeeld met de jaartallen 1921 - 1924. Al met al een mooi eerbetoon aan de eerste jaren van onze school.

Gebrek aan materialen en onvoldoende geschoold personeel veroorzaken echter veel vertraging bij de vervaardiging van het kunstwerk door de tegelbakkerij Tigchelaar in Makkum. De onthulling van het prach-

tige tableau heeft daardoor pas plaats op zaterdag 7 mei 1949 door de weduwe van leraar L.J.Visser.

Nadat mevrouw Polman –Bakker een vijftal jubilerende leraren toespreekt, sluit Blikslager het officiële deel af. Het gezelschap vertrekt dan in de richting van het Boschhuis voor een ‘heel gezellig praatje-achter-het-glaasje’ en een diner.

Na het diner worden de gasten opgeroepen zich naar Hotel Schot te begeven voor de feestavond. De weg daar naar toe moet echter gaan via de Oudeweg, zodat men ziet hoe fraai de school in het licht is gezet: “ettelijke grote schijnwerpers deden de ‘steenklomp’ baden in een zee van licht: het was ook zijn glorie-dag!” Het feest, ‘met toneel, zang en voordracht’ kent in de conference van leraar Hoffenkamp het hoogtepunt, volgens de schrijver. Om twee uur eindigt het feest.

Het jubileum wordt op zaterdag vervolgd met eerst nog het oprissen van de kennis. De oud-leerlingen nemen nog weer een keertje plaats in de schoolbanken. “Hier bleek, hoe groot de leemten in onze kennis toch wel zijn”, aldus de schrijver. Dan volgt de algemene ledenvergadering van de G. Lindeijer Vereniging. Alsof het niet genoeg is, trekt het gezelschap daarna naar het Klooster waar de plechtige herdenking plaats vindt van het jubileum. De herdenking bestaat uit de toespraken van de directeuren die terugblikken op 25 jaar H.B.S. in Ter Apel.

Jubileumuitgave van “De Oude Weg” uit 1946

Op zaterdagmiddag volgt er een voetbalwedstrijd, die volgens de schrijver nogal teleurstellend is, omdat de meeste spelers na tien minuten al ‘op’ waren. Het jubileumfeest wordt afgesloten met een balavond. Hoogtepunt van de avond is het dansen van Ir. Lindeijer en juffrouw Pieters die de wedstrijd dansen ook winnen. De avond wordt afgesloten met een – bijna symbolische – ovatie aan het danspaar.

De schrijver sluit zijn relaas aldus af: “Zo kwam dan een einde aan het Zilveren Jubileum van onze school en wij vragen – net als kinderen, die een prettige dag hebben gehad: “wanneer is het weer feest?”

Henk Dekker

Het jubileumdiner in de grote zaal van het Boschhuis. Men is zojuist begonnen de vis uit te serveren. Het zelf meegebrachte nagerecht (de appels) liggen klaar.

HOOFDSTUK 9

HOFFENKAMP'S

JAREN

1947 - 1963

“...Hoffenkamp, kleine man met een groot, rond, meestal lachend hoofd, ‘Pinsie’, onmiskenbaar Groninger in zijn uitspraak van het Nederlands. Tegen het eindexamen; “Meneer, wilt u nog eens uitleggen wat een grammolecuul is?”. Hoffenkamp: “als je één ding maar goed onthoudt, jonges: grammolekuuln zijn géén grote molekuuln”. “Want”, zo voegde hij daaraan toe (maar die scheikunde is inmiddels achterhaald, zo heb ik begrepen), “grote molekuuln bestaan niet!”

A.Sassen (‘De Oude Weg’, juni 1996)

In 1947 neemt Blikslager afscheid van de school. Het zijn voor hem indrukwekkende jaren geweest als beginnende schoolleider. Klaar voor een nieuw avontuur vertrekt hij naar Deventer, waar hij directeur wordt van de R.H.B.S. aldaar. In latere jaren vervolgt Blikslager zijn carrière als directeur van de R.H.B.S. in Assen.

De opvolger van Blikslager is geen onbekende. Drs. J.G. Hoffenkamp, de voormalige leraar Scheikunde, die tussen 1922 en 1939 op de H.B.S. voor de klas had gestaan, keert terug als de nieuwe directeur. Hoffenkamp heeft de oorlogsjaren doorgebracht in Utrecht, maar hij besluit terug te keren naar zijn geboortegrond. Geboren in Scheemda, is hij van jongs af aan bekend met de regio. Hij maakt naam als een strenge directeur voor zijn leerlingen, die elke ochtend samen met conciërge Reinholdt en later Koops in de hal surveilleert als de leerlingen binnenkomen. Met een onvervalst Gronings accent worden de leerlingen verwelkomt: “Voet’n veeg’n, ‘akk’n ook!” Daarnaast houdt Hoffenkamp ook strak de regie over zaken in de school, zoals het bestuur van PEOS merkt als Hoffenkamp nadrukkelijk betrokken wil worden bij het organiseren van activiteiten. Hoffenkamp

is echter ook een joviale man, zoals blijkt wanneer hij de show steelt op de reünie van 1946 met een bewonderingswaardige conferentie. Tijdens uitstapjes van de school laat hij ook zijn aimabele kant zien. Foto’s van deze uitstapjes laten soms een uitbundige Hoffenkamp zien die goed ligt bij zijn collega’s en bij leerlingen.

Met Hoffenkamp gaan we een relatief rustige tijd tegemoet. We bedoelen hier vooral mee te zeggen dat er in deze naoorlogse jaren van wederopbouw andere zaken dan grote onderwijsvernieuwingen op de agenda van de overheid staan. Wel wordt in 1946 de Vernieuwingsraad ingesteld door de Minister van Onderwijs, van der Leeuw. Kort gezegd is de opdracht van de raad om de algemene en sociale vorming van leerlingen een centralere plek te geven in het onderwijs in plaats van de overdracht van kennis. Ook wordt er gepleit voor de invoering van een nieuwe vierjarige middelbare school die naast het H.B.S. en het gymnasium zou functioneren. Onderdeel van het plan is om een brugklas voor alle opleidingen in te voeren ter vervanging van het toelatingsexamen. Er is in onderwijsland echter geen draagvlak voor deze ideeën en de plannen verdwijnen in de la.

Later, aan het begin van de jaren vijftig, neemt onderwijsminister Rutten het voorstel weer uit de la. Hij ontwerpt zijn onderwijsplan met anders ingerichte schoolstromingen, gericht op de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerling. Het is minister Cals die deze ideeën nog weer later oppakt en omvormt tot de alom bekende Mammoetwet van 1968. Pas dan krijgt de school weer te maken met belangrijke onderwijshervormingen.

Zo ver is het echter nog lang niet als Hoffenkamp begint als directeur en direct met een groot probleem geconfronteerd wordt: hoe krijg ik voldoende leerlingen op mijn school? Dit zal feitelijk de kernvraag blijven gedurende de komende bijna 20 jaar.

Groepsportret tijdens schoolkamp in 1949 in "de Beetse". De barak op de achtergrond heeft dienst gedaan als onderkomen voor WO2 voor werklozen uit West-Nederland, in WO2 voor Amsterdamse joden en na WO2 voor NSB-ers.

weet het antwoord daar ook op: "Het teruglopen van het aantal leerlingen uit dorp Emmen zal wel geheel een verkeerskwestie zijn. Vandaag hoorde ik uit zeer betrouwbare bron dat men te Emmen de H.B.S. te Ter Apel hoger aanslaat dan die te Coevorden. Mijn zegsman meende, dat een treinreis van een half uur onder de gegeven omstandigheden verre de voorkeur kreeg boven een onzekere reis (naar Ter Apel) van een uur per tram of bus." In 1939 telt de school 26 leerlingen uit Emmen zelf (66 uit de gemeente Emmen), in 1943 is dat aantal 14. Het totaal aantal leerlingen is 120 in september 1943. De oorzaak van de dan nog kleine teruggang is niet alleen de slechte verbinding. Blikslager vermoedt in zijn verslaggeving aan de Commissie van Toezicht ook dat Coevorden lagere eisen stelt.

De strijd voor voldoende leerlingen speelt eigenlijk al vanaf de oprichting van de school. Direct na de start vertoont de school aanvankelijk een groei en in 1925 wordt er les gegeven aan een totaal aantal leerlingen van 144. Het aantal zakt dan weer terug naar 89 in 1932. In 1939 trekt het weer aan, vooral door de toeloop van leerlingen met een M.U.L.O. diploma voor de derde klas. De school heeft in dat jaar 129 leerlingen.

Op 8 december 1943 schrijft Blikslager een brief aan de Commissie van Toezicht "om kwade geruchten tegen te spreken". Het verhaal schijnt rond te gaan dat de school veel leerlingen verliest. Vooral vanuit Emmen schijnt de terugloop groot te zijn. Blikslager

Dit is echter 1943. Het Emmer Lyceum is er dan nog niet. Na de start van deze school in september '44, krijgt de concurrentiestrijd om leerlingen pas daadwerkelijk vorm. De oprichting van het Emmer Lyceum betekent voor de Rijks H.B.S. Ter Apel het begin van een moeizame strijd voor het bestaan. Baumann heeft er voor gewaarschuwd. Blikslager heeft een felle strijd gevoerd. Het is nu aan Hoffenkamp om met passende oplossingen te komen.

Helaas beschikken we niet over de concrete leerlingaantallen van de jaren direct na de oorlog zodat we de invloed van de school in Emmen niet kunnen meten. We zien echter dat

Mej. van Vreumingen ontvangt bij haar afscheid in 1961 een cadeau uit handen van GLV bestuurslid Dick Wolf

het aantal aanmeldingen in die jaren gestaag afneemt. In 1950 wordt een leerlingenpopulatie van 87 vastgesteld. In 1959 is het aantal (exclusief de leerlingen van het internaat) 73. Een reden is de al eerder genoemde hevige concurrentie, niet alleen van het Emmer Lyceum, maar ook van het Christelijk Lyceum (1949) en – later – de Katholieke H.B.S. (1959) in Emmen die na de oorlog worden opgericht.

Wellicht de belangrijkste reden voor de terugloop is echter het achterblijven van de economische groei van Ter Apel en omgeving. In de jaren twintig is er alle reden om te verwachten dat Ter Apel zich zou ontplooiën in de richting van een dorp met veel (industriële)activiteiten en veel inwoners als gevolg. Met hulp van de overheid neemt Emmen deze rol echter op zich. Al in de oorlog is Emmen de grootste gemeente van de provincie Drenthe en trekt het veel werkverschaffende industrieën aan. Zo komen de verwachtingen van het zo overtuigde oprichtingscomité van de school (en vele anderen in de regio) niet uit. De verwachte groei van leerlingen (en Ter Apel!) blijft in elke geval voorlopig uit.

Hoffenkamp wijst in een bijeenkomst in 1955 met vertegenwoordigers van de gemeente en met hoofden van de lagere scholen op het halve voedingsgebied van de school. Zo dicht aan de grens met Duitsland gelegen, kan de school de komst van

leerlingen uit het oosten helemaal uitsluiten. Uiteraard is dit geen nieuw element in de discussie. Ook het oprichtingscomité meent vóór 1921 dat het halve voedingsgebied voldoende zou zijn.

Wellicht dat ook de oprichting van de Christelijke U.L.O. in Ter Apel (in 1951) een rol heeft gespeeld. Hoewel de R.H.B.S altijd een school is geweest voor alle gezindten, is het niet onwaarschijnlijk dat de instroom van U.L.O. leerlingen hierdoor afgenomen is. Het is immers denkbaar dat de leerlingen van de U.L.O. hun weg vervolgen op het Christelijk Lyceum in Emmen. Concrete gegevens over de leerling-stromen in deze jaren ontbreken echter, zodat we deze stelling niet kunnen onderbouwen met cijfers. In de correspondentie van de school wordt er echter wel gewag van gemaakt.

Een brief geschreven aan het College van B & W van Vlagtwedde aan het eind van 1959 gaat in op de problematiek. Er is een commissie opgericht om onderzoek te verrichten naar de voortdurende leerling-daling. Ook in deze brief wordt verwezen naar de concurrentie van de confessionele scholen in Emmen en Stadskanaal. De commissie brengt een aantal argumenten onder de aandacht van de burgemeester en zijn wethouder. Opvallend is dat de commissie sterk aandringt op het versoepelen van de eisen van het toelatingsexamen. Ook in andere brieven wordt er gesproken over de

strengere toelatingseisen van de R.H.B.S. Maar de commissie noemt nog een aantal zaken:

“Aangezien het totaal aantal leerlingen, dat de R.H.B.S. bezoekt onrustbarend klein is en ieder jaar nog afneemt, dient ook de toelating tot de andere klassen en vooral de tussentijdse toelating bevorderd te worden en zeker niet te worden tegengewerkt zoals nu het geval is.”

De brief gaat verder: “Het zou goed zijn dat bij hoofden van de lagere scholen meer propaganda wordt gemaakt voor het middelbaar onderwijs en in het bijzonder voor de R.H.B.S. te Ter Apel.”

En tot slot een opvallende passage:

“Ook het Gem. Lyceum te Emmen trekt vele kinderen uit Ter Apel tot zich, waaraan de sfeer op de R.H.B.S. niet vreemd schijnt te zijn.”

Wellicht doelt de commissie op het niet zo positieve leerklimaat in de school, waar Paul de Vries in het volgende hoofdstuk meer over schrijft.

De commissie beveelt een bijeenkomst aan tussen de directeur, het college en de commissie van toezicht van de school om met passende maatregelen te komen. Aanbevolen wordt om een brugklas in het leven te roepen, zoals alle middelbare scholen in de omgeving (de brief noemt Emmen, Winschoten, Stadskanaal en Coevorden) ook gedaan hebben. Later daarover meer.

In de strijd om toch aan voldoende leerlingen te komen, wordt er in twee richtingen gedacht. Allereerst wordt vanuit de gemeente de oprichting van een jongensinternaat bewerkstelligd. Een internaat gekoppeld aan een school is geen onbekend fenomeen in het land, hoewel het dan vooral over katholieke (jongens)internaten gaat. Echter, plaatsen als Hoogeveen en Hoogezand kennen ook internaten die gesticht zijn in de buurt van de H.B.S.

We kunnen niet nalaten te wijzen op de actieve rol die het gemeentebestuur heeft gespeeld om de R.H.B.S. te helpen. Met het stichten van het gemeentelijke internaat gaat het gemeentebestuur verder dan we redelijkerwijs van haar kunnen verwachten. Natuurlijk is de

bedoeling om vooral de H.B.S. te helpen aan meer leerlingen, maar het internaat laat niet na in advertenties ook de mogelijkheid van de U.L.O. te promoten. Bekend is ook dat een redelijk aantal leerlingen van het internaat de U.L.O. bezocht heeft, al of niet als opstap naar de H.B.S.

In het volgende hoofdstuk is een en ander over de beleving van het internaat geschreven. We beperken ons daarom op deze plek tot een aantal feiten. Het internaat is in 1952 gesticht als een gemeentelijk internaat. Dat houdt in de praktijk in dat het internaat zichzelf financieel moet kunnen bedruipen, maar dat de gemeente garant staat voor exploitatiekosten. Het gebouw aan de Sellingerstraat staat lokaal bekend als café Scholtens. Oud Ter Apelers zien in het rechterdeel van het pand nog het café terug.

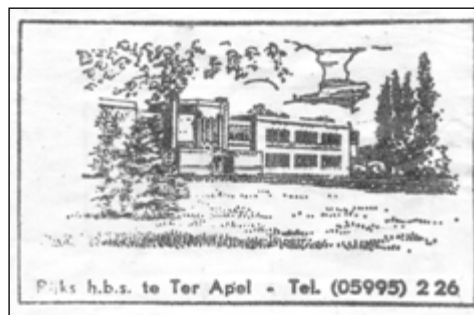
Hoffenkamp in de tijd dat hij directeur was

De eerste directeur is D.W. van den Bosch. Van den Bosch, van ‘huis uit’ wiskundeleraar, gaat energiek het land door om leerlingen binnen te halen. In september 1952 wordt begonnen met 22 leerlingen. Gedurende de jaren die volgen fluctueert het bewonersaantal tussen deze 22 en 54. Bij het zilveren jubileum in 1975 huisvest het gebouw bijvoorbeeld 42 jongens. Van den Bosch neemt afscheid in 1966. Andere directeurs van het internaat zijn F.D. Laurens (1966 – 1970), J.A.W. Vossen (1972 – 1983) en mevrouw M.A. Boerma (1983- 1987).

Het internaat kent vanaf begin jaren zeventig veel bezettingsproblemen. Een oorzaak lijkt de mentaliteitsverandering in de jaren zestig en zeventig te zijn. Internaten hebben op de

een of andere manier de uitstraling van een strenge kostschool en passen volgens velen niet meer in de moderne opvoeding van hun tijd. Als in 1978 het exploitatietekort van het internaat op de agenda van de gemeenteraad staat, merkt een raadslid op dat hij niet ongelukkig zou zijn met de sluiting van het instituut. Het instituut is volgens velen hopeloos verouderd. Het internaat heeft dan al enkele jaren achtereen een exploitatietekort. Voor het jaar 1978 bijvoorbeeld praten we over een tekort van fl. 113000,-.

Suikerzakje van eind jaren 50 van de vorige eeuw. Een abonneenummer van de telefoon had nog slechts 3 cijfers.

Van sluiting komt het niet in 1978. Het internaat gaat nog enkele jaren moeizaam door. In 1984 trekt de gemeente zijn handen af van het internaat. Men gaat dan nog kort tijd door als een particuliere stichting, breidt de mogelijkheden uit door een jongens – en meisjes internaat te worden, maar het doek valt al gauw. Het gebouw wordt in 1987 verkocht en gaat dienst doen als het christelijke conferentieoord 'De Ark'.

Het internaat heeft de R.H.B.S geen wind-eieren gelegd. Vooral in de jaren vijftig tot halverwege de jaren zestig hebben de extra leerlingen die vanuit het internaat de school bezochten, de R.H.B.S. door een moeilijke tijd heengetrokken. Als eerbetoon aan het internaat is een tweetal ervaringen van 'internaters' op zijn plaats in dit boek.

Aan het eind van de jaren vijftig lezen we van plannen om tot een brugklas te komen. Het is geen originele gedachte. Zoals we gezien hebben, is ook de overheid van zins geweest tot een dergelijke brugklas te komen via het voorstel van de vernieuwingsraad van 1946. Op andere scholen bestaat zo'n 'brugklasse' al. De discussie voor de H.B.S in Ter Apel begint in 1955, wanneer er gesproken wordt over de totstandkoming van 'een voorbereidende klasse'. Op 30 maart 1955 wordt er door de Commissie van Toezicht zelfs een verzoek gericht aan het Ministerie van Onderwijs om een dergelijk klas op te mogen zetten. Het college van B & W krijgt een afschrift van het verzoek. Als belangrijkste argument voor deze klas brengt de commissie de aansluitingsproblemen van leerlingen naar voren. "De commissie is bekend met de grote regionale moeilijkheden, die zich bij de aansluiting van het lagere en V.H.M.O. in Ter Apel en omgeving voordoen", zo schrijven voorzitter Sassen en de zijnen. Dat een dergelijke klas ook extra leerlingen oplevert voor de school, wordt in het verzoek niet vermeld. Dat het een rol speelt is echter wel duidelijk.

Het verzoek wordt ondersteund door professor Stellwag van de Universiteit van Amsterdam die op verzoek van Hoffenkamp enkele argumenten op papier heeft gezet. Stellwag schrijft op 4 april van dat jaar onder andere:

"De lagere scholen leiden, zoals men mij heeft medegedeeld, alleen op voor zogenaamd eind-onderwijs. Dit is onvoldoende om aansluiting met een H.B.S. te waarborgen. De methode om kinderen eerst gedurende één jaar naar de M.U.L.O. te sturen is didactisch ongewenst, daar de M.U.L.O. methodisch op de manier van de lagere school te werk gaat, dat wil zeggen dat men op de M.U.L.O. de nadruk meer legt op het kennen dan op het verkrijgen van inzicht in de leerstof."

Stellwag pleit voor een goede onderwijzer die les zou moeten gaan geven aan deze klas. Het zou iemand moeten zijn die "enigszins op de hoogte is met de leerstof van het middelbaar onderwijs. Het bezit van een middelbare akte A of enige lagere akten is voor een dergelijke onderwijzer gewenst, omdat die in dit geval ook les zou kunnen geven in de eerste klasse van de H.B.S."

Het antwoord van het ministerie op het verzoek kennen we niet, maar het is ongetwijfeld afwijzend geweest. Van een overgangsklasse op de R.H.B.S. is voorlopig namelijk nog geen sprake. Wellicht dat de voorgestelde rol van een nieuwe type onderwijzer voor het ministerie een brug te ver is.

Het duurt nog een aantal jaren voordat de discussie weer geopend wordt. In de al eerder genoemde brief van eind 1959 (de precieze datum staat niet vermeld) doet een commissie het voorstel nogmaals. Nu wordt niet gesproken van een 'voorbereidende klasse', maar van een 'brugklasse' en een 'brugjaar'. De steun voor de oprichting ervan door de gemeente Vlagtwedde is volgens deze commissie "onmisbaar".

De suggesties van de commissie zijn aangekomen. Aan het begin van 1960 worden spijkers met koppen geslagen. Er wordt door Hoffenkamp, de commissie van toezicht en de ge-

Enkele leerlingen op het gazon voor de school. Op de achtergrond de nog volledig onbebouwde Ruitenkamp.

meente besloten om tot de oprichting van een brugklas over te gaan. Al op 20 februari 1960 wordt de inspecteur van onderwijs gevraagd om zijn mening. Twee maanden later is het besluit gevallen. De brugklas zal in september 1960 beginnen. Opvallend is dat Hoffenkamp in een brief van 29 april weer spreekt van een 'voorbereidende klasse'. Hij stelt in de brief voor om snel tot publicatie over te gaan, om potentiële ouders en leerlingen te informeren.

We kunnen ons afvragen of de invoering van deze voorbereidende klas invloed heeft gehad. Het lijkt er op dat de klas 'beleidsarm' is ingevoerd. Aan de buitenkant lijkt er namelijk niet zo heel veel veranderd te zijn. Weliswaar krijgen de brugklasleerlingen onder meer les van leraren van de M.U.L.O. (die daarvoor naar de R.H.B.S komen), de leraren hanteren dezelfde boeken en de lessentabel blijft onveranderd. We kunnen evenwel constateren dat de onderliggende doelstelling, namelijk het aantrekken van meer leerlingen, niet bereikt wordt. Wel groeit het aantal leerlingen licht sinds 1959. De redenen daarvoor zijn de groei van Ter Apel en het (enigszins) versoepelen van de toelatingsnormen. In september 1963 telt de school 118 leerlingen.

We hebben al even de oprichting van de Christelijke U.L.O. (later 'De Akker') in 1950 aangestipt. Op 27 april 1950 besluit de gemeenteraad van Vlagtwedde akkoord te gaan met de oprichting van deze school, die dan zijn intrek kan nemen in het schoolgebouw van de Openbare U.L.O. aan de Heemker Akkerstraat. In dezelfde vergadering

wordt ook besloten dat de Openbare U.L.O. een nieuw schoolgebouw krijgt op de hoek van de Stationsstraat en de Bentlagestraat.

De Christelijke U.L.O. neemt daarom eerst zijn intrek in het gebouw van de R.H.B.S. De school zit toch ruim in het jasje met een beperkt aantal leerlingen. Dat de inwoning niet altijd probleemloos verloopt, blijkt uit een heftige brief van Hoffenkamp aan de Inspecteur van onderwijs op 20 juni 1951. Hoffenkamp heeft zich al een poosje ingehouden over de onrust die door de U.L.O. leerlingen wordt veroorzaakt, met name bij een leraar "die geen orde kan houden".

"Telkens", zo schrijft Hoffenkamp, "ontvang ik van mijn docenten klachten over rumoer tijdens de lessen. Een enkele keer heb ik ingegrepen, doch ik wilde ook niet op alle slakken zout leggen, misschien heb ik wel te veel geslikt. Wel had ik mij reeds voorgenomen om op een eventueel verzoek nog eens de huisvesting te verlengen, afwijzend te adviseren. Er gebeuren te veel dingen, waarvan wij last ondervinden. De gemeente Vlagtwedde moet nu maar elders naar lokaliteiten voor Chr. U.L.O. onderwijs uitzien. Ik wens met September weer alleen met eigen leerlingen te beginnen. Mijn leerlingen dreigen anders ook U.L.O. – allures te krijgen."

Voor de brief van Hoffenkamp is echter een directe aanleiding. Wat is er namelijk gebeurd? Hoffenkamp is op de vrijdagmiddag voorafgaand aan de brief naar school gefietst en hij hoort al vanaf grote afstand

rumoer vanuit de school komen. Dichterbij school aangekomen, ziet hij leerlingen van de U.L.O. op de banken staan. “Ik als een haas naar boven”, zo vervolgt de directeur zijn relaas, “deed een inval, en trof een klasse zonder leraar aan, stoeiend, schreeuwend enz.” Hoffenkamp besluit daarop de heer Meijer, de directeur van de Christelijke U.L.O., op te zoeken. Hij vindt Meijer, “gezellig babbelende met de derde leerkracht te zamen in één klasse aan, waar het ook al niet erg stil was.”

Als Hoffenkamp het verhaal vertelt, trekt Meijer zijn beleving in twijfel. Hoffenkamp weet te melden dat hij niet staat “te fantaseren” en dat hij niet duldt dat “de naam van de school door jullie wanordelijkheden in gevaar komt.” Tot overmaat van ramp vervolgt de discussie zich in de hal, in het bijzijn van de werkster, als Meijer Hoffenkamp “de huid vol schold.” Meijer zou geschreeuwd hebben dat hij “rechten had”, dat hij het niet nam dat Hoffenkamp zich met zijn leerlingen bemoeide en dat hij zich niet kan voorstellen dat het zo erg was.

Hoffenkamp lijkt in eerste instantie voet bij stuk te houden. De Christelijke U.L.O. moet ergens anders lokalen gaan vinden. Een maand later echter, op 20 juli, volgt er een bespreking tussen Hoffenkamp, Meijer en de heer Schuringa van het bestuur van de Christelijke U.L.O. Hoffenkamp stelt in het gesprek voor dat de U.L.O. alsnog de beschikking krijgt over drie lokalen tot men over gaat naar het gebouw aan de Heemker Akkerstraat. De heren gaan ervan uit dat dit voor 1 oktober van dat jaar kan. Dat blijkt op te gaan. De Christelijke U.L.O. verhuist naar het oude U.L.O. gebouw aan de Heemker Akkerstraat, de openbare U.L.O. vertrekt naar het nieuwe gebouw op de hoek van de Stationsstraat en de Bentlagestraat en zo worden de R.H.B.S. en de U.L.O. burens van elkaar.

Het is ook interessant om naar het personeelsbestand te kijken tijdens het directeurschap van Hoffenkamp. Het programmaboekje van het schooljaar 1948 – 1949 (kosten 50 cent...) vermeldt de volgende personeelsleden:

J.G. Hoffenkamp
W. Balk

Ir. P. Th. Rensma
F. Muller
H. Stoker

J. Hemkes

H. H. Schoonveld

A.J. H. J. Hobbelt

C.W. Nak
Mej. A. van Vreumingen
K. Nicolai
A. Bliet
W. Reinholdt

Directeur, leraar in Scheikunde
leraar in Wiskunde, Natuurkunde en
Cosmografie
leraar Natuurkunde en Mechanica
leraar in Nat. Historie
leraar in Staatsinrichting en Staathuishoud-
kunde
leraar in Aardrijkskunde, Hand – en
Lijntekenen
leraar in Nederl. Taal en Letterkunde en
Geschiedenis
leraar in Franse Taal – en Letterkunde en
Geschiedenis
leraar in Engelse Taal – en Letterkunde
lerares in Hoogduitse Taal – en letterkunde
leraar in Handelswetenschappen
leraar in Lich. Oefening
Amanuensis – Conciërge

In april van het schooljaar wordt Kornelis Nicolai, die nog maar kort in dienst is, ernstig ziek. Uit de correspondentie maken we op dat Hoffenkamp heeft geprobeerd om Gaemers, die de school kort na de oorlog heeft verlaten en nu in Emmen voor de klas staat, terug te halen als vervanger. Dat lukt (nog) niet. Mej. G. Muntendam vervangt de zieke leraar. Nicolai overlijdt op 28 oktober 1948, slechts 24 jaar jong. Gaemers zal in 1953 weerkeren, om tot zijn pensioen in 1964 aan de school verbonden te blijven.

De leraar Frans, Hobbelt, vertrekt in 1949. Hij wordt later directeur van de Christelijke H.B.S. in Groningen (Augustinus College). Als hij in 1980 vanwege zijn pensioen afscheid neemt van de school en in het kader daarvan een interview aflegt, komt hij nog even terug op zijn periode in Ter Apel. Hobbelt heeft Frans gestudeerd, met geschiedenis als bijvak. Dat was voor Hoffenkamp voldoende om Hobbelt ook te vragen een aantal lessen geschiedenis te geven. Het zijn vooral deze geschiedenislessen geweest, die Hobbelt hebben doen besluiten te vertrekken. Zoals hij zelf zegt in het interview, weet hij met veel moeite de leerlingen in de stof voor te blijven. Als hij zijn bevestiging van geschiedenis helemaal heeft, besluit hij te vertrekken. We zien hierbij direct het probleem van de kleine school. Vaak zijn er te weinig uren in het eigen vak, zodat leraren feitelijk vaak onbevoegd les geven in een ander vak. Zo heeft Hemkes in al zijn jaren aan de H.B.S. aardrijkskunde gegeven op basis van zijn kweekschool diploma. Of bijvoorbeeld Schoonveld naast zijn doctoraal Nederlands ook een bevoegdheid geschiedenis heeft, hebben we niet kunnen achterhalen. Er is aanleiding om te denken dat dit niet het geval is geweest.

In het schooljaar 1950-1951 gaat H. (Harm) Stoker met pensioen. Hij krijgt in september 1951 een grandioos afscheid, natuurlijk vooral omdat hij één van de mensen van het eerste uur is. Stoker is dertig jaar aan de school verbonden geweest.

Een even groot afscheid krijgt de andere pionier, de heer Reinholdt in maart 1951. Reinholdt wordt opgevolgd door de heer Koops, die natuurlijk ook de woning aan de Oudeweg naast de school betreft.

Een andere noemenswaardige wijziging is de benoeming van Hemkes eind 1949 tot onderdirecteur. Kennelijk worden de taken van directeur steeds meer uitgebreid waardoor een dergelijke benoeming noodzakelijk is. Hemkes als de 'primus inter pares', lijkt de meest aangewezen persoon te zijn. Met ingang van het schooljaar 1959 – 1960 neemt Schoonveld deze taak op zich. Hemkes is dan 65 jaar en hij gaat het wat kalmer aan doen. In augustus 1959 wordt hij gehuldigd door de G.L.V. vanwege zijn grote verdiensten voor de school. Hemkes blijft voor een aantal lessen tot 1966 aan de school verbonden. Hij is bij zijn afscheid 72 jaar. De 'Ruysdael van Westerwolde', zoals Hemkes genoemd wordt in het Nieuwsblad van het Noorden, vertrekt in dat jaar naar Bilthoven waar hij in 1988 op 94-jarige leeftijd overlijdt.

Als Schoonveld onverwacht vertrekt in 1961, wordt gymleraar Blik onderdirecteur. Ondanks de korte periode dat Schoonveld de functie van onderdirecteur uitoefent, verdient hij enige aandacht als een leraar die bij vele leerlingen een onuitwisbare indruk heeft achtergelaten. Herman Hendrik Schoonveld komt, zoals we al eerder gemeld hebben, in 1928 aan de school. In de 33 jaar die hij de school gediend heeft, heeft hij naam gemaakt als een uiterst kundige leraar, die niet al-

leen erudiet is, maar ook zijn kennis op een aangename manier kan overbrengen. Het is opvallend hoe vaak de naam Schoonveld terugkeert in de herinneringen van oud-leerlingen in 'De Oude Weg'. In 'De Oude Weg' van augustus 1965 herinnert oud-leerling Pim Scheepstra zich Schoonveld aldus:

"Hij was een man met een eigen stijl, sterk in zijn pro en contra's...als bijna geen ander bezat hij de gave zijn leerlingen volledig te animeren. Nagenoeg geen leerboeken gebruikend, werkte hij zijn, in de loop der jaren volmaakt geordende dictaten af, alle leerlingen daarbij tot volledig meedoend bewegend. Hij wist een grote belangstelling voor het Nederlands en Geschiedenis op te wekken."

Schoonveld is een zeer betrokken leraar. Duidelijk is dat voor hem het leraar zijn niet stopt met zijn lessen. Hij is onder meer de oprichter van een zogenaamde debatingclub, die door de oorlog aan een voortijdig eind gekomen is. Schoonveld vertegenwoordigt de school in de G.L.V. en hij neemt het op zich om samen met enkele oud-leerlingen de reünie van 1946 te organiseren. Hij is ook een man met een duidelijke uitstraling en het lijkt vanzelfsprekend dat hij Hemkes opvolgt als onderdirecteur.

Schoonveld, die op school door het leven gaat als 'H2S', woont tijdens zijn schooljaren aan de Hoofdkade nr. 19. Hij heeft het monumentale huis zelf laten neerzetten in de jaren dertig. Wellicht verklaren de donkere dagen in de aanloop naar de oorlog de naam van het huis? Tot op de dag van vandaag prijkt vol trots op de

Direkteur Hoffenkamp en de heer Blik met waarschijnlijk een eindexamenklas poserend voor de trap in de hal. Op de achtergrond het aquarium dat daar jarenlang stond.

woning 'Pax Sperata'. Veel leerlingen herinneren zich de indrukwekkende auto waar Schoonveld in rond reed. Meent een enkele leerling dat het om een Buick gaat, volgens de kenners gaat het echter om een Kaiser Fraser, een niet zo veel voorkomende auto. Vast staat - alweer volgens de kenners - dat hij gedurende zijn laatste jaren in Ter Apel in een Opel Kapitän rondrijdt.

Schoonveld is ook lid geweest van een "commissie voor het gedenkboek van 1946". De commissie heeft het plan opgevat een gedenkboek te schrijven met vele foto's, de geschiedenis van de school, met bijdragen van leraren en leerlingen, met een beeld van het schoolleven, de namen van leerlingen en docenten, enz. Het is er niet zo precies van gekomen. Hopelijk is dit gedenkboek daarom een beetje naar de smaak van Schoonveld. Zijn normen wetende, zou het voor de redactieleden een geruststelling zijn als het zijn goedkeuring zou wegdragen.

In 1961 vertrekt ook mejuffrouw Aartje van Vreumingen. Ze is 36 jaar aan de H.B.S verbonden geweest. Tijdens haar afscheid op 3 juni wordt ze beschreven als "een volkomen betrouwbare gids die jarenlang steeds weer opnieuw op een zeer degelijke wijze in de les-

sen voorging". Directeur Hoffenkamp meldt dat hij zich nooit zorgen heeft hoeven maken over de resultaten bij Duits, "die waren altijd even goed". Uiteraard wordt mejuffrouw van Vreumingen ook toegesproken door oud-directeur Lindeijer. Mejuffrouw van Vreumingen overlijdt in 1972 op 75-jarige leeftijd.

Op 1 maart 1963 vertrekt Jaap Hoffenkamp zelf. Dat wil zeggen, hij vertrekt als directeur. Nog tot het eind van het schooljaar blijft hij aan de school verbonden als leraar scheikunde. In een relatief gemakkelijke periode heeft hij de school bekwaam door de jaren heen geleid. Hoffenkamp heeft daarbij ook vooral oog gehad voor de culturele ontwikkeling van de leerlingen. Zo worden er onder zijn aansturing vele schoolconcerten georganiseerd onder de titel 'Een uur Muziek'. De school is daarmee een voorloper in het land. Hoffenkamp blijft na zijn afscheid van school in Ter Apel wonen. Hij overlijdt daar in mei 1972 op 74-jarige leeftijd.

De opvolger van Hoffenkamp is ingenieur Hendrik Havinga. Met Havinga gaan we de roerige zestiger jaren in, de tijd van de democratisering, van emancipatie en onderwijsvernieuwing.

DE D.H.B.S. TUSSEN 1947 EN 1963 IN NOTULEN

"De school heeft de reputatie een moeilijke school te zijn".

Eén zin typeert de school in die jaren aan de Oudeweg goed. Het is een zin uit een brief van burgemeester en wethouders van Vlagtwedde aan de minister van O en W. De school wordt moeilijk gevonden door de ouders in Ter Apel en ruime omgeving. Is dat verifieerbaar? Brieven van ouders zijn er helaas niet bewaard gebleven. En als je zelf tussen 1954 en 1957 een paar jaren leerling was? Ben je dan objectief? Eerlijk gezegd niet, want het succes van de schrijver van dit hoofdstuk was gering in die jaren. Je moet er daarom óf niet aan beginnen óf je moet je kennis putten uit de aller betrouwbaarste bron. Een dergelijke bron is er. Je komt heel dicht bij de mening van de ouders, docenten en ook van de leerlingen als je leest in de 'Notulen van de Lerarenvergadering' over de perioden 1947-1958 en 1959-1968. De delen 3 en 4 zijn te raadplegen in het Rijkshistorisch Centrum in Groningen. In de

Notulen staan alle verslagen van vergaderingen van de docenten. De reeks begint overigens al in 1921.

De periode 1947-1963 is de tijd van drs. J.G. Hoffenkamp. De school heeft het moeilijk tijdens zijn directeurschap, want de groei van het leerlingental stagneert. Er is zelfs een terugloop.

Daarvoor is er zeker een reden, die buiten de macht van de directeur valt: in Emmen komen twee confessionele scholen, een Rooms-katholieke H.B.S. en een Christelijk Lyceum. Het kan niet anders of er gaan leerlingen uit het gebied van de Ter Apeler H.B.S. naar die scholen. De gemeente helpt de stagnatie op te lossen door een Internaat op te richten. De docenten waarderen dat waarschijnlijk wel, maar om te zeggen, dat de jongens met open armen worden ontvangen, gaat te ver.

De andere reden van de stagnatie is terug te voeren op het onderwijsklimaat op de school. Dat bestaat vooral uit de opvatting dat de leraren het allemaal goed weten en dat de leerlingen heel hard moeten werken.

Er zijn verschillen tussen deze nieuwe jongens van het internaat en de jongens uit de streek. De internaters zijn nogal eens wat ouder en vroegwijs. Daarmee gaan de docenten maar moeizaam om. We lezen in de Notulen zelfs dat er leerlingen zijn die van hen de raad krijgen om "zo weinig mogelijk om te gaan met de jongens van het Internaat."

In Ter Apel dringen ook invloeden door, waarmee de directeur geen raad weet. In 1955 zijn de resultaten van de school en van de inspanningen van de leraren onder de maat: 113 leerlingen en 62 bevorderd. Het blijft zo en het wordt niet beter. In 1957 zegt de directeur op de Promotieavond in het Boschhuis: "Wij hebben een zeer moeilijk jaar achter de rug: van de 109 leerlingen zijn er 28 afgewezen. Dat er dit jaar veel zittenblijvers zijn, hebben wij sinds lang zien aankomen en ik voorspel dat, indien er geen verandering komt, dit steeds erger zal worden. De jeugd is niet slecht, maar ondervindt de gevolgen van nadelige krachten. Er is een sterk Amerikaanse inslag van de maatschappij." De directeur roept de ouders op om met de school samen te werken. Op welke wijze zegt hij op deze avond niet. Hij vraagt

ook om achter de leraren te staan, zelfs om "het stuur radicaal om te gooien." Zij moeten hun kinderen wijzen op hun plichten. De kinderen moeten weer weten wat een groot voorrecht het is het MO te mogen volgen en dat alles wat er op school gebeurt ter wille van hun vorming is. Hoffenkamp's advies is dat de ouders "trachten hun kinderen weer aan de huiskamer te binden."

Ik heb me afgevraagd, toen ik had gelezen over de Amerikaanse invloeden, wat er toch bedoeld kon worden. Na enige tijd besepte ik dat het moest gaan over Bill Haley die in 1956 de rock 'roll als het ware uitvond en over Elvis Presley die uit de radio schalde met 'Hounddog' in de Arbeidsvitaminen. De Amerikanen hadden in Duitsland radiozenders, de AFN,

Halverwege de 50-er jaren, directeur Hoffenkamp wordt ontvangen door Sinterklaas in de gymnastiekzaal

waarnaar gretig werd geluisterd. Het was allemaal zo heel anders dan liedjes zoals 'Wij gaan naar de speeltuin toe' van Heleentje van Capelle. Televisie bestond nog nauwelijks en wie kon kijken, zag keurige spelletjesprogramma' van Theo Eerdmans en Mies Bouwman. En een grammofoon? Wie had er een grammofoon en platen? Maar het is waar, Louis Armstrong zong en blies te sterren van de hemel, op schoolfeesten kwam een dixieland-band. Het was allemaal nogal braaf en zeker ook netjes. Er was een paar keer per jaar een schoolfeest waar de gezelligheid werd gemaakt met ranja en cola. Een band onder leiding van de geweldige pianist Piet Wielinga, 'zo'n internater', met een drumstel en een verbouwde theekist als contrabas. Trok Hans Diderich aan de snaren? Visnetten met daarin ballonnen boven de dansvloer. Soms slaagde een enkeling er in om een flesje rum binnen te smokkelen, want daarmee maakte je een cocktail. Maar o wee, wie werd betrapt werd een week geschorst en bij herhaling van school gestuurd.

Het was natuurlijk niet allemaal droefenis. PEOS organiseerde prachtige schoolfeesten waarover nog lang werd nagepraat. Er waren docenten die daarin een rol speelden. De gymnastiekleraar Blik had talent voor cabaret en droeg veel bij. Een andere docent, De Jong (1949-1955), wordt bij zijn afscheid geprezen door de voorzitter van PEOS, Tineke Hidding. Zij zegt dat hij een fijne leraar was en dat hij veel heeft gedaan als regisseur. "U had steeds iets voor ons dat een glimlach op de lippen bracht." De Jong had een vriendelijk antwoord: Eén ding is zeker, jullie Ja is Ja en jullie Nee is Nee. Jullie waren mijn vrienden. Ik was wel eens erg streng, ik heb ook wel eens strafwerk gegeven, maar daar had ik 's avonds last van. Ik had dan wel naast de leerling willen gaan zitten, ook met een blad papier voor me, om te helpen."

Hoffenkamp probeert natuurlijk om de resultaten te verbeteren. Een mogelijkheid daarvoor is een betere relatie met de leiding van het internaat. Er wordt besloten om op 21 november 1955 een vergadering te beleggen om de cijfers van de internaatjongens te bespreken. De procedure is, dat eerst de docenten hun zegje doen over elke leerling en dat de heren Van den Bosch en Weiss daarop reageren. Ook deze bijeenkomst is zorgvuldig gedocumenteerd. De heel persoonlijke tekst lezend, zou je zeggen dat het de moeite en tijd loont om daarmee door te gaan maar het blijft helaas bij één keer.

Ook in november 1955 besluit de docentenvergadering een proefwerkrooster in te stellen. Voor de leerlingen is dat erg prettig. Hoffenkamp: "De leerlingen zijn dankbaar voor de spreiding." In maart 1956 echter gaan er al weer stemmen op om de roosters af te schaffen. Er zijn docenten die de planning van hun stof niet op orde hebben en daardoor komen ze niet aan voldoende toetsmomenten. Er is een leraar die boos zegt dat hij de run op de roosters 'mensontierend' vindt. Hij wil er direct vanaf. Maar Hoffenkamp

Dansavond, vermoedelijk in 'de Posthoorn' Directeur Hoffenkamp begeleidt Akkie Huisman

wil niet terug naar de tijd dat er veertien dagen lang niets anders dan proefwerken worden gegeven. Is dat de reden dat de bewuste docent zoveel 'schriftelijke werkjes' geeft?

De ouders zullen, zo nemen de leraren zich voor, "op tijd worden gewaarschuwd bij minder gunstige vorderingen." Er vindt ook een onderzoek plaats onder ouders over de tijd die aan huiswerk wordt besteed. Het zijn tekenen dat de school zich ernstig bezig houdt met het gebrek aan successen van de leerlingen. Ik heb me afgevraagd wat de inspectie van de 'toestand van de school' heeft gevonden. Die moet ook zijn grote zorgen hebben gehad. Maar het archief in Groningen geeft daarover niets prijs.

In deze periode wordt er afscheid genomen van docenten die hele generaties leerlingen hebben gevormd. Juffrouw Van Vreumingen, in 1961, zij gaf Duits, komt al op schoolfoto's voor uit 1927. Evenals J. Hemkes, die er zelfs nog eerder was, 1921. Beiden worden uitvoerig en hartelijk uitgewuifd als je dat van iemand als Hemkes tenminste mag zeggen.

Juffrouw Van Vreumingen wordt geprezen door leerlingen en haar collega's. Hoffenkamp zegt tegen haar: "Hoe moeilijk het U soms ook viel in verband met uw gezondheid, uw school, uw leerlingen gingen voor alles. Alles moest wijken voor uw taak als lerares." Je kan het gerust bijzonder noemen dat haar 5e klas apart afscheid van haar heeft genomen. De Juffrouw slaagde er in om met de Duitse literatuur de belangstelling van haar leerlingen op te wekken. De oud-leerlingen van de G. Lindeyervereniging hebben haar ook nog een onvergetelijke dag bezorgd.

De heer Hemkes nam afscheid in 1959, maar bleef nog wel wat lessen geven. Hij doceerde tekenen, maar ook aardrijkskunde en een tijdje geschiedenis.

Tijdens de les Nederlands door Schoonveld, middenin achter Natuurlijk tekenen, want daarvan kennen zelfs mensen hem die nooit les van hem hadden gehad. Hoeveel 'etsen van Hemkes' hangen er niet in huizen overal in het land en waarschijnlijk ook wel in het buitenland. Vrijwel iedereen die een band met "de zuidpunt van Westerwolde" heeft, bezit een ets van het klooster, of van de oude linde ervoor of van de

molen in Ter Haar. Hemkes was een ambachtsman en een ambachtelijke kunstenaar. Deze opvatting droeg hij nog uit bij zijn antwoord op alle aardige woorden die tegen hem waren gezegd op 10 juli 1959: "Een vreemde trok de neus op voor de pannetjes en de potjes die ik liet tekenen. Hij (de vreemde, PV) wilde olie verf. Ik ben niet tegen vrije uitingen, maar het moet geen camouflage zijn van onkunde."

De enige leraar van wie nooit afscheid is genomen is H.H. Schoonveld. Hij is voor velen een legendarische docent. Schoonveld gaf zijn Nederlandse lessen praktisch altijd zonder boeken. De leerlingen hadden een schrift waarin fabelachtige schema's verschenen van lange zinnen versierd met lange pijlen en formules. De lange pijlen die wezen van het ene woord of zinsdeel naar het andere. Onder de woorden kwamen streepjes, afkortingen en getallen. Die hoorden bij de naamvallen. Want 'ook het Nederlands had, net als Duits en Latijn, naamvallen'. Hij gebruikte zo nu en dan de Latijnse termen als nominativus, genitivus, dativus en accusativus voor de vier naamvallen. Ik herinner mij dat hij dat belangrijk vond omdat we die Latijnse begrippen voor het vak Duits in de tweede klas ook zouden leren. 'Nu weet je het alvast'.

Tussen de bedrijven door maakte Schoonveld ook uitstapjes naar taalverwantschap en taalgeschiedenis. Hij legde de relatie uit van de Germaanse talen, waarvan Nederlands er immers één is, met het Sanskriet. Een voorbeeld dat ik me herinner is dat het woord 'wet' een afstammeling is van 'veda' in het Sanskriet. Natuurlijk vergat hij niet te vertellen hoe dat verhuizen van Zuid-India naar Europa was gegaan.

Ook Schoonveld had een lange loopbaan aan de school. Hij gaf in de jaren twintig al les op de H.B.S.. In 1947 viert de school een groots jubileum, het is eigenlijk het zilveren feest van de school. Een van de motoren bij de organisatie is Schoonveld.

Hoewel hij jaren lang zelf de Notulen der Lerarenvergadering verzorgde, verdwijnt hij er ineens uit tussen 9 december 1960 en 20 maart 1961. Hij moet ontslag nemen van de school en hij vertrekt na korte tijd naar het buitenland.

Tegen het eind van zijn loopbaan op de H.B.S. veranderen de ideeën van de directeur langzamerhand.

De Promotieavonden, hoogtepunten in het schooljaar die zijn ingesteld door hem, Hoffenkamp, zijn een geschikt podium om gedachten te delen met de

leerlingen en hun ouders. Hoffenkamp doet dat dan ook vaak. In de eerste jaren benut hij de gelegenheid om te wijzen op de zware verantwoordelijkheid van de ouders én de leerlingen.

Maar in 1960 komt er een kentering: "De opvoeding is in de eerste plaats een gezinstak, daarnaast dient ook de school mee te werken. Er bestaan voor het kind thans meer mogelijkheden om uit te glijden, dan voor ons vroeger. Daarom is het zo belangrijk dat ouders en de school het kind trachten op te vangen."

Alle nieuwe pogingen tot opvoeding zijn gebaseerd op de zelfwerkzaamheid van het kind. Dan richt hij zich tot besluit naar de leraren: "Het eist aandacht om te leren weten hoe die bij ieder verschillend kind kan worden gewekt. Wie die liefde niet heeft zal het niet leren."

Dit zijn nieuwe en belangrijke overpeinzingen op de H.B.S. in de jaren vijftig.

Op 2 juli 1962 kondigt Hoffenkamp de komst van zijn opvolger aan. Ir. Hendrik Havinga komt in maart 1963 als de nieuwe directeur. Havinga is bevoegd in scheikunde en natuurkunde. Hij is de derde achter-eenvolgende chemicus die de scepter zal zwaaien.

Op de Promotie van 12 juli 1962 gaat Hoffenkamp verder waar hij was gebleven, een jaar daarvoor. Hij spreekt opnieuw over de verschillende mogelijkheden van de leerlingen. "Maar ze hebben allen de behoefte te ervaren dat ze een zaak te pakken hebben en dat ze zich geborgen kunnen weten. De leraar moet zich de tijd gunnen zich hun rijpingsniveau aan te passen, terwijl hij hen in de les moet prikkelen om een hoger niveau te bereiken."

Hoffenkamp preciseert zijn gedachten daarover uitvoerig. Hij ziet dat de school de leerlingen moet helpen om de "problemen die op hen afkomen op te helpen lossen en hun rust te geven. De leerling is aan een nieuwe zienswijze toe en de leraar moet daarvoor gevoelig zijn." Over de rol van de docenten zegt de directeur: "De leraar heeft de taak controle uit te oefenen of problemen verwerkt zijn. Hij moet zich zekerheid verschaffen over de effecten van zijn inspanningen. Zo moet het mogelijk zijn de moderne opgroeiende jeugd op te voeden tot serieuze werkers en tot flinke eerlijke persoonlijkheden." De docenten krijgen het volgende mee om over na te denken in hun vakantie: "Lesgeven is meer dan deze oppervlakkige zienswijze: uitleg, lessen overhoren, repetities, voldoende of onvoldoende, bevorderen of niet. Gelukkig zijn er in ons vak steeds nieuwe prikkels om de moeilijkheden te boven te komen. Om ieder naar eigen kracht en vermogen de jeugd te dienen."

Wat een prachtig slot van zijn loopbaan.

De Promotieavond wordt vervolgd met een kleine opera: 'Three 's a Company' van Anthony Hopkins. Er zijn drie professionele solisten en ze worden begeleid op de piano. Het is een succes net als het gezellige bal na. Trouwens ook een traditie die je misliep als je niet was bevorderd.

Paul de Vries

PLEZIER EN ONTWIKKELING SAMEN. PEOS IN 1956-1959

Over de naam PEOS is de voorzitter van de schoolvereniging in het jaar 1959 eerst heel stellig. Op de 'strikvraag' wat de letters betekenen zegt Suze Baartman-de Vries direct Plezier en Ontspanning Samen. Dan een brede glimlach en de twijfel slaat al toe. "Nou ja," zegt ze, "voor mij was het in geval Plezier en Ontspanning." Suze was leerlinge van de H.B.S. van 1956 tot 1961. Al in de derde klas werd ze voorzitter van PEOS. Het was wel een moeilijke periode voor PEOS vindt ze. Want hoe kon het bestuur de fantastische shows uit de tijd van Lineke Smit, Dick de Groot en anderen evenaren. Ze bedoelt de show waarin Al Jolson in 1954 op de planken van het Boschhuis stond. "Wij voelden het als een last om ook iets goeds te presenteren."

Maar er kwamen ideeën. Het vaste openingsnummer op elke Grote Avond was het optreden van de PEOS-girls. Zij waren een groepje meisjes dat dan een dans uitvoerde tijdens zo'n grote avond. "We hadden bedacht dat we daarop een variant moesten maken: een stel jongens zou in hawaii-rokjes en andere exotische kleding de taak van de PEOS-girls, het maken van de openingsdans, overnemen. Dat moest natuurlijk, we-

gens het verrassingseffect, geheim blijven. Vooral voor Hoffenkamp." Suzanne diept uit haar geheugen een paar namen op: Reurt Roggenkamp, Jan Kwast, waarschijnlijk ook Wolter Goeman en Albert Kleinenberg. "Ik weet zeker, dat ik er wel paar vergeet. Er moest ook een, vooral simpele, choreografie komen. Die jongens hadden immers geen ervaring als PEOS-girls. Ik denk dat Betsie Drenth dat voor haar rekening heeft genomen. Betsie was op ballet en danste goed. Omdat het allemaal een verrassing moest zijn, repeteerden we bij ons thuis. Mijn moeder maakte de rokjes van raffia.

PEOS Toneelgroep op H.B.S. feest 1950

<p>JAARLIJKSE</p> <h1>FEESTAVOND</h1> <p>TEVENS VIERING VAN HET 4^E LUSTRUM</p> <p>VAN DE</p> <h2>SCHOOLVERENIGING</h2> <h1>P.E.O.S.</h1> <p>OP VRIJDAG 22 DECEMBER 1950 IN HET BOSCHHUIS TE TER-APEL</p> <p>o</p> <p>AANVANG HALF ACHT</p>	<h2>PROGRAMMA</h2> <table border="0"> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>1. OPENING</p> <p>2. H.B.S.-LIED</p> <p>3. P.E.O.S.-GIRLS</p> <p>4. COWBOY-SONGS</p> <p>5. HOEPELOEFENING</p> <p>6. P.E.O.S.-COCTAIL</p> <p>PAUZE</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>7. HET SLIPPERTJE</p> <p>PERSONEN:</p> <table border="0"> <tr> <td>FRANK</td> <td>CHRIS MULLER</td> </tr> <tr> <td>BETTY, ZIJN VROUW</td> <td>LIES DIJKSTRA</td> </tr> <tr> <td>HENRI WEVERS</td> <td>JO BAAS</td> </tr> <tr> <td>LOUISE, ZIJN VROUW</td> <td>HIEKE BAKKER</td> </tr> <tr> <td>NEELTJE, DIENSTBODE</td> <td>TALLY WAALKENS</td> </tr> <tr> <td>JASPER, TUINMAN</td> <td>JOHAN VAN KLINKEN</td> </tr> </table> <p>8. SINGING SISTERS</p> <p>9. MEDAUBAL</p> <p>10. OP EEN PERZISCHE MARKT</p> <p>11. FINALE MET BEST.OVERDRACHT</p> <p>12. SLUITING</p> </td> </tr> </table> <p>MUZIKALE VERZORGING „AB VERWER”</p>	<p>1. OPENING</p> <p>2. H.B.S.-LIED</p> <p>3. P.E.O.S.-GIRLS</p> <p>4. COWBOY-SONGS</p> <p>5. HOEPELOEFENING</p> <p>6. P.E.O.S.-COCTAIL</p> <p>PAUZE</p>	<p>7. HET SLIPPERTJE</p> <p>PERSONEN:</p> <table border="0"> <tr> <td>FRANK</td> <td>CHRIS MULLER</td> </tr> <tr> <td>BETTY, ZIJN VROUW</td> <td>LIES DIJKSTRA</td> </tr> <tr> <td>HENRI WEVERS</td> <td>JO BAAS</td> </tr> <tr> <td>LOUISE, ZIJN VROUW</td> <td>HIEKE BAKKER</td> </tr> <tr> <td>NEELTJE, DIENSTBODE</td> <td>TALLY WAALKENS</td> </tr> <tr> <td>JASPER, TUINMAN</td> <td>JOHAN VAN KLINKEN</td> </tr> </table> <p>8. SINGING SISTERS</p> <p>9. MEDAUBAL</p> <p>10. OP EEN PERZISCHE MARKT</p> <p>11. FINALE MET BEST.OVERDRACHT</p> <p>12. SLUITING</p>	FRANK	CHRIS MULLER	BETTY, ZIJN VROUW	LIES DIJKSTRA	HENRI WEVERS	JO BAAS	LOUISE, ZIJN VROUW	HIEKE BAKKER	NEELTJE, DIENSTBODE	TALLY WAALKENS	JASPER, TUINMAN	JOHAN VAN KLINKEN
<p>1. OPENING</p> <p>2. H.B.S.-LIED</p> <p>3. P.E.O.S.-GIRLS</p> <p>4. COWBOY-SONGS</p> <p>5. HOEPELOEFENING</p> <p>6. P.E.O.S.-COCTAIL</p> <p>PAUZE</p>	<p>7. HET SLIPPERTJE</p> <p>PERSONEN:</p> <table border="0"> <tr> <td>FRANK</td> <td>CHRIS MULLER</td> </tr> <tr> <td>BETTY, ZIJN VROUW</td> <td>LIES DIJKSTRA</td> </tr> <tr> <td>HENRI WEVERS</td> <td>JO BAAS</td> </tr> <tr> <td>LOUISE, ZIJN VROUW</td> <td>HIEKE BAKKER</td> </tr> <tr> <td>NEELTJE, DIENSTBODE</td> <td>TALLY WAALKENS</td> </tr> <tr> <td>JASPER, TUINMAN</td> <td>JOHAN VAN KLINKEN</td> </tr> </table> <p>8. SINGING SISTERS</p> <p>9. MEDAUBAL</p> <p>10. OP EEN PERZISCHE MARKT</p> <p>11. FINALE MET BEST.OVERDRACHT</p> <p>12. SLUITING</p>	FRANK	CHRIS MULLER	BETTY, ZIJN VROUW	LIES DIJKSTRA	HENRI WEVERS	JO BAAS	LOUISE, ZIJN VROUW	HIEKE BAKKER	NEELTJE, DIENSTBODE	TALLY WAALKENS	JASPER, TUINMAN	JOHAN VAN KLINKEN		
FRANK	CHRIS MULLER														
BETTY, ZIJN VROUW	LIES DIJKSTRA														
HENRI WEVERS	JO BAAS														
LOUISE, ZIJN VROUW	HIEKE BAKKER														
NEELTJE, DIENSTBODE	TALLY WAALKENS														
JASPER, TUINMAN	JOHAN VAN KLINKEN														

PRIJS 20 CENT.

Het geheel werd een groot succes. Voor de rest van de show hadden we een grote steun aan Blik, de gymleraar.”

Op de vraag waaruit de Grote Avond verder bestond, vertelt Suzanne dat er een Café de Paris was. Is er voor de jongere generaties een beetje uitleg nodig? De jaren '50 waren de jaren van de Franse chansons, de Franse films en de Franse filosofen. In Ter Apel kwam daarom een Frans café op de planken. “Blik had voor zulke dingen echt talent. Bij elkaar zittend kwamen de ideeën opborrelen. We hadden ook een fantastische pianist, Piet Wielinga. Ik mocht een paar Franse liedjes zingen met Eddy Boutmy. “J'ai rendez vous avec vous.” Ik had nauwelijks een idee wat ik zong. Mijn dochters hebben me toen ze jong waren wel eens gevraagd om het voor hen te zingen. Ze konden zich toen bijna niet voorstellen hoe hun moeder op de planken stond.

Na de pauze was er ook een toneelstuk, uitgevoerd door andere leerlingen.

Wat ik als voorzitter natuurlijk nog wel moest doen, was de openingstoespraak houden. Dat vond ik erg spannend.

En verder was er ook de leuke 'representatie' voor soortgelijke avonden van scholen in de wijde omgeving, grote feestavonden in Winschoten, in Veendam en Emmen. “Hoe we daar heen gingen? Weet ik niet meer, ik denk met de bus. Niemand had een rijbewijs. Of een auto. We logeerden daar dan bij aardige families. Omgekeerd natuurlijk ook.”

Behalve een Grote Avond was er ook een Kleine Avond. Die was er voor de 'Ontwikkeling', de cultuur. “Het speelde zich in Café Timmer af. De cultuur werd in mijn tijd als voorzitter verzorgd door Eijkelboom, de leraar Engels. Hij kon goed voorlezen. Dat was altijd heel leuk. Het hoefde echt niet persé Engels te zijn. Na de pauze was er een fuif, ook zo'n bijna uitgestorven woord. Het duurde van ongeveer half acht tot middernacht. Er werd gedanst in de ballroom-stijl die we hadden geleerd van Balster de Boer in zijn dansschool!” Suzanne kan daar ook een foto van laten zien. Hoffenkamp waagde zich ook op de dansvloer.

De school had een kleine aula (“op de eerste verdieping rechts”) voor kleine opvoeringen. Daarin had PEOS eigenlijk geen taak meer, want die avonden waren de verantwoordelijkheid van 'Het Nut'. Ze kan zich nog wel een paar namen herinneren: Otto Sterman, een Surinaamse verteller en schrijver die

Het PEOS-feest in het Boschhuis stond in 1962 in het teken van het afscheid van de heer Hoffenkamp. Het toenmalige PEOS-bestuur, opent de avond. Vl.n.r Jan Dijkstra, Toos Wachters, voorzitter Wolter Goeman, Alie Bos en Wim Sluiter.

Er werden stukjes opgevoerd. Eén daarvan werd uitgevoerd door zingende kunstschilders Wolter Goeman en Wim Sluiter.

De lerarenvergadering onder aanvoering van de directeur (Wolter Goeman). Men besprak luidkeels de resultaten van eindexamenkandidaat Hoffenkamp.

Kandidaat Hoffenkamp op het toneel geroepen en toegesproken door de voorzitters van de uitgenodigde leerlingenverenigingen. Op de foto is de voorzitter van de vereniging van het internaat, baron van der Feltz, aan het woord. Hij wordt geflankeerd door andere internaters, dan zien we met bloemen een groep vertegenwoordigers van de zusterverenigingen uit Emmen en Stadskanaal en rechts naast kandidaat Hoffenkamp het PEOS-bestuur.

bed benoemd aan de O.L. school te Warfhuizen.

wij — Door de R.H.B.S.-vereen. Se
 ing „P.E.O.S.” werd in de zaal van Te
 we den heer Lubberman alhier de
 len jaarlijksche feestelijke bijeenkomst
 zal gehouden van directeur, leeraren,
 die vele leerlingen, ouders en tal van
 aan oud-leerlingen uit alle deelen van
 erd het land. De groote zaal was
 lag geheel bezet. Muziek, zang en Te
 tooneespel wisselden elkander af.
 Een gezellig bal besloot deze uit-
 stekend geslaagde en mooie avond.

In het bevrijdingsjaar 1945 werden ook de jaarlijkse feestelijkheden weer opgestart. Dit keer in bioscoop "Flora" van de heer Lubberman

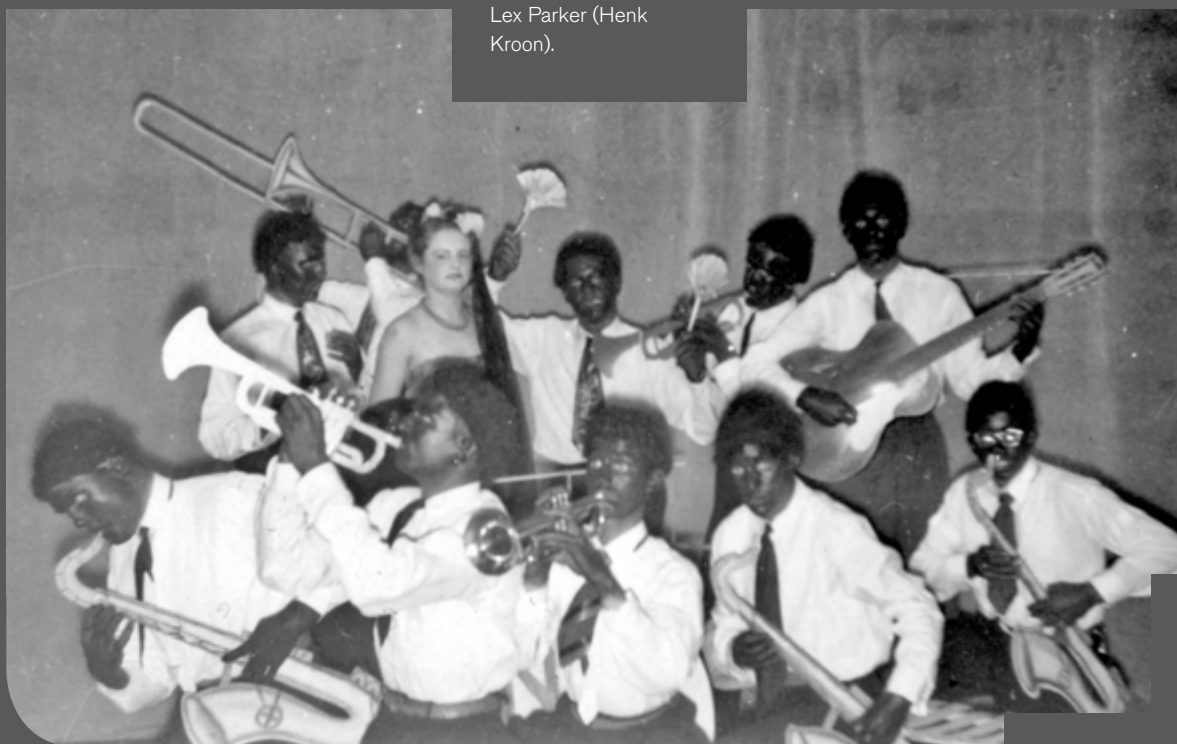
verhalen bracht over een toverspin, Anansi; je had ook Albert Vogel de toneelacteur, die voordroeg. Er was kamermuziek waar een jonge tenor optrad: John van Kesteren, die later ook over de grenzen heel beroemd werd. Hoffenkamp probeerde wel cultuur de school binnen te brengen en de school was daar ook trots op.

Zo langzamerhand glijdt het gesprek naar andere onderwerpen. Ook naar enkele leraren: "Rikus Bruin leerde ons thema's van beroemde symfonieën en daar is toch wel wat van blijven hangen bij mij. Eijkelboom, die zo goed kon voorlezen, had de beroerde gewoonte om schriftelijke overhoringen te geven op dagen van grote proefwerken. Het regende dan enen. Nu was er wel een register, waarin docenten hun proefwerken registreerden maar niet iedereen gebruikte dat op de goede manier. Ik probeerde wel in te grijpen en kon me dat door mijn resultaten ook wel veroorloven, maar ja, niet altijd met succes. Goede herinneringen heb ik ook aan gymnastiek. Blik deed in mijn herinnering veel aan atletiek, dat vond ik leuk.

Hoogtepunten in het schooljaar waren ook de sporttoernooien met andere scholen. In Emmen was een groot toernooi rond Pasen. Er werd van alles gedaan, atletiek, volleybal, basketbal, voetbal natuurlijk. Er was een prachtige sporthal en een mooi veld. Het was altijd heel gezellig, met aan het eind een feest.

In 1960 hadden we in de zomer een meisje uit de V.S. te logeren, ze was een uitwisselingsleerlinge. Zoiets wilde ik ook graag, maar informatie was er op school niet te vinden. Achteraf bleek dat er wel fol-

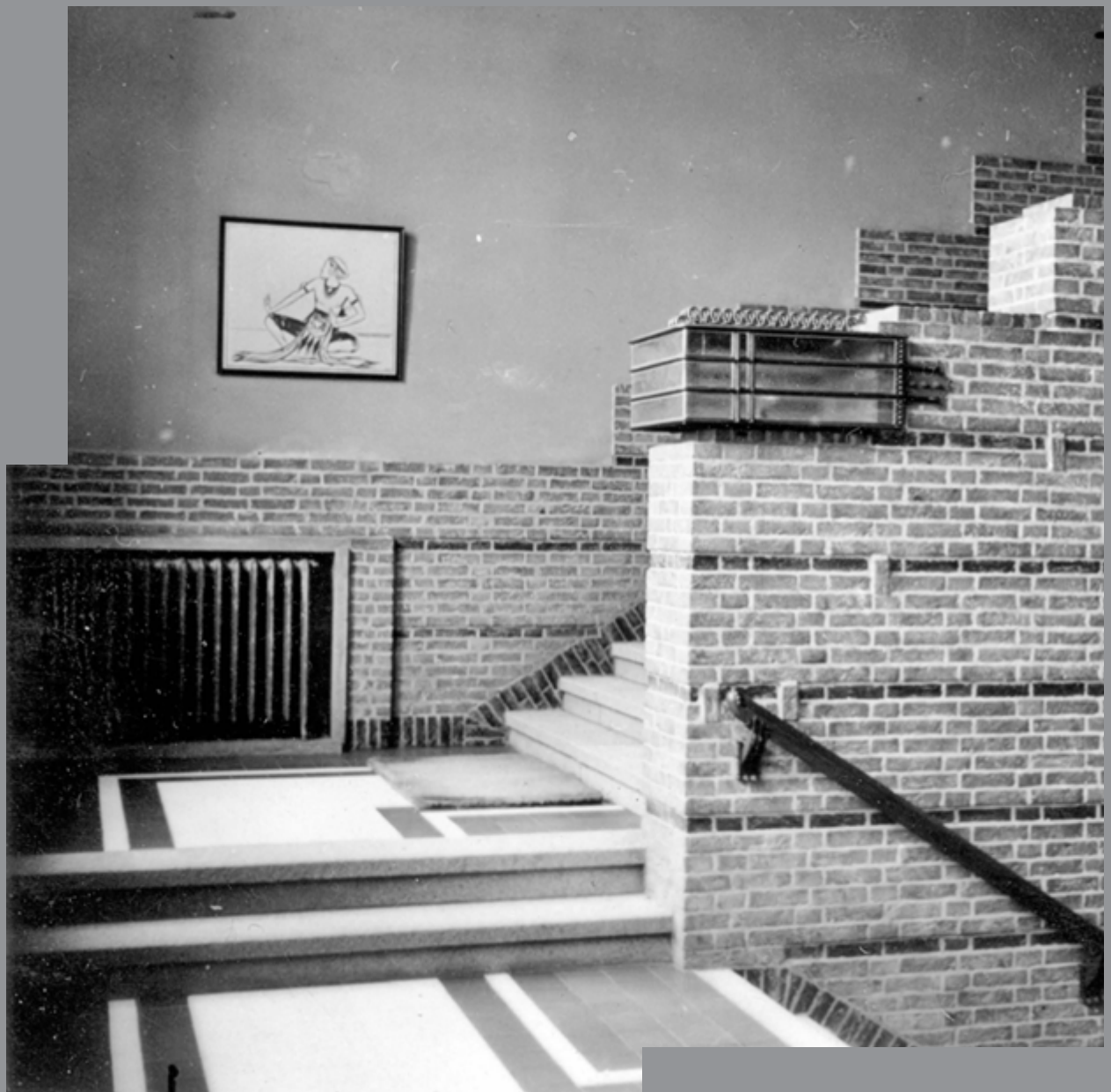
PEOS-avond 1950 met Evelyn Night (Lieneke Smit) and the Nightcaps. De begeleidingsband stond onder leiding van Lex Parker (Henk Kroon).

ders binnenkwamen, maar dat die verder niet werden verspreid. Toen ik in 1962 zelf een jaar in de V.S. was geweest, heb ik bezoekjes gebracht aan de school. Hoffenkamp waardeerde dat zeer. Er is nog een leerling geweest, Jaap Dijkstra, die dat benut heeft. Zelfs zo sterk, dat hij na zijn studie medicijnen weer terug is gegaan naar Amerika.

Tot slot nemen we het Lentenummer van 'De Oude Weg' met de aanmeldingen voor de reünie nog eens door om te kijken wie er allemaal komen. Suze meent: "Het wordt vast gezellig, straks in september. "

Paul de Vries

HOOFDSTUK 10

“GEEN TUCHTHUIS”: HET GEMEENTELIJK INTERNAAT TER APEL

“Het zwaartepunt van het leven in het internaat ligt op de studie. Een deskundige staf staat ter beschikking om de leerlingen bij hun huiswerk te helpen en te begeleiden. Voorop staat, dat de leerling geholpen wil worden. Iemand die NIET wil, kunnen wij beslist niet helpen.”

Voorlichtingsbrochure Gemeentelijk Internaat, begin jaren zeventig

Inleiding

Op een regenachtige zondagmiddag zocht ik in Google eens naar het Gemeentelijk Internaat Ter Apel en tot mijn verbazing kwamen er allerlei gegevens over het internaat, die opgeslagen zijn in het archief van de Gemeente Vlagtwedde (in het gemeentehuis te Sellingen) te voorschijn. Dus een goede reden om eens naar Sellingen te gaan en in het archief te gaan kijken wat daar zo te vinden zou zijn van het internaat. Nu, dat was veel. Veel brieven over de oprichting van het internaat, veel bouwtekeningen en ontwerpen voor de verbouwing van een café tot internaat en van latere verbouwingen van het internaat. Maar wat wel zeer verrassend is: ook leerlingendossiers. Ook mijn dossier is aanwezig. Daarin vond ik een oud schoolrapport van de U.L.O. te Amersfoort uit de jaren 1958-1961. 1961 het jaar dat ik in de derde klas van de U.L.O. bleef zitten en vervolgens naar het internaat gestuurd werd. Ook vond ik een paar brieven die mijn vader naar Van den Bosch, de directeur van het internaat, gestuurd had met de beantwoording erbij. En dan ook nog mijn eindexamencijfers van 1965 toen ik mijn H.B.S.-b diploma haalde.

Alles bij elkaar veel, verrassend veel.

Wat hieronder volgt is maar een klein gedeelte van wat ik daar bekeken heb. In onderstaand stuk zal ik het niet hebben over de bijzondere mensen die ons op het internaat begeleidden. De onderdirecteur W. Weiss en de assistenten Hagens, Posthumus en Daum en ook niet over de hele bijzondere assistent die er maar één jaar is geweest De Kievit en die plat Utrechts sprak, maar wel heel erudiet was.

Wel zal ik het hebben over de ontstaansgeschiedenis van het internaat en de eerste 10 jaar van het internaat en hier en daar nog een persoonlijke herinnering ophalen.

Begin

De eerste gedachten om een internaat op te richten in Ter Apel stammen uit 1947. Er is in dat jaar op het gemeentehuis een bespreking met de directeur van de R.H.B.S. en de burgemeester. De gemeente maakte zich zorgen over het voortbestaan van de R.H.B.S.. De school had toen ruim 100 leerlingen en dat zou op de lange duur te weinig kunnen zijn om de school in stand te houden. De gemeente hecht grote waarde aan het voortbestaan van de R.H.B.S., mede gezien het feit dat Ter Apel als ontwikkelingsgebied was aangewezen voor toekomstige

Internaters met hun begeleiders, omstreeks 1976. In het midden zittend, directeur Vossen.

industrialisatie. Het was in eerste instantie de bedoeling om een particulier internaat op te richten voor 20 jongens. De gemeente zou helpen om een pand te vinden. De plannen raakten echter op de achtergrond, maar kwamen in 1950 weer te voorschijn. De onderwijsinspectie en ook het ministerie van onderwijs stonden positief tegenover de plannen tot oprichting van een internaat. Aan de Sellingerstraat te Ter Apel was een café Scholtens gevestigd. Dit café gaf veel geluidsoverlast, vooral ook omdat het mooi lag aan de rand van de bossen en dichtbij het net gerestaureerde klooster. In 1950 kon de gemeente dit café kopen en daarmee ook de erfpacht van de grond verkrijgen. Na een verbouwing zou dit pand zeer geschikt zijn voor een internaat. Hiermee zou meteen een tweeledig doel bereikt worden: sanering van het ongewenste café en het oprichten van het internaat.

De voorstellen hiertoe werden aan de gemeenteraad voorgelegd en werden met

algemene stemmen aanvaard. De kosten van de verbouwing van het café, waarbij er ook ruimte bij gebouwd moest worden en er een directeurswoning in het pand moest komen, werden geraamd op fl. 97.900.-

Tot eerste directeur werd op 25 november 1951 benoemd de 46-jarige D.W. v.d. Bosch, leraar wiskunde, te Doetinchem. Hij werd als directeur aangesteld op 1 maart 1953 en het internaat ging op 1 september 1952 open met 20 jongens.

Bijzonder is het verzoek van de gemeente Vlagtwedde aan het Waterschap Westerwolde in een brief, gedateerd 13 maart 1953, om een riolering ten behoeve van het internaat te mogen aanleggen, die loost op de naast het internaat stromende Ruiten-A. Volgens mijn herinneringen was dat inderdaad in 1961 nog het geval. Later in de periode 1964-1965 werd de Ruiten-A gekanaliseerd. Hoe het toen met die open riolering is afgelopen, heb ik niet kunnen achterhalen. Wel is het opvallend dat nu de Ruiten-A weer kronkelend wordt gemaakt tot een soort kunstmatig riviertje in het kader van 'terug naar de natuur'.

Verder zijn er problemen met de verwarming. De capaciteit van de centrale verwarming was niet genoeg. Oorspronkelijk was deze gericht op een slaapkamertemperatuur van 12 graden, pas bij aanpassing in 1963 van de verwarming kan een temperatuur van 18 graden gehaald worden. In mijn herinnering was het 's winters inderdaad erg koud op de kamers. Vaak had ik meerdere truien aan en had ik 's nachts ook nog mijn dikke montycoat over mijn bed liggen. Vooral de beruchte winter van '62-'63 was behoorlijk koud.

Een ander probleem was dat er langs de voor-gevel van het gebouw een aantal hoge bomen stond dat het zonlicht in de kamers aan de voorkant tegenhield. Van den Bosch dient dan ook al in november 1952 een verzoek in om deze bomen te laten kappen, aan de voorkant van het gebouw een tuintje aan te laten leggen en de sloot die voor het gebouw loopt te dempen. Aldus geschiedt.

Dan is er nog een mooi verzoek.

De tennisvereniging van Ter Apel heeft in 1952 twee tennisbanen achter het Boschhuis aangelegd en verzoekt de gemeente vervolgens

om een financiële bijdrage te willen verstrekken, zodat 20 jongens van het internaat daar kunnen tennissen. De Tennisvereniging vindt dat alleszins redelijk om dit aan de gemeente te vragen, omdat de jongens maar tijdelijk van de tennisbanen gebruik zullen maken. Of dit verzoek ook wordt ingewilligd, heb ik niet kunnen vinden. In mijn tijd waren er niet veel jongens die tennisten. Gehockeyd werd er echter wel veel. Dat was ook in het begin van het ontstaan van het internaat al het geval. Wat er toe leidt dat Van den Bosch een dringend verzoek bij de gemeente indient voor het inrichten van een sportveld op het weiland tegenover het internaat, daar de jongens van het internaat de openbare weg voor het internaat als hockeyveld gebruiken. Dit verzoek wordt kennelijk niet gehonoreerd want later vraagt Van den Bosch of het internaat na schooltijd gebruik mag maken van de nieuwe sportterreinen die aangelegd worden achter de R.H.B.S.

Al in november 1953 doet Van den Bosch het verzoek het internaat te mogen uitbreiden tot 40 jongens en op iets langere termijn naar maximaal 52. Er worden allerlei plannen gemaakt en tevens vindt er een uitgebreide correspondentie plaats met de gemeente Groningen om grond naast en achter het internaat te verwerven voor deze uitbreidingsplannen. Uiteindelijk wordt het internaat inderdaad uitgebreid tot 52 jongens en worden de drie- en vijfpersoonskamers tot eenpersoonskamers verbouwd, wat volgens Van den Bosch de rust zeer zal bevorderen. In mijn tijd hadden we

allemaal de beschikking over een eigen kamer en waren verreweg de meeste kamers voorzien van een eigen wastafel wat natuurlijk erg plezierig was.

In het archief van de gemeente is een verslag van de Gemeenteraad van 10 mei 1955 aanwezig. De voorzitter, dat zal de wel de burgemeester geweest zijn, doet een voorstel om het internaat uit te breiden van 40 tot maximaal 60 leerlingen. Het voordeel is dat daardoor de exploitatie, die tot nu toe verliesgevend is geweest, winstgevend kan worden. Vanuit de raad wordt gevreesd dat daardoor de invloed van internaatsleerlingen op de R.H.B.S. te groot wordt.

De voorzitter houdt een mooi betoog:

“Algemeen is men van mening dat op het internaat alleen de domste jongens gaan, die niets anders doen dan bungelen. Er zijn er wel bij die wat speels zijn, en ook niet een al te best verstand hebben, maar toch een goede opleiding van H.B.S. of U.L.O. willen hebben. Zo is er vorige jaar nog een internaatsleerling voor H.B.S.-b met de beste cijfers geslaagd. Wel geloof ik, dat het gehalte en vernuft en intelligentie wel iets lager ligt dan in het algemeen in de R.H.B.S. te Ter Apel het geval is. Overigens ben ik van mening, dat het voor Ter Apel wel goed is dat er wat ander bloed komt en dat men met andere levensgewoonten en opvattingen in aanraking komt. Natuurlijk gebeurt er, als de jongens bij elkaar zijn, allerlei kattenkwaad. En als het daar bij

Gemeentelijk Internaat
begin 60-er jaren

Het vroegere café Scholtens aan de Sellingerstraat waar later het Internaat werd gevestigd.

blijft dan is daar ook niets op tegen. Ik geloof echter niet, dat het gehalte van de R.H.B.S. in het algemeen zo veel minder zal worden door de leerlingen van het internaat.”

Nadat nog een raadslid oppert het internaat zelfs nog verder uit te breiden tot meer dan 100 leerlingen wordt het voorstel tot uitbreiding en dus ook het internaat te verbouwen tot maximaal 60 leerlingen aangenomen.

Verhouding met de R.H.B.S.

Ondanks het feit dat het internaat opgericht was om het aantal leerlingen op de R.H.B.S. te versterken waren de verhoudingen tussen de directeur Hoffenkamp van de R.H.B.S. en de directeur van het internaat, de heer Van den Bosch, niet optimaal. In 1958 zijn er 30 jongens op de U.L.O. en 17 op de R.H.B.S.. Dit komt volgens Van den Bosch door dat de R.H.B.S. de naam heeft snel jongens van school te verwijderen die niet goed kunnen leren. Volgens Van den Bosch, in een brief aan de gemeente gedateerd 5-11-1958, zijn deze leerlingen vervolgens elders wel geslaagd. In de tijd dat ik op het internaat was, de periode sept. 1961 tot juli 1965, waren er in 1961 ongeveer 20 leerlingen op de U.L.O. en 30 op de R.H.B.S.. Toen ik het internaat verliet was het aantal U.L.O. leerlingen sterkt vermindert ten koste van R.H.B.S.-leerlingen wat waarschijnlijk mede kwam door de nieuwe directeur op de R.H.B.S., de heer Havinga, en de nieuwe directeur van de U.L.O., de heer Deelstra. Die laatste was wel een heel bijzondere leraar. In zijn toespraak bij zijn benoeming tot directeur kon hij het niet laten te zeggen, dat hij op deze benoeming jaren gewacht had.

De leerlingen

Met de leerlingen op het internaat heeft Van den Bosch wel wat te stellen. In een brief aan het gemeentebestuur in mei 1953 maakt Van den Bosch zich grote zorgen over problemen met één van de ouders van de jongens. De leerling in kwestie is na een schoolfeest niet naar het internaat gegaan, maar rechtstreeks op de fiets naar huis. “Gelukkig”, schrijft Van den Bosch, “is hem gebleken dat de jongen rechtstreeks naar huis is gegaan en er dus niets verontrustends was geschied met betrekking tot meisjes”.

In juni 1954, verwijderd Van den Bosch twee U.L.O.-leerlingen. De jongens geven al lang allerlei problemen, maar de maat is vol, als zij onafhankelijk van elkaar school verzuimen en te laat op het internaat komen. Merkwaardig is dat Van den Bosch zich kennelijk moet verantwoorden aan het gemeentebestuur over dit soort zaken.

Maar hij neemt het ook voor zijn leerlingen op. In een brief van juni 1954 aan de leraren van de H.B.S. neemt hij het vurig op voor één van zijn leerlingen. De jongen heeft een moeilijke jeugd achter de rug en kan volgens Van den Bosch daardoor niet goed meekomen in de eerste klas van R.H.B.S., maar Van den Bosch ziet wat in de jongen en vraagt de lerarenvergadering het nog eens met hem te proberen.

Eind 1955 schrijft Van den Bosch een verontwaardigde brief aan de ouders van een jongen over het feit dat gedurende 3 jaar zijn vrouw en hij samen met de assistenten het beste hebben gegeven om de jongen te doen slagen. Dat lukt dan ook, maar het blijkt nu dat zowel de ouders als de jongen in kwestie na het uitreiken van het diploma Van den Bosch en zijn vrouw negeren en onbeleefd behandelen. Dit zal wel het geval zijn geweest voordat de echtgenote van Van den Bosch een hersenbloeding gehad heeft. In de tijd dat ik er was, was zij min of meer halfzijdig verlamd en kon ze niet goed meer spreken. Was mevrouw Van den Bosch samen met haar man de eerste jaren de spil in het internaat geweest, in mijn tijd ging dat veel moeizamer. Wel was ze soms opeens weer duidelijk aanwezig tijdens de maaltijden. Dan kon ze opeens flink te keer gaan omdat iemand bijvoorbeeld op zondag geen colbertje aanhad of een spijkerbroek droeg.

10-jarig bestaan

Op 16 november 1961 vraagt Van den Bosch aandacht voor het 10-jarig bestaan van het internaat op 1 september 1962. Hij wil dat groots vieren en vraagt aan de gemeente een bedrag van fl.2000.-. Hij krijgt toestemming om dit feest te organiseren in oktober 1961, maar de fl. 2000.- moet hij uit de exploitatie halen. Dat feest is er inderdaad gekomen. Ik herinner mij een feest in het Boschhuis. Mijn ouders waren er speciaal voor overgekomen. Ik ben op dat feest geweest met de roodharige Marina, die ik nog aan mijn ouders heb voorgesteld. Ik denk dat ze daar erg van geschrokken is, want het is verder met haar niets geworden.

In de krant onder de kop: ‘Tien jaar internaat Ter Apel op waardige wijze gevierd’ wordt uitgebreid verslag gedaan van de festiviteiten.

De burgemeester, de heer Waalkens, spreekt zijn grote waardering uit voor de directeur en directrice, die een huiselijke sfeer weten te scheppen. Apart worden nog door hem vermeld de heer Weiss als administrateur en de heer Hagens, schermleeraar en mej. Hofkamp hoofd van de keuken. Namens de leerlingen van het internaat spreekt de voorzitter van de internaatsclub W. van Zijl. Hij geeft namens de leerlingen een zilveren schaal aan de directeur en aan mej. Hofkamp een televisietafeltje. De heer Hoffenkamp, directeur van de R.H.B.S. wijst er op dat van de 119 leerlingen er 39 van het internaat komen en dat daardoor het voortbestaan van de school niet in gevaar komt. Namens de assistenten biedt de heer Weiss een foto van het Koninklijk Huis aan. Tjonge jonge, het kan niet op!

Vervolgens wordt er een toneelstuk opgevoerd, maar de eerste acte verval vanwege te korte voorbereidingstijd. Dat wordt echter door het cabaret getiteld ‘Capriolen, het vallen en opstaan van internaatsleerlingen’ door Marius Crans en Willem van Zijl weer goed gemaakt.

Dagelijkse gang van zaken

Op 8 februari 1965 schrijft Van den Bosch, kennelijk op verzoek van het gemeentebeestuur, een uitgebreid verslag van de dagelijkse gang van zaken en de taken van de directeur en het andere personeel inclusief de onderdirecteur en de hoofdassistent. Deze laatste is o.a. belast met rattenbestrijding. Nu dat moet

DE DAGINDELING	WAT MEN MOET (MAG) MEENEMEN
van maandag tot en met vrijdag	Voor de school moet je voorzien zijn van: a. schrijf- en tekenbehoeften b. schooltas c. schriften en boeken. De meeste scholen hebben een boekenfonds; de deelneme hieraan is fakultatief. Het verzoek daartoe moet worden gedaan gelijk met de aanmelding.
7.50 uur ontbijt 12.55 uur lunch 15.50 uur theedrinken 17.15 uur avondmaaltijd 18.00 uur studie 19.30 uur thee- en koffiepauze 19.50 uur studie 21.00 uur pauze 21.30 uur studie 22.00 uur einde studie	Verder moet worden meegenomen: a. een gezondheidsverklaring van een arts en b. een verklaring van doorlichting van een konsultatiebureau; beide verklaringen niet meer dan een maand oud. Voorts dient men bij zich te hebben: a. toiletartikelen en b. kleding. Als richtlijn dient het volgende: 1 regenjas en (of) winterjas schoonkleding, voldoende voor 3 weken 2 sportshirts (geen voorgeschreven kleur) 2 sportbroeken zwenkleding 2 badhanddoeken (gekleurd) Kleerborstel, schoensmeer en schoenborstel(s) Voor bijzondere gelegenheden „nette” kleding. Naast een fiets mogen ook worden meegenomen, sportartikelen, zoals een hockeystick, een tennisracket, schermmateriaal enz. Het is tevens toegestaan zelf een dekbed mee te nemen.
zaterdag	DE HANDHAVING VAN DE ORDE EN REGELMAAT Zoals in iedere gemeenschap is ook op het internaat een goede orde en regelmaat een absoluut vereiste. Alle leerlingen zijn dan ook gehouden aan alle aanwijzingen en opdrachten van de directeur en/of de assistenten onvoorwaardelijk gevolg te geven. De directeur, of bij ontstentenis zijn vervanger, is bevoegd om zo nodig te straffen met bijvoorbeeld de verplichting om op de kamer te blijven (kamer-arrest) de verplichting om in het gebouw te blijven (huis-arrest) gehele of gedeeltelijke inhuizing van zakgeld, extra-korveel enz. of wel combinaties daarvan. Graag zouden wij beide vorige sines's laten vervallen. Liever zouden wij zien, dat men zich gezamenlijk verantwoordelijk voelt voor de goede gang van zaken, zodat straffen niet nodig hoeft te zijn. Om deze gezamenlijke verantwoordelijkheid te bevorderen worden er wekelijks gesprekken gevoerd tussen een groep leerlingen en de directeur. Hierdoor leert men elkaars standpunten beter kennen en worden er vaak regels gewijzigd, aangevuld of geschrapt.
9.00 uur ontbijt 10.00 uur koffie 10.30 uur evertueel studie 12.30 uur lunch 13.00 uur thee 17.30 uur avondmaaltijd 20.00 uur thee- of koffiedrinken	
zondag	
Uitslapen. Ontbijt mogelijk tot 10.00 uur 10.30 uur koffiedrinken 12.30 uur lunch 17.30 uur avondmaaltijd 20.00 uur thee- of koffiedrinken	
N.B. Het kan voorkomen dat ook op zondag aandacht moet worden besteed aan de studie.	

hem goed zijn afgegaan want ik kan mij niet herinneren ooit een rat gezien te hebben. De directeur heeft de kortste beschrijving, maar is wel belast met het straffen van leerlingen. Dat deed hij graag, zeker als we eens iets gedaan hadden waarbij er meerdere daders waren, dan kregen we allemaal kamerarrest. Ik denk dat ik dat zeker twee keer heb meegemaakt.

Uit het reglement van het internaat.

Oranje Boekje

En dan is daar ‘Het Oranje Boekje’. Het boekje dat je als leerling uitgereikt kreeg bij aankomst op het internaat. Opvallend is de rubriek ‘nachtrust’: “Na 22.30 mag je je kamer niet meer verlaten en lig je in bed. Houdt hier dus rekening mee en breng tijdig een bezoek aan de W.C.. Er heerst dan op de kamers volkomen stilte, zodat iedereen kan slapen. Aangezien om 22.30 uur de lichten uitgaan, mag je nadien geen licht op welke wijze dan ook maken.”

Ook aardig is de laatste bladzijde van het Oranje Boekje: “Het internaat is geen opvoedingsgesticht voor ondeugende jongens – het is beslist geen tuchthuis”. De laatste twee regels luiden: “Het woord en de daad zijn nu aan jou. Op jou komt het aan!”

Nu is dat bij mij kennelijk het geval geweest. Ik kwam er in september 1961 in de derde klas U.L.O. en eindigde na vier jaar in juli 1965 met een H.B.S.-b diploma. Niet gek. Ook mijn vader was tevreden en dat al in voorjaar 1962. Hij schreef op 5 mei 1962 aan Van den Bosch: “Rob is sterk in zijn voordeel vooruit gegaan. Goddank is hij zijn suède schoenen en lange haren kwijt.” Lange haren? The Beatles en The Stones moesten toen nog komen. En met die suède schoenen is het toch anders gegaan, die draag ik nog steeds.

Rob Jansen

EEN TRODENKIND IN TER ADEL

Van 1955 tot 1958 van mijn vijftiende tot mijn acht-tiende zat ik op het Internaat in Ter Apel. Na repatrië-ring uit het Japanse kamp in Nederlands Indië begon mijn schoolcarrière al een jaar te laat en verliep verder rafelig in Nederland, Indonesië en Suriname en toen weer Nederland. Daardoor was ik minder geschikt geraakt voor stilzitten in een klas, laat staan geconcentreerd huiswerk maken. Vooral in de ruim twee jaar aan de Nickerie-rivier in Suriname, waar mijn vader de leiding had over het ontwikkelen van een grote rijstpolder midden in het oerwoud met de fraaie naam Wageningen, had ik veel geleerd dat van weinig nut bleek voor het succesvol kunnen volgen van middelbaar onderwijs in Nederland. Wel kon ik behendig zwerven over de oerwoudrivier in een kleine indiaanse korjaal die ik in een indianendorp langs de rivier na stevig onderhandelen voor tien Surinaamse Guldens had weten te verwerven. Ik kon ook een Kromhout diesel uit elkaar halen, maar een staartde-ling en zeker breuken en al helemaal algebra hadden onvermoede geheimen voor me en ook het raadsel-achtige Kofschip dreef half gezonken en stuurloos door mijn teksten. Als dan op de middelbare school je rapportcijfers een treffende gelijkenis vertonen met het invulformulier van de wekelijkse voetbaltoto: 1, 2, 3, 1, 2, 3, en bovendien je ouders weer naar het buitenland vertrekken, ben je gereed voor de orde en tucht van het Gemeentelijk Internaat Ter Apel. Het is, geloof ik, uiteindelijk wel goed gekomen met me, hoewel ik daarover toen in Ter Apel niet zo zeker was.

Op verzoek van de Paul de Vries van de redactie van deze publicatie wil ik proberen iets te vertellen over mijn contacten in het dorp Ter Apel. Geen vreemde vraag want hij was een van de vrienden die ik had in het dorp.

Ik werd altijd met open armen ontvangen door zijn ouders en zijn zus Suze. Dr. de Vries was bovendien mijn huisarts tot groot ongenoegen van de directeur van het Internaat die ons allen dezelfde huisarts opdrong. Ik was waarschijnlijk de enige die het recht opeiste mijn eigen arts te mogen kiezen. Ik was niet vaak ziek maar herinner me zijn bezorgde aandacht zittend op de rand van mijn bed tijdens de fameuze Aziatische griepgolf terwijl ik glazig en duizelig van de koorts naar het plafond staarde. Een huisarts zoals die behoort te zijn.

Hij hield van de Nederlandse schilderkunst uit de 19de eeuw wat voor die tijd heel ongebruikelijk

was. Ik herinner me een bevlogen gesprek over een mogelijke aankoop van een ijsgezicht van Koekoek, al weet ik niet meer welke van die grote en belangrijke schildersfamilie.

Mevrouw De Vries was altijd bereid om allerlei pran-gende puber-vragen te beantwoorden en ik herinner me sessies met veel thee en koekjes waar ze enkele Internaters onder andere sexuele voorlichting gaf, want op het Internaat vigeerde naast broeierige fanta-sieën, vooral de straat als informant.

Regelmatig werd ik uitgenodigd om op zondag te komen eten. Dat was altijd een heel gedoe want dat moest aangevraagd worden. Mevrouw de Vries, ook arts, belde dan naar de directeur van het Internaat en kreeg altijd eerst de vraag terug of het eten in het Internaat niet goed was. Dat vond ik inderdaad niet, maar uiteraard was zij zo tactisch om niet in te gaan op die vraag en al evenmin kon ze zeggen dat ze had geconstateerd dat ik licht ondervoed was. Het hing altijd van de luim van de dag af of ik toestemming kreeg. Verkeerd gebruik van macht dat misschien

Hans en Lientje op het toneel in het Boschhuis

ook werd ingegeven door mijn, zeker voor die tijd eigenwijze opstelling om zelf Dr. De Vries als mijn huisarts kiezen. Het was altijd een verrassing. Soms werd ik eerst bij de directeur ontboden om te worden ondervraagd over de redenen van de uitnodiging, een andere keer werd er probleemloos toestemming gegeven, maar ik heb ook wel eens direct kamerarrest gekregen omdat ik er blijkbaar de voorkeur aan gaf elders te eten in plaats van te genieten van het kostelijke eten van het Internaat.

Kamerarrest was een veelgebruikte strafmaat voor van alles en nog wat. Dan werden je altijd twee maaltijden onthouden. Aangezien ons zakgeld niet toeliet bijvoeding in het dorp aan te schaffen was je bevoorrecht als je goede contacten in het dorp had. Ik had met regelmaat kamerarrest en kreeg dan smakelijke lunchpakketjes aangereikt verzorgd door bezorgde vrienden en vriendinnen.

Ik had meerdere goede contacten in het dorp die het waard zijn om genoemd te worden maar de ruimte is te beperkt en Nannie Dijkstra, de dochter van de notaris heeft alle recht op bijzondere aandacht. Het was een jongensinternaat en gedreven door het gierende testosteron van die groep pubers liepen we, nee draafden we achter de meiden aan in het dorp. Ook ik rende mee totdat ik Nannie tegenkwam als tegenspeler in het jaarlijkse toneelstuk van de H.B.S. dat werd ingestudeerd onder regie van de heer Eijkelboom, docent Engels.

Het stuk heette 'De Verrassing' en daarin waren glansrollen weggelegd voor Hans als pas getrouwd man, en Lientje zijn vrouw. We hoefden geen verliefdheid te acteren. We waren onszelf en dat moet in de zaal van het Boschhuis voor iedereen zichtbaar zijn geweest.

Je eerste liefde blijft je altijd bij en dus heeft Nannie voor altijd een warme plek in mijn herinneringen. Ze zat achter mij in de klas en haalde negens terwijl

ik in zesjes grossierde. Ze mepte iedereen van de tennisbaan terwijl ik de ballen over het hek het bos in joeg. De liefde was pril en goed en mooi en er was een huis met een familie waar ik met warmte werd onthaald. Haar moeder verwerkte iedere zondag een enorme kip in de maaltijd en dan moest er natuurlijk weer toestemming gevraagd worden om te mogen blijven eten. Dat leverde de gebruikelijke problemen op als mevrouw Dijkstra belde maar als de notaris zelf het Internaat belde werd die nooit geweigerd want de directeur was als oud-militair gevoelig voor sociale macht.

Hoe mooi en oprecht die eerste liefde ook was, op die leeftijd verwatert die snel door slecht onderhoud, omdat ik weer bij mijn ouders ging wonen. Daarna gingen we studeren. Nannie in Groningen en ik in Eindhoven en we vulden ieder ons eigen leven in.

Pas op de reünie van 2009 heb ik haar weer ontmoet op de H.B.S. van toen. Het was een bijzonder en emotioneel moment toen we elkaar daar omhelsden en ter plekke vielen de jaren weg. We zetten ons gesprek voort waar we het toen hadden neergelegd en zijn de hele dag geen vijf pas van elkaar verwijderd geweest. Je kijkt in het verleden en beseft met mildheid en warme weemoed dat het zo logisch was dat je toen verliefd op haar werd. Onuitgesproken weet je beiden dat je niets van elkaar verwacht en dat er niets hoeft en daarom is er vrijheid om terug te zien en achter de emoties van toen te blijven staan. Het was toen goed en het is nog steeds goed en in september zien we elkaar weer.

Reyer Kras

VERBOUWINGEN

Hoewel de oorspronkelijk staat van het schoolgebouw behoorlijk goed bewaard is gebleven, zijn er sinds 1924 natuurlijk aanpassingen aangebracht. De meest in het oog vallende tot 1990 is wellicht de bouw van een gedeelte achter de gymzaal in '55 en '56. Met de uitbreiding, waarbij de architect aansluit bij de stijl van de school, zijn de berging en de kleedkamers naar de achterkant verplaatst. De kleedkamers, die zich daarvoor naast de grote trap bevonden, zijn omgebouwd tot hallen waarbij er aan weerszijden van het achterstuk toegangsdeuren zijn geplaatst.

Met het groeien van de school in leerlingaantallen in de jaren zeventig is de oorspronkelijke directeurskamer omgezet naar administratiekamer. De rector huist sinds 1974 in wat voorheen de lerarenkamer was. Links van de hoofdingang, tegenwoordig de ruimte van de directiesecretaresse, bevindt zich tot halverwege de jaren zestig de meisjeskamer, de overblijfsplek voor de meisjes. De jongenskamer – nu een directiekamer en een lokaal – is tot die tijd aan de linkerkant van de hal. In de jaren zestig wordt er een kantine van gemaakt voor zowel de meisjes als de jongens. In de jaren zeventig wordt er een houten noodgebouw geplaatst dat dient als kantine.

In 1966 wordt aan de achterzijde een fietsenberging gebouwd in de stijl van de pergola van de botanische tuin..

Bij de invoering van de Mammoetwet in 1968 komt ook het U.L.O gebouw aan de Bentlagestraat ter beschikking. Ondanks het feit dat daarmee veel extra ruimte gecreëerd wordt, zien we dat de leerlingengroei van de jaren zeventig een massale toename van een aantal houten noodgebouwen met zich meebrengt. Bij het zogenaamde B-gebouw aan de Bentlagestraat staan al drie extra noodlokalen, bij het hoofdgebouw wordt achter de linkervleugel een grote houten kantine neergezet, met daarachter een noodcomplex met ongeveer tien lokalen. Achter de rechtervleugel, op de plek van de vroegere botanische tuin, wordt een handvaardigheid lokaal geplaatst.

Onder leiding van rector Sakkers wordt in de jaren tachtig gerenoveerd. Waar mogelijk worden delen van de school gerestaureerd en in oude luister hersteld.

De grote vernieuwing komt in 1991 als de overheid de Rijksscholen gaat afstoten. Er wordt een deal met de gemeente gemaakt. De gemeente neemt het

Het oude gebouw van Westerhout spiegelt zich in het nieuwe van Koekoek.

zogenaamde B-gebouw over. Het gebouw wordt afgebroken om plaats te maken voor nieuwe woningen. Een compleet nieuw schoolgebouw wordt onder leiding van architect Koekoek uit Almere achter het monument neergezet. Een gebouw, dat volledig en doelbewust afwijkt van de Amsterdamse schoolstijl: de architect wil een eigentijds gebouw neerzetten met een eigen karakter. Slechts de spiegelende wanden reflecteren de verbinding tussen het oude en nieuwe deel. Om kosten te besparen besluit de gemeente een semipermanent gebouw neer te zetten. De toekomst van de school is volgens sommigen in de regionale politiek onzeker en dat weerhoudt B & W van mogelijk onverantwoorde uitgaven. Het gebouw kent een afschrijftijd van 25 jaar en is daarmee op korte termijn waarschijnlijk aan een grote renovatie toe.

In 1998 vindt aan de achterzijde van het nieuwe gedeelte een volgende uitbreiding plaats met de bouw van een studiehuis, enkele vaklokalen en een geschikte praktijkruimte voor de vmbo –sector Zorg en Welzijn. Ook deze uitbreiding wordt door Koekoek ontworpen.

Ook vanaf 2005 kent de school een gestage groei van leerlingen waardoor er weer naar extra lesruimte gezocht moet worden. Er wordt in 2007 een tijdelijk onderkomen gevonden in 'De Westermarke', de voormalige basisschool aan de Westerstraat.

In 2011 zal de school weer uitbreiding krijgen in de vorm van een grote praktijkruimte, waarin de vmbo sector Techniek Breed een goede werkplek zal krijgen.

Uitbreiding van de school op het voormalige sportveld ten Noorden van het A-gebouw.

HOOFDSTUK 11

HAVINGA AAN HET ROER 1963 - 1971

“We moeten ons aanpassen aan de leerlingen.”

Ir. H. Havinga, rapportvergadering 1 juli 1963

Maar liefst 25 jaar heeft Hendrik ('Henk') Havinga de scepter gezwaaid in Ter Apel. We zullen zien, dat er gedurende deze jaren ontzettend veel veranderd is. Niet alleen verandert de naam R.H.B.S. in R.S.G., waarbij de eerste R voor 'Rijk' staat en de andere voor 'Regionale', ook inhoudelijk gaat het één en ander op de schop en wordt de aloude H.B.S. een andere school.

Havinga is geboren op 30 juli 1929 in Delfzijl. Na Hoffenkamp krijgen we dus weer een Groninger aan het roer. Na zijn studie scheikunde komt Havinga al snel in een vervangingsbaan terecht aan de H.B.S. in Appingedam. Via een kort verblijf in Hoogezand wordt hij in 1958 leraar aan het Gemeentelijk Gymnasium in Zwolle. Nog geen vijf jaar later wordt hij per 1 maart 1963 benoemd tot directeur van de R.H.B.S. Ter Apel. Havinga is dan 33 jaar en op dat moment de jongste directeur van het land, net als Lindeijer in 1921. Het Rijk, dat nog steeds over de benoemingen gaat en geen inspraak duldt van personen in en direct buiten de school, ziet de school kennelijk nog steeds als een kweekvijver voor jong talent. De R.H.B.S. is dan met 113 leerlingen immers ook nog steeds de kleinste school van het land en is als zodanig wellicht een geschikte opstap voor een jonge directeur.

Bij het afscheid van Hoffenkamp op 28 februari 1963 wordt Havinga officieel welkom

geheten. Hij heeft echter al uitgebreid kennis gemaakt. Vanaf 10 december woont hij rapportvergaderingen bij om een duidelijk beeld te krijgen. Bij het afscheid van Hoffenkamp krijgt Havinga van 'good old' Lindeijer het advies mee niet te streven naar "een grote school, maar naar een goede school". Voor Havinga zal echter duidelijk zijn dat de school moet toenemen in leerlingaantallen wil het levensvatbaar blijven. Dat er dan toch het een en ander moet gebeuren, staat als een paal boven water. Zeker als op een gegeven moment in 1963 de plannen voor de Mammoetwet ontvouwd worden en de overheid spreekt over het streven naar scholen met een minimum aantal leerlingen van 500.

Havinga begint op 1 maart, maar is vanaf 25 maart duidelijk aanwezig als hij in zijn eerste vergadering met het personeel met eisen komt, die hij verpakt als wensen. Een paar voorbeelden die gaan over pedagogische kwaliteiten en huishoudelijke zaken:

- 1 geen sprongen meer van 4 à 5 punten van het ene naar het andere rapport.
- 2 maximaal 3 proefwerken per week per klas
- 3 geen onverwachte schriftelijke werkjes meer
- 4 gemiste repetities laten inhalen
- 5 rapportcijfers op tijd inleveren
- 6 repetities in een klasseboek zetten

Op de rapportvergadering van 1 juli merkt Havinga op dat er iets mis is en dat de schuld van de slechte resultaten niet alleen ligt bij de lagere school en de leerlingen. “Wij moeten ons aanpassen aan de leerlingen.” Hij vindt dat er meer contact met de ouders moet zijn. Hij oppert het oprichten van een Oudervereniging. Op de Promotieavond vat hij het als volgt samen: “Wij helpen U Uw kinderen op te voeden, helpt U ons onze leerlingen op te voeden.”

De Promotieavond is de laatste avond voor de oud-directeur Hoffenkamp aan de school. Er worden opnieuw door velen vriendelijke woorden aan zijn adres gesproken.

Havinga zet de vaart er direct in. Hij voert een aantal veranderingen door die velen nu vanzelfsprekend zullen vinden maar die op de H.B.S. toen helemaal nieuw waren. Hij wijst jonge docenten aan als klassenleraren, hij geeft hen opdracht klassenvertegenwoordigers te laten kiezen en zorgt ook voor een taakomschrijving van deze nieuwe functies. Zelf neemt hij

OP POTJE

Het was vroeger gewoonte om tussen lagere school en middelbare school de M.U.L.O. te bezoeken. Een overgang om aan andersoortig onderwijs te wennen? Lagere school en M.U.L.O. wisselden in mei en de H.B.S. in september, vandaar dat je daar anderhalf jaar heen ging.

Die M.U.L.O. dus; ik praat over de jaren 1920 – 1938, toen mijn vader daar hoofd was. Hij werd bijgestaan door de heren Vos, Kuilman, Bergmans en Hendriks. Zien jullie ze lopen? In het ‘speelkwartier’? De vijf heren op een rij, mijn vader in het midden, druk redenerend en vooral gesticulerend. Menig probleem werd daar meer of minder serieus behandeld. Op zekere dag had iemand de kwestie ‘klemtoon’ aan de orde gesteld. Door die te verleggen kun je een heel andere betekenis aan een woord geven. Denk maar aan negeren en negeren of aan bommelding en bommelding. In de discussie die de heren voerden, werd ook de naam van één van de leerlingen te berde gebracht: ‘Potjegort’. Hoe ze die naam moesten uitspreken, wisten de heren eigenlijk niet, dus vroegen ze mijn vader om raad en het verlossende woord: “Zeg, Bos, waar druk jij eigenlijk op?” Argeloos zei mijn vader: “Op potje natuurlijk”

Pas toen de heren uitbarstten, had hij in de gaten, dat hij bewust in deze val was gelokt.

Gerda Bos ('De Oude Weg', december 1996)

de examenklassen onder zijn hoede zodat hij weet waar de sterke en zwakke punten van het nieuwe systeem liggen. Er komen vaklokalen, waardoor de docenten een eigen gebied hebben. Nu gaan de leerlingen van lokaal naar lokaal. Misschien levert het wat rumoer op in de school, maar het is niet onprettig voor de leraren. De onderdirecteur krijgt een eigen kamer. Onder de hoede van Van Beekum, de docent tekenen, worden er moderne schilderijen uitgezocht voor in de gangen. Om de contacten met de ouders verder te versterken, er is al een Oudervereniging, komen er voorlichtingsavonden voor de ouders.

En Havinga neemt het begrip Mammoetwet in de mond in zijn eerste jaar in Ter Apel. Hij legt uit welke grote veranderingen er op stapel staan. Daarover later meer...

Van Beekum stelt voor een kleine kas in te stellen om zo nu en dan aan jarigen en zieken iets aan te kunnen bieden, een Potje Lief en Leed. Dat idee wordt overgenomen.

In de zomervakantie wordt de school aan de buitenkant geveerd, er is een nieuwe kantine klaar voor de leerlingen en er wordt een rookverbod afgekondigd voor de docenten in de klas! Een rookverbod, dat overigens tot ver in de jaren zeventig door menig docent genegeerd wordt. Bleeker doet een feestelijk voorstel op de rapportvergadering in december: “Laten we tracteren in vergaderingen bij in aanmerking komende gelegenheden, bijvoorbeeld verjaardagen. Het liefst op een gebakje”. Het voorstel wordt aangenomen.

Het jaaroverzicht dat Havinga presenteert op de Promotie van 16 juli 1964 is er een van optimisme voor de toekomst. “Het is een heugelijk jaar geweest want alle A-kandidaten zijn geslaagd en slechts één B-kandidaat is gezakt. Ook de overgangresultaten zijn heel bemoedigend. Over de hele school een overgangpercentage van 84% en alleen de 2e klas baart nog zorgen met een percentage van 70%.

Er worden excursies gemaakt en er is een werkweek. Aan de ouders en de docenten vraagt Havinga retorisch: “Is de jeugd anders dan vroeger? Ik geloof het niet, denkt u vooral aan uw eigen jeugd terug.” Hij is goed op de hoogte van de behoefte van de leerlingen: “Er moeten ook Beatles zijn, om overtollige energie te spuien.”

De trap bij de ingang als decor van een klasfoto van klas 2b in 1965, achteraan rechts rector Ir. H. Havinga.

Tegen de examenkandidaten zegt hij: “Het is een fantastisch jaar geweest. We zijn daar heel trots op.”

Als Havinga aantreedt in 1963 heeft het personeelsbestand een flink aantal veranderingen ondergaan. We hebben in het vorig hoofdstuk gesproken over een aantal vertrekkende leraren, maar de opvolgers zijn niet genoemd. In het programmaboekje van het schooljaar 1963 – 1964 staat het personeel uiteraard vermeld. We zien de volgende medewerkers:

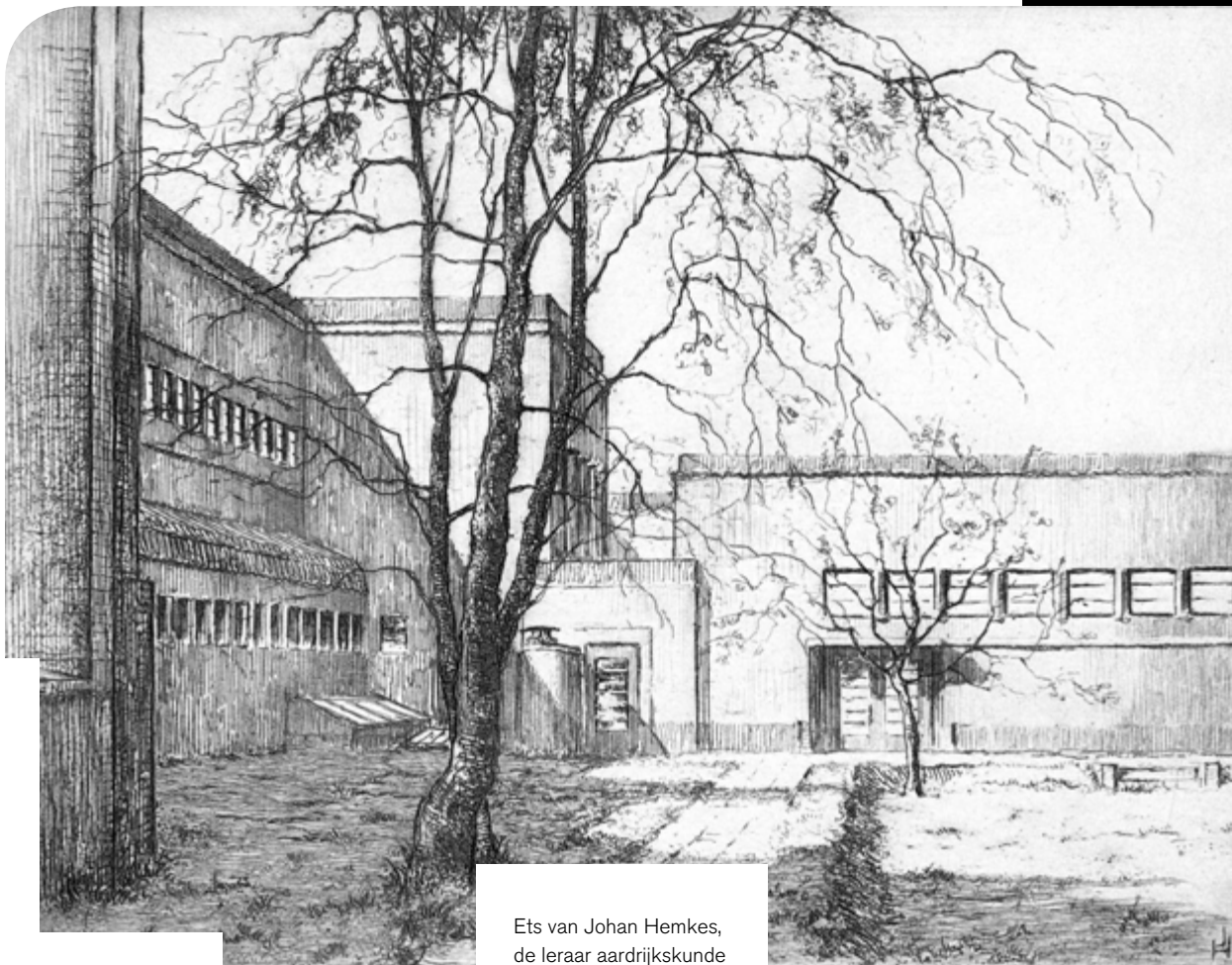
Rector Havinga neemt afscheid van zijn rechterhand, de heer Bliet, in – hoe kan het anders – het gymnastieklokaal.

Ir. H. Havinga
 A. Bliet
 K.J. van Beekum
 W. Bleeker
 B.H.A. Bodewitz
 B.J. Bokel
 R. Bruin
 J. A. Dieperink
 Mej. M. van Dongen
 H.W. Eijkelboom
 J.C. Gaemers
 Mevr. Dr. E.N.
 van Nieuwenhuize
 Mr. G.J.G. Posthuma
 D.J. Schipper
 W. Top
 Dr. J. G. Wakkie
 Mej. J.H. M
 v.d. Zanden
 K. Koops

directeur, leraar scheikunde
 onderdirecteur, leraar lichamelijke oefening
 leraar tekenen
 leraar natuurkunde en kosmografie
 leraar geschiedenis
 leraar hoogduitse taal - en letterkunde
 leraar muziek
 leraar wiskunde
 lerares Nederlandse taal - en letterkunde
 leraar engelse taal - en letterkunde
 leraar handelswetenschappen
 lerares plant – en dierkunde
 leraar staatsinrichting en staathuishoudkunde
 leraar aardrijkskunde
 leraar geschiedenis
 leraar plant – en dierkunde
 lerares franse taal – en letterkunde
 amanuensis- conciërge

Vergeleken met 1948 zijn er nu vijf leraren meer aangesteld. We moeten hierbij aantekenen dat alleen de leraren genoemd staan die vroegtijdig (voor het drukken van het programmaboekje) aangenomen zijn. We weten bijvoorbeeld dat Hemkes nog een paar lessen gaf, maar ook dat Chris(tiaan) Blouw in 1963 zijn intrede doet als (tijdelijke) leraar wiskunde.

Ets van Johan Hemkes, de leraar aardrijkskunde en vooral tekenen die vanaf het allereerste begin in 1921 tot 1963 nauw aan de school verbonden was.

Alleen muziek is vergeleken met 1948 een nieuw vak. De heer Bruin is echter al sinds 1950 aan de school verbonden. Is de invoering van het vak ook vanwege de belangstelling van Hoffenkamp voor de culturele scholing van zijn leerlingen? Vermoedelijk wel.

Waarschijnlijk is het voor de school gemakkelijker geworden met deeltijdbanen te werken. Er zijn immers meer scholen in de omgeving waar leraren ook terecht kunnen. We weten bijvoorbeeld dat Blik les geeft op de U.L.O. in Ter Apel en dat Gaemers en Wakkie ook werkzaam zijn in Emmen.

Ook de generatie onder de vijftig zal nu een aantal bekende namen zien. We kunnen het rijtje kort langs gaan: Karl van Beekum is de opvolger van Hemkes en de heer Bokel de opvolger van mej. Van Vreumingen. Mejuffrouw van Dongen heeft samen met de heer Bodewitz het stokje overgenomen van Schoonveld. De heer Eijkelboom is de opvolger van de heer Nak, die kort aan de school heeft gestaan. Eijkelboom is de school al in het schooljaar 1953–1954 komen versterken. Hij vormt samen met Gaemers, Blik, Bruin en

Koops het team van oudgedienden. De heer Wakkie staat in het schooljaar 1952–1953 ook al vermeld als leraar Nat. Historie. Wakkie vertrekt in 1957, maar is twee jaar later al weer terug, dan is de term Nat. Historie vervangen door leraar plant – en dierkunde. De heer Schipper maakt zijn entree in 1962 om aardrijkskunde te gaan geven.

We zien ook in de jaren vijftig en begin zestig veel verloop onder de leraren. Zo zien we dus veel namen van leraren voorbij komen. Oudleerlingen herinneren zich misschien nog Boerema (natuurkunde), v.d. Zande, Veltman (staatsinrichting), van der Vange (Frans), Houtman (aardrijkskunde) Hilbers (Frans), Wijnbeek (geschiedenis), Franken (Frans), Brijker (Frans). Opvallend ook is dat gedurende een aantal jaren, zo vanaf de tweede helft van de jaren vijftig, de school moeite heeft de vacatures in te vullen. We zien echter nu dat met het groeien van het aantal leerlingen - de school neemt in drie jaar tijd met meer dan 150 leerlingen toe - de stabiliteit onder het lerarenkorps ook toeneemt. De groei wordt overigens veroorzaakt door de groei van vooral Ter Apel en Musselkanaal als woonkernen.

Het leidt allemaal tot een nooit vertoonde bloei. Daarbij komt dat de directeur heel tevreden is over de overgangresultaten. Wordt dit beïnvloed door de nieuwe omstandigheid dat docenten steeds meer alleen aan de H.B.S. werken?

Wat gebeurt er verder? De school heeft een Boekenfonds ingesteld, de leerlingen gaan naar het buitenland op schoolreis, naar Marl in het Ruhrgebied, PEOS is nog steeds actief, de oude Jongens- en Meisjeskamers zijn veel te klein geworden en er is nu er een nieuw overblijflokaal, er zijn prachtige schoolconcerten, er is zelfs een schoolkrant, 'Cupido', en een nieuw aquarium op de oude plaats boven aan de eerste trap, gesubsidieerd door de G. Lindeijervereniging.

Havinga is tevreden in 1965. Hij prijst de eerste en de tweede klassen vanwege hun resultaten en hun teamgeest. Er vertrekken toch weer een paar docenten, onder wie de leraar muziek Rikus Bruin. Ze krijgen allemaal een ets van Hemkes: 'De ingang van de school bij de fietsenstalling'.

Op de openingsvergadering op 2 september 1965 permitteert Havinga zich een grapje: "Er zijn weer meer vrouwen bijgekomen. Ik hoop dat het rooster zo zal zijn dat er elke pauze een dame zal zijn om koffie te schenken. Mijn verjaardag is reeds geweest en ik heb toen de koffie en het gebak verzorgd."

Maar dan weer serieus zijnde, zegt hij dat de H.B.S. zich geen zorgen meer hoeft te maken over opheffing. Hij eindigt met de vraag die tegelijkertijd een opdracht is: "Wilt u uw lerarenkastjes eens uitmesten?"

Al snel na zijn komst wordt Havinga geconfronteerd met de aankomende onderwijsvernieuwingen. De Mammoetwet komt er aan. Sinds 1958 probeert onderwijsminister Jo Cals hervormingen door te voeren. In 1962 gaat het lukken. Hij krijgt de steun van de Tweede Kamer voor zijn wetsvoorstel en een jaar later wordt de wet aangenomen in de Eerste Kamer. De belangrijkste gedachte achter de Mammoetwet is de invoering van een onderwijsstelsel. De verschillende opleidingen staan op onvoldoende wijze met elkaar in verband. De minister wil de zogenaamde horizontale en verticale doorstroommogelijkheden verbeteren. Leerlingen moeten ook

tussentijds kunnen overstappen van de ene naar de andere opleiding als hun ontwikkeling daartoe reden geeft. Verder wordt via de invoering van de brugklas de schoolkeuze van een leerling uitgesteld. Een belangrijk uitgangspunt van de wet is dat elke leerling de mogelijkheid moet krijgen om een algemene, niet rechtstreeks op een beroep gerichte, opleiding te kunnen volgen. Om de behoefte aan meer inhoud aan de sociale vorming van de leerlingen te geven, wordt het vak Maatschappijleer ingevoerd.

De H.B.S. en de U.L.O worden afgeschaft, het gymnasium blijft. Voor de H.B.S leerlingen die door willen en kunnen studeren op universitair niveau wordt het atheneum ingevoerd. Voor de overige H.B.S. leerlingen wordt het H.A.V.O opgezet. De U.L.O. wordt omgezet in het M.A.V.O. In de volksmond worden deze opleidingen snel gemeengoed onder de naam "de havo" en "de mavo". We zullen die termen ook hanteren.

Binnen de gemeente vindt al vrij snel overleg plaats tussen de gemeente en de scholen van voortgezet onderwijs. Havinga heeft dan al de steun van zijn lerarenkorps als het gaat om de stichting van een Rijksscholengemeenschap. Er is op de H.B.S zelfs al een commissie gevormd die zich met de toekomstige vernieuwingen gaat bezighouden. Mejuffrouw van Dongen en de heren Bodewitz en Bleeker nemen daarin zitting.

ULO leraren die na het samengaan van de ULO met de R.H.B.S. deel uitmaakten van het lerarenkorps van de RSG; vooraan v.l.n.r. de heren Prins, de Groot en Wagt. Daarachter de heer Smid en mevr Bouman, achteraan de heren Rosendal en Deelstra.

Op 28 september 1966 is er een belangrijke vergadering op het gemeentehuis onder voorzitterschap van Burgemeester Loopstra. Aanwezig zijn verder: wethouder Hartog, gemeentesecretaris Dijk, inspecteur middelbaar onderwijs Huizinga, inspecteur van de U.L.O. Petersen, Havinga namens de R.H.B.S., Hendriks namens de U.L.O. in Vlagtwedde, Deelstra namens de U.L.O. in Ter Apel en de Jong (gemeente-ambtenaar). Omdat deze vergadering aan de basis staat van de Rijksscholengemeenschap willen we hier wat uitvoeriger ingaan op de inhoud ervan. De burgemeester opent de vergadering en meldt dat hij de stichting van een scholengemeenschap in de gemeente Vlagtwedde in deze bijeenkomst wil onderzoeken. De Mammoetwet dient als een raamwerk, zegt hij en hij meent dat het feit dat de U.L.O een gemeentelijke instelling is en de H.B.S. een Rijksinstelling geen obstakel is voor een dergelijke scholengemeenschap.

Dan neemt onderwijsinspecteur Huizinga het woord. Hij wijst eerst op het probleem van de schaalgrootte. Voor een atheneum/havo school zijn minimaal 500 leerlingen vereist. Hij merkt tussendoor op: “Ter Apel is wel het lievelingetje van Den Haag, het is een mooie

school, gelegen in een mooie omgeving en het gemeentelijk internaat is voor deze school heel erg belangrijk”. Huizinga is daarom van mening dat er naar een manier gezocht moet worden om de school in de benen te houden: “hoe komen we zonder kleerscheuren door de wet”. Hij oppert dat er een voorstel op grote lijnen moet komen en dat dat met het ministerie van onderwijs besproken moet worden. De overheid overweegt de invoering van een Rijks-mavoschool als onderdeel van een scholengemeenschap. Wellicht dat dit kansen biedt voor Ter Apel en omgeving.

Inspecteur Petersen maakt duidelijk dat er één scholengemeenschap moet komen met één bevoegd gezag. In 1967 moet men het in de gemeente eens zijn over de juridische vorm. Loopstra antwoordt daarop dat de gemeente geen bezwaar heeft tegen een éénhoofdige leiding. Huizinga voegt toe dat hij uitgaat van een Rijksschool.

Opgemerkt wordt dat alleen de openbare scholen in de gemeente overwegen mee te doen aan een scholengemeenschap. De christelijke U.L.O. is ook gevraagd, maar wil niet aansluiten.

Het U.L.O. gebouw aan de Bentlagestraat dat in 1968 ter beschikking komt

Dan wordt gesproken over de oprichting van “een volledige havo-school” (van klas 1 tot en met klas 5). Deelstra geeft aan te verwachten dat er vanuit de U.L.O. niet veel leerlingen zullen doorstromen. Het peil van de U.L.O. leerlingen daalt naar zijn mening. Havinga merkt op dat hij verwacht dat een merendeel van de H.B.S. leerlingen de havo moeten gaan bevolken. Een “havo-kop” (alleen een bovenbouw) zit er volgens hem zeker in, een volledige havoschool moet worden afgewacht.

De aanwezigen zijn verdeeld over de toekomstperspectieven van de scholengemeenschap. Vooral de vraag of er een toekomst is voor een volledige havoschool houdt hen bezig. Met name Hendriks vreest dat er in de toekomst niet voldoende havoleerlingen in het voedingsgebied zijn. Anderen wijzen op het feit dat Ter Apel groeit als woonkern en men spreekt over een overloop vanuit het westen. Er is volgens hen voldoende perspectief voor een scholengemeenschap.

Daarna staat de vorm van de toekomstige school op de agenda. Men is het er over eens dat de leraren van de U.L.O. ondergebracht moet worden in de scholengemeenschap, maar er is twijfel of alle leraren wel bevoegd zijn om aan de school les te geven. Dan komt de rechtspositie van de “hoofden van de U.L.O. scholen aan de orde”. Het Rijk zou zoiets kunnen gaan regelen, de directeuren van de U.L.O. worden dan onderdirecteuren op de nieuwe school.

De vergadering wordt afgesloten met de afspraak dat de gemeente het voortouw neemt en een plan zal maken voor een scholengemeenschap. Het concept zal met de heer Huizinga besproken worden en voorgelegd worden aan het Ministerie.

In november 1966 is het ontwerp “regeling inzake de stichting van een scholengemeenschap in de gemeente Vlagtwedde” al klaar. In zeven A-viertjes wordt de nieuwe school beschreven, inclusief pedagogische en didactische uitgangspunten, een bespiegeling op het voedingsgebied van de nieuwe school en een voorstel lessentabel. Een aantal zaken willen we graag uit het ontwerp lichten.

Het ontwerp, ondertekend door Burgemeester en wethouders van Vlagtwedde, beschrijft eerst de geconstateerde problemen in het onderwijs. Men sluit daarbij aan op de “Wet op het Voortgezet Onderwijs”, zoals de Mammoetwet officieel heet.

Het gaat de heren vooral om de juiste plaatsing van het kind na de lagere school. Te veel leerlingen halen hun diploma niet omdat ze niet juist geplaatst zijn. Een aantal zaken staan dat succes in de weg en we citeren:

- “1 *De gebrekkige didactische aansluiting tussen het basisonderwijs en de verschillende soorten van voortgezet onderwijs;*
- 2 *De spreiding van het voortgezet onderwijs over een groot aantal los van elkaar staande schooltypen;
Op een te jeugdige leeftijd moeten de leerlingen voor één bepaalde type daarvan een beslissende keuze maken (...)*
- 3 *Het feit, dat onze huidige onderwijsinstellingen een sterk categoriaal karakter dragen, d.w.z. dat zij de leerlingen een “totaalprogramma” aanbieden, zonder dat rekening kan worden gehouden met de toch reële differentiatie tussen de leerlingen in aanleg, tempo en belangstelling.”*

De schrijvers menen dat ‘de meest belovende manier’ om deze problemen te ondervangen het stichten van scholengemeenschappen is:

“Binnen deze gemeenschappen, vooral wanneer daarin een ruim gamma van schooltypen is opgenomen, laten zich de hierboven onder 1 en 2 genoemde bezwaren met succes bestrijden en kan ook veel gedaan worden aan het wegnemen van het derde bezwaar.”

Het college van B & W benadrukt dat het op de juiste plaats krijgen van leerlingen en de doorstroming van leerlingen zoveel mogelijk binnen één school zouden moeten plaatsvinden, want binnen zo’n school is de goede afstemming tussen de diverse niveaus het beste te realiseren.

Het ontwerp vervolgt dan:

“We zijn van oordeel, dat – in verband met de aanwezigheid van twee openbare U.L.O.scholen en een Rijkshogereburgerschool – deze vorm goed te verwezenlijken is door vorming van een scholengemeenschap, waarin m.a.v.o., h.a.v.o. en v.w.o. – dit laatste in de vorm van een atheneum – worden ondergebracht.”

Het ontwerp gaat in op een goede afstemming tot het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. De lagere scholen moeten hun eigen lesprogramma's houden, er mag dus geen toelatingsprocedure zijn die andere eisen stelt aan het basisonderwijs. Verder moeten de hoofden van de lagere scholen goed op de hoogte zijn van de eisen die aan de opleidingen gesteld worden, zodat de leerlingen een goed advies mee krijgen.

Er wordt ook gesproken over een toelatingsexamen, maar dan alleen in het geval dat het hoofd twijfelt, of als de ouders zulks wensen, als het advies negatief is.

De brugklas moet het karakter krijgen van een selectieklas. "Het brugjaar heeft een determinerende, oriënterende en selecterende functie", zo lezen we. Een voorwaarde is dat er nauw overleg is tussen de afdelingen, met het havo/vwo aan de ene kant en de mavo aan de andere.

Dan volgt een interessant epistel over het perspectief van een scholengemeenschap. De aloude vraag of er wel voldoende leerlingen voor de school zijn, doemt weer op. B&W zijn in elk geval positief. De drie scholen (U.L.O. in Vlagtwedde en Ter Apel en de R.H.B.S.) hebben samen ruim 500 leerlingen. Men realiseert zich dat het aantal niet 'overhoudt' en er wordt gewezen op de stevige concurrentie vanuit Emmen en Stadskanaal, op het halve voedingsgebied van de school en op de concurrentie vanuit Winschoten voor met name de U.L.O. in Vlagtwedde. Het voedingsgebied wordt ingeschat op ongeveer 35.000 zielen, 17000 wonen in de gemeente Vlagtwedde, 4500 in een deel van de gemeente Emmen, 5500 in Odoorn en 8000 in de gemeente Onstwedde.

Wat de toekomstige ontwikkeling betreft, wordt uitgegaan van een groei van de plaatsen zoals geprognosticeerd in de Tweede Nota op de Ruimtelijke Ordening. Ter Apel zal dan groeien naar 15.000 inwoners, Emmen naar 100.000 en Stadskanaal naar 60.000 inwoners. Men schat dan in dat het voedingsgebied van de nieuwe school ten minste 45.000 zielen zal zijn. Men wijst in dit kader ook op de aanwezigheid van het jongensinternaat.

Het ontwerp pleit voor een brede scholengemeenschap, dus inclusief een havo afdeling. Geen havo-afdeling, zo merkt men op, 'zou aan de onderwijsmogelijkheden van onze kinderen grote afbreuk doen.' Maar er kan nog een schepje bovenop: 'We willen hierbij nog opmerken, dat de redenen die thans pleiten voor handhaving van hoger algemeen vormend onderwijs, van minstens zoveel gewicht zijn als die, welke in 1921 tot stichting van de Rijkshogereburgerschool aanleiding hebben gegeven.'

De gemeente Vlagtwedde is bereid om beide U.L.O.scholen onder te brengen in de nieuw te vormen scholengemeenschap. De vraag is of het Rijk hetzelfde wil doen voor de R.H.B.S. Nader overleg zal nodig zijn, zo eindigt het stuk, 'over de vraag, welk bevoegd gezag – Rijk of gemeente – zich met de exploitatie van de scholengemeenschap zal belasten.'

Het is overigens niet vanzelfsprekend, dat de toekomstige scholengemeenschappen onder het gezag van het Rijk gaan vallen. Een vijftal Rijksscholen gaat tussen 1966 en 1968 over in gemeentehanden (onder meer de H.B.S. in Assen, waar Blikslager dan directeur is).

Kort daarop is duidelijk dat het Rijk het bevoegd gezag van de nieuwe scholengemeenschap in Vlagtwedde zal worden: we krijgen een Rijksscholengemeenschap dus. Op 21 februari 1967 besluit de gemeenteraad dat de beide U.L.O.scholen worden overgedragen aan het Rijk om tot de stichting van een Rijksscholengemeenschap te komen. Zaken als de overdracht van gebouwen en inventaris en de rechtspositie van het personeel zullen dan nog wel uitgewerkt moeten worden.

Wellicht loopt de gemeenteraad iets te hard van stapel. Op 12 juni 1967 komt er tenminste een brief binnen van het Ministerie van Onderwijs. Op het Ministerie is men uiteraard zeer verheugd over de vorming van een Rijksscholengemeenschap. Men is het eens met de direct betrokkenen dat een school met een havo-afdeling de juiste keuze is. Het Ministerie wijst er echter op dat er geen "afdeling middelbare school voor meisjes" aan de school verbonden is en dat de school niet

Ook dan is de stoep van het schoolgebouw de locatie van de "officiële proclamatie", in dit geval door Gerard Vonk.

De oude R.H.B.S. wordt in 1971 symbolisch ten grave gedragen door de laatste lichten H.B.S.-ers

Geheel conform de tijdsgeest van de seventies behoort bij een ludieke aktie ook het zingen van een lied.

voldoende leerlingen telt. Er moet dan extra geld worden vrijgemaakt voor een dergelijke afdeling op de begroting van het Ministerie. Het is op dat moment een kwestie van afwachten of de school toestemming krijgt voor de invoering van de havo en of het geld beschikbaar komt.

Op 4 april 1968 komt het definitief akkoord van de overheid. Met ingang van 1 augustus 1968 wordt de Rijks Hogere Burgerschool omgezet in een Rijksscholengemeenschap. Een voorwaarde van het Ministerie is dat de openbare U.L.O. deel uitmaakt van deze nieuwe school en daarom overgedragen moet worden aan het Rijk.

Er wordt geen gebruik gemaakt van het aanbod om ook de Openbare U.L.O. in Vlagtwedde in de school onder te brengen. De reden ligt voor de hand. De onderlinge afstand tussen Ter Apel en Vlagtwedde wordt

te groot geacht voor het behoorlijk kunnen functioneren van de nieuwe school.

In juni 1968 wordt besloten dat de school aan de Bentlagestraat overgedragen wordt aan het Rijk tegen een nog overeen te komen prijs en voorwaarden. Aan het personeel wordt eervol ontslag verleend uit gemeentedienst. Men komt 'met dezelfde rechten en plichten' in dienst van het Rijk. Directeur Deelstra van de U.L.O. wordt onderdirecteur van de nieuwe scholengemeenschap. Havinga krijgt de functie van rector. Blik, die voorheen onderdirecteur was, wordt conrector en Deelstra gaat

dan door het schoolleven, niet als conrector, maar – op zijn uitdrukkelijk verzoek - als 'directeur M.A.V.O. – afdeling'.

Uit een brief van mei 1969 van B&W blijkt dat de overdracht van eigendom van het U.L.O.-gebouw nog steeds niet afgerond is. Het college overweegt de mogelijkheid om het gebouw niet meer te verkopen, maar om het te verhuren. Men verwacht immers dat er een behoefte zal komen de school onder één dak te brengen. Havinga heeft dat al een aantal keren aangegeven. Bij verhuur van het gebouw kan de gemeente er te zijner tijd weer zelf over beschikken. B&W zeggen verder dat voor de uitbreiding van de scholengemeenschap het sportveld achter de school beschikbaar is. Het veld met opstallen kan aan het Rijk verkocht worden. Het zal echter nog een flink aantal jaren duren voor de RSG al haar lokalen onder één dak

Het lerarenkorps begin 70-er jaren dat de meeste Ter Apelers heel goed gekend hebben of in vele gevallen nog steeds goed kennen. V.l.n.r. de heren van Beekum (tekenen), Läken (nederlands), Exel, Smid, Prins (duits), Bodewitz (geschiedenis, later conrector), Kamerbeek (wiskunde), Deelstra (wiskunde), Doornbos (scheikunde), daarachter met baard van Empel (frans), Lagerwey (nederlands) (zittend), Wagt (geschiedenis), Blik (gymnastiek), Diekstra (geschiedenis), Havinga (rector) (zittend), mevr van Dijk (frans), de Wit (gymnastiek), de Groot (nederlands), Wierenga (wiskunde), mevr Lagerwey (nederlands), mevr Meendering (frans), Bokel (zittend), Beumer (economie), Boekholt (natuurkunde), Blouw (wiskunde), Heyman (natuurkunde), onbekend.

heeft. In november 1970 wordt het U.L.O.-gebouw toch overgedragen aan het Rijk. De koopprijs bedraagt 314.294,60 gulden.

Duidelijk is dat men op 1 augustus kan starten met de lessen binnen de nieuwe scholengemeenschap. Een groot voordeel is dat de scholen tegenover elkaar liggen. Leerlingen van beide scholen, hoewel wat onwennig en niet altijd met heel veel enthousiasme, volgen

lessen in beide gebouwen. Voor de komende jaren wordt het oversteken van het zogenaamde A-gebouw naar het B-gebouw een onderdeel van het RSG- leven.

Het is interessant te zien wie de leraren van het eerste R.S.G.-uur zijn. Het programmaboekje meldt in 1970 maar liefst 38 medewerkers. Het gaat dan om de volgende personen:

<i>Ir. H. Havinga</i>	Rector, scheikunde	<i>W.J. Läken</i>	Nederlandse taal – en letterkunde
<i>Drs. B.H.A. Bodewitz</i>	Conrector, Geschiedenis en staatsinrichting	<i>Mevr. H. Kwak – Meendering</i>	Frans taal – en letterkunde
<i>J. Deelstra</i>	Directeur M.A.V.O. – afdeling, Frans taal- en Letterkunde	<i>H.P.Prins</i>	Nederlandse taal – en letterkunde, Aardrijkskunde, Duitse taal – en letterkunde, Geschiedenis
<i>K.J. van Beekum</i>	Tekenen	<i>R. T. Rosendal</i>	Coördinator brugklas, Handelswetenschappen, Wiskunde
<i>Drs. M. Beumer</i>	Handelswetenschappen en Staatshuishoudkunde	<i>Drs. D.J. Schipper</i>	Schooldekaan, Aardrijkskunde, Engelse taal – en letterkunde
<i>Chr. Blouw</i>	Wiskunde	<i>G.J. Smid</i>	Lichamelijke Oefening
<i>Drs. E.H. Boekholt</i>	Natuurkunde en kosmografie	<i>Mevr. T.C. van Timmeren- Muilman</i>	
<i>B.J. Bokel</i>	Duitse taal – en letterkunde	<i>A. Wagt</i>	Frans taal – en letterkunde, geschiedenis, Biologie
<i>Mej. K.M. Bouman</i>	Handenarbeid	<i>Dr. J.G. Wakkie</i>	Biologie
<i>L.H. van Delden</i>	Engelse Taal – en letterkunde	<i>J. Warntjes</i>	Duitse taal – en letterkunde
<i>K. van Deursen</i>	Biologie	<i>Mevr. H. Wieringa – Veldman</i>	Handtekenen
<i>W.B.T. Diekstra</i>	Geschiedenis	<i>B.L.G. de Wit</i>	Lichamelijke Oefening
<i>K.J.D. Doornbos</i>	Scheikunde	<i>E. Kluiters</i>	Administrateur
<i>Mevr. T. van Dijk – van Zuylen</i>	Frans taal – en letterkunde	<i>K. Koops</i>	Amanuensis A
<i>P.J.M. van Empel</i>	Frans taal – en letterkunde	<i>J.H. Huiting</i>	Amanuensis
<i>H.W. Eijkelboom</i>	Engelse taal – en letterkunde	<i>J.H. Rozema</i>	Conciërge
<i>C.A. de Groot</i>	Nederlandse taal – en letterkunde	<i>R. F. Rey</i>	Conciërge
<i>K.M.F. Heyman</i>	Natuur – en Scheikunde		
<i>H.J. Lagerwey</i>	Nederlandse taal – en letterkunde		
<i>Mevr. Z. Lagerwey - Battjes</i>	Nederlandse taal – en letterkunde		

Verderop zullen we zien hoe deze mensen vorm hebben gegeven aan het 'nieuwe onderwijs' op de nieuwe school.

Paul de Vries en Henk Dekker

DE U.L.O. IN EEN BRIEF

Op 13 maart 1944 schrijft oud-directeur H. Bos vanuit zijn woonplaats Hilversum een interessante brief aan zijn oude school en zijn oud-collega's. Bos schetst in grote lijnen de ontwikkeling van de school in de eerste 25 jaar. Hieronder een volledige weergave van de brief:

Geachte collega's,

Ofschoon de tijdsomstandigheden waarschijnlijk verhinderen het 25-jarig jubileum van de U.L.O.-school te vieren, wil ik toch niet nalaten, U en daarmee de school op deze dag geluk te wensen.

Toen omstreeks 1915 in Ter Apel en omgeving grote behoefte werd gevoeld aan meer en beter onderwijs, ontstond een levendige actie voor het verkrijgen van een H.B.S., een burgernormalschool en een U.L.O.-school. Voor alle drie heb ik mij naar vermogen ingezet. Op de kweekschool bleken we al spoedig geen kans te hebben, maar H.B.S. en U.L.O.-school kwamen er. De laatste door krachtige medewerking van Gemeentebestuur en districtsofziener Wirtz. Aanvankelijk scheen het plan te zijn, een school te stichten met twee lokalen en twee leerkrachten, dus voor iets verder gaand onderwijs dan de gewone lagere school kon geven. Het is mij gelukt het gemeentebestuur en de districtsofziener te overtuigen van de noodzaak, een volledig ingerichte U.L.O.-school te stichten.

De bouw duurde wel heel wat langer dan door velen verwacht was, zodat de voorgenomen opening nog even moest worden uitgesteld, maar eindelijk kon die de 16e maart 1919 plaats hebben. Met drie afdelingen begonnen we, Mej. Van Aarst, de heer Hovenkamp en ondergetekende. Het aantal leerlingen was zeer bevredigend. Ofschoon bij de opening van de H.B.S. een groot deel van onze leerlingen ons verlieten, was de aanwas toch zo groot (en de wettelijke bepalingen zo gunstig), dat we al spoedig een vierde leerkracht konden benoemen, de heer Kuilman. Sedert is het aantal leerlingen steeds ge-

stegen, behoudens een belangrijke teruggang bij de oprichting van de U.L.O.-school te Emmercompascuum. Ondanks de verslechtering van de wettelijke voorschriften daalde het aantal leerkrachten nooit beneden drie, en gelukkig kon dit getal spoedig weer op vier worden gebracht. Nog groter uitbreiding maakte het nodig, een lokaal aan de school in Ter Apel – Oost in gebruik te nemen, wat zijn eigenaardige, zeer grote moeilijkheden meebracht. Door de hulp van hoofdinspecteur Welling en inspecteur Van der Velde kwam in 1938 de vergroting met twee lokalen tot stand. Uit dit alles blijkt, dat de U.L.O.-school in een duidelijk gevoelde behoefte voorzag; en die behoefte is blijkbaar tot steeds groter kring in de wijde omtrek doorgedrongen. Na mijn vertrek in 1939 is onder het hoofdschap van de heer Liefhebber de groei steeds verder gegaan, zodat zelfs nu en dan de verbouw onvoldoende scheen te zijn.

Dat de school zich in grote waardering van ouders en autoriteiten mag verheugen, is stellig voor een niet gering deel te danken aan de toegewijde inspanning van de leerkrachten, die, ondanks het feit, dat meestal de beter aangelegde leerlingen de U.L.O.-school met de H.B.S. verwisselden, bij de eindexamens allerzins bevredigende resultaten hebben weten te bereiken.

Met dankbare herinnering denk ik nog dagelijks terug aan de twintig jaren, gedurende welke ook ik aan de school werkzaam ben geweest, aan mijn vaak vreugdevolle arbeid, aan de vriendschappelijke en stimulerende omgang met de overige leerkrachten, aan de grote mate van aanhankelijkheid, die ik van de leerlingen ondervond en nog steeds ondervindt.

Met de beste wensen voor de toenemende bloei van 'onze' U.L.O.-school neem ik weer afscheid.

Hartelijke groeten, ook namens mijn vrouw,

H. Bos Gzn

TIME IS ON MY SIDE : DE R.H.B.S. TER ADEL IN DE ZESTIGER JAREN

"Met de Rolling Stones schreeuwen we in 1964 'Time is on my side'.

Niets blijkt minder waar. Onze tijden vliegen voorbij. Vooral 'The sixties'. Zelfs in Ter Apel!"

De behouden, brave, gezellige jaren vijftig lopen zelfs in Ter Apel langzamerhand naar een einde. De maatschappij en de mens veranderen daarna vrij plotseling. Ook de plaatselijke R.H.B.S. ontkomt niet aan die ontwikkeling. Oude waarden gelden ineens niet meer. Ze maken plaats voor totaal andere. Het begin van de komende roerige jaren valt samen, al of niet toevallig, met de komst van de nieuwe directeur Henk Havinga in 1963, als opvolger van Jaap Hoffenkamp.

Het is de begintijd van de krakers organisatie en de Provo's met hun 'witte fietsenplan'. Rond 1965 ontstaat de 'hippiebeweging' met haar 'flowerpower' en seksuele, muzikale en sociale revolutie. Kenmerken zijn o.a. de blote voeten, bloemenkransen, vrije liefde, mystiek, spiritualiteit, communes en verzet tegen de materialistische en burgerlijke maatschappij. De Dam met zijn 'slapers' en het Vondelpark in Amsterdam zijn het magische centrum ervan. Dit alles gaat grotendeels aan de jeugd van Ter Apel voorbij. Zij volgt met enige weemoed de ontwikkelingen op radio en T.V. en in het Nieuwsblad van het Noorden.

De klassieke leraren, zoals Eijkelboom, Schoonveld, van Vreumingen en Wakkie, maken plaats voor een modern type leraar, dichter bij de leerlingen, zoals Henk Lagerweij, Wim Bleeker, Titie van Dijk, Bea Wieringa, Kees van Deursen, Bernard Bokel en Dick Schipper. De hoge eikenhouten lessenaars en dito krukken worden, vervangen door ijzeren tafels met formica- blad en bijpassende stoelen. Deze hebben nu dezelfde (!) hoogte als het meubilair van de leerlingen.

Maar ook de leerlingen passen zich graag aan bij de interessante maatschappelijke ontwikkelingen. Het gezag van hun ouders en leraren is niet meer vanzelfsprekend. Thuis verandert er veel. De gezinnen blijven kleiner door de anticonceptie. De telefoon doet in veel woningen zijn entree. De komst van de televisie verandert niet alleen de inrichting van de woonkamer maar ook onze vrijetijdsbesteding. Voor het huis staat nu een auto, die onze wereld een stuk groter maakt dan Oost-Groningen. Bovenal krijgen wij thuis langzamerhand een grotere vrijheid en meer zakgeld. Voorlopig blijft Ter Apel echter het centrum van de wereld, in ieder geval tot en met ons eindexamen.....

DE SCHOOL

Als enige leerling van de katholieke Bonifatiuschool beklim ik voor het eerst de stoepen van de R.H.B.S. in september 1961. Mijn maatjes gaan grotendeels naar de r.-k. U.L.O. van de nonnen in Emmercompasuum en naar de r.-k. H.B.S. in Emmen. Ik behoor tot de tweede lichter van het vrij nieuwe fenomeen 'de brugklas'. Zij is een onderdeel van de U.L.O. en een equivalent van de eerste klas. We krijgen les van de U.L.O.-leraren (Liefhebber, Rosendal, de Groot, Juffrouw Groeneveld), maar wel in dat prachtige H.B.S.-gebouw. Na een jaar stromen we door naar de eerste klas van de R.H.B.S., zonder toelatingsexamen te hoeven doen, gelukkig.

De school bestaat uit slechts een ruime 100 leerlingen en ik ken daarvan al vlug een heel aantal. Dit komt mede, doordat de oudste van mijn vijf zussen in de vierde klas zit en bestuurslid is van P.E.O.S., hetgeen staat voor 'Plezier en Ontwikkeling Samen'. Deze leerlingenvereniging bestaat sinds 1931.

In die tijd is P.E.O.S. nog een vitale actieve club. Fuifjes in de hal van de school en vlak voor de kerstvakantie het grote P.E.O.S.-feest in het Boschhuis, met o.a. de P.E.O.S girls van Bliet, toneel, cabaret en uiteraard bal na. Op sportgebied zijn er uitwisselingen met het Emmer lyceum, Stadskanaal en Veendam. Tevens worden er diverse toernooien in de school georganiseerd, waaronder tafeltennis en schaken. Ik mag drie jaar de functie van P.E.O.S.-sportcommissaris bekleden. Grote bestuurders uit die tijd zijn o.a. de gebroeders Sluiter en Wolter Goeman. De animo voor de activiteiten van P.E.O.S wordt na 1965 snel minder en de roemruchte leerlingenvereniging sterft een langzame dood.

De schoolreisjes zijn aanvankelijk eendaagse tripjes in de Zwaluwbussen van Bergman naar de Keukenhof, Schiphol, de Euromast en Dortmund. Later komen de meerdaagse binnenlandse excursies in zwang. Reisjes naar Rome en Parijs, zoals tegenwoordig, zijn letterlijk en figuurlijk in die dagen nog te ver weg.

De gescheiden 'jongenskamer' en 'meisjeskamer' worden vervangen door een grote gemengde kantine, hetgeen wij begroeten met groot enthousiasme. Elk jaar vindt er een grootse gebeurtenis plaats: 'Het Promotiefeest'. Dit festijn vindt plaats in de grote zaal van Hotel Boschhuis op de laatste dag voor de grote vakantie. Iedereen die iets met de school te maken

Bromnozems Harry Hoge en Hans Wachters op de "Puch" voor de school omstreeks 1965

heeft, inclusief de ouders, is welkom, behalve dan de zittenblijvers en lieden met een herexamen. De succesvolle leerlingen worden die avond een voor een naar voren geroepen en persoonlijk toegesproken door de directeur. Na het officiële gedeelte wordt er gefeest op de klanken van o.a. Blue Heaven-combo, Bragi, of High Society. Midden jaren zestig verdwijnt dit feestelijke einde van het schooljaar definitief.

Ook de schoolkrant is inmiddels voor de zoveelste keer ter ziele gegaan. Langzaam glijdt de school toe naar een fusie met de U.L.O. en op den duur met 'De Korenschoof'. Exit R.H.B.S, U.L.O. en Huishoudschool. Op 1 augustus 1968 ziet de R.S.G. te Ter Apel het levenslicht.....

UITERLIJKHEDEN

Gaan we begin zestiger jaren nog getooid in de grauwe naoorlogse kleding, gaandeweg wordt het allemaal apart en vrolijker. Op den duur lopen bijna alle jongens in spijkerpakken met daaronder T-shirts en als schoeisel suède bordeelsluiipers. De oude regenjassen van onze vaders doen weer goede diensten. De mode van de meiden varieert die jaren zeer. Van overgooiers, coltruien, via mini en midi-rokken met hoge laarzen tot de flowerpower van het hippie-tijdperk. Ook P.T.T-capes zijn enige tijd zeer in. Steeds meer leraren nemen afscheid van overhemd en stropdas.

De haardracht is intussen overal in den lande lang geworden, behalve in Ter Apel. Mijn vriend Harry Hoge en ik hebben in de vakantie onze haren laten groeien. We mogen van Havinga niet meer op school komen als we niet eerst bij de kapper zijn geweest. Amanuensis Koops moet toezien op de naleving.

De trouwe oude leren schooltas wordt door eenieder vervangen door 'de pukkel', waar overigens aanzienlijk minder in kan. Twee populaire docenten met jeugdige trekjes zijn leraar Nederlands Henk Lagerweij en natuurkundeleraar Wim Bleeker. De eerste vindt dat een lesuur soms wel erg lang duurt. We mogen de rest van de tijd dingen doen die we leuk vinden. Als we ons maar koest houden Wim Bleeker organiseert in de klas vliegwedstrijdjes met zelf gevouwen papieren vliegtuigjes. Af en toe laat hij ons ontsnappen via het achterraam, als hij vindt dat we genoeg geleerd hebben.

"Met de fiets en met de trein en met de tram..., stroomt de jeugd naar les..." Dit is een zin uit het aloude H.B.S-lied. De eerste jaren komt de jeugd inderdaad nog vooral op de fiets, met de bus of te voet. Een tiental leraren komt met de auto. Vervoer is niet alleen je verplaatsen, maar ook uiterlijk vertoon. Zo komt tekenleraar Karl van Beekum voorrijden in zijn jaloersmakende oranje D.K.W cabrio, Henk Lagerweij in een eeuwenoude Opel Rekord, Chris

Blouw in de blauwe V.W kever, Bea Wieringa met een waggelende eend 2CV, en als klap op de vuurpijl conciërge Rozema in zijn miniauto, de Goggomobil. Deze hebben wij op onze laatste schooldag midden in de hal geplaatst, gevuld met taarten voor de leraren. Op zekere dag mogen Harry en ik meeliften met het echtpaar Rozema. Voor onze benen is geen plaats in de minilimousine; ze bungelen via de achterklep naar buiten.

Midden jaren zestig zien we steeds meer bromfietsen in het aloude fietsenhok. Hisko Baas komt dagelijks op zijn knalgele N.S.U. Quickly uit Blijham, Klaas Ennik op de supersnelle sneeuwwitte Zundapp uit Selingen en Greetje Ebels met haar Kaptein mobilette E.E.G uit Musselkanaal. Mijn oude, tot een soort van Puch omgetoverde Sachs, valt bij dat alles in het niet.

HET INTERNAAT

De relatie tussen het internaat en de lokale jeugd is er één van 'probleemloos leven en laten leven'. De verschillen tussen beide groepen zijn echter groot. In de klas zijn de internaters vaak ouder, levenswijzer en hebben hun huiswerk beter voor elkaar dankzij de steun van de assistenten. In de pauzes lopen beide groeperingen, altijd apart van elkaar, de bekende rondjes om de school. De internaters onderscheiden zich door hun witte internaatshawls en het feit dat ze veel meer roken. Vooral Gauloise blond en blauw, Caballero en van Nelle zware shag zijn populair. De lokale jeugd houdt het bij Drum en Samson halfzwarte shag. Tijdens de gymnastiek van Bliet hockeyen de internaters en voetballen de lokale jongens. In bioscoop Flora heeft het internaat een aparte rij voor zich zelf. Daar wordt alleen van afgeweken als iemand een plaatselijke schoonheid aan de haak heeft geslagen. Internaters zijn populair bij het vrouwelijk schoon. Bij bepaalde families zijn zij, dankzij de dochters des huizes, altijd welkom. Ons huis is zo'n huis. Vaste gasten door de jaren heen zijn o.a. Carel de Ruyter, Ronnie van Lochem, Gerard van der Kuy, Johan Wierda, Peter Plaut, Jan Derek Stenvers, Gerard Schimmelpenninck, Arend Bezoen, Rudolph de Zoete en nog vele andere. Niet toevallig allemaal (ex)vriendjes van mijn zussen. Er is een aantal huwelijken ontstaan uit relaties tussen internaters en lokale meisjes. Voorbeelden hiervan zijn Jan Bert Moerhuis/Truus Wenning, Roel ter Brugge/Jeanette Steeman en Joost de Groot/Monique Wachters.

Henk Lagerweij, begeleid door Martin van Dijk op piano, zingt tijdens de revue '25 jaar Bliet, voor 't gymnastiek', het volgende lied:

*Hij was een internater en zij een boerenmeissie.
Als hij met haar naar 'Schot' toe ging,
trakteerde hij op een ijssie.
Hij was baron van Buitenbuik tot Leverkwaal
en zij was Grietje van der Laan, oet Stadskanaal...*

CULTUUR en SPORT en andere zaken

Merijntje Gijzen en de Scheepsjongens van Bontekoe maken plaats in mijn boekenkast voor Jan Wolkers, Ik, Jan Cremer en Harry Mulisch. De schoolconcerten in de aula worden moderner. Vooral pianist/entertainer Pim Jacobs en zijn broer Ruud op bas maken diepe indruk.

Toneelvoorstellingen verdwijnen, cabaretten komen. Uitblinkende duo's zijn Marius Crans/Wim van Zijl, Bart Fock/Fien Wachters en uiteraard Henk Lagerweij met Martin van Dijk achter de piano, die al jaren landelijke bekendheid geniet.

De Beatles veroveren de wereld en ook leerlingen en leraren van onze school. Ik ben meer een fan van de Animals, Creedence Clearwater Revival en de Rolling Stones. De jazz en dixieland worden naar de achtergrond gedreven. De schoolfeesten zijn gestadig van het toneel verdwenen. Maar dit wordt ruimschoots gecompenseerd door de optredens van de Marvins in café Schot op zondagmiddag en bezoeken aan Beyering in Vlagtwedde en de Gouden Leeuw in Zuidlaren.

Een nieuw fenomeen is het gebruik van anticonceptiemiddelen door scholieren. De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, beter bekend onder de afkorting N.V.S.H., doet goede zaken. Dit alles voorkomt echter niet dat er op onze school twee niet geplande, zwangerschappen ontstaan. Inmiddels zijn de baby's zelf alweer vader en moeder.

Verdovende en stimulerende middelen worden m.i. op de R.H.B.S. in die tijd niet gebruikt, de beugelflessen Grolsch, Sandeman sherry, Mateus rosé of Martini on the rocks niet meegerekend.

De school herbergt die dagen veel talentvolle sporters. Daarbij denk ik aan o.a. Henk Abels, Nederlands jeugdkampioen schaken. Bernard van der Molen en Peter Herman die landelijk bekende basketballers zijn. De voetballers Alex van Kuyk, Luuk Gerdes en Henk Heising zijn die dagen wereldberoemd in het hele Noorden. De schermers Tom Bakkenist en Jan Rijnberg blinken uit in de zalen van Abrahams in Den Haag. De hockeyers Richard Steenborg en international Jan Derek Stenvers zijn de stuwende krachten

van H.C.T.A in de - op één na - hoogste competitie en tenslotte Eize Reinders en de broers Jan en Theo Osinga, die het handbal in Ter Apel naar de noordelijke top brengen. Sport bevordert de omgang. Op vrijdagmiddag na school volleyballen we niet alleen met een groep sportieve jongens en meisjes. Ook de leraren Bodewitz, van Delden, Schipper en Bleeker doen vaak mee.

De prestaties van onze vertegenwoordigende teams zijn die jaren behoorlijk opzienbarend. Ons handbalteam dringt op de Nederlandse school- kampioenschappen in Doetinchem door tot de halve finale. Het voetbalteam wint regelmatig het regionale scholen- kampioenschap in Stadskanaal en de basketballers hebben in onderlinge wedstrijden met diverse andere scholen alleen maar monsteroverwinningen behaald. Met ons volleybalteam onder leiding van Paul Fokkema, als speler/trainer, kunnen we op het befaamde jaarlijkse Kerstvolleybaltoernooi in Assen helaas nooit potten breken.

Dat lukt ons 's avonds wel in hotel Bellevue bij Cuby and the Blizzards. Met Albert Busker uit Lauferzwarteveen, Grietinus Kamps uit de Maten en mijn persoonlijke, vormen we de H.S.C., oftewel de H.B.S. Schaats Club. We rijden o.a. Oldambt-ritten en andere toertochten. Als ik Albert in 1986, in de haven van Harlingen, weer ontmoet tijdens het schaatsen van de Elfstedentocht, is het oude vertrouwde H.B.S.-gevoel weer even helemaal terug.

Op 24 mei 1968 slaag ik voor het eindexamen H.B.S/b. Mijn lijst is beter dan verwacht. Dhr. Havinga noemt mijn gemiddelde van 7 een goede basis voor de studie geneeskunde. Met dank aan de leraren en de Rijks Hogere Burgerschool .

In de negentiger jaren slagen onze kinderen Floor en Jasper voor Havo en V.W.O. Ze hebben op de school aan de Oudeweg een prachtige en rijke tijd gehad. De wereld staat voor hen open.....leve de R.S.G.!!!!

Hans Wachters

EEN GESPREK MET ALLE WAGT, OUD-DOCENT VAN DE U.L.O. EN DE RSG

Op 20 mei zitten Henk Dekker en Paul de Vries aan de grote eettafel bij een voormalig docent van de U.L.O. én de RSG. Het is Alle Wagt, die bevoegd was voor vele vakken maar vooral geschiedenis heeft gedoceerd. Hij is gepensioneerd sinds 1991. Wagt heeft zich voorbereid door een stapeltje foto's uit te zoeken. 'Dat praat gemakkelijk!' Daar beginnen we ook mee. Er zijn mooie beelden bij, sommige nog van Lunow.

Wagt heeft oude banden met de U.L.O., hij was leerling op de school van 1944 tot 1948. Het hoofd van zijn lagere school, meester Boerma, had hem liever op de H.B.S. gezien, maar vader Wagt vond dat niets. De LTS was wel goed genoeg. Er werd een compromis gesloten, met steun van moeder. De jonge Alle ging daarom naar de U.L.O.. De school stond op de plaats waar nu de brandweerkazerne is. Het was de school die werd gebouwd in 1919. In de jaren vijftig trok de nieuwe Christelijke M.U.L.O. er in. De karakteristieke woning van het schoolhoofd staat er nog altijd.

De naoorlogse tijd, deels de schooltijd van Alle, was vooral een rommelige tijd voor het onderwijs. In brieven vinden we berichten over tekorten op veel gebieden. De directeur Liefhebber krijgt veel op zijn

bordje. Een paar voorbeelden: in 1948, drie jaar na de oorlog, werd er een schoolreis georganiseerd. De leerlingen gingen vier dagen weg. De ouders kregen een lange brief over zaken die mee moesten. De vreemdste zaken: minstens vijf broodbonnen, een of meer vleesbonnen, een snoepbon, (heel veel voedingsmiddelen waren nog 'op de bon', wat betekende dat ze gekocht konden worden als er voldoende 'bonnen' werden ingeleverd in de winkel.) 'Wie poederchocolade heeft of een beetje chocola voor chocomelk dit gaarne meenemen'. Maar ook 'een droogdoek, (ook de jongens,) enig naaigerei,

De (M)ULO aan de Bentlagestraat was aanvankelijk veel kleiner dan het latere B-gebouw

regenjas en muziekinstrumenten'. Hiermee was deze lijst een A-4tje groot trouwens lang niet compleet.

Nog een paar voorbeelden van de moeilijkheden: in 1947 was er groot tekort aan steenkolen, zo sterk dat de school drie weken dicht moest. De winter van 1946-1947 was historisch lang en koud.

Bovendien waren er voortdurend wisselingen in het personeelsbestand. Het was een komen en gaan.

Er kon tot 1948 geen les worden gegeven in de nuttige handwerken, want er was geen materiaal. Liefhebber, het hoofd van de school, vraagt om een rantsoen textielbonnen. Ook ander lesmateriaal is schaars en er moet worden gewerkt met oude boeken. In 1948 wordt het wel gemakkelijker want de school mag een paar modellen aanschaffen; onder meer van 'het oor, vijf keer ware grootte, uitneembaar, voor fl. 35,-'.

Dhr Liefhebber, directeur van de ULO (met bril) omgeven door v.l.n.r. J. Warntjes, Mevrouw Warntjes, J. Deelstra, de Groot, dan rechtsonder: dhr Vos. Rechtsachter is onbekend. Foto van rond 1950

De school van Wester in de Schotslaan, heeft grote behoefte aan een paar wandkaarten, maar de meester heeft er geen geld voor. Liefhebber heeft nog wat geld van het budget over en daaruit worden, op een beslissing van B&W, die kaarten gekocht voor totaal 1 fl. 85,-. Het onderwijs moest heel zuinig zijn.....

Wagt vertelt aan de hand van de foto's verder over enkele van de toenmalige docenten. 'Liefhebber was een strenge directeur van een strenge school. Kuilman, hij was meester geweest op de Schotslaan, was een heel aardige, lieve leraar. Hij liet zich wel dwingen door leerlingen. Soms hadden ze helemaal geen zin in grammatica, dan moest hij voorlezen uit "Bram Vingerling". Hij kon erg goed voorlezen. Een heel populaire leraar was De Groot, uit Rotterdam. Hij ging vaak mee met schoolreizen. Een van de docenten, Smid, werd later conector op de RSG. Hij kon erg goed organiseren. Havinga was de man van

de grote lijnen, Smid was de uitvoerende man. Hij was ook erg sociaal voelend en kwam als het moest, op voor de Mavo. Ik herinner me ook nog Roorda, dat was een goed bestuurder en spreker. Later kwam hij in het bestuur van de ABOP(de Lerarenvakbond).

Toen ik in 1961 les ging geven op de U.L.O., werd ik heel goed opgevangen door Liefhebber en Vos. Liefhebber vond dat ik een akte Frans moest halen, daaraan had de school veel behoefte. En daar zorgde je als beginnend leraar dan voor. 's Avonds na het gewone werk, twee jaar studeren. Maar mondeling was ik niet erg vaardig. Ik heb het toch gehaald met hulp van een leraar, Doedens, in Emmen. Mijn hoofdakte gaf me al de bevoegdheid geschiedenis. Dat heb ik veel gegeven. Ik groeide met de klassen mee, van de eerste klas naar de vierde. Ook in verschillende andere vakken."

Het is opvallend dat er veel leraren en onderwijzers uit verschillende streken kwamen. Dat is te zien in de benoemingsbrieven. Vaak bleven ze maar kort. Dan maakten ze promotie en werden hoofd van een lagere school. Of een LTS, zoals collega Rosendal.

Een kleine school met een klein lerarencorps is leuk, maar het heeft ook zijn schaduwkanten. Als er heftige meningsverschillen zijn, kunnen ze voor een onwerkbare toestand zorgen. Zo was er groot verschil van inzicht in de lessen bij collega's Nederlands. Dat moest zelfs worden bijgelegd door de burgemeester.

Wagt vertelt over ideeën om samen te werken met een school in Duitsland. In 1965 nam een school in Haren-Ems het initiatief tot contacten. De grensstreken Emsland en Groningen stonden niet meer met de rug naar elkaar toe. "Haren nodigde ons uit voor een bezoek. Ze pakten flink uit, ze hadden een mooi programma en het was gezellig. Kijk, hier is een foto bij de school. Ze gaven een diapresentatie over hun school. We hebben hen uitgenodigd voor een tegenbezoek. Dia's hadden we niet, maar wel een mooie wandeling langs en in het Klooster, het Boschhuis. En we hebben gezongen. Er was een Duitse pastoor bij en die wilde graag zingen met de hele club. Hij kende alle coupletten van "Hè je al heurd van Pastoor zien kou?" Er kwam natuurlijk een 'zeupie' bij en we hebben verschrikkelijk veel plezier gehad. Er was een collega die bang was dat de mensen voor het raam zouden staan om te luisteren. Jammer genoeg is het bij die ene keer gebleven. Deelstra (destijds het hoofd van de school en de opvolger van Liefhebber) en Warntjes, de collega Duits, zagen er niets in. Voor de leerlingen en de school zou het goed zijn geweest."

Personeel MULO in 1938, v.l.n.r. dhr Kuilman, dhr Bergman, schoolhoofd dhr H Bos, dhr Hendriks, dhr Vos.

In 1966 veranderde er veel. Het is het begin van de RSG. De U.L.O. en de H.B.S. moesten fuseren (daarover meer in een ander hoofdstuk, red.) Dat vonden de leerlingen niks en sommige leraren ook niet. "Vroeger, toen ik nog leerling was", vertelt Wagt, "had je al de tegenstellingen tussen de leerlingen van de H.B.S. en de U.L.O.. De H.B.S.-honden en de U.L.O.-biggen. We hebben nogal eens gevochten met de H.B.S.-ers als we naar school fietsten vanuit Barnflair en Munnekemoer. We gooiden hun stukken turf naar het hoofd, van de turfschepen die toen nog in het kanaal lagen. Die grote H.B.S.-ers zaten ons dan achterna tot in het veld. In 1966 bestond die tegenstelling toch nog steeds wel. De derde en vierde klassers wilden bijvoorbeeld niet in één kantine met de H.B.S.-leerlingen. In de jaren zeventig gingen leerlingen van de Mavo en de Havo samen op schoolreis. Niet iedereen vond dat zoiets bij elkaar paste, vooral ouders hadden bezwaren.

En wij, de leraren? Wij misten in de pauze ons hoekje onder de trap in de hal waar we koffie dronken, praatten en de hele boel in de gaten konden

MULO leerlingen geconcentreerd aan het werk in het gebouw aan de Heemker Akkerstraat

houden. Dat was een gezellige plek. Die gezelligheid ging weg in de grote groep. Inhoudelijk was er geen tegenstelling tussen de twee groepen docenten, maar Deelstra botste met Havinga en ook Bodewitz. Het was het verschil tussen de doctorandussen en de schoolmeesters. De ene 'soort' zou neerzien op de andere.

Er was direct een 'menging' van leerlingen, lessen en lokalen. Dat veroorzaakte veel verkeer over de Stationsstraat. Sommige leerlingen deden er soms wel erg lang over om van lokaal te wisselen."

Het gesprek komt op de jongens van het internaat. "Er waren ongeveer 20 internaters op onze U.L.O.-school. Ik had er geen problemen mee, bij de tekenles bijvoorbeeld, ging ik met hen schilderen. Dan kregen ze allemaal verf in eierdopjes, papier en penselen. En dan gingen ze helemaal uit hun bol. Het was een groot verschil met de manier van werken van Hemkes, die zelf sprak over noodzaak van het ambachtelijke tekenen, de 'potjes en pannetjes'. Er waren echt jongens bij met veel talent. Eén van hen is ook een beroemde kunstenaar geworden. De jongen heette Gerrit J. van Maanen, hij was afkomstig uit Dieren. Hij kwam bij ons, in de 2e klas in september 1962.

Bij het jubileum van de RSG in 1991, was er een tentoonstelling van kunstwerken van oud-leerlingen. Zijn werk hing daar bij.

Wagt vindt dat hij een mooie tijd heeft gehad op de U.L.O. en de Regionale Scholengemeenschap.

Paul de Vries

Het ULO gebouw aan de Heemker Akkerstraat eind 70-er jaren. Vele tientallen, misschien wel honderden inwoners van Ter Apel en naaste omgeving, zullen het gebouw herkennen. Het is de vroegere MULO-school ook bekend als ULO-school. De afkortingen stonden voor (Meer) Uitgebreid Lager Onderwijs. De school had een dubbele functie: in de eerste plaats was het de voortzetting van de lagere school. Er werd onder andere les gegeven in Frans, Duits en Engels, in natuurkunde, biologie, geschiedenis en aardrijkskunde. Daarnaast was de (M)ULO een tussenfase voor lagere school leerlingen die voorbestemd waren om door te stromen naar de R.H.B.S. of een andere gelijkwaardige school. Die leerlingen konden alvast wennen aan de wijze van lesgeven en het maken huiswerk. De school, gebouw rond 1920, stond aan zuidzijde van de Heemker-Akkerstraat, op de plaats waar nu ongeveer de brandweerkazerne staat. Op die plaats bezat de gemeente Vlagtwedde grond die centraal tussen de openbare lagere scholen Oost en West was gelegen. Van de directeuren is vooral bekend gebleven de Heer J.Liefhebber, een zeer nauwgezet en aimabel man. Naast hem moeten ook genoemd worden de leraren uit de begintijd Kuilman (bijnaam Prim), Vos,

Hendriks, Bergman en Blik. Tijdens de gevechten in de bevrijdingsdagen van april 1945 boden de kelders van de school een schuilplaats voor de Ter Apeler bevolking. Omdat het gebouw te klein werd, werd de MULO in 1955 voortgezet in een nieuw gebouw aan de Bentlagestraat. Inmiddels zijn beide schoolgebouwen gesloopt. De directeurswoning op de hoek van de Stationsstraat en de Heemker Akkerstraat is gelukkig bewaard gebleven.

Het personeel en alle leerlingen van de M.U.L.O. in 1923.

Ter herinnering aan negen jaren
stoeren arbeid.

19-7-30

F. C. W. H. LUNOW
FOTOGRAAF - TER-APEL
LIJSTEN - VERGROOTINGEN
TELEFOON NO. 90

Lammann
Hertje van der Vennin
J. Hilfenkamp
J. Schuurman
H. Koning
H. Koning
H. Koning

Deze unieke foto uit de collectie van dhr Alle Wagt is gemaakt op 19 juli 1930. Op de achterkant staat de tekst: "Ter herinnering aan negen jaren stoeren arbeid". met handtekeningen van de leraren en leraressen. De tekst verwijst naar de oprichting van de school in 1921. Op de foto staat de gehele "bezetting", d.w.z. 91 leerlingen, 12 lesgevende personeelsleden en concierge W.Reinholdt. De combinatie van foto en tekst op de achterkant suggereert dat men kennelijk met enige opluchting het jaar 1930 heeft gehaald.

HOOFDSTUK 12

DE JAREN ZEVEN- TIG EN TACHTIG 1971 - 1988

**'Men had gehoopt, dat de invoering van het systeem van keuze-
pakketten verdieping van de aandacht (van de leerling, red.)
mogelijk zou maken, daar een beperkte aantal vakken gekozen
kan worden op grond van aanleg en belangstelling en aan elk vak meer
tijd kan worden besteed. De weliswaar nog korte ervaring in de havo-top
leert evenwel, dat het bij veel leerlingen niet gelukt deze verdieping tot
stand te brengen.'**

Lagerweij en Bodewitz, '50 jaar H.B.S./RSG Ter Apel', 1971

De jaren zeventig starten op school in een optimistische sfeer. Weliswaar zijn er nog steeds gewenningsproblemen tussen de leraren en de leerlingen van de beide fusiescholen, maar er is geen sprake meer van afstandelijkheid onderling. De wil om er samen iets van te maken overheerst heel duidelijk. Daarbij komt, dat de school groeiende is, niet alleen in nieuwe leerlingen die de H.B.S. niet gekend hebben, maar ook in nieuwe leraren die geen schoolverleden in Ter Apel hebben.

Voor de Rijksscholengemeenschap Ter Apel betekent de fusie feitelijk vooral een nieuw begin. De school kent een idealistisch streven om van de Mammoetwet iets goeds te maken. Men is begonnen de naam 'behoudend en elitair' van zich af te schudden. Onderwijsontwikkelingen worden al zoekende ingezet, zoals

Het plein achter het
A-gebouw midden jaren
'70, links de kantine.

we – met enig cynisme, dat wel – de schrijvers van het jubileumboek in 1971 horen zeggen:

“Elk jaar na 1968 kende zijn specifieke problemen. Het eerste jaar werd een zee van tijd verzwolgen door de inrichting van de brugklas. Met veel zwoegen en ijver is op talrijke vergaderingen en besprekingen getracht om in de geest van de mammoetwet de nieuwe organisatiekader te vullen met nieuwe en verbeterde onderwijsmethoden. Met een hoopvol stemmend idealisme besloten de leraren de brugklas heteroogeen op te zetten door de leerlingen niet naar te verwachten onderwijsniveau te plaatsen, maar potentiële atheneum-, havo- en mavopupillen gezamenlijk onderwijs te geven. Het systeem heeft tot dusver zo goed voldaan, dat een experiment om ook het tweede leerjaar zo heteroogeen mogelijk in te richten in de cursus 1971/1972 zal starten. Cijfers kent de huidige brugklasser niet meer. Zijn moeite wordt beloond met een letter, die een bepaalde niveau-indicatie weergeeft. En zo zijn er nog tal van vernieuwingen.

Het jaar 1969 centreerde zich voornamelijk rond de vraag: wat is eigenlijk een havo-leerling in onderscheiding van een atheneum- en mavo-leerling? Het vergde weer zeer veel tijd.

De reden voor deze beoordelingswijze ligt vooral in het feit dat men de gedachte van een determinatieklas inhoud wil geven. Door op deze manier te beoordelen hoopt men concreter invulling te geven aan het toekomstperspectief van de leerlingen. Immers, is een leerling met gemiddeld een 6 op zijn rapport een havo leerling of is hij toch beter op de mavo op zijn plaats? Door met letters te werken die direct aan de niveaus gekoppeld worden, probeert men meer duidelijkheid te geven over de mogelijkheden van de leerling.

Zoals opgemerkt door de heren Lagerwey en Bokel, zijn de brugklassen heterogeen, dat wil zeggen dat alle leerlingen gedurende het eerste jaar dezelfde lesstof voorgeschoteld krijgen.

De school biedt ook inhoudelijk ondersteuning voor de leerlingen. Er is een systeem van studielessen waarin leerlingen leren hoe ze de stof het beste kunnen verwerken. Ook worden er studielessen aangeboden. De schoolleiding omschrijft deze uren als steunlessen voor de leerlingen die moeite met een bepaald vak hebben, Andere leerlingen kunnen deze uren gebruiken om te werken aan vrije opdrachten.

Ouders en leerlingen worden tevens uitgebreid geïnformeerd. Vijf keer per jaar wordt een rapport opgesteld. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de school extra rapportages verstuurd als daar aanleiding toe is. De leerling krijgt dan een voorlopig advies voor de tweede klas in april, waarna aan het eind van het schooljaar een definitief advies gegeven wordt.

Leerlingen krijgen een mentor toegewezen en er worden studielessen ingevoerd om leerlingen een goed manier van studeren aan te leren. “Ouders kunnen hierbij hun kind helpen”, zo schrijft Havinga in een voorlichting aan de ouders, “door belangstelling voor het werk te tonen en in overleg met het kind een huiswerkschema op te stellen. De omstandigheden waaronder een kind het beste werkt lopen sterk uiteen. Positieve richtlijnen zijn dan ook moeilijk te geven, enkele negatieve wel: een televisie die aanstaat, een rumoerige kamer of de top tien op de radio geven het kind niet de rust, die nodig is voor het maken van huiswerk.”

Het tweede schooljaar is een verlengde brugklasjaar. Er is een eerste niveau-inschatting gemaakt en de leraren bekijken nu of de inschatting juist is. De tweede klas bestaat uit drie stromen of ‘streams’ zoals ze door de school genoemd worden. De A-stream is bestemd voor de leerlingen waarvan wordt verwacht dat ze naar het atheneum of de havo zullen gaan, de B-stream is voor de leerlingen die mogelijk naar havo of mavo gaan en de C-stream is voor de potentiële mavoleerlingen. Ook in de tweede klassen wordt gewerkt met letters:

- a goede prestatie op het hoogste niveau
- b normale prestatie op het hoogste niveau
- c onduidelijk ten aanzien van beide niveaus
- d goede prestatie op het laagste niveau
- e normale prestatie op het laagste niveau
- f o n v o l d o e n d e

Schoolklas rond 1980

Havinga en de zijnen doen heel nadrukkelijk pogingen om de contacten van de school met de ouders en leerlingen te verbeteren. Geheel in overeenstemming met de tijdgeest krijgen ouders medezeggenschap als het gaat om de schoolkeuze van hun kinderen. “We moeten er van af dat de leraren in een totaal beschermd milieu leven en alleen uitmaken voor welk soort onderwijs hun leerlingen geschikt zijn”, zo meldt Havinga in ‘De Oude Weg’ van juni 1969, “Ook de leerlingen horen in dit beschermd milieu thuis en het is bovendien een vanzelfsprekende zaak dat de ouders invloed hebben op het onderwijs.” Havinga prijst de goede doorstroming die op een scholengemeenschap veel beter tot stand komt dan op een categoriale havo- of mavo-scholen. Het feit dat de brugklassen heterogeen zijn (potentiële atheneum - en mavoleerlingen zitten bij elkaar in de klas), wordt in het artikel een experiment genoemd waarop in sommige onderwijskringen nogal wat kritiek is.

Havinga is echter trots op de resultaten. “De resultaten zijn goed. Het onderwijs in het brugjaar heeft veel tijd gekost, maar het schept voldoening als men nu de resultaten bekijkt”, aldus Havinga in ‘De Oude Weg’.

Klassenfoto VWO6 uit 1980 met drie redactieleden

Die tevredenheid overheerst overigens niet in alle jaren. Het schooljaar 73 – 74 kent tegenvallende eindexamenresultaten. In een overzicht:

	Aantal kandidaten	Geslaagd	Gezakt
Mavo -3	13	10	3
Mavo -4	39	28	11
Havo	84	50	34
Atheneum A	20	17	3
Atheneum B	14	13	1

Zoals conrector Bodewitz schrijft in zijn toelichting: “Helaas moet worden geconstateerd dat ook op onze school velen het met hun kennis te kwaad hebben. In Ter Apel schijnt dit voornamelijk het meest voor te komen in de havo-afdeling...”

De school heeft in september 1970 539 leerlingen. In 1973 zijn het er al 765 en in het jaar daarop bezoeken 745 leerlingen de RSG. De terugval wordt in verband gebracht met de teruggelopen bezetting van het internaat en met het strengere toelatingsbeleid tot havo 4.

In 1971 viert de school het feit, dat zij vijftig jaar bestaat. In 1946 wordt de organisatie van het jubileum ter hand genomen door de Linderijvereniging, nu neemt de school zelf de touwtjes in handen. Onder leiding van de rector zelf wordt er een succesvol jubileumfeest uit de grond gestampt. De conrector Bodewitz neemt samen met de leraar Nederlands Lagerwey de pen ter hand. Ze schrijven het jubileumboek ‘50 jaar H.B.S./RSG Ter Apel’. Tekenlerares mevrouw Wierenga-Veldman heeft de omslag voor haar rekening genomen en wiskundeleeraar Kamerbeek is verantwoordelijk voor het ‘noodzakelijke fotografische knutselwerk’. Zoals de schrijvers zelf zeggen is het boek samengesteld ‘uit drie elementen’. Het boek geeft eerst een schets van de geschiedenis van de H.B.S en presenteert in het tweede deel gedachten over de onderwijsproblematiek van die tijd. De meer dan 45 foto’s die in het boek zijn opgenomen vormen het derde element. Het boek wordt aangeboden via boekhandel v.d. Helm en kost dan fl. 15,-. Nu is het bij een goed antiquariaat waarschijnlijk nog wel te vinden. Of het dan omgerekend een euro of acht kost, betwijfelen we. Het boek is het overigens meer dan waard! Op een andere plek in het boek wordt meer aandacht aan het jubileumfeest geschonken.

Lees verder op de volgende pagina 147

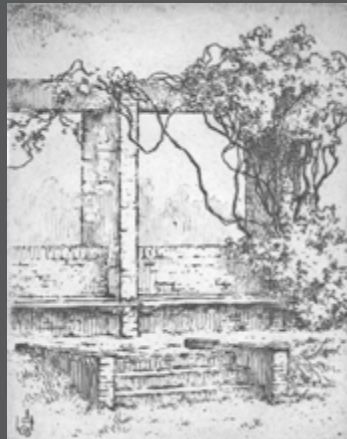
DE 70 EN 80 ER JAREN OP DE RSG.

In mijn herinnering was het voor mij in 1972 een enorme overgang van de veilige Jan Wester School naar de grote RSG. Was je daarvoor nog met enkele vriendjes uit de zesde klas de baas op het schoolplein, nu ineens stelde je als individu niets meer voor. Een deel van je vriendjes was naar een andere school gegaan en een ander deel zat in een parallelklas (ik geloof dat er wel vijf of zes eerste klassen waren). In plaats van één leraar had ieder vak een eigen leraar. En dan die nieuwe school, wat een doolhof van lokalen en noodgebouwen. En dan al die grote mensen. In het begin zag je echt niet wie leraar was en wie vijfde- of zesde klasser. Veel baarden, snorren en heel lang haar. Als je de weg kwijt was, durfde je haast niet iemand aan te schieten. Grote hilariteit als je dan iemand in de gang aanschoot met; Meneer, weet u waar lokaal 6 is? Na enkele weken had je wel door hoe het in zijn werk ging en begon je je een beetje op je plek te voelen.

Ieder tijdvak kent zijn eigen muziek, zo ook de jaren zeventig en tachtig. Op school werden muzikale voorkeuren vooral met stift aangegeven op de omslag van de Ryam, Lois, en andere agenda's. Iets verder ging het, als je de namen van je favorieten op de boekentas kalkte. Tenminste als je een pukkel had (een militaire schoudertas). Als je helemaal idolaat was van een artiest, dan werd diens naam ook uitgedragen op de kleding. Ik herinner me helder de legerjas van Mannus van der Laan met daarop in grote letters **JIMI**. Pas jaren later begreep ik dat daarmee waarschijnlijk Jimi Hendrix werd bedoeld.

Iedere week op vrijdag was op de radio de Veronica top 40 en je leefde intensief mee. Voor diegenen met televisie was er op dinsdagavond Toppop met Ad Visser. De actuele top 40 hing overigens ook achter het raam van de platenzaak van Joop Lulf in het winkelcentrum. Op gezette tijden werd een nieuw exemplaar opgehangen en kon je verifiëren of jouw voorspellingen waren uitgekomen. Lulf had overigens voor een plattelandszaak een opmerkelijk progressieve keuze in platen. Werd vast ingefluisterd door de kenners uit 'Perron 15'. Uiteraard waren er singeltjes van de top 40 (2 gulden 50 cent) maar ook was er best wel een brede keus in elpees (12 gulden 50 cent). De promotieposters daarvan waren geliefde objecten, die 'ome Joop' cadeau deed aan vaste klanten.

Muziek op school was in de reguliere setting beperkt tot klassiek maar ik herinner me ook de schooloptredens van Terry McCann en eens in het jaar mocht je tijdens de muzikles van heer Leegstra zelf platen

Hemkes' weergave van één van de pergola's

meenemen. Voor mij een openbaring waren de Engelse lessen van de heer van Winsum, die aan de hand van songteksten van oa Stevie Wonder ("Living for the City") mij tegelijkertijd enthousiast maakte voor het vak Engels en voor zwarte muziek.

Schoolfeesten werden in het Boschhuis gehouden, voor de laagste klassen meestal disco, de hogere klassen kregen een echte band voorgeschoteld. Die optredens waren bepaald niet slecht maar verliepen nogal eens chaotisch omdat de bands vaak uit het westen van het land moesten komen, de weg kwijtraakten en aldus laat begonnen, maar dan wel weer vroeg nar huis wilden. Dat gaf regelmatig trammelant, zo eindigde een optreden van the Bintangs in een chaos, waarbij van alles naar het podium werd gegooid, maar evenzo de zaal in werd geworpen. Barrelhouse was op dat soort taferelen een zeer gunstige uitzondering. Met hun optreden zo rond 1974 wisten zij meerdere klasgenoten voor altijd aan de blues te binden. De Molukse roep Massada trad op ten tijde van één van de treinkapingingen. Vooraf was de sfeer nogal opgefokt maar door een spetterend optreden haalde de groep alle spanning uit de lucht

Uitgaan was in die tijd heel anders dan tegenwoordig. Het openbaar vervoer kende nog geen nachtdiensten voor stappers en lang niet iedereen had een brommer. Lokaal waren er de diverse jeugdsozen, vaak met een kerkelijke achtergrond. Een echte discotheek had Ter Apel zelf niet. Die kwam pas eind jaren zeventig, toen 'Café de 3 Gemeenten' aan het einde van de Westersstraat verbouwd werd tot discotheek 'Bermuda'. Van de lokale cafés werd, naar ik mij herinner, door scholieren eigenlijk nauwelijks gebruik gemaakt. Een biertje kreeg je daar als puber niet zomaar, daarbij liep je het risico te worden opgemerkt door bekenden van je ouders. Gelukkig was er 'Perron 15' waar veel meer mogelijk was.

De noodgebouwen waren een verhaal apart. Ooit opgezet - inderdaad als noodgebouw - met het oogmerk om slechts enkele jaren dienst te doen, hebben ze in ieder geval mijn hele schooltijd dienst gedaan. De gebouwen waren van hout en glas met een plat dak van mastiek. Daardoor was het in de winter 's ochtends in de eerste les steenkoud en moesten de gaskachels flink opgestookt worden. In de zomer werden in de brandende zon sommige noodgebouwen daarentegen bloedheet.

De noodlokalen achter het A-gebouw waarin onder meer 'rooie' en 'zwarte' de Boer en Vernes huisden, waren gelukkig onder de bomen gebouwd. Vanuit die lokalen had je een prachtig uitzicht op het schoolplein en kon je zo in de kantine kijken. De noodlokalen bij het B-gebouw lagen echter in de brandende zon. De leraren Frans mevrouw van Dijk en de heren Tilmans en Fokkema moeten het menigmaal te kwaad hebben gekregen. Vanuit de gangen van de noodlokalen kon je door grote ramen zo in de klassen kijken. Een geliefde bezigheid was om door die ramen gekke bekken te trekken tegen de leerlingen die in de klas zaten, liefst als je klossend over de houten vloer langs een klas liep.

Vlakbij het B-gebouw lag op de hoek van de Bentlagestraat het snoepwinkeltje van 'melkboer' Sicco Bos. Tijdens pauzes en tussenuren verkocht hij zoetwaren die in de schoolkantine niet waren te krijgen. Of Bos en zijn echtgenote rijk zijn geworden van hun winkeltje is te betwijfelen. Er waren leerlingen, die het met de betaling niet zo nauw namen.

Café 'STAR' was een geliefde schuilplaats voor spijbelaars maar de weg er naar toe vanaf school was niet zonder risico's. Je was namelijk zichtbaar vanuit de lerarenkamer van het B-gebouw en bovendien moest je langs het huis van conciërge Rey. Het is voorgekomen dat 'STAR'-uitbater Joop de Boer werd gebeld door rector Havinga met de vraag of leerling xx, aan wie hij juist een drankje serveerde, zich weer richting school wilde begeven alwaar hij zich dan diende te vervoegen bij de rector.

Herinneringen aan je middelbare schooltijd zijn vaak selectief. Hoogtepunten en dieptepunten zijn vaak met persoonlijke inkleuring in het geheugen gegrift. Hetzelfde geldt voor leraren. De gekste, leukste worden evengoed herinnerd als de leraren waaraan je de meeste hekel had. Daartussenin zit een categorie leraren die pas veel later de waardering krijgen voor de manier, waarop ze jou een vak hebben bijgebracht. De biologielessen van de heer Kemkers zijn voor tenminste drie jongens uit mijn klas reden geweest om een universitaire natuurwetenschappelijke studierichting te

kieszen. Ikzelf heb nog meerdere keren de aantekeningen uit 5 en 6 atheneum moeten gebruiken om lastige onderwerpen uit de biochemie en de genetica te begrijpen. Hulde!

Proefjes tijdens de scheikundelessen van Doornbos werden meestal uitgevoerd door amanuensis Koops. Naar men vertelde, durfde Doornbos dat zelf niet goed omdat hij tijdens zijn opleiding tot scheikundige ooit een explosie had veroorzaakt. Toch ging het bij Koops ook wel eens mis als er een proef H₂S-gas ('rotte eieren') vrijkwam. Vrijwel direct klaagde dan de heer Kamerbeek, die in het naastgelegen lokaal wiskunde gaf. Merkwaardig genoeg werd er, nadat Kamerbeek en Wynia van lokaal hadden gewisseld, nooit meer geklaagd over stankoverlast.

Tijdens een snikhete zomer liep tijdens een wiskundeles op de begane grond van het A-gebouw de verveling hoog op. De ramen stonden wagenwijd open ter verkoeling en een van mijn klasgenoten vond het wel een goed idee om een prop papier in brand te steken en naar buiten te werpen. Even daarna sloegen de vlammen uit een kurkdroge conifeer die onder het raam stond. Het brandje werd –onder luid applaus van de klas- kundig geblust door een van de conciërges.

Tijdens een warme zomermiddag stonden de ramen van het tekenlokaal op de bovenverdieping van het A-gebouw open. Het gezellig gekeuvel tijdens de tekenles van mevrouw Wierenga werd gestoord door het lawaai van de motormaaier (met verticaal draaiende messen) waarmee de tuinman het gras voor het scheikundelokaal kortwiekte. Plots stopte het motorgeluid, waarna een aantal rauwe vloeken hoorbaar waren. Minder dan een minuut later stapte de tuinman het tekenlokaal in, geheel onder de gele stipjes. Welke onverlaat had het geflikt om een tube gele Talens plakkaatverf vanuit het raam in de maaier te gooien? De dader bleef onbekend.....

De kantine was ook een noodgebouw, met houten vloeren waarop rood linoleum lag. Het interieur was uiterst saai, geen posters aan de wand, het standaard schoolmeubilair (incl. de formica tafels) was van MARKO uit Veendam. In de pauze was de kantine overvol. Koffie werd geschonken in echte kop-en-schotels door de heer Grezel, geholpen door het schoonmaakpersoneel en de conciërges. Een assortiment versnaperingen was bescheiden, de PENNY-wafels zijn mij het beste bijgebleven.

Waar tegenwoordig elektronische roosters op monitors of via WIFI heel gewoon zijn, had je in mijn tijd het maar

liefst één publicatiebord in de hal van het A-gebouw van ongeveer een meter breed waarop alle roosterwijzigingen werden aangegeven. Tijdens leswisselingen was het altijd weer even een klein opstootje waar je met je ellebogen doorheen moest om het laatste nieuws over tussenuren etc. te vernemen.

De rood-bakstenen pergola's, die destijds de kantine en ook het handenarbeidgebouw omzoomden waren net zo oud als de school zelf en vormden een onlosma-

kelijk geheel met het A-gebouw. Op gezette afstanden waren er houten bankjes in de muur verankerd. Van mijn ouders, die elkaar in de jaren vijftig op diezelfde school hadden leren kennen, begreep ik dat op die bankjes heel wat romances zijn ontstaan. Van die wetenschap heb ik dankbaar gebruik gemaakt na afloop van filmavonden en klassenfeesten in de schoolkantine.

Rienhart Wolf

Dat de school in hoog tempo is gegroeid, blijkt ook uit het overzicht van het lerarenkorps in 1974. In vergelijking met 1968 zien we nu ook een behoorlijk uitgebreid onder-

steunend team van conciërges en administratiepersoneel. Het programmaboekje van 1974 vermeldt de volgende personeelsleden:

Schoolleiding

Ir. H. Havinga	rector
Drs. B.H.A. Bodewitz	conrector
Drs. D.J. Schipper	conrector
G.J.Smid	conrector
Th. Van der Laar	schooldekaan
B.J.Bokel	brugklasleider

Docenten

K.J. van Beekum	tekenen
Drs. M. Beumer	handelswetenschappen en economie
Chr. Blouw	wiskunde
Drs. B.H.A. Bodewitz	geschiedenis en staatsinrichting
Drs. E.H. Boekholt	natuurkunde
H.H. de Boer	Nederlands, geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde en handelswetenschappen
Drs. W.R. de Boer	Nederlandse taal – en letterkunde
B.J. Bokel	Duitse taal – en letterkunde
Tj. Bosklopper	Nederlandse taal- en letterkunde, aardrijkskunde
Mej. K.M. Bouwman	handenarbeid
L.H. van Delden	Engelse taal- en letterkunde
W.B.T. Diekstra	geschiedenis en staatsinrichting
Drs. K.J.D. Doornbos	scheikunde
Mevr. T. van Dijk – van Zuylen	Franse taal- en letterkunde
P. Fokkema	Franse taal – en letterkunde
Ir. G. de Goede	wis – en natuurkunde
C.A. de Groot	Nederlandse taal – en letterkunde, aardrijkskunde
Ir. H. Havinga	scheikunde
K.M.F. Heyman	natuurkunde
R.M.J. Huver	Engelse taal – en letterkunde
W.J. Kamerbeek	wiskunde
H. Kamstra	biologie

Drs. E. Kemkers	biologie
Th. Van der Laar	lichamelijke oefening
H. J. Lagerwey	Nederlandse taal- en letterkunde
Mevr. Z. Lagerwey-Battjes	Nederlandse taal – en letterkunde
H.J. Oolders	Duitse taal – en letterkunde
Drs. J.P.Posthumus	aardrijkskunde
H.P.Prins	Duitse taal - en letterkunde
R.T. Rosendal	handelswetenschappen, wiskunde
G.J.Smid	Engels
Drs. D.J. Schipper	aardrijkskunde
D. Stubbe	lichamelijke oefening
P.P.F.G. Tilmans	Franse taal – en letterkunde
Mevr. T.C. van Timmeren – Muilman	lichamelijke oefening
H. Vernes	Nederlandse taal – en letterkunde
A. Wagt	geschiedenis en staatsinrichting, handelswetenschappen, biologie
G.J.F. Weerkamp	Nederlandse taal – en letterkunde
H. Wierenga	wiskunde
Mevr. H. Wierenga –Veldman	tekenen
K. IJ. Wijnia	wiskunde
J.L.Wijshake	Engelse taal- en letterkunde
B.L.G. de Wit	lichamelijke oefening
K. Koops	amanuensis-A
J.H.Huizing	amanuensis
J.H. Rozema	conciërge
R.F. Rey	conciërge
E. Kluter	administrateur
W.R.H. Egges	administratief ambtenaar
A. Schrik	Rijksambtenaar II

Met een dergelijk personeelsbestand is het nagenoeg onmogelijk geworden om de vele mutaties in deze jaren te vermelden. Enkele belangrijke wijzigingen willen we de lezer echter niet onthouden. Op 1 augustus 1970 gaat de heer Bram Blik met pensioen. Hij heeft de school dan 27 jaar gediend, als de derde leraar gymnastiek aan de school (na Visser en Heeg) en de laatste jaren als onderdirecteur en conrector. De heer Bodewitz volgt Blik op als conrector, de heer Theo van der Laar komt in dat jaar in dienst van de school als leraar gymnastiek.

Tussen 1971 en 1973 is er een vloed van nieuwe leraren. We lezen in de programmaboekjes van die jaren de volgende nieuwe namen:

1971: Th. Van der Laar, J. Leegstra, W.J. Kamerbeek, K.Y. Wijnia

1972: H. H. de Boer, R. M. J. Huver, H. Kamstra, mej. A. M. Nieuwenhuys, H.J. Oolders, mevr. J. v/d Oudenalder – Gepkens, D. Stubbe, J. P. Posthumus, J.C. Tuinbeek, J.L. Wijshake, B. J. Steutel, P.P.F.G. Tilmans, P.Fokkema, H. Vernes, G.J.F. Weerkamp, mevr. E.C. v/d Velde –Saltet

1973: Tj. Bosklopper, G. de Goede, E. Kemkers, W.R. de Boer, J. Groeneweg

In 1971 vertrekken Van Empel, Eijkelboom en Van Deursen. Deelstra en Läken vertrekken in 1972. In 1973 vertrekt tuinman ("Rijksambtenaar II") Wolters, A. Schrik volgt hem op.

Op 12 oktober 1971 overlijdt zeer onverwacht leraar Duits Jan Warntjes. Warntjes heeft dan 42 jaar in het onderwijs gewerkt.

Hij wordt, overeenkomstig zijn wens, in alle stilte gecremeerd.

Twee leraren uit het lerarenkorps verdienen, wat ons betreft, wat extra aandacht. Veel leerlingen zullen zich ongetwijfeld mijnheer Henk Lagerwey (Nederlands) herinneren. Op school maakt Lagerwey furore als de progressieve leraar die ontspannen zijn lessen invult en daarbij vooral niet schroomt aandacht te besteden aan de moderne literatuur en de maatschappelijke problemen van die tijd. In de provincie maakt Lagerwey samen met zijn vrouw naam als cabaretier. Jacques d'Ancona is bijvoorbeeld in zijn recensies in het Nieuwsblad van het Noorden lovend over het optreden van 'onze' leraar Nederlands. Hij treedt op voor de RONO (de voorloper van Radio Noord), maar ook voor de landelijke radio. Lagerwey stelt zijn creatieve gave ook regelmatig in dienst van de school. Onder meer tijdens de reünie van 1971 treedt hij op en maakt hij veel indruk op de oud-lerlingen. Een oud-leerling schrijft in 'De Oude Weg' van december 1971:

Personeel "de Korenschoof" 1978-79. Boven van Links naar rechts: Mevr Meintje Schimmel, mevr. Ada Snoek, dhr. Johan Wolbers, dhr. Ben Gustin, dhr. Henk Tieben. Onder van links naar rechts: Mevr. Antje Hemmes, Mevr. Heidie ..., mevr. Marion Veeger, Mevr. Lotte Kooistra, dhr. Djurre Leenstra. Vooraan mevr. Carla Meertens.

"Het slot van deze geslaagde dag speelde zich weer af in het Boschhuis waar het cabaret Lagerwey met plm. 30 medewerkers een onvergetelijk cabaretprogramma ten tonele voerde. Met bijzonder originele teksten bracht dit gezelschap de school, de leraren, de onderwijspolitiek van de regering enz. in gesproken woord en lied naar voren, hetgeen met een ovationeel applaus van de stampvolle zaal beloond werd."

Voor de liefhebbers: in 2005 is een cd uitgekomen van een aantal van zijn mooiste liedjes.

Lagerwey is als leraar twee keer in dienst geweest van de school. De eerste periode is van 1963 tot 1975. De tweede is van 1980 tot 1990.

Zoals gezegd, is Lagerwey één van de twee schrijvers van het herdenkingsboek van 1971. De andere schrijver is Barelde Bodewitz. Bodewitz komt in 1961 in dienst van de school. Hij maakt naam als een betrokken en begripvolle leraar die het gedrag van zijn leerlingen goed weet te relativeren met een flinke dosis humor. In 1970 wordt hij conrector. Kennelijk bevalt het leidinggeven hem goed, want in 1975 wordt hij rector van de Christelijke Scholengemeenschap 'Oostergo' in Dok-

Perron 15 in de hoogtij-
dagen rond 1978 in het
oude stationsgebouw.

kum. Dit, tot verdriet van velen (die Bodewitz uiteraard deze promotie ook gunnen). Het vertrek van Bodewitz wordt als volgt vermeld in 'De Oude Weg' van juni 1975:

“De heer Bodewitz, leraar, conrector, gedenkboekschrijver en stukjesmaker voor de Oude Weg, gaat Ter Apel verlaten. Hij vertrekt naar Dokkum, waar hij tot rector benoemd is. Proficiat, mijnheer Bodewitz, veel succes en, niet te vergeten, dank voor wat u deed.”

Conrector Smid beschrijft in december het vervolg:

“Het cursusjaar 1975-1976 zette voor een grote groep leraren gezellig in, want er werd begonnen met een middagtochtje naar Dokkum per autobus. Daar werd namelijk onze oud-collega als rector geïnstalleerd. Na de plechtigheid hebben we de riante woning op ‘gepaste’ wijze ingewijd.”

Een van de schoolkranten uit de 70-er jaren: de Oeledreutel

Bareld Bodewitz is nog steeds rector van de CSG ‘Oostergo’ als hij in april 1992 na een kort ziekbed overlijdt. Hij is dan pas 59 jaar.

De groei van de leerlingenpopulatie geeft veel problemen met betrekking tot de ruimte. De school groeit uit haar jasje en er wordt besloten een aantal houten noodlokalen achter de school neer te zetten.

De tweede helft van de jaren zeventig wordt gekenmerkt door een relatieve rust. De Mammoetwet is ingebed in de school. De meeste

leraren hebben hun plek ook gevonden op de school. Er zijn in elk geval weinig wisselingen onder het personeel.

Wel ‘rommelt’ het wat op landelijk niveau. De kamer zwengelt in 1978 een discussie aan over de decentralisatie van de Rijksscholen. Naar de mening van vooral de PVDA (oud –minister Van Kemenade) kunnen veel Rijksscholen overgedragen worden aan gemeenten. Na verloop van tijd zakt de discussie weer weg.

Pas wanneer we naar 1985 toegaan, komen er weer wat grote bewegingen op school. Om de ontwikkelingen te begrijpen, maken we eerst een uitstapje naar de huishoudschool, of eigenlijk school voor h.n.o., ‘De Korenschoof’ aan de Nederveen Cappelstraat. Het blijkt dat de Veenkoloniale Boerenbond, het bestuur van ‘De Korenschoof’ in Veendam, op zoek is naar een fusiepartner voor de LHNO school. Al in het jaarverslag van 1980 van ‘de Korenschoof’ lezen we over gesprekken die gevoerd worden over een eventuele samenwerking tussen scholen.

Om welke scholen het gaat, wordt duidelijk in het volgende jaarverslag als blijkt dat ‘De Korenschoof’ in gesprek is met huishoudschool ‘De Klapsterschool’ en de LTS in Musselkanaal. In 1982 wordt er zelfs gesproken over een fusie. Er wordt een stuurgroep en een tweetal werkgroepen opgezet (‘rechtspositie’ en ‘onderwijs’). Op 15 juli 1982 wordt er zelfs

DE ENIG ECHTE NEDERLANDSE HIT-PARADE

VERONICA TOP 40

Erkend door de N.V.G.D. de Nederlandse Vereniging van Grammofoonhandelaren en samengesteld uit gegevens van Aantel en Inlastere

deze week	vorige week	aantal weken	deze week	vorige week	aantal weken
1	1	10	21	-	1
2	3	4	22	22	9
3	5	9	15	15	8
4	2	6	23	-	1
5	6	12	24	-	1
6	7	3	25	-	1
7	4	9	26	26	3
8	21	2	27	-	1
9	9	13	28	-	1
10	10	8	29	-	1
11	8	5	30	-	1
12	12	5	31	-	1
13	19	3	32	-	1
14	24	2	33	-	1
15	20	2	34	-	1
16	11	10	35	-	1
17	14	22	36	-	1
18	35	2	37	-	1
19	13	5	38	-	1
20	16	7	39	-	1

7e JAARGANG NR. 47 20 NOVEMBER 1971 PUBLIKATIE ALLEEN MET TOESTEMMING RADIO VERONICA

Veronica Top 40

een bijeenkomst georganiseerd op de LTS om het personeel van de drie scholen te informeren over de voortgang van de fusiebesprekingen. Mevrouw Kooistra, de directrice van de Korenschoof, meldt echter in haar verslag: "Helaas moeten we constateren dat alle besprekingen ten spijt de fusie nog niet in het verschiet ligt". Ook in 1983 zijn er talrijke vergaderingen. Weer constateert mevrouw Kooistra dat er van een fusie nog steeds geen sprake kan zijn.

Dan lezen we ineens in het jaarverslag van 1984 dat er op 13 juni van dat jaar een "eerste gesprek met de heer Ir. Havinga, R.S.G. , omtrent fusie" plaatsvindt. Mevrouw Kooistra sluit haar verslag af met de volgende woorden:

"Tenslotte zij vermeld dat de eerste oriënterende besprekingen met het Min. Van O. en W. en de directeur van de R.S.G. te Ter Apel, de heer Ir. H. Havinga, zijn gevoerd over een eventuele fusie per 1 augustus 1986. Mogelijk geven deze initiatieven hoop voor de toekomst."

CD omslag/hoesje
Henk Lagerweij

In het jaarverslag van 1985 is de fusie een feit geworden. Weer mevrouw Kooistra in haar jaarverslag: "I.v.m. het feit dat het kalenderjaar in het teken stond van een fusie met de R.S.G./A.V.O. is het zeer druk geweest met vergaderingen dienaangaande. We menen te mogen stellen dat de fusie per 1-8-'86 met de R.S.G. zal doorgaan, al zal de handtekening van de staatssecretaris mevrouw Ginjaar- Maas nog wel even uitblijven.

Velerlei 'hobbels' moeten nog worden genomen, maar we hopen dat er per augustus 1986 een goed instituut zal ontstaan dat recht doet aan de belangen en wensen van alle leerlingen en docenten."

Het is Havinga's laatste grote klus als rector. De R.S.G. Ter Apel zal de enige Rijksschool in het land zijn dat een L.H.N.O.-afdeling onder haar hoede heeft. De voordelen van een fusie laten zich niet moeilijk raden. Een wat grotere school heeft meer armslag. Het samengaan onder één dak betekent ook dat de regiofunctie van de RSG als school voor alle kinderen versterkt wordt.

Het personeel van beide scholen wordt samengevoegd. Besloten wordt dat mevrouw Kooistra toegevoegd wordt aan de directie en conrector (en 'plaatsvervangende rector') van de nieuwe afdeling wordt. Verder komen, naast mevrouw Kooistra, de volgende leraren over van 'De Korenschoof':

- Mevrouw A. Hemmes
- Dhr. G. Hoiting
- Mevrouw. J. de Lange
- Mevrouw. G.A.M. Vuurboom – Mencke
- Mevrouw D.M.C. Bokhoven – van Oosten
- De heer H. Tieben
- De heer M. Westerink

De heer J. B. Wolbers (conciërge) en mevrouw M. Schimmel – Heidema (administratie) komen het team van onderwijsondersteunend personeel versterken.

Al vóór de zomervakantie, op 1 juli 1986, leren beide groepen elkaar beter kennen als het personeel van de Korenschoof uitgenodigd wordt door de personeelsvereniging van de R.S.G. voor een sterret en een gezellige avond.

Gedurende het schooljaar 1986-1987 geeft Havinga samen met Kooistra, Schipper, Smid en Bokel leiding aan de school. Mevrouw Kooistra is dat jaar nog werkzaam om erop toe te zien, dat ook de laatste plooiën van de fusiebesprekingen glad gestreken worden. Ze neemt in 1987 afscheid van de school. Conrector Smid neemt formeel haar taak over als hoofd van de L.H.N.O.-afdeling. Het is in de praktijk echter mevrouw Antje Hemmes die de klus op de werkvloer uitvoert. Mevrouw Charlotte Kooistra overlijdt in 1999 na een lang ziekbed.

In juli 1989 neemt de heer Bokel, het boegbeeld van de onderbouw, afscheid van de school. De schoolleiding gaat dan kort als een driemanschap verder. Een paar maanden later neemt de heer Smid afscheid. De heer Smid, die zoveel heeft bijgedragen aan de school, maar vooral op veel leerlingen een onuitwisbare indruk heeft achterlaten als de zeer aanwezige 'kapitein' van het B-gebouw, neemt afscheid op 1 oktober 1989. Zowel Bokel als Smid wordt een afscheidsreceptie aangeboden in de hal van de school.

In Den Haag is inmiddels de discussie over de decentralisatie van Rijksscholen weer opgepakt. Deetman, dan staatssecretaris van onderwijs, meldt in 1982 al dat hij voorstander is van de overdracht van Rijksscholen aan gemeenten waar dat mogelijk is. Over een overdracht van alle Rijksscholen wordt dan nog niet gesproken.

Als Deetman minister wordt, wordt de hele kwestie verder uitgediept. De overheid moet bezuinigen en een overdracht van de Rijksscholen zou daarbij goed van pas komen. In september 1986 maakt de minister bekend dat de scholen vanaf 1 augustus 1988 zullen worden overgedragen aan de gemeentebesturen. De operatie mag maximaal 7 jaar duren. Op 1 augustus 1995 moet dus elke Rijksschool zijn overgedragen. In dezelfde maand vindt er een bijeenkomst plaats van de bewindslieden en de rectoren. De rectoren verwerpen zich fel tegen het voornemen. Al gauw blijkt echter dat er weinig draagvlak is voor hun protesten. Niet in de Kamer, niet onder leraren, ouders of leerlingen, niet onder maatschappelijke bewegin-

gen. In juli 1990 wordt het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aangenomen, in april 1991 volgt de Eerste Kamer. De Rijksscholen gaan het proces echter al vanaf 1988 in.

Een onderdeel van de afspraken die gemaakt worden rond de overdracht is dat een begeleidingscommissie onder leiding van procescoördinator Oskamp (en later Borgman) de overdracht van de scholen afzonderlijk organiseren.

Ook de Rijksscholengemeenschap Ter Apel ontkomt uiteraard niet aan de nieuwe wet. De heer Oskamp meldt zich al snel in de gemeente Vlagtwedde om de gesprekken over de overdracht op te starten. Rector Havinga zal geen deel meer van uitmaken van de gesprekken. Nadat hij eerst nog betrokken is bij de reünieactiviteiten van 1986 (het 75-jarig bestaan), vertrekt hij per 1 augustus 1988. Dat gaat uiteraard niet zonder de loftuitingen die hij verdient. Het personeel neemt afscheid van hem met een spetterend cabaret in de gymzaal, waarbij de rector wordt geschetst als een machinist, die met zijn oliespuit de trein soepel zijn weg laat vervolgen. Onder Havinga is de R.S.G. Ter Apel uitgegroeid naar een stabiele school die tegen flinke stoten kan. Hij wordt in 1988 benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Ere wie ere toekomt!

PERRON 15

Eind jaren 60 zocht de Ter Apeler jeugd een eigen onderdak en vond in het oude stationsgebouw een ideale, centraal gelegen plek voor een eigen honk. Eigen financiële middelen om een basis te leggen ontbraken echter. Totdat op initiatief van onder andere Rob Wiedijk, Willem Goeman, Henk Ananias en anderen een klein optreden van de Rocking Tigers werd georganiseerd in een leegstaande fabriekshal van Blijdenstein op het industrieterrein. Dat optreden werd een groot financieel succes waarmee de basis was gelegd voor de oprichting van een eigen jongerencentrum. 'Perron 15' was gevestigd in het voormalige spoorwegstation aan de Havenstraat. Vele bekende Nederlandse bands traden er op waarvan een legendarisch concert van Herman Brood halverwege de 70-er jaren eindigde met diens arrestatie (wegens belastingontduiking).

Eindexamenkandidaten 1984 tijdens een feest achter het buffet van de kantine. De schrootjeswand was helemaal van die tijd.

Optreden van de (school-) band PRUT op een eindexamenfeest in perron 15. Freek Lagerweij op toetsen, Herman Gerdes op gitaar, Marc de Graaff op drums en Ronald Wortelboer op bas. Arnoud Mulder (niet op deze foto) speelde saxofoon en hobo .

Tijdens een van de vele stunts, hier in 1984 op de latere begraafplaats aan de Poortweg waar de leerlingen kampeerden en leraren werden onderworpen aan survival oefeningen.

Melkboer Bos, 'dealer' in snoepgoed aan de Bentlagestraat

HERINNERING JAN GROEN

“Bij mijn aantreden als leraar geschiedenis aan de RSG in 1975 trof ik een tamelijk traditionele middelbare school aan. Het accent lag vooral op kennisoverdracht en discipline. Daarnaast was er bij de meeste personeelsleden zeer zeker sprake van een stuk persoonlijke aandacht voor de individuele leerling.

Het grootste deel van de leerlingen was afkomstig uit de Veenkoloniën en Westerwolde. Vanwege het feit dat ik zelf opgegroeid was op het platteland voelde ik meteen een grote mate van affiniteit met hen.

Een bijzondere groep vormden de ‘internaters’. Deze jongens, en later ook enkele meisjes, van het Gemeentelijk Internaat zorgden voor een geheel eigen dynamiek binnen de school. Ze zagen er anders uit, ze praatten anders en deden aan andere sporten. Op deze manier zorgden ze voor een extra dimensie!

De meeste collega’s waren correct gekleed in colbert met stropdas, en als het om de dames ging, meestal in een geruite deux-pièces. Brillen met ernstige monturen ondersteunden nog deze houding van eerbiedwaardigheid en gestrengheid..

Ook was er een kleine doch snel groeiende groep jonge leerkrachten die in gedrag, taal en kleding scherp afstaken tegen de al langer zittende collega’s.

Naast deze tegenstelling bestond er nog één die niet direct zichtbaar, maar wel merkbaar was: na de invoering van de Mammoetwet waren de U.L.O. en de R.H.B.S. gefuseerd tot één Rijksscholengemeenschap. Niet alle medewerkers konden met deze fusie leven, en dat leidde regelmatig tot spanningen.

Wat heel nadrukkelijk gesteld moet worden is dat bij bijna alle medewerkers van de school de wil aanwezig was om veranderingen c.q. verbeteringen tot stand te brengen. Naar mijn gevoel heerste er een gematigd progressieve stemming op de RSG.

Als midtwintiger stapte ik deze school binnen. De sfeer was mij niet onbekend omdat ik die gewend was van mijn eigen middelbare schooltijd in een provincie-stadje in Overijssel. Maar toch was de wereld in de zestiger en zeventiger jaren drastisch veranderd. Om met Nietzsche te spreken: er vond een ‘Umwertung

Dhr Jan Groen, o.a. docent geschiedenis,
aquarel door Rob van Eek

aller Werte' plaats. Niets stond meer vast, overal kwam een vraagteken bij te staan. En zelf maakte ik in mijn studietijd volledig deel uit van die veranderende wereld. Inspraak, medezeggenschap, democratisering, feminisme, homostrijd, onderwijsvernieuwing, dat waren de termen van mijn wereld!

Als jonge docent heb je -constateer ik achteraf- enkele jaren nodig om een plaats te veroveren binnen de school, zowel bij de collega's als bij de leerlingen. Op mijn eigen manier was ik al of niet bewust bezig met mijn eigen visie op het onderwijs. Een visie waarin de leerling altijd centraal staat. Mijn onderwijscredo bestond en bestaat - misschien heel traditioneel- in de eerste plaats uit directe kennisoverdracht. Het begeleiden van de leerling naar kennis met behulp van de moderne technologie verwerp ik niet, maar ik ben wel van mening, dat deze vorm van kennis verwerven door velen overschat wordt.

Het is echter een 'must' om de op school verworven kennis, met name op het gebied van de maatschappijvakken, op aanschouwende wijze te verbreden. En daarvoor moet je de maatschappij in, of je haalt die maatschappij de school binnen! Een school heeft immers de taak de leerling zo goed mogelijk voor te bereiden op de samenleving. Het stemt mij tevreden dat de RSG deze taak altijd zeer serieus nam en neemt. Voor mij was het destijds dan ook een 'onderwijsfeest', toen de directie mee ging in mijn plannen om voor de vakken geschiedenis en maatschappijleer een directe 'touch' met de maatschappij tot stand te brengen. Oud-verzetsstrijders, ex-gedetineerden en politiemensen verschenen in mijn lessen. Een stuk persoonlijke strijd voerde ik door 'mijn' homoverhaal te vertellen. In de klassen kon je dan een speld horen vallen

Met veel vreugde en overgave kon ik historische uitstapjes organiseren, bijvoorbeeld naar het Oorlogs- en Verzetsmuseum in Overloon, en bezoeken aan en discussies met Tweede Kamerleden. Meerdaagse reizen met historische thema's werden mogelijk: 'Jeanne d'Arc achterna' en deelname aan de Euroscotlandagen in Straatsburg of Brussel. Hier werden de leerlingen echt opgestuwd in de vaart der volken!

Meer dan één derde van de tijd dat de RSG bestaat ben ik aan deze prachtige school verbonden. Het waren en zijn bewogen, spannende en enerverende, maar vooral vruchtbare jaren, waarin duizenden leerlingen de basis legden voor een succesvolle plaats in de samenleving.

Jan Groen, Puerto de la Cruz, 22 februari 2011

BIETENCAMPAGNE

Ja, inderdaad, ik was op de RSG enige tijd te herkennen aan een groene legerjas met de kop van Jimi Hendrix achterop. Als verweer kan ik alleen maar zeggen dat zulks halverwege de jaren zeventig in de mode was bij obstinate jongeren.

Bij de RSG denk ik vooral aan het prachtige, robuuste gebouw met zijn bijzondere ornamenten, misschien wel het mooiste voorbeeld van de Amsterdamse School buiten de hoofdstad. Prachtig gelegen ook, niet ver van het bos waar we in de pauzes en tussenuren zo vaak hebben rondgehangen. Kortom, de ideale plek om onderwijs te genieten. Ik heb er veel geleerd, kreeg zelfs extra lessen Latijn, filosofie en kunstgeschiedenis!

Maar waar ik het meest aan terugdenk is de dagelijkse fietstocht, van Stadskanaal naar Ter Apel: achttien kilometer heen en achttien kilometer terug. Een opwindende route langs het kanaal...met wel drie bochten erin.

Toegegeven, lang niet altijd deed ik dat op eigen kracht. Zo genoten we tijdens de bietencampagne gratis openbaar vervoer. We hielden ons vast aan de laadbak van zwaar beladen bietenwagens, die op weg waren naar de Avebe. Eenmaal op snelheid vlogen we met een kilometertje of 60 per uur langs

het Ter Apelkanaal, hetgeen de reisduur aanmerkelijk bekortte.

Dat móest een keertje fout gaan.

Zoals altijd hadden mijn schoolvriendje en ik onze positie ingenomen aan de zijkant van de bietenwagen. Ik voor, hij achter. Met hoge snelheid sjeesden we langs het water, toen de chauffeur zich ineens met gebalde vuist kenbaar maakte in de achteruitkijkspiegel. Helaas voor hem: loslaten was geen optie meer. Of ik het had opgestoken van onze onvolprezen natuurkundeleraar Gijs de Goede weet ik niet meer, maar bij zo'n snelheid staan fietsen aan ongekende krachten bloot.

De situatie werd er niet gunstiger op toen de chauffeur, in een poging ons af te schudden, vol het gaspedaal indrukte. Binnen korte tijd scheurden we met honderd kilometer per uur langs het kanaal.

Bietencampagne

De fiets trilde als een bezetene, terwijl de banden over het asfalt stuiterden. Met de grootste moeite hield ik met mijn rechterhand het stuur vast en met mijn linker- de laadbak. Ineens hoor ik achter mij een doodschijs gevolgd door een hels geratel. De vrachtwagen reed nu zo beestachtig hard, dat ik niet achterom durfde te kijken. Dat zou funest zijn geweest. Mijn maatje zou toch niet...

Tot het volgende stoplicht bleef ik me vastklampen aan de wagen. Nadat deze tot stilstand was gekomen, ben ik met bonkend hart teruggefietst. Gelukkig, mijn klasgenoot leefde nog. Hij zat met een nat pak in de berm, besmeurd met modder. Z'n fiets lag verkreukeld om een boom heen gevouwen. Beteuterd vertelde hij dat hij de vrachtwagen had losgelaten en vervolgens als een raket was gelanceerd.

Om een lang verhaal kort te maken: mijn schoolcarrière in Ter Apel was in meerdere opzichten een leerzame periode. De plattelandsschool met internaters uit de rest van het land had een bijzonder sfeertje, waarop ik mij thuis voelde als een vis in het water...

En die jas met Jimi Hendrix achterop bleek aan het eind van het liedje ook nog wat voordelen te hebben, voor de directie althans. We hadden de gewoonte om tussen de lessen in het hoofdgebouw en het bijlokaal shagjes te roken. Zo'n sigaret ging maar half op, dus stopte je de uitgedoofde, overgebleven helft in je jaszak, zodat je deze later weer kon opsteken. Toen de conciërge op zekere dag rook zag opstijgen uit de garderobe, wist hij meteen wie hij uit de klas moest hengelen.

Mannus van der Laan

HET BEGIN VAN DE KORENSCHOOF

"Wij Juliana, bij de Gratie Gods, Koningen der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz., enz."

Dit was de aanhef van een brief van de Koningen, eigenlijk van de minister of een andere functionaris. De brief kwam terecht op het bureau van de Veenkoloniale Boerenbond in Veendam.

Hoe zo in Veendam? Dat kwam omdat de Boerenbond in deze plaats het landbouwhuishoudonderwijs in een deel van Groningen onder zijn hoede had. Daarbij

hoorde ook de voorloper van 'De Korenschoof' in Ter Apel. De landbouwhuishoudschool in Ter Apel heeft niet lang de naam 'De Korenschoof' gehad. In het begin wordt er gewoon geschreven over de LHNO-school, de school voor het Lagere Huishoud- en Nijverheidsonderwijs. Dat begin is niet eenvoudig aan te wijzen. Dat heeft te maken met de afwijkende constructie van het landbouwonderwijs. Dit type onderwijs valt nog altijd onder het gezag van het ministerie van landbouw (en nu ook economie en innovatie). Als dus gezocht moet worden naar archiefmateriaal over de

Gebouw van "de Korenschoof", de Heemker Akkerstraat is aan de westzijde nog niet aangelegd

Ter Apelse school kom je terecht bij de Veenkoloniale Boerenbond in Veendam. Verrassend. De jaren vijftig worden wel eens als een suffige tijd weggezet, maar op het gebied van onderwijs gebeurde er veel. Ook in Ter Apel. Daarover gaat onderstaand verhaal.

In 1952 begon de school in de oude Christelijke U.L.O. aan de Stationsstraat als huishoudschool. Eigenlijk werden al veel eerder cursussen gegeven in koken, naaien en andere huishoudelijke taken. Er was in Ter Apel een voor de hand liggende plaats om met een nieuwe school te beginnen: het klooster. Daar was in de 19e eeuw de eerste lagere school, de H.B.S. was er gestart en daarna dus ook het huishoudonderwijs, in 1923. Een eigen gebouw heeft de school pas gekregen in 1958.

Een brief van 27 juli 1954 verhaalt van de aankoop van een houten barak met twee lokalen voor de landbouwhuishoudschool. Daarvoor was een flink bedrag nodig: fl. 22.000,-, naar tegenwoordige waarde € 67.200,-. Een half jaar later stuurt de gemeente een brief naar de inspectrice Nijverheids- onderwijs, mejuffrouw J.P. Schieven. In de enveloppe zitten ook bouwtekeningen voor een gebouwtje met twee lokalen, elk ruim zeven bij negen meter. Er is ook nog wat extra ruimte nodig voor de administratie, toiletten en berging. Allemaal heel sober. Toch zijn de totale, begrote, bouwkosten dan al opgelopen tot fl. 35.000,-. Dat is inclusief fietsenberging, beplanting en verlichting. De plannen vorderen langzaam maar zeker, want op 29 augustus 1956 komt er een officiële brief op het bureau van de Veenkoloniale Boerenbond van het ministerie over de oprichting en de subsidiëring van de school in Ter Apel en intussen ook voor Sellingeren. De aanhef is:

“Wij Juliana, bij de Gratie Gods, Koningen der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz., enz.”

De brief heeft een lange inleiding en dan staat er : “Overwegende dat de behoefte aan de genoemde school (dus de LHNO school) voldoende is gebleken om de verhoging van de Rijksuitgaven verbonden aan de subsidiëring te rechtvaardigen, gelet op art 25 2e lid van de Nijverheids-onderwijswet ...

hebben goedgevonden en verstaan de oprichting en instandhouding van een landbouwhuishoudschool te Ter Apel onder beheer van bovengenoemde vereniging de Veenkoloniale Boerenbond te Veendam. De subsidie gaat in per 1 januari 1956. De brief is ondertekend door een ambtenaar namens minister Van Oven en de Koningin.

En zo is de huishoudschool dan begonnen in haar eigen gebouw.

De school zit al bijna een jaar in het gebouw als de huur nog definitief moet worden geregeld. (fl. 1200.- per lokaal per jaar.) De vraag naar dit onderwijs is groot, er komt per 1 september 1957 al een derde lokaal bij. De regeling van de huur komt mij wat vreemd voor: immers de financiering is al geregeld als subsidie.

Tot zover over het begin van een school die nu ook deel uitmaakt de RSG. Het is dan nog een school waarvan we geen namen van docenten en leerlingen kennen. Maar tussen 1962 en 1968 gebeurden er in Ter Apel bijzondere dingen. De Veenkoloniale Boerenbond ondersteunt initiatieven van directrices van de LHNO-scholen om leerlingen en de scholen te stimuleren. De scholen ontwikkelen een uitwisselingsprogramma. In die tijd was de communicatie nog niet zo simpel. Er bestond immers geen e-mail, geen twitter, alleen telefoon en brieven.

Dus werd er veel geschreven en gebeld tussen de scholen die meededen in Ter Apel. Wie waren de deelnemers aan deze Tienkamp zoals die in de krant

Onderwijsactiviteiten in "de Korenschoof"

'Het Vrije Volk' werd genoemd? Het waren driehonderd leerlingen van de scholen in Slochteren, Vlagtwedde, Veendam, Musselkanaal, Nieuwe Pekela en Ter Apel. We mogen de docenten die zich inzetten voor de organisatie niet vergeten. Uit brieven blijkt dat ze eigenlijk een heel schooljaar bezig waren met de voorbereidingen. Dat zal tenslotte een te zware belasting zijn want in 1966 wordt het laatste feest, want een feest was het wel voor de leerlingen, gehouden.

Wat wordt er gedaan op de bijzondere dag in april 1962? Welnu, om te beginnen is er een titel of een motto. In een plakboek staat, dat er een Ontwikkeling, Kunst en Energie- toernooi zal komen, afgekort O.K.E toernooi. Daar worden in de Tienkamp (wat doet denken aan de oeroude televisie-uitzendingen 'Spel zonder Grenzen' uit diezelfde jaren zestig) wedstrijden gehouden in tekenen, handwerken, tuinbouw, bloemschikken, toneel, declamatie en nog meer.

Het initiatief kwam eigenlijk van een docent van de school in Ter Apel, Bé Osinga. Hij zei: "Het goed besteden van de vrije tijd is een probleem. Voor de toekomst geldt dat in nog sterkere mate omdat de hoeveelheid vrije tijd niet minder zal worden." Osinga was een man met profetische gaven.

De gedachte was dat de zelfwerkzaamheid van de meisjes bevorderd moest worden. De Tweede Fase in het onderwijs vóórdat hij was uitgevonden. De driehonderd leerlingen die meededen aan OKE-spelen, logeerden in tweetallen bij gastgezinnen. Er moeten dus tientallen families in Ter Apel en naaste omgeving bij betrokken zijn geweest.

Het Nieuwsblad van het Noorden noemt het feest op 18 april 1962 een groot succes. In de uitslagen die compleet werden genoemd, zien we dat de prijzen mooi verdeeld werden over alle scholen. De eindwinnares werd de school uit Veendam. De dag werd afgerond met een feestavond in het Boschhuis. De zaal was overvol. De prijswinnaressen van de zang, muziek, toneel en declamatie traden op en 'werden met veel applaus beloond'. De werkstukken op het gebied van bloemschikken en andere creativiteit werden in een bijzaal tentoongesteld.

'Op de stoep van het Boschhuis vierde Veendam uitbundig feest. Het was een dag om nog lang over na te praten en om niet gauw te vergeten.'

Osinga werd nog speciaal geroemd door de voorzitter van de VBB, Takens. "Hij was de promotor van deze dag waarop zeer goede prestaties werden verricht."

Er was zelfs een speciaal lied geschreven voor de OKE-dag. We geven hier het eerste couplet:

Hallo, hallo, zingt allen mee
Het was vandaag voor ons OKE
Zes scholen van de VBB
Deden er allemaal aan mee
In koken, naaien, zang, muziek
Of bloemenschikken, gymnastiek
Wij willen 't wel verklappen hoor,
Wij zetten ons beste beentje voor.

Twee jaar later kwam het vervolg in Veendam. Omdat de school aldaar gewonnen had. Toen was Slochteren aan de beurt voor de organisatie. Dat was de laatste keer. Ter Apel won daar weliswaar, maar de krachten van de docenten waren uitgeput. Tot een vervolg is het in 1968 dus niet meer gekomen, ondanks alle successen.

In krantenknipsels hebben we een paar namen gevonden uit Ter Apel van winnaressen van de eerste OKE-dag:

Grietje Wiegers, Gé Drok, Rammie van Veen. De docenten/juryleden worden jammer genoeg niet vermeld. De naam van de directrice die de verantwoordelijkheid voor de hele dag had staat gelukkig wél in de krant. Zij heette mevrouw H.A. Reitsma-Kool.

Een nieuw gebouw voor de school.

De landbouwhuishoudschool was een succes op de Zuidpunt van Westerwolde. Het was dus noodzakelijk om een groter gebouw neer te zetten. De drie lokalen van 1957 waren niet voldoende meer. Dat nieuwe gebouw is er gekomen en heet intussen 'De Hoeksteen'.

Het werd neergezet op de hoek van Nederveen Cappelstraat en de St. Luciastraat. De Veenkoloniale Boerenbond investeerde opnieuw een fors bedrag. De aanneemsom was fl. 235.000,- Daar kwamen nog diverse posten bij. Bijvoorbeeld de cv voor fl. 26.000,- maar ook een fietsenberging voor fl. 1000,- Waarom er ook een kippenhok moest worden gebouwd is mij uit de archieven niet duidelijk geworden.....

Welke vaklokalen had de school? Er was een grote keuken, maar liefst 84m². Daar hoorde een provisiekamer bij. Er waren verder een strijk- en waslokaal, twee naailokalen, een paskamer, een theorielokaal en natuurlijk een kantoor voor de directrice en voor de administratie.

Een school zonder leer- en hulpmiddelen is maar een lege ruimte.

Het Rijks Inkoopbureau hield de uitgaven daarvoor stevig in de hand. Overal waren regels voor. Maar er waren verschillende bedrijven die een offerte mochten maken. Een paar voorbeelden maken duidelijk hoe strak er werd begroot en uitgegeven.

Voor de handenarbeid maakte de Fa. Bergman uit Ter Apel een aanbieding waarop o.a. stonden: 24 houtsnijmesjes à fl. 2,45 en 6 schuurkurken à fl. 0,50. De Fa. Timmerman, ook uit Ter Apel maakte lijsten waarop onder veel meer stonden: 24 groentemmers (plastic) à fl. 5,35, een wonderpan à fl. 11,25 en een kniepertjesijzer à fl. 12,75. Voor de tuin kond een kruiwagen worden geleverd à fl. 57,50 en 3 voetkrabbers à fl. 5,50. Timmerman kon ook nog voor fl. 98,- breinaalden leveren, één gulden per stuk.

Geubels, in Groningen, had een begroting voor servies en bestek. Het eindbedrag was, op de cent nauwkeurig, fl. 1795,71. Daarin waren opgenomen een flensjespan à fl. 8,90 en een citroenpers, glas, van fl. 0,35. Een naaimachine was prijzig in die jaren, maar liefst fl. 285,- De school had er zes nodig

Het zilveren jubileum van De Korenschoof.

Het Nieuwsblad van 1 maart 1977 heeft een klein verslag van het zilveren feest van 'De Korenschoof'. Uiteraard zijn er toespraken, in hotel De Posthoorn. De belangrijkste is die van mevrouw C. Kooistra die veel waardering uitspreekt voor mevrouw M. Visser-Timmerman en voor de heer H. Seggers 'die zich erg hebben ingespannen voor de totstandkoming van de school! De burgemeester van Vlagtwedde, H. Flik, loopt al vooruit op latere ontwikkelingen. Hij pleit ervoor om aan de RSG een afdeling voor lager economisch en administratief onderwijs (leao) te verbinden. De feestelijke hoofdmoot van het programma is de tentoonstelling van werk van de leerlingen van de school.

Voortdurend wordt in het onderwijs gestreefd naar schaalvergroting. De landbouwhuishoudscholen in Ter Apel en omgeving proberen daarin zelf het initiatief te houden. In 1982 worden er fusiebesprekingen gehouden tussen de directies van de scholen in Musselkanaal, Ter Apel, en de Tweede Exloërmond; de LTS in Musselkanaal sluit zich er bij aan. De besprekingen lopen tamelijk moeizaam. De directies verstaan elkaar redelijk tot goed. Ze hebben commissies ingesteld die overeenkomsten en verschillen inventariseren op het gebied van het onderwijs en een commissie die belast is met de aspecten van lesbevoegdheden en rechtsposities. Deze laatste commissie geeft een afwijzend

advies over een fusie. Er blijkt sterke weerstand te zijn onder het personeel. Het resultaat is dat een fusie wordt afgekeurd. Een brief van 14 maart 1983 besluit de Veenkoloniale Boerenbond als bestuur van de school dat er geen fusie komt.

Een merkwaardige brief.

Ik weet niet of de burgemeester in 1977 al plannen in die richting had. Maar op 17 december 1985 wordt er een merkwaardige brief geschreven door de VBB in Veendam naar het ministerie van O en W. Hij gaat over de vervanging van een oude oliegestookte CV-ketel. En plotseling wordt in een paar tussenzinnen het einde van 'De Korenschoof' aangekondigd. De bond schrijft: "Onze school voor HNO 'De Korenschoof' is voornemens op 1 augustus 1986 met de Rijkscholengemeenschap te fuseren. Inmiddels is bekend geworden dat de fusie definitief doorgaat. Het advies van de Rijksgebouwendienst is om een gasgestookte CV te plaatsen."

Dat is dus het einde van de LHNO-school 'De Korenschoof'. De fusie van de school met de RSG is soepel verlopen, aldus Henk Tieben. Hij is nog altijd verbonden aan de RSG als teamleider van de 1e en 2e klassen VMBO, terwijl hij begon als docent Nederlands aan 'De Korenschoof' in 1977, nog maar 21 jaar oud. Hij spreekt van een geleidelijk opgaan van de school in de veel grotere RSG. De leerlingen kregen hun meeste lessen gewoon, zoals ze gewend waren, in hun eigen gebouw. De docenten vergaderden afwisselend in het ene en het andere gebouw. Het beleid rond de overgang werd geformuleerd door de directrice van 'De Korenschoof', Charlotte Kooistra. Tieben noemt de fusie 'de kroon op haar werk'. Hij vindt het begrijpelijk dat ze trots was op haar functie als conrector.

Tieben herinnert zich reizen, die waren bedacht en georganiseerd door een collega L.O., Dick Stubbe. Deze collega ging een paar keer met een bus vol kinderen en een paar docenten naar de ijsbaan in Assen. Schaatsen en naar de disco. Stubbe vond dat zo iets goed was voor de verbredering van de leerlingen van beide scholen die nu een geheel waren geworden.

Mevrouw Charlotte Kooistra, die voor het eerst in 1967 wordt genoemd als directrice van 'De Korenschoof', treedt in augustus 1986 toe tot de schoolleiding van de RSG. Van haar brieven aan de inspectie en het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is af te lezen dat ze zich met hart en ziel heeft ingezet voor haar school, haar leerlingen en haar docenten.

Paul de Vries

DR. HENK HAVINGA: EEN DORTRET

Ir. H. Havinga, juni 2011

Tegen het einde van een lang gesprek met de oud-rector Ir. Henk Havinga en zijn echtgenote, vraag ik of de inspanning niet te groot is geweest. Zij zijn immers al ruim 80 jaar oud. Ik kon gerust zijn, vonden ze, "het was een mooie middag en we hebben veel herinneringen opgehaald aan Ter Apel en aan de school. Er kwamen weer zoveel aardige mensen voorbij."

Havinga heeft in Ter Apel eigenlijk twee scholen geleid: de R.H.B.S. van maart 1963 tot 1968 en daarna de Rijksscholengemeenschap. In december 1964 krijgt de directeur van zijn docenten de instemming om een scholengemeenschap voor te bereiden. Die medewerking is essentieel voor het slagen van de fusie met de U.L.O..

In een ander hoofdstuk van dit boek wordt verteld hoe de nieuwe directeur met dwingende, doch zachte hand veranderingen tot stand brengt in de eerste jaren van zijn carrière. In de eerste vergadering van het schooljaar 1963-1964 maakt hij direct een waslijstje van verbeteringen die hij nodig vindt.

In het gesprek dat we nu voeren komen we daar kort op terug. "U zei nogal streng dat de docenten hun postvak eens moesten uitmesten." Hij moet daar wel om glimlachen. Hij prijst Blik die een grote steun is geweest bij zijn start en later ook. "Hij heeft mij wegwijs gemaakt in de school. Ik was tenslotte jong (33 jaar) en onervaren. We deden veel nieuwe dingen samen. Ik geef een voorbeeldje: Na het bekend worden van de examenuitslagen gingen we met ons beiden langs alle ouders om hen te feliciteren. Het maakte niet hoe ver het was, we kwamen tot voorbij Vlagtwedde, we gingen naar Nieuw Buinen, Roswinkel en de Monden. De ouders waren erg verrast en blij dat we kwamen en het was erg leuk om te doen. Toen de school later zoveel groter werd, kon het helaas niet meer." Een ouder omschreef zijn verstandhouding met Bram Blik eens als: "Blik was de directeur en ik was de boven-directeur."

In de eerste tien jaren onder zijn leiding waren er twee grote veranderingen in het onderwijs in Ter

Apel. In de eerste plaats een fusie, formeel in 1968, tussen de U.L.O. en de H.B.S. om tot een grotere en beter levensvatbare organisatie te komen en in de tweede plaats de komst van de Mammoetwet van Cals (in 1963 als wet aangenomen en in 1968 effectief), waarmee de vorm waarin de lessen werden gegeven sterk veranderde.

Wat is bij al die veranderingen noodzakelijk? Vooral een sterk lerarenteam en daarna ook goede leiding. Als ik vraag hoe hij zijn rol ziet, een delegerende of een sturende, zegt Havinga dat hij het dichtst bij de delegerende positie stond.

Veel vergaderen en reizen en het bewerken van zielen was er nodig bij de fusie tussen de H.B.S. en de U.L.O. in de zestiger jaren. Het was niet zo eenvoudig. "Ik heb in die tijd veel gereisd naar vele vergaderingen in het land over de toekomst van de scholen. Onze kleine H.B.S. moest beslist groeien, vond ik. Het VWO moest behouden blijven en we wilden ook de Havo vasthouden. Burgemeester Loopstra was het daarmee eens en we hadden de volle steun van de inspecteur voor het Voortgezet Onderwijs, Huizinga. De laatste kwam, op mijn verzoek, vaak in onze vergaderingen. Ik besprak het met de docentenvergadering, die zelf heel positief over de fusie was. Natuurlijk was er ook overleg met de U.L.O., hoewel daar een andere inspecteur was. Die beide dachten er ook hetzelfde over. Ik ging voor de fusiebesprekingen vaak naar 'Den Haag', naar het ministerie, om de veranderingen te bepleiten." De oud-rector: "Op de U.L.O. bestond de mening: 'Ze kijken op ons neer.' Dat was niet zo. Maar het gevoel bestond, ook bij de leerlingen. En op de H.B.S. was niet iedereen even blij met de veranderingen, maar dat heb je altijd."

Op de vraag of leeftijd nog verschil maakte in acceptatie zegt Havinga resoluut dat er geen relatie was tussen leeftijd en betrokkenheid. "Er waren veel docenten, jong en oud, die het heel goed oppakten; als ik namen noem vergeet ik natuurlijk een groot aantal. Om de gewenning aan de nieuwe toestand te verbeteren, heb ik zelf scheikunde gegeven in Mavo-4. Dat werkte ook voor de leerlingen goed. De bouw van een talenpracticum in het U.L.O.-gebouw heeft er voor gezorgd dat de docenten op een natuurlijke wijze les gaven in beide gebouwen. Over de drukte van het heen en weer gaan tussen de gebouwen, zei Blik met een grap dat een hoge brug over de Stationsstraat een mooie oplossing zou zijn."

Er komt nog een fusie aan de orde: de RSG gaat in 1986 een fusie aan met 'De Korenschoof', de school voor Lager Huishoud Onderwijs. De brug voor deze fusie werd door mevrouw Vuurboom geslagen. Zij had een dubbelfunctie. Ze gaf scheikunde bij ons en biologie op 'De Korenschoof'. Iedereen zag de fusie wel aankomen en daarom ging het ook heel goed. We hebben de gymzaal verbouwd tot een grote keuken. Deze keuken werd officieel in 1989 gebruik genomen toen rector Havinga al met pensioen was.

De oud-rector gebruikt de mogelijkheid zijn conrectoren nog eens te prijzen. De school had heel goede docenten en conrectoren. Hij noemt Schipper voor de Havo- en VWO-bovenbouw en voor de roosters, Smid voor de Mavo, Mevrouw Kooistra voor het LHNO en Bokel die de onderbouw voor zijn rekening nam.

"Hoe wist u dat het goed ging?" "Dat was een zaak van goed kijken, ervaring en vertrouwen. Het personeel, ook het administratieve, werkte hard en was heel flexibel in hun werktijd. De eerste en de laatste week van de grote vakantie moest iedereen op school zijn en dan kon ik daarna gemakkelijk wat soepel zijn om de 'verloren' vrije dagen aan te vullen." Havinga maakt nu zijn eigen voetnoot: "Ik mag Egges niet vergeten, het hoofd van de administratie, ik heb veel aan hem gehad."

De groei van het aantal leerlingen waarnaar zo werd gestreefd, had een lokalenprobleem tot gevolg.

Achter de school, op de sportvelden, moesten noodlokalen worden gebouwd. Dat werden algemene lokalen, dus geen vaklokalen. Het reizen naar het ministerie ging daarom steeds door. Want ook voor de noodlokalen moest stevig gepleit worden. Er zijn als compensatie voor het verlies van de oude velden, nieuwe bijgekomen. Die gingen wij vervolgens huren van de gemeente.

Hoewel er geen leerlingenvereniging was - Havinga kan zich niet herinneren wanneer PEOS ter ziele ging - kwam de cultuur in de brede zin uitstekend aan bod. Hij heeft veel waardering voor Henk en Zwanette Lagerwey die de leerlingen enorm stimuleerden om actief te zijn in toneel en cabaret.

In 1988 namen de rector en zijn echtgenote afscheid van de school en niet lang daarna van Ter Apel. Mevrouw Havinga: "Het afscheid was overweldigend. Er waren zoveel mensen, oud-leerlingen, docenten, ouders. Er kwam zelfs een oud-leerling speciaal voor uit Zwitserland."

We praten nog over de grote scholen die er nu zijn. Een paar duizend leerlingen zijn niet ongewoon. Havinga wil daarover nog graag een opvatting kwijt: "De leerlingen moeten zichzelf terug kunnen vinden in de school, dus de eenheden moeten niet te groot zijn."

Paul de Vries

Filmstills uit de film 'Zomaar een schooldag 1971' (als bijlage bij dit boek).

HOOFDSTUK 13

DE RSG ONDER SAKKERS 1988 - 1993

“Het feit dat de RSG een school is waar, ongeacht de latere beroepskeuze, alle kinderen na de basisschool op terecht kunnen, legt een zware verantwoordelijkheid op ons. We willen en kunnen die dragen, waarbij intensieve contacten met alle lijnen, waarmee onze leerlingen in de naaste en verdere toekomst te maken krijgen, onontbeerlijk zijn”.

Rector A.B. Sakkers, Interview Ter Apeler Courant, 5 oktober 1988

De opvolger van Havinga wordt gevonden in Eenrum. Met Alexander Sakkers wordt er weer een jonge rector binnen gehaald. Alexander Sakkers is geboren op 28 mei 1948 in Delft. Hij is dus 39 als hij rector van de RSG wordt. Deze keer is het echter wel een rector met ervaring als leidinggevende. Sakkers is namelijk directeur van de Mavo –LBO school in Eenrum als hij solliciteert op de functie van rector. Het is voor het eerst, dat een sollicitatiecommissie van de school mee mag praten over de benoeming. Een delegatie, bestaande uit leraren en onderwijsondersteunend personeel, vertrekt naar Den Haag om de brieven door te nemen. Ligt de voorkeur van Den Haag bij een vrouwelijke rector (in het kader van het emancipatiebeleid van de overheid), de schooldelegatie kiest voor enkele mannelijke kandidaten om gesprekken mee te voeren. Uit de gesprekken komt al snel Alexander Sakkers als de meest geschikte kandidaat naar voren.

Sakkers weet bij zijn aanstelling dat hij voor een belangrijke klus staat. De eerste stappen zijn gezet om de overdracht van de school aan de gemeente vorm te geven. Er is echter meer. In een interview in de ‘Ter Apeler Courant’ van oktober 1988 verklaart de nieuwe rector, dat de RSG de negentiger jaren in zou moeten

gaan met een ‘interregionale voorbeeldfunctie’. Sakkers wil de rol van ouders uitbreiden waarbij het voor hem vooral gaat om de ouders beter bekend te maken met het modern onderwijs, zodat er een beter begrip ontstaat tussen ouder en kind. Het derde speerpunt van Sakkers is de versoepeling van de overgang van de basisschool naar de brugklas.

Daarnaast staan er ook enkele verbouwingen op de agenda. Zo wordt ten behoeve van de LHNO afdeling een grootkeuken neergezet op de plaats van de afgekeurde gymnastiekzaal. De keuken wordt in januari 1989 geopend door burgemeester Euverink (gehuld in een heus kokspak). Ook is er in dat jaar een modern practicumlokaal voor scheikunde ingericht.

De belangrijkste opdracht voor Sakkers is evenwel de overdracht. Al een maand na zijn aantreden ligt er een discussienota klaar over ‘de aanstaande overdracht van onze R.S.G. naar een regionaal bevoegd gezag’. Het is een technisch stuk waarin de bestuurlijke mogelijkheden op een rij worden gezet, maar ook ingegaan wordt op de kwesties van stichting, personeelsbeleid, ‘onderwijskundig-organisatorische vormgeving’, leerlingenbeleid, salarisadministratie, enz.

Luchtfoto 2010

Al heel snel tekent zich binnen de school een voorkeur af voor een zo groot mogelijke zelfstandigheid van de school. De schoolleiding, de MR en de ouderraad pleiten voor een bestuur bestaande uit leden van de gemeente Vlagtwedde, de Veenkoloniale Boerenbond en de Stichting Ouderbelangen. Een dergelijk bestuur zou dan zowel onderwijskundige, financiële en bestuurlijke expertise met zich meebrengen. Bovendien is op deze manier ook de koppeling met de regio gewaarborgd, voor de RSG als regioschool een zeer belangrijk aspect. De burgemeester van de gemeente Vlagtwedde zou dan voorzitter van het bestuur moeten worden.

Met dit voorstel gaat Sakkers de gesprekken in met de gemeente en het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. In mei 1989 wordt besloten om een stuurgroep en een werkgroep in het leven te roepen: De SORTA (Stuurgroep Overdracht Rijksscholengemeenschap Ter Apel) onder voorzitterschap van Burgemeester Euverink en de WORTA (Wergroep Overdracht Rijksscholengemeenschap Ter Apel) onder voorzitterschap van rector Sakkers. De taak van beide groepen is om het ministerie te adviseren over de uitvoering van de overdracht en over de meest gewenst bestuursvorm. Dit is niet de plaats om uitgebreid op de bijeenkomsten van deze groepen in te gaan, daarvoor is een en

ander te technisch van aard. De belangrijkste uitkomsten van hun werkzaamheden dienen uiteraard wel vermeld te worden.

De adviezen van de SORTA zijn – kort geformuleerd – als volgt:

- De overdracht vindt plaats per 1 januari 1992.
- De school krijgt als naam 'Regionale Scholengemeenschap Ter Apel'. In afgekorte vorm ('RSG Ter Apel') verandert de naam dus niet.
- Met betrekking tot de overdracht van het gebouw en schoolterrein worden nadere afspraken gemaakt over de werkzaamheden die uitgevoerd dienen te worden. Er is daarvoor een onderhoudsrapport opgesteld.
- Wat de bestuursvorm betreft, wordt gekozen voor de constructie van de 'bestuurscommissie ex. artikel 61 e.v. van de grondwet'. Met deze vorm opteert de S.O.R.T.A. voor een zo groot mogelijke zelfstandigheid van de school. Er wordt voorgesteld naast gemeentebestuurders ook andere deskundigen deel te laten uitmaken van het bestuur.
- Twee ingrijpende bevoegdheden blijven voorbehouden aan het gemeentebestuur, namelijk die van het beschikkingsrecht van de school (de stichting, fusie en derge-

lijke) en die van het budgetrecht (financiële huishouding).

- De samenstelling van de bestuurscommissie is als volgt:
 - De burgemeester is voorzitter
 - De wethouder van onderwijs is vicevoorzitter
 - Een lid wordt aangewezen op voordracht van B&W
 - Twee leden worden aangewezen op voordracht van de Stichting Ouderbelangen
 - Een lid wordt aangewezen op voordracht van de Drents- en Veenkoloniale Landbouwenootschap
 - Een lid wordt aangewezen op voordracht van het personeel van de school (via de MR)

Op 3 oktober wordt het advies aan het gemeentebestuur voorgelegd en kort daarna aangenomen. Ook het Ministerie gaat akkoord, waardoor de overdracht per 1 januari 1992 een feit wordt. De 'Rijksscholengemeenschap Ter Apel' bestaat niet meer, Ter Apel heeft nu een 'Regionale Scholengemeenschap'.

Bij de overdracht worden ook mooie afspraken gemaakt over de gebouwsituatie. De (M).U.L.O.-school aan de Bentlagestraat wordt door de overheid overgedragen aan de gemeente. In ruil daarvoor wordt er met financiële steun van het Rijk een vleugel met kantine en lokalen aan het monument gebouwd. De kantine wordt gebouwd in 1991. Architect G.W. Koekkoek uit Almere is de ontwerper. Ook het tweede deel met lokalen dat twee jaar later gereed komt, is van zijn hand. Koekkoek kiest voor een gebouw dat heel anders is dan het monument van Westerhout. Voor Koekkoek is het een bewuste keuze om niet de Amsterdamse Stijl te herhalen. Wel kiest hij bij de kantine voor reflecterende ramen, zodat het monument weerspiegeld wordt in het nieuwe gebouw. De nieuwe vleugel wordt in het schooljaar 1993-1994 volledig in gebruik genomen.

Tegelijkertijd is er bij de komst van Sakkers een zorgwekkende ontwikkeling op school gaande. Het leerlingenaantal daalt. De MR en de schoolleiding vrezen dat binnen een klein aantal jaren het aantal leerlingen onder de opheffingsnorm van 570 zal zakken. Een provinciaal rapport ('Spreidingsplan Voortgezet Onderwijs van de Provincie Groningen'),

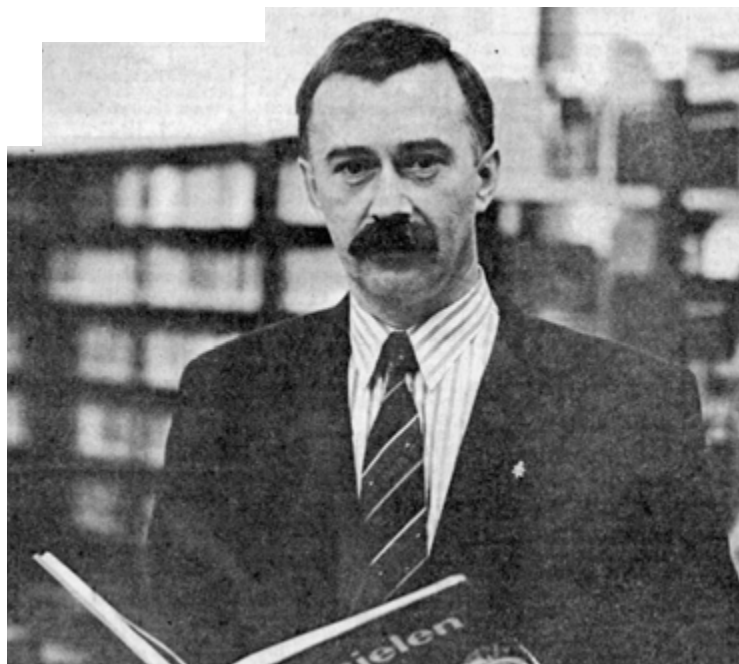
maar ook de eigen prognoses voorspellen dat al aan het begin van de jaren negentig de situatie alarmerend zou kunnen zijn.

Een complicerende factor daarbij is de wens van Stadskanaal om een Atheneum-afdeling aan de openbare school aldaar toe te voegen. Er wordt in een brief (van januari 1988) van de MR aan de heer Oskamp van het Ministerie zelfs gesproken over pogingen op hoger niveau om een fusie tussen het openbaar onderwijs in Stadskanaal en Ter Apel te bewerkstelligen. De MR van de RSG is (natuurlijk?) fel tegen een dergelijke fusie en tegen de concurrentie van een openbare Atheneum zo dicht bij.

Als oplossing voor de problematiek van de leerlingaantallen stelt de MR voor dat de school een actiever wervingsbeleid gaat voeren en meer aandacht gaat besteden aan de 'zorg' voor leerlingen en de 'leerlingvriendelijkheid' van de school. De school schijnt een imago bij ouders te hebben dat in dit opzicht niet zo positief is. De geschiedenis lijkt zich te herhalen. Herkennen we immers in deze signalen niet de signalen die in de jaren vijftig werden afgegeven omtrent de daling van leerlingenaantallen en het verwijt dat de school niet 'leerlingvriendelijk' zou zijn?

Op 30 september 1989 verschijnt een artikel in het Nieuwsblad van het Noorden waarin een andere oplossing centraal staat voor de leerlingendaling. Onder de kop 'Rel op

Rector Alexander Sakkers

til Oost-Groningen over plan scholenfusie' wordt een fusie voorgesteld tussen de scholen in Stadskanaal en Ter Apel. Staatssecretaris van Onderwijs Ginjaar meent dat de stichting van een derde atheneum in de regio, gezien een dalende leerlingenstroom, niet gewenst is. Ze vindt echter wel dat een gemeente als Stadskanaal een openbare Atheneum kan claimen. Haar voorstel is daarom om de RSG Ter Apel te laten fuseren met de Openbare Scholengemeenschap in Stadskanaal. Het voorstel wordt gesteund door gedeputeerde Vos, die in het artikel zegt dat dit 'de enige manier is' om tot 'een goed aanbod van scholingsmogelijkheden' te komen. Het voedingsgebied van de RSG is volgens Vos te klein geworden ('door de zuigkracht van Emmen'). Sakkers en burgemeester Euverink verwerpen elk voorstel in deze richting. Ze krijgen daarbij steun van de rector van Ubbo Emmius, de heer Blok, die denkt dat een fusie nog meer leerlingen naar Emmen zal jagen. Hij prijst daarbij ook de RSG. Het heeft namelijk volgens hem 'een goed functionerend geheel' opgebouwd.

Helaas beschikken we niet over informatie over het vervolg van deze discussie. Voor zover we kunnen overzien is een dergelijke fusie nooit een 'echt' thema geworden. De Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen hebben zich vanaf de aanvraag eind jaren tachtig achter een Atheneum-afdeling in Stadskanaal gesteld. Uiteindelijk wordt de Openbare Scholengemeenschap Stadskanaal (die dan Comenius College heet) per 1 augustus 1992 uitgebreid met een Atheneum. Dit,

ondanks felle protesten van de RSG Ter Apel en Ubbo Emmius in Stadskanaal.

Zoals gezegd zijn de leerlingenaantallen in de jaren tachtig dalende. In het schooljaar 1982/1983 heeft de school 746 leerlingen. Leerlingen komen dan nog steeds uit plaatsen als Musselkanaal, Roswinkel, Sellingen, Vlagtwedde en Valthermond, maar ook uit Mussel, Emmercompascuum, Veererveen en Vriesche-loo. Drie jaar later telt de RSG meer dan 80 leerlingen minder (663). Vanaf het schooljaar 1986-1987 kunnen we de LHNO leerlingen meetellen en is de groei van de school op dat moment daaraan te danken. De RSG heeft in dat schooljaar 727 leerlingen. Het kan een vrij dramatische val echter niet verhullen. Op 1 september 1988 is de school teruggezakt naar 657 leerlingen. De daling lijkt vooral te maken te hebben met een terugloop van potentiële leerling in het voedingsgebied. De hele regio kampt met een terugloop van kinderen in deze leeftijd. Daarnaast steekt bij ouders toch ook weer het beeld op van de RSG Ter Apel als een elitaire, afstandelijke, misschien wel kind- onvriendelijke, school.

Het zijn waarschijnlijk ontwikkelingen als deze, samen met prognoses van het Ministerie van Onderwijs (die leerlingaantallen van 510 tot 540 laten zien voor het schooljaar 1994/1995), die Sakkers aan het denken zetten. Hij overweegt zelfs een fusie. Niet met het openbaar onderwijs Stadskanaal, wel met de Christelijke Mavo 'de Akker' aan de Heemker Akkerstraat.

Afscheid van wiskundeleraar Wierenga met ludieke act in de nieuwe kantine.

Conrector Smid in oorlogskleuren tijdens een liefdadigheidsactie

Het is niet onmogelijk dat de gesprekken hierover op initiatief van de Mavo tot stand zijn gekomen. 'De Akker' heeft immers ook met een terugloop van leerlingen te maken. Sakkers vindt bij zijn pogingen om de discussie hierover te openen geen draagvlak binnen de school. De angst van het personeel van de RSG is dat jongere collega's hun baan verliezen door de fusie. De gesprekken kennen dan ook geen vervolg, waardoor 'De Akker' uiteindelijk de poorten moet sluiten op 1 augustus 1992. In een interview in het Nieuwsblad van het Noorden over de sluiting maakt directeur Hilberdink van de Mavo school duidelijk heel teleurgesteld te zijn in de houding van de RSG, die 'de Akker' in de kou heeft laten staan. Hij adviseert de ouders van zijn leerlingen dan ook vooral om hun kinderen naar een christelijke school in Emmen of Musselkanaal te sturen.

Vermeldenswaardig is de oprichting van een leerlingenvereniging gedurende het schooljaar 1988 – 1989. Op 11 oktober installeert Sakkers het eerste bestuur van 'Gaudeamus' zoals de vereniging gaat heten. De bedoeling is om leerlingen mee te laten praten over activiteiten buiten de les om. 'Gaudeamus' kan volgens Sakkers het best vergeleken worden met een studentenvereniging: het organiseert recreatie-, cultuur- en sportactiviteiten. Liezet Hemmen is de eerste voorzitter. De vereniging zet enthousiast in. Al snel worden de eerste activiteiten georganiseerd. Zo is er op 15 december 1989 een 'Dansavond' in samenwerking met dansschool Bram van den Berg. Vier maanden later is er een bonte avond in het Boschhuis en in mei 1990 wordt er een lezing georganiseerd van Dick Wolf over Ter Apel en omgeving in de Tweede Wereldoorlog.

In september 1990 treffen we 58 personeelsleden op school aan. De schoolleiding bestaat dan uit twee personen, maar wordt ondersteund door coördinatoren. In 1991 versterkt mevrouw Vuurboom – Mencke de directie. Zij wordt conrector brugklassen en lhno. De heer Smid, die zoveel heeft bijgedragen aan de school, maar vooral op veel leerlingen een onuitwisbare indruk heeft achterlaten als de zeer aanwezige "kapitein" van het B-gebouw, heeft in september 1989 afscheid genomen.

De schoolgids vermeldt de volgende personen in 1991 (we hanteren de schrijfwijze van de gids):

SCHOOLEIDING

Drs. A.B. Sakkers - rector
Drs. D.J. Schipper - conrector
 Atheneum- Havo – Mavo
Mw. G.A.M. Vuurboom- Mencke - conrector Brugklassen en Lhno

COÖRDINATOREN

R. van Eek - coördinator onderbouw
R.W. Krikke - coördinator mavo/ havo/vwo -
Mw. A. Hemmes - coördinator Vbo-Lhno

SCHOOLEKANEN

Tj. Bosklopper - Onderbouw en Mavo
Th. W. v.d. Laar - Havo en VWO
Mw. A. Hemmes - Vbo en Lhno

DOCENTEN

Mevr. P.G. Ament –Gelderman - ne
H.H. de Boer - et, hr, hk
J. den Boer - mu, ne
Mevr. D. Bokhoven- van Oosten - hv, gk
Mevr. W.M. Bosch- Bergsma - gs
Tj. Bosklopper - hk, en
Drs. K.J.D. Doornbos - sk
R. van Eek - te
Drs. L.P. Elting - en
P.Fokkema - fa
H.J. Freije - na
Drs. J. Groen - gs -
Mevr. A. Hemmes - gk, hhk
K.M.F. Heijman - na, sk
G. Hoiting - lo
Drs. M. Jipping - ec
W.J. Kamerbeek - wi
H. Kamstra - bi, ne
Drs. E. Kemkers - bi
R.W. Krikke - ak
Th. W. van der Laar - hv, ml
Mevr. J. de Lange - tn
Mevr. A. Leenstra- Welleman - ne
H.J. Oolders - du

Drs. J.P. Posthumus - ak
H.P.Prins - du
Mevr. G. Reijmerink – Kamst - fa
Mevr. Dra. S. Rozeboom - fa
D. Stubbe - lo
H. Tieben - ne
Mevr. T.C. van Timmeren- Muilman - lo
Mevr. G.A.M. Vuurboom- Mencke - ne, sk, bi, kdn
A.Wagt - gs, bi, hk
W.M. Weits - hv, tn
M. Westerink - ne, ml
H. Wierenga - wi
H.E. Willems - wi, hk
Drs. J. van Winsum - en
H.H. Woldendorp - ne
K.Y. Wijnia - wi
J.L. Wijshake - en
B.L.G. de Wit - lo

ADMINISTRATIE

W.R.H.Egges - administrateur
Mevr. M. Schimmel – Heidema - adm. ambtenaar
P. van Vondel - adm. ambtenaar
H.Wams - adm. medewerker

CONCIERGES

B.J. Bruinsma - *J.B. Wolbers*

TECHNISCH ONDERWIJS ASSISTENTEN

J.H. Huiting
J. Schuten

RIJKSAMBTENAAR

A. Schrik

BIBLIOTHECARIS

J.Lambeek

KANTINEBEHEERDER

J.Smid

OFFSETDRUKKER

L.H.Dekker

Het rectorchap van Alexander Sakkers neemt in 1993 een onverwachte wending. Betrokken bij de politiek als Statenlid voor de VVD, staat hij voor deze partij als eerste kandidaat op de lijst om gedeputeerde Johan Remkes van de provincie Groningen op te volgen. Remkes wordt in september van dat jaar lid van de Tweede Kamer. Sakkers wordt in november 1993 gedeputeerde voor Economische Zaken. Hij zal zijn carrière nog meer glans geven door later burgemeester van Heerlen en Eindhoven te worden.

De opvolging van Sakkers ligt wat ingewikkeld. Sakkers krijgt namelijk 'imperatief verlof', wat inhoudt dat hij geen opvolger krijgt, maar een tijdelijke vervanger. Het komt er op neer dat wanneer Sakkers stopt als gedeputeerde, hij terugkeert als rector aan de school.

Er wordt daarom in oktober 1993 een advertentie in de krant geplaatst met een oproep voor 'een waarnemend rector'. Uit de rij van kandidaten kiest de benoemingsadviescommissie voor Martinus van Hoorn. Van Hoorn neemt de school mee naar het jaar 2000.

Henk Dekker

EEN DAG VAN ONTMOETING EN WEERZIEËN (REUNIE 1994)

Een dag van ontmoeting en weerzien moest het volgens de aankondiging die ik kreeg, worden. Wel dat is het geworden, of was het meer na ruim 25 jaar een soort herhalingsoefening. Na die prachtige brief die ik met tranen in de ogen van het lachen telefonisch aan Michiel T. had voorgelezen was het voor ons duidelijk, we gaan en we zien wel.

De reünie begon eigenlijk al een paar maanden eerder. Met Arthur R. die in mijn oude geboorteplaats Amersfoort woont had ik afgesproken dat wij eens lekker zouden gaan stappen in die stad. Het werd een dolle avond met lekker eten en veel drank. Prachtige verhalen hadden we elkaar te vertellen, zowel over onze tijd in Ter Apel, maar ook over onze gezamenlijke tijd in onze studentenstad Utrecht. Later op de avond toen we licht aangeschoten naar het station liepen moest Arthur regelmatig mij verhinderen dat ik bij voor hem volstrekt onbekende adressen aan zou bellen. Dan dacht ik weer een huis gevonden te hebben waar een oud vriendinnetje van mij gewoond zou hebben. Hoe dan ook die avond was een waardig begin van ons voornemen om naar Ter Apel te gaan. Helaas, op het laatste moment zei Arthur af.

Dat was jammer, want hij heeft heel wat gemist zoals al die internaterlingen die er niet zijn geweest, heel wat gemist hebben. Maar als je niet weet wat je mist, dan mis je het ook niet. Voor mij is het duidelijk: ik zou die dag en avond in Ter Apel niet gemist willen hebben. We hebben iedereen gezien, gehoord en gezoend die we graag nog eens een keer wilden zien en zoenen. Nu eindelijk na 25 jaar konden we die meisjes een zoen geven en tegen ze zeggen dat we

ooit nog eens verliefd op ze waren geweest zonder dat ze dat ooit geweten hadden.

Toen Michiel T. en ik in de grote tent achter de H.B.S. verschenen was het romantische harmonie orkest al verdwenen. Daarvoor in de plaats waren 1500 mensen. Dat hadden we niet verwacht. Wat moesten we hier eigenlijk in deze mensen massa, in deze hitte. Maar algauw zagen we een bordje 1965 hangen. Laten we maar eens gaan kijken, zeiden we tegen elkaar, naar het Boschhuis gaan kunnen we altijd nog. Nu onder dat bordje zaten zo'n beetje al onze vrouwelijke klasgenoten. We wisten niet wat we zagen. Wat een begroeting volgde. Gerda H., Jantje K. Harma V. uit Vancouver, Dieta B., Sieneke uit Genève die ik ooit nog eens uit een sloot gered had. En uit mijn U.L.O. periode Corry J., waarmee ik 1961 naar mijn eerste internaatfeest ging. En dan opeens de beeldschone Amy E., de nicht van mijn achternicht uit Roswinkel. Zij was toen al heel bijzonder, maar oh zo afstandelijk. Nu was ze zeer expressief en praatte honderd uit. En dan opeens een schreeuw van herkenning, "daar zijn ze". Michiel en ik keerden ons verbaasd om. Twee dames omhelsden ons: het zijn de twee zusjes waarmee we in de laatste maanden van 1965 zo veel plezier mee gehad hadden, in de Posthoorn op de muziek van de plaatselijke popgroep The Marvins. Het is duidelijk: onze dag kan niet meer stuk.

Een groot deel van de middag wordt dan ook doorgebracht met Henny en Bea. Ik ga met beide op onderzoekstocht naar de U.L.O.. Het gebouw is niet veranderd. Zelfs de lange tafel in de leraars-

kamer staat er nog. Een heel jaar lang heb ik daar elke dag wiskundeles gehad van de heer Deelstra. Deelstra was een merkwaardige man, soms zo onbehouwen als een boer en dan weer bijna filosofisch. Als hij ons de sommen niet kon uitleggen dan fluisterden we zachtjes in zijn oor dat ie maar eens een hulplijntje van A naar C moest trekken. Hij was dan een kwartiertje zoet en kwam met wat hulp dan meestal tot een goede oplossing. De Franse les van de heer Deelstra was helemaal bijzonder, met zijn Gronings accent werd ons de Franse uitspraak bij gebracht, waarbij hij regelmatig door Iwan M. op charmante wijze werd gecorrigeerd. Onwillekeurig moet ik ook terugdenken aan de heer Liefhebber, we waren als de dood voor hem, aan de andere kant was het een schat van een man. Als je tien tien gehaald had, kreeg je een Kwatta reep. Ik heb het nooit beleefd.

Hierna terug naar de H.B.S. en door naar het Boschhuis. Als ik met Bea om het oude internaat heen loop, zien we een deur openstaan, dus naar binnen. Helaas zijn de deuren van onze oude kamers op slot. De akoestiek in de gang is nog hetzelfde. Hoe vaak hebben we hier niet "Uhuru Arica, freedom first" gezongen, ons zelf begeleidend op omgekeerde prullenmanden die we als een tam tam tussen onze benen klemden. Hier in dit internaat heb ik vier intensieve jaren doorgemaakt. Van puber tot bijna volwassen, maar gelukkig hebben we hier geleerd dat je eigenlijk altijd een beetje puber moet blijven. De heer Weiss, de onderdirecteur, had daar dan ook vaak wat moeite mee daar we zelfs nog in de 5de klas van de H.B.S. ons gedroegen als jonge honden.

Willem Weiss was voor ons eigenlijk de rots in de branding, feitelijk leidde hij het internaat. Hij zorgde dat alles geregeld was zoals het geregeld moest zijn. Veel heb ik met hem op mijn kamer gepraat over moderne literatuur en muziek. Veel steun heb ik van hem gehad als we weer eens een paar moeilijke repetities hadden. Hij zorgde er voor dat we doorzetten. Nog vele jaren na mijn Ter Apel-periode heb ik contact met hem gehouden. De laatste keer dat ik hem sprak was op de kleine reünie in het Boschhuis. We hebben toen afgesproken dat hij gauw eens zou komen logeren. Groot was dan ook de schok toen ik opeens in juli in de NRC zijn overlijdensbericht las. Verongelukt in de Alpen in Zwitserland en wel zo vlak voor de reünie in september.

Hierna door het park langs het klooster naar het Boschhuis. Dit stukje Ter Apel is werkelijk uniek, zo

mooi en ook zo onveranderd. Ook de sfeer in het café van het Boschhuis is niet veranderd. Ik hoop dat ze die verschrikkelijk lelijke kleedjes op de tafels altijd zullen houden. Opvallend is ook dat de leestafel en het zitje bij de haard in al die jaren veranderd zijn.

Als ik een schroevendraaier bij me had gehad, dan had ik nu eindelijk het bordje HEEREN van het toilet gesloopt.

Weer terug naar de feesttent en alweer nieuwe ontmoetingen; Toosje W. en dan opeens Joke D. Zij zat bij mij in de klas op de U.L.O.; we waren allemaal verliefd op haar. Dat moesten we ook wel zijn, zij leek in die tijd sprekend op B.B.. En ook nu is ze nog steeds prachtig. Eindelijk na zo veel jaren komt een jongensdroom uit, ik mag haar zoenen.

Na een koude hap vlees welke ik maar voor gezien laat en veel bier treedt de band aan. Helaas geen al te beste band, maar wel hard. Dus maar weer naar de bar voor bier en langzaam maar zeker word ik schor. Na een vreselijke ordinaire jodel act verdwijnen velen naar het Boschhuis. Michiel en ik besluiten met Henny en Bea te blijven. De rest van de avond swingen we alsof we nog steeds 19 jaar zijn. Het gaat ons al zeg ik het zelf, nog goed af.

Als we later op de avond de twee zusjes ter afscheid een zoen geven staat er iemand met een zaklantaarn naar ons te schijnen. Maakt u zich niet bezorgd, we gedragen ons netter dan 25 jaar geleden.

Zo eindigt een dag zoals we ze vroeger ook wel daar in Ter Apel beleefden.

De volgende ochtend nog wat katterig van de wijn, die we nog laat in Emmen in een kroeg hebben zitten drinken besluiten Michiel en ik toch nog even een kopje koffie te drinken in het Boschhuis. Net als we Ter Apel binnen rijden hoor ik op de radio dat de jazztrompetist Miles Davis is overleden. Miles was misschien van alle fantastische jazzmuzikanten waar ik van hou wel de grootste, hij heeft in ieder geval tot op de dag van vandaag veel voor mij betekend. Nu ik dit zit te typen klinkt zijn schitterende muziek in mijn kamer. Miles' plaat Kind of Blue heb ik gedurende de vier jaar internaat bijna dagelijks gedraaid. Als ik het niet meer zag zitten dan wel verliefd was op één van de vele toen vaak onbereikbare meisjes, dan was er altijd Miles Davis met zijn melancholieke, maar vaak ook zo erotische klank uit zijn trompet. Merkwaardig dat hij juist nu moet doodgaan.

Na de koffie gaat Michiel terug naar huis, ik besluit om nog even naar de oude spoordijk te gaan. Zijn de eiken er nog waar ik zomers tegen aanzat, lekker in de zon? De vorige keer heb ik ze alleen maar in het donker gezien. En toen regende het trouwens ook nog zo dat het goot. De eiken zijn er nog, trouwens het hele bos is er nog. Feilloos weet ik de wegen zwerf een uurtje rond. Ik ging de eerste jaren elke zondag een stuk lopen door de bossen en zong dan vaak hardop allerlei jazz improvisaties.

Als ik tot slot een steen van de oude spoordijk op-raap en besluit om deze naar huis mee te nemen valt definitief het doek over dit bijzondere weekend.

Een besluit staat echter vast, over 10 jaar zijn we er weer!

Rob Jansen, Najaar 1991

DE 100.000 TRAUMA'S-SHOW...

In 1991 werd in het kader van de reünie-activiteiten van dat jaar in Hotel Boschhuis in Ter Apel tweemaal een revue opgevoerd door leerlingen en docenten die de werktitel de '100.000 trauma's-show' kreeg.

Het idee was, dat gedurende het 70-jarig bestaan van de RSG Ter Apel er inmiddels wel zoveel leerlingen en oud-leerlingen met een 'RSG-trauma' moesten rondlopen dat het tijd werd als schoolorganisatie de hand 'in eigen boezem' te steken. Om die reden droeg presentator Rob van Eek dan ook een merkwaardig pak met een derde arm die letterlijk 'in eigen boezem' stak.

De avond bestond uit een bonte aaneenschakeling van nieuwsfeiten betreffende de voorafgaande decennia voorgelezen door Paul Fokkema wiens stem daarbij als 'voice over' dienst deed bij stilstaande en bewegende beelden die op een groot scherm werden geprojecteerd. Per decennium werden er vervolgens gasten ten tonele gevoerd die hun zegje deden over hun ervaringen als leerlingen van de RSG Ter Apel. Ze werden geïnterviewd door presentator Van Eek die met veel begrip en humor de laster en achterklap pareerde. Als 'goedmaker' mochten de gasten daarna een (muzikale) wens naar voren bren-

gen die zo goed en zo kwaad dat ging aansluitend werd vervuld.

Er werd die avonden gezongen, gedanst en gegymd op het toneel van het Boschhuis dat het een lieve lust was, waarbij steeds werd getracht de sfeer van het betreffende decennium te treffen. Hoogtepunt daarbij was volgens velen de vooroorlogse gymles waarbij een groepje docenten onder de strakke leiding van gymdocent Theo van der Laar een 'turnles van wel-er' deed herleven.

De vrijdagavond verliep voorbeeldig, de zaterdagavond daarentegen was het publiek nogal rumoerig wellicht samenhangend met de 'tap' die achter in de zaal stond opgesteld. Op een gegeven moment achtte de toenmalige rector

Alexander Sakkers vond het zelfs nodig om persoonlijk op het toneel te verschijnen om vandaar het roerig volkje achter in de zaal tot rust te manen. Op dat moment toch enigszins een domper voor allen, docenten en leerlingen, die zich zozeer hadden ingezet om deze avonden tot een succes te maken.

Harrie Woldendorp

Personeel ten tijde van Sakkers op het mooiste plekje van de school.

Leerlingen tijdens de uitwisseling met de partnergemeente in Polen (1992)

HOOFDSTUK 14

VAN HOORN NEEMT OVER 1993 - 2005

“[Van Hoorn] ... pendelt iedere dag 130 kilometer tussen zijn woonplaats Appingedam en Ter Apel. “Het zijn lange dagen, maar het is geen opgave. De RSG is met zevenhonderd leerlingen een school waar goed les wordt gegeven en waar een prima sfeer hangt. Ik heb er absoluut geen spijt van.”

Rector Van Hoorn in het ‘Groninger Dagblad’, 21 februari 1995

Martinus van Hoorn,
rector van 1993-2005

Bertie Wijshake, leraar
Engels van 1972 tot zijn
onverwachte overlijden
in 1994.

Martinus van Hoorn is geboren in Grijpskerk in 1946. Hij is van ‘huis uit’ wiskundige. Van Hoorn is in 1993 boventalig na de fusie van zijn school in Appingedam. De Rijks Pedagogische Academie waar hij dan als adjunct-directeur werkt, wordt opgeheven als gevolg van het regeringsbeleid. Hij neemt dus, zoals hij zelf zegt, de ervaring van het strijden voor je school mee naar Ter Apel.

Een overstap naar het rectorschap van de RSG Ter Apel is een mooie uitdaging voor Van Hoorn. De tijdelijkheid van zijn aanstelling blijkt evenwel ook wat lastig te zijn. Zo verkiest Van Hoorn er bijvoorbeeld voor om in Appingedam woonachtig te blijven. Gezien de onzekerheid rond zijn aanstelling geen onlogische keuze. Van Hoorn ondertekent zijn brieven de eerste jaren nadrukkelijk (en natuurlijk formeel correct) met “waarnemend rector RSG Ter Apel”.

Hoe onzeker de situatie is, blijkt uit een interview dat Van Hoorn geeft in het Groninger Dagblad op 21 februari 1995. Er zijn in dat jaar Provinciale Staten – verkiezingen en de vraag is of Sakkers zal terugkeren als gedeputeerde. Gebeurt dat, zo zegt het artikel, dan staat Van Hoorn op straat. De waarnemend rector is echter optimistisch: “... ik denk dat

Sakkers en zijn partij genoeg stemmen krijgen om straks sterk te staan.”

Sakkers blijft inderdaad aan als gedeputeerde, waardoor het waarnemerschap van Van Hoorn verlengd wordt. De situatie houdt aan tot ongeveer 2000 als Sakkers bekend maakt af te zien van zijn rechten. Het bestuur benoemt Van Hoorn dan tot rector van de RSG Ter Apel. Omdat in een eerder stadium door de bestuurscommissie was toegezegd dat voor de positie van rector een nieuwe sollicitatieprocedure zou worden opgezet, is niet iedereen binnen de school verheugd over de benoeming.

Kort na zijn aantreden worden Van Hoorn en zijn school opgeschrikt door de verschrikkelijke mededeling dat leraar Bertie Wijshake plotseling overleden is. Wijshake, sinds 1972 aan de school verbonden, is een populaire leraar die met zijn jovialiteit en humor, maar ook met zijn gedrevenheid voor het vak Engels, de leerlingen voor zich weet te winnen. Tijdens zijn vakantie in Zweden overlijdt hij op 21 juli 1994 plotseling aan een hartaanval. Wijshake was pas 47 jaar oud.

In het eerder genoemde interview heeft Van Hoorn zich vooral als doel gesteld het

DORTRET ROB VAN EEK

De oude generaties van R.H.B.S. leerlingen spreken keer op keer hun bewondering uit voor de eerste tekenleraar van onze school, Johan Hemkes. Hemkes vindt zijn opvolger in een andere kunstenaar, Karl van Beekum en – later – mevrouw Wierenga. Van Beekum geeft zijn stokje over aan F.T. Bultje, die van 1976 tot 1981 aan de school verbonden is. Bultje wordt in 1981 opgevolgd door Rob van Eek, die daarmee de vijfde tekenleraar is van de school.

Van Eek, nog steeds werkzaam aan de RSG, blijkt een gedreven leraar te zijn die zijn talenten veelvuldig in dienst stelt voor de school. Naast allerlei 'kleine' projecten, zoals het ontwerpen van telefoonkaarten, kalenders en omslagen van programmaboekjes of het tekenen van scheidende rectoren, is hij ook verantwoordelijk voor drie 'grotere' ondernemingen.

In 1997 krijgt hij het idee om de lange witte muur in het nieuwe gedeelte van de school van kunst te voorzien. Thuis schildert hij op houten panelen een beeldverhaal waarin waterelementen (die ook in het monument zijn aangebracht) domineren. De panelen zijn aangebracht op de muur en vormen samen een prachtig schilderwerk. Van Eek heeft zijn verbeelding flink aangesproken. We zien koraal, zeepaardjes en vissen, maar ook een zwemmende olifant tussen Grieks aandoende pilaren. Een filmgangster kijkt de toeschouwer dreigend aan en een Romein ligt te sterven. Albert Einstein staat nonchalant te praten met twee kinderen, hij brengt zijn inzichten over onder het motto: het verhaal moet doorverteld worden! Van Eek heeft zijn leerlingen niet vergeten. Een deel van de schildering is wit gelaten om jaarlijks door een leerling ingeschilderd te worden.

Van Eek staat bekend als een leraar, die het uiterste uit zijn leerlingen kan halen. Hij grijpt dan alle gelegenheden aan om hen te stimuleren tot tekenen en schilderen. Zo begint hij in 2008 een project om leerlingen van zijn examenklas een schildering op een andere witte muur in de school te laten maken. Dit keer niet op panelen, maar rechtstreeks op de muur. Ook hier zien we een beeldverhaal, van de eencelligen tot de voetballer Maradona en acteur John Travolta.

Het derde huzarenstukje wordt in 2010 gepresenteerd. Van Eek maakt van elk collega een cartoon en brengt alle cartoons samen in het boekje 'RSG Kanjers, 'n kleurrijk team!', voorzien van een gedicht van leraar Nederlands Harrie Woldendorp. De originele cartoons worden in de kantine opgehangen, zodat iedere bezoeker kennis kan maken met het personeel van de RSG..

Detail wandschildering Van Eek

leerlingenaantal op te krikken. Er moet hard gewerkt worden om de school levensvatbaar te houden. In het eerste volledige schooljaar van Van Hoorn zijn er 675 leerlingen aan de school verbonden. Hoewel het leerlingenaantal lichtjes dalend is, blijken de prognoses van halverwege de jaren tachtig dan toch te pessimistisch te zijn geweest. Sterker nog, vanaf 1995 stijgt het aantal weer. Als Van Hoorn vertrekt in 2005, zijn er 823 leerlingen aan de school verbonden.

In zijn beleid neemt Van Hoorn de opmerkingen van de MR over de RSG als 'leerling-onvriendelijke school' mee. In zijn periode wordt er hard gewerkt om de leerlingenzorg

te verbeteren, onder meer door de uitbreiding van de facilitering van leerlingen met (meer) zorgbehoefte. De school gaat op zorggebied ook de samenwerking aan met de scholen in de regio Emmen. Daarnaast wordt de samenwerking met de basisscholen verbeterd.

In de schoolleiding stokt de samenwerking tussen Van Hoorn en conrector Schipper. Na een periode van ziekte maakt Schipper vanaf 1 mei 1999 gebruik van de flexibele pensioering. De heer Schipper is dan 37 jaar in dienst geweest van de school. Daarvan was hij 26 jaar conrector. Zijn sporen voor de school heeft Schipper dus ruimschoots verdiend. Marinus Jipping, leraar economie, wordt zijn vervanger.

Het is de stijging van de leerlingaantallen geweest die de school doet besluiten weer een aanvraag te doen voor uitbreiding van het gebouw. Daarnaast brengt de invoering van de Tweede Fase (en 'het studiehuis') nieuwe wensen met zich mee. De gemeenteraad gaat akkoord, zodat er voor een bedrag van 5.4 miljoen gulden flink gebouwd kan worden. Voor het bedrag krijgt de school tien nieuw lokalen, praktijklokalen voor de sector zorg en welzijn, een studieruimte en een nieuwe hal met ruimte voor de kluisjes. Afgesproken wordt verder dat de muziekschool ook verhuist naar de school.

Architect G. Koekkoek zegt bij de opening van het nieuwe gedeelte in oktober 2001 dat hij rekening heeft gehouden met de stijl waarin het hoofdgebouw is neergezet: "De rode stenen en de kleurstelling zie je ook in het nieuwe gedeelte terug. Verder zijn op vele plekkjes doorkijkjes gemaakt. Daardoor is en blijft het oude zichtbaar". Leerlingen zetten de opening luister bij door te zingen: "de RSG Ter Apel maakt een nieuwe start op weg naar beter onderwijs".

Het 'bouwplaatje' wordt afgerond in 2004 wanneer een prachtig lokaal voor het vak dramatische expressie wordt gebouwd.

Tegelijkertijd wordt er bij de aanloop naar de verbouwingen ook aandacht gevraagd voor de twee roerdompen op het dak. De vogels zijn dringend aan restauratie toe, vooral ook omdat een restauratie bij de overdracht van de school in 1992 niet succesvol is geweest. Doordat de verschillende materialen verschillend reageren op weersomstandigheden laten steeds meer stukken van de terracotta beelden los. In een artikel in het Groninger Dagblad

Wind en weer hadden de gestileerde roerdompen op het dak ernstig schade toegebracht. Met een hoogwerker worden de beelden eerst omzwachteld met tape en vervolgens voorzichtig van het dak gehaald.

in juli 1998 kondigt Van Hoorn een actie aan om de twee vogels op te knappen. "De bedoeling is dat er een fonds wordt gevormd waaruit de restauratie betaald kan worden", zo zegt de rector. Hij merkt daarbij zijdelings op dat de discussie of het om twee roerdompen of twee pelikanen gaat, ongetwijfeld weer gaat opblazen.

Leraren Oolders en Van Eek trekken samen met leerling Mark Reinders (die dan voorzitter van de leerlingenraad is) de kar. Ze kiezen er voor om de vogels als pelikanen door het leven te laten gaan en starten de actie 'Red de Pelikanen op de RSG'. Om de gevraagde 20.000 gulden bijeen te brengen, wordt er een telefoonkaart ontworpen door tekenleraar Rob van Eek. Oud-leraar en kunstenaar Wim Weits ontwerpt mini-replica's van de 'pelikanen' die tegen een prijs van 100 gulden verkocht worden.

De actie is een groot succes en de vogels worden in 2001 opgeknapt. De gerestaureerde roerdompen worden in de hal van de school geplaatst en op het dak worden replica's geplaatst.

De wellicht grootste onderwijskundige uitdaging in de periode van Van Hoorn is de invoering van de Tweede Fase in 1999. Kort gezegd, brengt de Tweede Fase twee grote aanpassingen met zich mee voor scholen. Leerlingen in de bovenbouw van havo/vwo krijgen een landelijk vastgesteld pakket van vakken aangeboden die verdeeld worden over de zogenaamde profielen. Belangrijk is daarnaast dat er werk gemaakt wordt van het zelfstandig leren van leerlingen, zodat de aansluiting met het vervolgonderwijs verbeterd.

Scholen en leerlingen in het land zijn over het algemeen niet enthousiast over deze onderwijsvernieuwing. Ook de RSG niet. Door een studiehuis te bouwen – een overzichtelijke ruimte waar leerlingen zelfstandig kunnen werken - wordt er aan een belangrijke voorwaarde voldaan. Dit neemt echter niet weg dat schoolleiding en leraren duidelijk niet goed uit de voeten kunnen met de Tweede Fase. Dit blijkt als leerlingen van de school meedoen aan een landelijke betoging in Den Haag in december 1999. Plaatsvervangende rector Rinus Jipping meldt in het Nieuwsblad van het Noorden dat de Tweede Fase er volgens hem doorgedrukt is. “Er is te kort

mee geoefend”, zo vindt hij, en “de leerlingen zijn onvoldoende opgeleid om zelfstandig te werken”. De school heeft er daarom voor gekozen behoedzaam om te gaan met de vernieuwingen. “We zullen ook het aanbod zo inperken dat het voldoet aan het minimale examenprogramma.”

In 2000 komt de RSG negatief in het nieuws. De school zit in financiële problemen en heeft forse tekorten op de begrotingen staan. De gemeenteraad stelt kritische vragen en burgemeester en wethouders krijgen het flink te verduren. Dat herhaalt zich in februari 2001 als blijkt dat de school door rekenfouten een tegenvaller moet incasseren van 200.000 gulden. In de gemeenteraad botst wethouder Dijkstra van onderwijs (die ook deel uit maakt van de bestuurscommissie van de school) met de raad over het gebeuren. Uiteindelijk wordt via een pakket van maatregelen het probleem opgelost. Duidelijk is dat de situatie erg ongemakkelijk is voor de burgemeester en de wethouder, vooral vanwege de twee petten die ze dragen als toezichthouder en bestuurder.

De financiële onzekerheden blijven de eerste jaren van het nieuwe millennium aanhouden. Oorzaak is dan vooral de onduidelijke situatie rond de asielzoekersschool. De RSG coördineert sinds 2000 het onderwijs dat voor de asielzoekers plaatsvindt op het terrein van het COA aan de Ter Apelerven. Door de vele schommelingen in leerlingaantallen daar kan de school geen goede begrotingen maken. Waarnemend burgemeester Lyklema begrijpt de situatie en steunt de school. Toch wordt in 2003 besloten om te stoppen met het AZC onderwijs. De school heeft in dat jaar nog slechts vier leerlingen.

Kort daarop zal de school toch weer het onderwijs op het vertrekcentrum ter hand nemen. Het gaat dan om lessen voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Onder leiding van Tjeerd Bosklopper en Rigt Pepping wordt er voor de leerlingen, die ons land moeten verlaten, onderwijs ‘op maat’ gemaakt.

In 2005 wordt het duidelijk dat het niet botert tussen de MR en de directie. In de regionale kranten wordt er uitgebreid en voortdurend verslag gedaan van de onrust in de school. Eerst vertrekt, tot verdriet van velen, mevrouw Vuurboom. Daarna is de aanblij-

UITWISSELING GYMNASIUM PAPENBURG

Al meer dan veertig jaar onderhoudt de R.H.B.S./RSG nauwe contacten met het Gymnasium Papenburg. Het allereerste bezoek is in 1967, als leerlingen van de Duitse school voor een dag overkomen om meer van het Nederlands onderwijs te weten te komen. Overigens pakken de Duitse collega's het grondig aan. Niet alleen Ter Apel wordt bezocht, ook het Katholiek Drents College in Emmen en het Ubbo Emmius in Stadskanaal krijgen leerlingen uit Papenburg te gast.

Als in het jaar daarop in de “Landkreis” Aschendorf-Hümmling een themaweek rond Nederland wordt gehouden, krijgen de leerlingen van de H.B.S. een uitnodiging om een bezoek aan het gymnasium te brengen. Doel van de themaweek is om de clichés over Nederland (tulpen, klompen, windmolens) te doorbreken. Wil je die clichés doorbreken, aldus Dr. Muhmelt, de directeur van het Gymnasium, dan is een persoonlijke ontmoeting van belang. In de eerste week van september maken 47 bovenbouwleerlingen gebruik van de Duitse uitnodiging. Het blijkt een ontmoeting te zijn, die beide partijen tevreden stemt. Een maand later al is er een tegenbezoek uit Papenburg en is de traditie van de jaarlijkse uitwisseling een feit geworden. Een traditie die nog steeds bestaat.

Uitzicht vanuit het tekenlokaal in noordwestelijke richting. Het B-gebouw omgeven door populieren en rechts op de voorgrond de ingang van het Dr Mansholt-sportpark.

vende onrust voor Van Hoorn is het reden om in juni 2005 zijn vertrek per 1 augustus aan te kondigen. Hij vertrekt dan om “persoonlijke redenen”.

In een interview met het Dagblad van het Noorden op 23 juni 2005 blikte Van Hoorn tevreden terug. “Zijn missie is geslaagd”, zo zegt hij, “de RSG is als zelfstandige school behouden gebleven. Toen ik kwam, telde de RSG 680 leerlingen, nu zijn dat er 820. Ook is het aantal arbeidsplaatsen gestegen (de school heeft dan 96 personeelsleden, red.)”. Van Hoorn meldt verder dat hij zeer content is over de samenwerking met de muziekschool, dat de school financieel gezond is en een zeer veilige school is.

De bestuurscommissie besluit om een interim-rector aan te stellen om de rust in de school terug te brengen. Michiel de Ruijter, dan ook algemeen directeur van Stad en Esch in Meppel, neemt gedurende een jaar waar. In dat jaar bereidt hij de overgang naar een nieuwe bestuurscommissie voor. Bur-

gemeester Broertjes en wethouder Dijkstra willen van de dubbele petten af en de school krijgt een nieuw bestuur met onafhankelijke personen van buitenaf. De bedoeling is dat deze mensen gekozen worden op basis van deskundigheid en betrokkenheid. De afstand van de school ten opzichte van de gemeente wordt hierdoor vergroot, hoewel de gemeente wel verantwoordelijkheid blijft voor zaken als financiën en nieuwbouw.

In maart 2006 wordt bekend dat drs. Henk Dekker, 45 jaar oud, de opvolger wordt van Van Hoorn. Dekker, geboren in Musselkanaal, is oud-leerling van de school. Hij is dan directeur van de Havo/Vwo school in Meppel. Hij wordt vooral aangetrokken door het profiel van de rector, zo zegt hij in een interview in het Dagblad van het Noorden. Men zoekt een bruggenbouwer, iemand die de partijen in de school kan binden en het vertrouwen in de school kan terugbrengen. Hij denkt zo'n persoon te zijn.

Henk Dekker

Het personeel op portret achter de school in 1998.

KLEURRIJK EN EXOTISCH

Kleurrijk en exotisch, zo mag je de leerlingenpopulatie van de school op het Vertrekcentrum in Ter Apel noemen. Exotisch zeker waar het gaat om de voornamen van de meisjes. Luisterend naar namen als Fereshte, Nouria, Samira, Shema, Arezou. De heren der schepping komen er overigens wat bekaaider af met meestal Mustafa en Ahmed.

De RSG verzorgt nl. sinds 2001 onderwijs op het centrum voor asielzoekers in Ter Apel. Eerst in de vorm van ISK (Internationale Schakelklas)-onderwijs toen het nog een gewoon AZC was. Na een korte onderbreking wordt sinds januari 2005 les gegeven aan kinderen uit een heel andere doelgroep. Intussen is het ook geen AZC meer. In Ter Apel worden nu asielzoekers gehuisvest, waarvan de asielaanvraag, vaak na jarenlange procedures en processen, is afgewezen. Vandaar ook de oorspronkelijk naam VC (= Vertrekcentrum) Ter Apel. Een naamgeving die trouwens al weer twee keer is gewijzigd. Waarschijnlijk om het wat vriendelijker te laten klinken werd het aanvankelijk een ODL (Onderdaklocatie), een naam die twee jaar geleden werd omgezet in VBL (Vrijheid Bepenkende Locatie)-Ter Apel. Een vrijheidsbeperking die inhoudt dat men zich op werkdagen eens per

dag moet melden naast een gebiedsbeperking. De grenzen van de gemeente Vlagtwedde mogen namelijk, zonder ontheffing van dit verbod, niet worden overschreden.

Het was kort voor Kerst 2004 toen Tjeerd Bosklopper werd benaderd met de vraag of hij oren had naar 'een bijzondere klus' voor de RSG. Het bleek te gaan om het opzetten van een school voor kinderen uit gezinnen die in Ter Apel hun definitieve terugkeer naar het land van herkomst afwachten. Voor sommigen realiteit, voor de uitvoerende instanties bij anderen een utopie. Aan de ene kant was de 'klus' een aantrekkelijke uitdaging voor Tjeerd, aan de andere kant een beperking van de geneugten die het gepensioneerd zijn met zich meebrengt.

De oplossing werd gevonden in een duobaan. Rigt Pepping, vuttend directeur van de basisschool 'Westermarke' (aan de Westerstraat) en ooit Tjeerds opvolger als onderwijzer aan dezelfde school, had ook wel oren naar 'de sprong in het diepe' zoals hij het opzetten van de school betitelde. Op 15 januari 2005 was het zover. Op de bovenverdieping van een oud kantoorgebouw achter één van de vroegere

NAVO-loodsen werd het onderkomen voor de nieuwe loot aan de RSG-boom ingericht. Aan ruimte geen gebrek, maar wel gehorig (op de benedenverdieping zat de basisschool) en tropische (binnen)temperaturen in de zomer.

De eerste toeloop van leerlingen was aan de krappe kant. Zes leerlingen konden worden ingeschreven voor het 'vertrekonderwijs'. Leerlingen met een verhaal dat illustreert hoe divers de instroom op deze school is en welke elasticiteit van de docenten wordt gevraagd. We hebben het over leerlingen van plm. 13 t/m 17-jaar, de leerplichtige leeftijd dus. Ze zijn divers van leeftijd, komen van verschillende scholen uit verschillende afdelingen en ook nog eens uit verschillende landen en dus culturen.

Twee van die eerste leerlingen hadden zelfs al landelijke bekendheid gekregen als 'Bushokje gezin'. Het ging om een Turks-Koerdisch familie met zeven kinderen, die merkwaardigerwijs allen in Duitsland waren geboren. Deze familie was al eens door Duitsland uitgezet, was daarna een aantal jaren in Nederland geweest, opnieuw uitgezet, terug gegaan naar Duitsland en nog eens uitgezet. Moeder meldde zich daarop bij het AZC in Leek, kreeg daar geen onderdak en bivakkeerde 's nachts in een bushokje met haar zeven kinderen. Onduidelijk is hoe ze daarna in

Ter Apel terecht kwam. Wel wist ze, door met haar zeven kinderen de N366 te blokkeren, onderdak af te dwingen in het Vertrekcentrum.

Een andere opvallende leerling van de eerste lichting was Bella, een Russinnetje uit het vierde jaar van een gymnasium in het westen van Nederland. Zeer intelligent, welbespraakt, maar ook heel erg gefrustreerd dat ze met haar familie weer terug moest naar haar vaderland. Gefrustreerd omdat naar haar mening 'Nederland nog heel veel aan haar zou kunnen hebben' als ze mocht blijven.

Door de grote diversiteit in de leerlingenpopulatie koos de schoolleiding, in overleg met het 'Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers' ervoor om kleine groepen van 8 tot maximaal 10 leerlingen te formeren. Op die manier konden de kinderen zoveel mogelijk individueel aandacht krijgen. Aandacht niet alleen gericht op de overdracht van kennis, maar ook op het creëren van een omgeving waarin de kinderen even los zouden kunnen komen van de spanningen thuis.

"Eigenlijk proberen we een (les)situatie te creëren, waarin de leerling zich thuis voelt. In die sfeer kun je ze het beste iets bijbrengen, iets meegeven en dat is dan mooi meegenomen", is de filosofie van de beide coördinatoren en hun docententeam.

De school kent geen lessentabel die te vergelijken is met het reguliere middelbaar onderwijs. Er wordt bijvoorbeeld geen Nederlands onderwezen evenmin als aardrijkskunde en geschiedenis van Nederland. Wat heb je daaraan als je terug gaat naar Mongolië, Afghanistan of Guinee Bissau? Engels, Wiskunde en Informatica vormen samen de hoofdmoot van de lessentabel. Crea (tekenen en handvaardigheid) en Sport zorgen voor de gewenste afwisseling. Afwisseling die ook wordt gecreëerd door in de lessen dieper in te gaan op vragen van leerlingen over de meest uiteenlopende zaken die niet direct met het vak in kwestie te maken hebben.

Toch doet zich het laatste jaar de noodzaak voor ook aandacht te besteden aan onze moedertaal. Mede door verandering in het asielbeleid wordt en is Ter Apel min of meer de spil in het opvang- en terugkeerbeleid. Dat betekent dat niet alleen uitgedeelde asielzoekers naar Ter Apel worden gestuurd, maar ook 'verse' asielzoekers die over land Nederland zijn binnen gekomen. Na vier weken verblijf in Ter Apel geldt ook voor de kinderen uit deze gezinnen dat

ze leerplichtig zijn. Daardoor doet zich de noodzaak voor hier een fors aantal uren Nederlands op in te zetten. In eerste aanleg gericht op spreken en lezen. Toch moeten ze binnen een redelijke termijn niet alleen de reguliere lessen kunnen volgen, maar ook zelfredzaam zijn in de Ter Apeler setting. Het komt dan ook regelmatig voor dat deze leerlingen na een tijdje bv. moeder/vader kunnen assisteren als tolk bij een bezoek aan de dokter op het centrum of op het spreekuur van Vluchtelingenwerk.

Toch loopt de school ook regelmatig tegen (kleine) problemen aan. Eén ervan is de moeite die de leerlingen hebben op tijd op school te zijn. "Dat komt van onze cultuur meneer", is een vaak gehoorde opmerking. "Wij zijn niet gewend ons druk te maken. Morgen is er immers weer een dag".

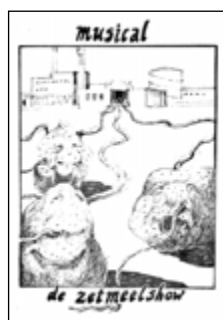
Een ander probleem is de onvoorspelbaarheid van de verblijfsduur op het centrum. Er wordt weliswaar een termijn gehanteerd van 12 weken tussen aankomst in Ter Apel en de feitelijke terugkeer. In de praktijk wil dit nog wel eens flink uitlopen, mede door de bemoeienis van asieladvocaten en ondanks dwangmiddelen die worden ingezet.

Vooraf de inzet van dwangmiddelen heeft de nodige impact en niet alleen dat. Het vraagt ook het nodige van het inlevingsvermogen van het team. Ondanks dat wordt er gelukkig ook nog wel eens gelachen. Het generaal pardon was zo'n situatie waar aan de ene kant de spanning afdroop, maar aan de andere kant ook de enorme blijdschap wanneer de brief met het verlossende bericht binnen was. Een spannende tijd waarin binnen de reguliere lessen heel wat is afgepraat.

Het gerucht van de abdicatie van H.M. Koningin Beatrix ten gunste van Willem Alexander was ook zo'n moment. Er zou ter gelegenheid daarvan weer een generaal pardon komen, met name ten gunste van illegaal in ons land verblijvende Chinezen. Binnen 14 dagen hadden maar liefst 900 Chinezen de weg naar Ter Apel gevonden. Helaas, binnen 14 dagen waren ze ook weer weg, op reis naar allerlei bungalowparken in ons land. Op de eerste bus die vanuit Ter Apel vertrok stond met grote letters 'GO CHINA', niet bedoeld als aansporing tot vertrek. Het was de slogan ter gelegenheid van de expositie van het wereld beroemde terra cotta leger in het Drents Museum in Assen.

Ook de 'onmetelijke rijkdom' van de Nederlanders en met name van de coördinatoren van de school was aanleiding tot een hilarisch misverstand. Zo stond de auto van Tjeerd Bosklopper ooit geparkeerd bij het Klooster In Ter Apel. De volgende dag al werd hij aangesproken door een jongeman met de mededeling: "Meneer, u heel rijk man zijn. U wonen in heel groot kasteel". Tjeerd heeft het er maar bij gelaten. En zo bleef de combinatie coördinator/kasteelheer alleen maar voortleven in de fantasie van een leerling.

Tjeerd Bosklopper

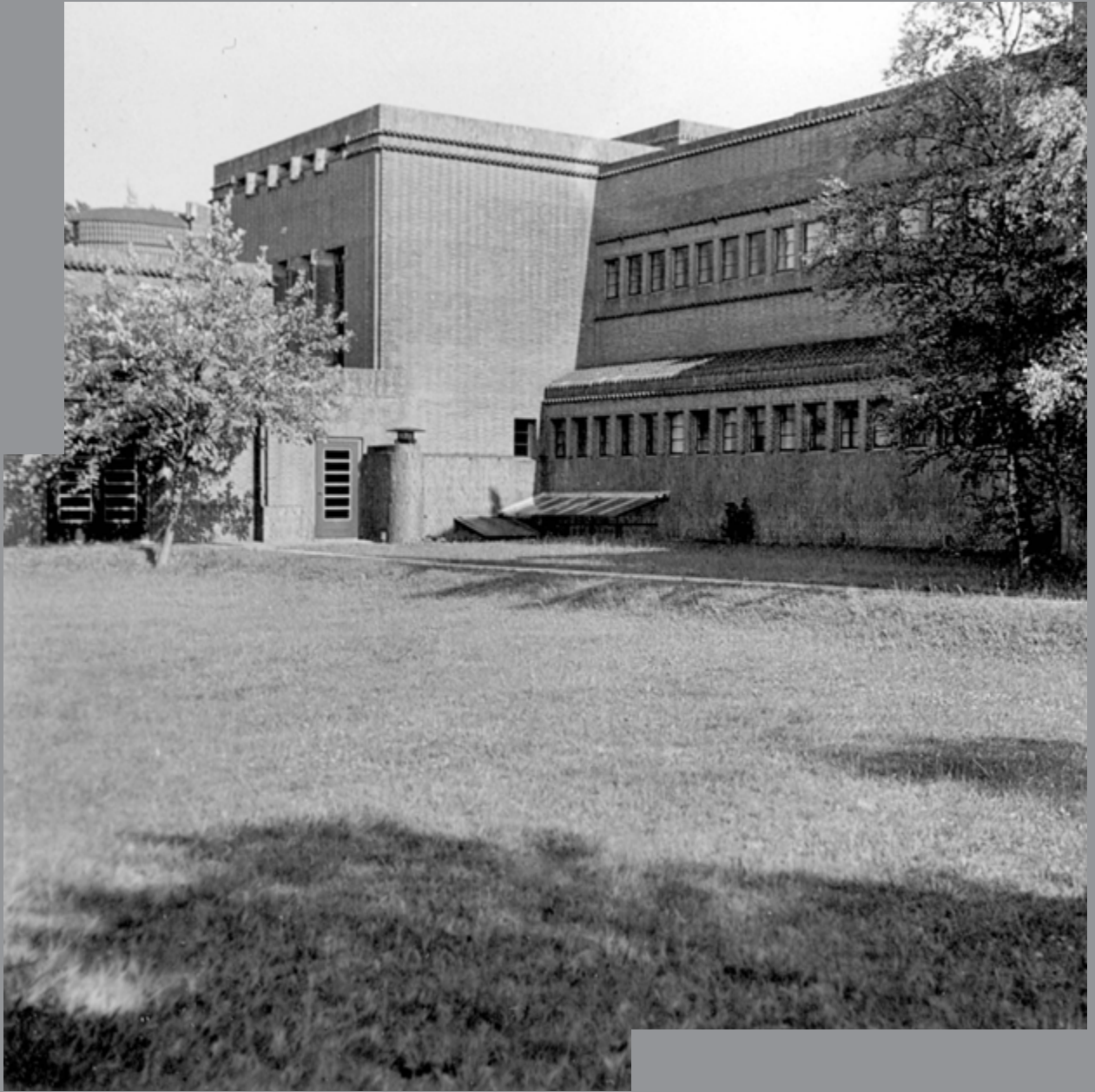
De musical "de Zetmeelshow" werd met groot succes opgevoerd tijdens de reunie in 1981

Tjeerd Bosklopper verkleed als aardappel in 'de Zetmeelshow'

"Leerlingen van de RSG in actie tijdens verschillende evenementen"

HOOFDSTUK 15

DE RECENTE JAREN 2005 - 2011

“We zien dat onze maatschappij erg dynamisch is, dat er grote veranderingen zijn opgetreden de afgelopen twintig jaar, vooral aangevuurd door de razendsnelle ontwikkelingen binnen de ict-wereld. Onze manier van omgaan met elkaar is daardoor anders geworden, niet noodzakelijkerwijs beter.

Het is er zeker niet gemakkelijker op geworden op de scholen. We zien dat het steeds moeilijker wordt leerlingen te interesseren voor onderwijs. Leraren van nu moeten concurreren met flitsende computergames, met 24 uur televisie, met mobieltjes waarmee je overal en altijd foto's kunt maken en muziek kunt afspelen. We concurreren met play-stations, msn en hyves. Daar kan een monoloog van 50 minuten meestal niet tegen op. En zeker niet als het de zesde monoloog op de dag is!”

Henk Dekker, nieuwjaarstoespraak 2007

Hendriks Wams, 31 jaar aan de RSG verbonden als leerling en administratief medewerker, overleden in 2009. Portret door Rob van Eek

Het is altijd lastig de geschiedenis te beschrijven van de periode waar je midden in zit. De objectiviteit die de afstand van enkele jaren geeft, ontbreekt wat de laatste jaren van de RSG betreft. Ook het feit, dat we nu niet weten wat de gevolgen zijn van het gevoerde beleid, maakt dat we ons beperken in de beschrijving van deze laatste vijf jaar. Het is, wat ons betreft, aan de schrijvers van het volgende jubileumboek om de grondige evaluatie te maken van deze periode.

In 2006 wordt een zogenaamde lwoo licentie aangevraagd. Lwoo, ‘Leerweg Ondersteunend Onderwijs’, is onderwijs voor de zwakkere leerlingen die baat hebben bij extra begeleiding. In kleinere klassen krijgen deze leerlingen intensieve begeleiding van een beperkt aantal leraren. De term “regionale school” krijgt meer inhoud doordat deze leerlingen ook een welkom op de school krijgen. De aanvraag wordt positief beoordeeld, zodat de RSG vanaf augustus met twee lwoo klassen start. Gelijk met deze leerlingen komen ook

een schoolmaatschappelijk werkster en een orthopedagoog.

Het jaar daarop staat in het teken van de aanvraag van de afdeling Techniek Breed. Na intensief overleg met de scholen in de regio en de gemeente weet de school een akkoord te krijgen voor de nieuwe afdeling. Het blijkt dat in de afdeling vmbo vooral meisjes onderdak krijgen. De school biedt immers alleen de sector zorg en welzijn aan, die vooral de voorkeur van meisjes heeft. In augustus 2009 start de sector Techniek Breed, die leerlingen vooral de mogelijkheid biedt zich te oriënteren op de mogelijkheden binnen techniek. In afwachting van de nieuwbouw, die in het najaar van 2011 opgeleverd wordt, vindt de sector onderdak op het industrieterrein.

In januari 2009 overlijdt Hendrik Wams. Door sommigen dé RSG'er bij uitstek genoemd, vanwege het feit dat Hendrik al kort na zijn schoolloopbaan op de RSG in dienst treedt van de school als administratief

medewerker. Hendrik overlijdt na een ziekbed van enkele maanden. Hij is dan 54 jaar oud. Henk Dekker deelt het nieuws van overlijden als volgt mee aan de leerlingen en ouders:

“Met veel verdriet deel ik u en jullie mee dat onze altijd vrolijke collega Hendrik Wams vanavond overleden is. Hendrik heeft onze school ruim 31 jaar lang voorzien van zijn loyaliteit, zijn dagelijkse grappen en grollen en zijn heerlijke relativeringsvermogen. We hebben hem de afgelopen maanden tijdens zijn ziekbed enorm gemist op school, we zullen hem blijven missen.”

Gedurende deze jaren wordt afscheid genomen van onder meer “die-hards” Kasper Doornbos, Fienus Kemkers en Hans Oolders. Vooral Hans Oolders heeft gedurende de 38 jaar in dienst van de school zijn stempel gedrukt op een en ander. We hebben het dan niet alleen over zijn rol als de stevige leraar Duits, die precies weet wat hij wil en dat ook aan zijn leerlingen duidelijk kan maken zonder ooit autoritair te worden. Oolders is naast het geven van zijn lessen ook zeer actief betrokken bij het beleid van de school vanuit zijn functies in de medezeggenschapsraad. Daarnaast ontwikkelt hij samen met Jan Groen heel veel initiatieven op het gebied van buitenschoolse activiteiten. Bijna geen activiteit, geen initiatief vindt plaats zonder Oolders als een van de steunpilaren. Een kleine keuze uit de rij van activiteiten: zijn bemoeienis met de uitwisseling met Papenburg, de organisatie van het Europees jeugdparlement, de actie ‘Red de Pelikanen’, de diverse goede doelen acties en de uitwisseling met een school in Letland. Leraren met de betrokkenheid van een Oolders of Groen zijn natuurlijk onmisbaar voor een goede school, maar vooral onmisbaar voor de beste herinneringen van haar leerlingen.

In het kader van betrokken leraren mag ook de naam van Tjeerd Bosklopper niet ontbreken. Bosklopper is 37 jaar aan de RSG Ter

Apel verbonden geweest. Na een periode als onderwijzer aan ‘De Westermarke’ en een korte tijd in dienst van ‘De Korenschoof’, komt Bosklopper in 1973 de gelederen van de RSG versterken. Hij bewijst zijn kwaliteiten om vele manieren. Als leraar Engels, Nederlands, aardrijkskunde, handelskennis, maar ook als decaan en als aanjager van een aantal geslaagde reünies. Na zijn pensioen in 2002 duikt hij samen met Rigt Pepping in ‘het avontuur van het vertrekonderwijs’. Samen coördineren ze gedurende 9 jaar namens de RSG het onderwijs op het vertrekcentrum. In 2003 wordt Bosklopper benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau, niet alleen vanwege zijn verdiensten voor het onderwijs, maar ook vanwege allerlei andere bestuurlijke activiteiten. In juli 2011 neemt Bosklopper samen met Rigt Pepping afscheid van de school.

In november 2010 krijgt de school een onvoldoende van de inspectie voor het vwo en het beroepsgerichte onderwijs. Doordat de school te ruimhartig is in het bieden van kansen aan leerlingen, kampt men met te veel leerlingen die langer over hun schoolloopbaan doen dan bedoeld. De examenresultaten van de school blijven echter op orde.

In april 2011 legt Henk Dekker op verzoek van het bestuur zijn functie neer. Er blijken te grote verschillen van inzicht te zijn binnen de schoolleiding, waardoor het onderling vertrouwen ontbreekt voor het gezamenlijk bouwen aan de toekomst.

De groei van de school neemt in deze periode ongekende vormen aan. In het schooljaar 2009- 2010 wordt de grens van 1000 leerlingen doorbroken. De prognose voor het schooljaar 2011-2012 is dat rond de 1100 leerlingen uit de wijde omgeving op de RSG Ter Apel les gaan krijgen! Kan de school haar bestaansrecht nog duidelijker aangeven?

Henk Dekker

EEEN OEDOUDE TER APELER R.S.G.-FAMILIE.

De Kloosterenclave is het groepje gebouwen dat als een halve maan het aloude Klooster in Ter Apel gedeeltelijk omgeeft. Zij bestaat uit woonhuizen, fraaie boerderijen en uiteraard Hotel Boschhuis. Overdag zijn het de groene en bonte spechten die akoestisch dominant zijn en als het donker wordt de bosuilen. De klok in de toren van het Klooster waarschuwt de bewoners van de enclave al eeuwenlang dat het weer een uur later is geworden. Tegenover het vroegere en helaas afgebroken Hotel de Poort komt U via een zandpad na ongeveer honderd meter bij de woningen Poortweg 2 en 2a. In de eerste woont sinds mensenheugenis de familie Kruit en in de laatste de schrijver van dit artikel. Hun tuinen grenzen aan de bosrand en de riviertjes de Molen A en de Bosbeek. In dit prachtige natuurgebied nestelen o.a. ijsvogels, mandarijneenden, goudvinken en eekhoorns. Ook kan men er kudde reeën zien drinken uit de Bosbeek. In het voorjaar gebruikt de jeugd van de R.S.G. voor hun examen- en vakantie-feesten de zandverstuivingen aan de oevers, hetgeen dan gepaard gaat met grote vreugdevuren en wat al niet meer. Niet altijd wordt dit door de omwonenden en natuurliefhebbers op prijs gesteld.

Poortweg 2 en de familie Jan Kruit

In de middeleeuwen leeft in een boerderij aan de achterkant van het huidige Boschhuis een welgestelde familie met de naam Theis, later ook Tijs, Teis en Tees genoemd. De familie stamt af van een monnik van de orde der Kruissheren uit het nabijgelegen klooster. De familie Theis pacht de boerderij en twintig hectare landbouwgrond van de commandeur van de gemeente Groningen. In 1672 krijgt Theis toestemming een keuterij te bouwen op de plaats waar nu Poortweg 2 is. De betreffende kavel is 20 are groot. In 1794 moet de familie Theis, door ziekte en financiële problemen geteisterd, verhuizen naar de keuterij. Midden negentiende eeuw komt ene Jan Kruit uit Borger naar Ter Apel en trouwt met Grietje Theis. Vanaf circa 1860 pacht het echtpaar Kruit-Theis de keuterij. Na nog twee generaties Jan Kruit komen Jan Kruit en Aaltje Eefting, de ouders van de huidige Jan Kruit in beeld. Het tot een boerderij uitgegroeide pand en bijbehorende gronden worden van de gemeente Groningen gepacht. Het echtpaar beheert een z.g. gemengd bedrijf met acht koeien, vier pinken, twee varkens, twee paarden (later vervangen door tractoren) en negentien hectare landbouwgrond, ooit in een ver verleden ontgonnen door de familie Theis, Teis, Tijs of Tees....

Jan Kruit IV

In 1956 wordt het echtpaar Kruit-Eefting aan de Poortweg 2 verblijd met de geboorte van een zoon. Na de drie dochters, geboren in de jaren veertig, heeft niemand daar eigenlijk nog op gerekend. Net als zijn voorvaderen wordt het nakomertje uiteraard Jan genoemd.

Jan bezoekt het kleuter- en lager onderwijs op de school van meester Laarman aan de Schotslaan. Hij wordt zoals bijna alle Ter Apeler kinderen lid van gymnastiekvereniging T.G.A.V. en haalt zijn zwemdiploma's bij badmeester Heinie ter Veen in het aloude Moekesgat. Zijn relaxte leventje speelt zich vooral af op de boerderij en in het bos. Tijdens de oogsttijd moet Jan echter vol aan de bak. In 1968 gaat hij over naar het middelbaar onderwijs. Zijn drie oudere zusters Ali, Aaltje en Jannie hebben de U.L.O. of de Huishoudschool bezocht.

De Mammoetwet doet echter op dat moment zijn intrede en Jan hoort dus bij de allereerste lichting van het nieuwe schoolsysteem, in zijn geval de M.A.V.O.. Hij is ondertussen gaan handballen bij Jahn II (later Pelops/Pegasus) en begint mede door invloeden van biologieleraar Kees van Deursen honingbijen te houden. Als Jan veertien is, overlijdt zijn vader totaal onverwachts aan een acute hartstilstand. De jonge Kruit verwerkt dit op zijn geheel eigen wijze.

Leraren uit die tijd zijn o.a. Wagt, Doornbos, Pim Smid, Clarien Bouman en de lerares Engels met de fraaie en onvergetelijke naam, Mevrouw Schouten Hogendijk Schim van der Loef. In die jaren gebeurt er weinig spannends op de R.S.G. . Zowel leerlingen als leraren lijken zoekende en (ver)dwalende in de nieuwe schoolsystemen. Er wordt bar weinig georganiseerd en er is niet veel contact tussen leraren en leerlingen. Af en toe een schoolfeest in hal of kantine en dat is het dan.

Het snoepwinkeltje van melkboer Sikko Bos, in zijn schuurtje aan de Bentlagestraat, wordt in die jaren in de pauzes regelmatig bezocht. Niet iedereen rekent altijd af.

Een anekdote: "Als je uit de klas wordt gestuurd, komt je naam op de achterkant van de sigarendoos van Deelstra te staan. Aan het eind van de dag is de doos leeg en verdwijnt bijna altijd op raadselachtige wijze, inclusief de naam...".

Na de M.A.V.O. afgerond te hebben, slaagt Jan in 1975 voor de H.A.V.O.. Hij houdt een positief gevoel over aan de school, hij heeft er genoeg geleerd. Via allerlei baantjes in o.a. de agrarische sector en de automatisering wordt hij eind jaren negentig commandant bij de brandweer van de AVEBE, een beroep dat hij nu nog steeds uitoefent.

Jan is een gepassioneerd imker met tal van bijenvolken van het ras 'carnica'. Hij heeft een vijftal bestuursfuncties in zowel lokale als nationale bijenwereld. Ook is hij betrokken bij de organisatie van de jaarlijkse Boeskoolmarkt in Ter Apel. Hij is lid van de vrijwillige brandweer van het ovalracegebeuren op de Polderputten, en een begenadigd hobbyfotograaf. Tenslotte, Jan Kruit is medeoprichter van de buurtvereniging 'de Kloosterenclave'. Voorwaar een actief en dynamisch leven. "Ik ben er tevreden mee en heb geluk gehad met mijn keuzes". Jan is al jaren gelukkig getrouwd met Marga Buurman uit Vledderveen. Zij hebben twee prachtige R.S.G.-dochters: Marlouk en Anne.....

Marlouk

Geboren in 1994. Ze volgt het lager onderwijs op de R.K. Bonifatiuschool in Ter Apel, moeder Marga is namelijk katholiek. In 2006 gaat Marlouk naar de R.S.G.. Zij kiest op den duur voor V.W.O.- plus (athe-neum + Latijn) en zit nu in de vijfde klas. Dit gaat haar prima af en ze heeft nog veel tijd over om er leuke dingen bij te doen.

Zo zingt ze enige tijd in twee leerlingenbandjes 'All Right' en 'No Problem' en heeft Marlouk een succesvol optreden in het programma 'De Noordmannen' van R.T.V Noord met Alex Vissering en Okkie Smit. Nog steeds zingt ze wekelijks bij het jongerenkoor 'Friends in Harmony'. Streetdance is al jaren een passie van haar. Ooit deed ze aan voetballen maar schakelde na een heftige blessure over op volleybal.

RSG familie Kruit, links dochters Marlouk en Anne, rechts vader Jan

Hiermee moest ze stoppen omdat het niet te combineren was met haar baantje bij een plaatselijke drogisterij. Schoolfeesten zijn er gemiddeld 3 keer per jaar, op diverse locaties.

Uitgaan doen Marlouk en haar vriendinnen in café Full House, het vroegere Hotel Star aan de Stationsstraat. "Toch jammer dat Bermuda weg is". Verdovende middelen worden er op de R.S.G. volgens haar niet gebruikt. Het blijft bij een biertje. "De R.S.G. is echt een prima school. Er is veel contact met de leraren en je wordt goed opgevangen en begeleid. Een erg leuke leraar is meneer Groen, die geeft geschiedenis. Daarom vind ik geschiedenis ook zo'n leuk vak". Met haar klas ging ze per bus op werkweek naar Parijs en Tsjechië. Naar Rome reisden ze per vliegtuig. De eerste keer van haar leven. 'Bellissimo'...

Marlouk zit nog anderhalf jaar op de R.S.G.. Dan hoopt ze een jaar, voor de Spaanse taal, naar een High-school in Argentinië te kunnen gaan. Daarna wil ze een universitaire opleiding in Groningen gaan doen. Welke weet ze nog niet. "Het is fantastisch om in Ter Apel te wonen, te leven en naar school te gaan. Maar na het V.W.O. moet je weg zijn.....".

Anne

Anne is geboren in 1996. Ze volgt het katholieke onderwijs in Ter Apel en gaat in 2009 naar de R.S.G. Ze zit in de tweede klas, H.A.V.O./V.W.O.. Haar voorkeur gaat uit naar het V.W.O.. De keus wordt in mei dit jaar gemaakt. Haar favoriete vakken zijn Duits en geschiedenis, dit door de leuke leraren, mevrouw Hulshof en meneer Eggens.

Ook Anne gaat graag naar de R.S.G en kan eigenlijk geen minpunten van de school opnoemen. Een echte toekomstvisie heeft ze nog niet. Maar die komt vanzelf vindt ze. Net als haar zus is ze in haar element op de computer. De tekstverwerker en internet gebruikt ze veel voor o.a. verslagen en scripties. PowerPoint zet ze in voor de spreekbeurten. In de klas zelf wordt verder geen gebruik gemaakt van de computer. Ook het digitale schoolbord gebruikt men nog niet optimaal.

Met de vriendinnen, die samen met haar frequent per fiets al zingend bij huize Kruit verschijnen, luistert ze naar hedendaagse popmuziek. Ook gaan ze samen winkelen en af en toe naar de bioscoop. Uitgaan is er helaas nog niet bij. Behalve actief lid van scoutinggroep 'Guy de Fongalland' is ze net als zus Marlouk een gedreven streetdanseres. In de zomer ontvangen de Kruitjes leden van dans-

groepen uit de hele wereld die optreden op het Sivo-dansfestival in Odoorn. Tal van internationale vrienden hebben ze hier al aan overgehouden. Anne vindt Ter Apel best fijn om te wonen, maar er is helaas voor haar leeftijdscategorie erg weinig te doen. Toch geeft ze haar leven een dikke acht. "Maar er moet iets te wensen overblijven..."

Voor Jan en Marga Kruit is de toekomst al voor een gedeelte ingevuld. Ze zijn tevreden en geven hun leven tot nu toe een dikke voldoende. Marlouk en Anne hebben nog een groot deel van hun leven voor zich. Ze kijken verwachtingsvol en optimistisch uit naar hun toekomst. De monnik Theis van de orde der Kruisheren in Ter Apel zal vanuit de hemel vast en zeker glunderend en goedkeurend op zijn verre nakomelingen neerzien...

Hans Wachters

REÜNIES 1971 - 2002

Kennelijk is er een grote behoefte bij de oud-leerlingen van de R.H.B.S. of RSG om de contacten van hun schooltijd gaande te houden. Na de eerste reünie van 1946 (elders in het boek beschreven), volgt de tweede in 1971 als het vijftigjarig bestaan van de school wordt gevierd. Daarna volgen de reünies zich in strak tempo op. Reünies worden gehouden in 1981, 1991 en 2002. De reünie van 2011 staat al weer voor de deur. Hieronder beschrijven we kort de jubileumbijeenkomsten.

1971

Het vijftigjarig bestaan van de school wordt groots herdacht. Op vrijdag 15 oktober begint het geheel met een officiële bijeenkomst in het klooster. De minister van onderwijs, mr. C. van Veen, voert het woord. Hij meent dat de school haar belang voor de regio duidelijk bewezen heeft. Burgemeester Loopstra betreurt het feit dat zoveel talenten uit de regio het gebied verlaten hebben nadat ze een diploma hebben behaald. Hij hoopt om meer werkgelegenheid om de jeugd voor de gemeente te kunnen behouden. De heer Zegering Hadders voert het woord namens de Lindeijer-vereniging en mevrouw Lindeijer spreekt ook. Tijdens deze bijeenkomst wordt ook het gedenkboek, geschreven door Lagerweij en Bodewitz aangeboden aan de minister. Architect Westerhout is één van de eregasten.

De bijeenkomst wordt daarna samen met honderden reünisten op feestelijke wijze vervolgd in het Boschhuis. De school krijgt als verjaardagscadeau van de reünisten een vleugel aangeboden. De zaterdag bestaat uit een aantal activiteiten. Er is een voetralley, een snertmaaltijd in het internaat, en een grote optocht van oud-leerlingen door het dorp. Reünisten kunnen tussen de activiteiten door eten en drinken

in het B-gebouw aan de Bentlagestraat. 's Avonds brengt Lagerweij een cabaretprogramma waar de school en haar medewerkers centraal in staan. In "Vuurwerk voor een School" wordt aangedrongen op een verdergaande democratisering van het onderwijs. In het lied "I Did It My Way", voor vele bezoekers het hoogtepunt van de show, wordt leraar Eijkelboom met veel weemoed bezongen. Eijkelboom heeft voor de zomervakantie van dat jaar afscheid genomen.

Voor de doorzetters onder de reünisten is er op de zondag is een auto-ralley door Westerwolde.

De reünie is een groot succes. Er wordt daarom besloten om de 'Stichting 50 jaar Voortgezet Rijksonderwijs te Ter Apel' (leden van het bestuur: Havinga, Wolf, Bodewitz, Sassen) niet te ontbinden, maar aan te houden tot de volgende reünie.

1981

De reünie van 1981 kent een wat bescheiden karakter. Feitelijk gaat het hier om een reünie van de Lindeijer-vereniging op zaterdag 17 oktober. De school besluit dan een open middag te organiseren. Er is een expositie van foto's en documenten, er wordt een film vertoond en er zijn "showlessen in de oude stijl". Centraal tijdens de herdenking van 1981 staat "De Zetmeelshow", een musical van - alweer - Henk Lagerweij. Zoals een uitnodiging voor de avond zegt, put men zijn inspiratie "uit de streekgebonden problematiek rond de school en de leerlingen. Maatschappelijke problemen van de regio, nauw verbonden met de aardappelen en de zetmeel van de AVEBE hebben tot de naam 'Zetmeelshow' geleid." De opvoeringen zijn in het Boschhuis op 9 en 10 oktober 1981 (kaarten a fl. 2,- zijn verkrijgbaar bij de conciërges).

1991 en 2002

De reünies van 1991 en 2002 hebben in grote lijnen dezelfde opzet. Er wordt naast de school een grote feesttent neergezet waar men elkaar 's middags kan ontmoeten en kan "bijpraten". Ook kan men een foto-expositie bekijken. 's Avonds is er een groot feest.

De reünie van 2002 zou (uiteraard) in 2001 plaatsvinden ter gelegenheid van het tachtig-jarig bestaan. Vanwege de Mktz-crisis die in dat jaar heerst, wordt besloten de viering een jaar uit te stellen. Grote animator van deze reünies (evenals die van 2011) is Tjeerd Bosklopper. Beide reünies verlopen succesvol met veel oud-leerlingen.

36 JAAR OP DE RSG TER ADEL; WAT EEN TIJD!

Portret Hans Oolders
door Rob van Eek

Mijn eigen middelbare school examen vond nog plaats op de H.B.S. (-A) en toen ik na mijn studie in Groningen aan de RSG ging werken, had er ongeveer een revolutie in de onderwijswereld plaatsgevonden: de Mammoetwet had zijn intrede gedaan. Wat een verschil!

Ik dacht te gaan werken in een systeem, dat ik als leerling zo goed kende, maar bij alle onzekerheden van de beginnende leraar kwam die verandering er ook nog bij. Wat mij vooral opviel, was, dat de docent min of meer 'van z'n voetstuk was gevallen'. Natuurlijk was ik wel een product van de tijd en had tijdens mijn studie de democratiseringsbeweging zelf meegeemaakt, waardoor aanpak, tentamens en examens na 1968 wel even iets anders verliepen dan daarvoor.

Een oud-docent Economie (toen nog Handelskennis en -recht) uit mijn eigen H.B.S.-tijd in Emmen verzuchtte in die tijd: "Hans, wat toen allemaal kon, kan nu absoluut niet meer". Hij doelde daarbij voornamelijk op het feit, dat hij 10 minuten uitleg gaf en dan zijn (Engelse) roman uit de lessenaar (!) haalde, terwijl wij de opgaven uit het boek maakten. Nog niet zo lang geleden werd juist dit systeem - van korte uitleg en dan aan het werk - door de politiek gepropageerd onder het mom van 'meer zelfstandigheid voor de leerling'. In mijn carrière op de RSG ben ik meer van dat soort herhalingen van zetten tegengekomen.

Terug naar 1972. Eigenlijk had ik er na mijn sollicitatiebezoek niet zoveel vertrouwen in, dat ik aangenomen zou worden, nadat ik bij binnenkomst in het schoolgebouw de rector voor de conciërge had aangezien. De verrassing was daarom des te groter,

temeer, omdat een 'akte van onmisbaarheid' mij daarmee van de dienstplicht bevrijdde. Het was de periode, waarin kinderen uit de geboortegolf van vlak na de tweede wereldoorlog de posities in het onderwijs innamen; allemaal op een of andere manier beïnvloed door de roerige jaren zestig. Uit latere gesprekken met leerlingen uit die tijd heb ik wel eens begrepen, dat onze generatie ook een wat andere lesaanpak had, maar wellicht kwam dat ook alleen maar, omdat we allemaal vrij jong waren.

In ieder geval begon ik in augustus mijn loopbaan samen met Bertie Wijshake en Rob Huver, beiden voor Engels en beiden -samen met mij- in het B-gebouw (de voormalige U.L.O.).

Hard werken, die eerste jaren: voorbereiden van de lessen (vaak uren te veel) en de dagelijkse strijd tussen de (jonge) docent en de leerlingen, die soms maar enkele jaren jonger waren.

De klassen uit die beginperiode blijven me ook altijd bij. Ik prijs me gelukkig, dat ik -wonende in Ter Apel - regelmatig, zo niet dagelijks, oud-leerlingen tref. Velen hebben nu zelf al lang kinderen, die dan ook weer naar de RSG gaan, of zelfs die opleiding al weer achter de rug hebben. Ooit heb ik me voorgenomen, dat als er een leerling tegen me zou zeggen: "Meneer, U moet de groeten hebben van mijn oma; die heeft ook nog bij U in de klas gezeten", ik dan toch zou moeten overwegen te stoppen. Want gek genoeg is het bij die ene sollicitatie op de RSG gebeven en heb ik aanvankelijk nauwelijks de behoefte gevoeld om eens verder te kijken. En toen die behoefte er wel was, wilden mijn kinderen niet meer weg.

Uit die beginperiode is mij vooral mijn eerste 4 Athklas bijgebleven, verdeeld in een A en een B klas met samen 29 leerlingen (de 4 Havo parallelklas

moest het doen met 19 leerlingen). Achteraf zeg ik wel eens, dat ik van deze klas het vak heb geleerd. In ieder geval trakteerden zij alle lesgevende docenten in hun eindexamenjaar op een spetterend cabaret op de trap van het B-gebouw, waarbij ze van de meeste docenten een zeer rake karakterisering gaven.

In 1973 verscheen in mijn 4H6 (=cluster 6) vanuit Stadskanaal ene Hendrik Wams, die mij het grootste gedeelte van mijn loopbaan heeft begeleid op school. Uiteindelijk zaten we schouder aan schouder in de personeelscommissie. Wat ik mij goed nog herinner, is, dat Hendrik vooral door zijn eigen klasgenoten in het oitje werd genomen (en omgekeerd), maar wanneer leerlingen uit een andere klas dat deden, zij het als een blok voor Hendrik opnamen. In de parallelklas kom ik ook tegen; Tjark Polée, (later nog werkzaam als docent op de RSG), Kor Kloen (nog onlangs voorzitter van de Medezeggenschapsraad RSG) en tal van 'internaters'!

Leerlingen uit die tijd weten ook nog wel, hoe ze automobilisten tot razernij brachten, door tergend langzaam en in een gesloten colonne de Stationsstraat over te steken bij de leswisseling. En dat leidde echt wel eens tot gevaarlijke situaties.

In het jaar van Hendrik Wams vond ook de deelname aan mijn eerste werkweek plaats: 'De Weser; van de bron tot aan de monding', van begin tot eind opgezet door collega Pim Smid, die ook nog eens chauffeur van de bus was (zou je nu toch niet meer om hoeven komen!). De werkweek vond bovendien niet in de

derde klas plaats, maar in de maand september in de vierde klas (helemaal niet zo'n gek tijdstip).

Jaren heb ik met Hendrik herinneringen opgehaald aan die reis, aan Gea en Gea, aan Thea en Jannie (wat is er toch van hen geworden?). Omdat niemand mij verteld had, dat je weliswaar verantwoordelijk was, maar aan de andere kant ook eens je rust moest nemen, was dit waarschijnlijk de meest vermoeiende werkweek uit mijn carrière. Dat heb ik later dus wel anders gedaan, geloof ik.

De begeleiding van beginnende docenten ging in mijn geval in die tijd ongeveer zo: in de contacten met vakcollega Bernard Bokel gaf ik aan, welke aanpak ik in de klas wilde uitproberen. Steevast kreeg ik daarvoor de instemming van hem ("moet je maar proberen") en steevast was het antwoord (als het niet het resultaat bracht, dat ik er van gehoopt had): "dat had ik wel verwacht". Toch denk ik, dat die aanpak van vallen en opstaan bij mij het beste heeft gewerkt.

Na die eerste werkweek volgden er nog velen, want ik had de smaak wel te pakken gekregen. Bovendien bleek het een uitstekende manier om op een andere manier met leerlingen in contact te komen. De voordelen daarvan merkte je tot en met het eindexamen en vaak nog langer.

Na nog een keer de Weserreis en met 3Nato (3 jarige mavo) naar Brilon (na hun eindexamen; dan kun je je lol op!), volgden de – door docenten van A tot Z zelf opgezette - reizen naar Engeland (Bath), Straatsburg (met collega's Fokkema en van Dijk),

Het B-gebouw waar met name Engels en Duits werd gegeven.

tallose malen naar West-Berlijn en later Oost-Berlijn (met vaak wisselende begeleiding) en bijna net zo vaak naar de Elzas (ook met wisselende begeleiding).

Over deze reizen bestaan tal van anekdotes en sterke verhalen, die overigens in de loop van de tijd steeds sterker zijn geworden. Een greep: de Rijn stroomt volgens sommige leerlingen langs Zwolle; in de Elzas langs de Rijn liggen de advokaatvelden en 's nachts mag je niet naar het toilet, als dat niet in je programaboekje staat; de roepie-roepie is de meest zeldzame vogel, die tijdens een reis is gespot en Franse bejaarden mogen van de BOD altijd nog een laatste vakantie houden in Mittelwihr. In de DDR - "een land zonder criminaliteit"- werden wel de spiegels van de bus gestolen en Jan van Winsum heeft als "Belgische reisleader" in dat land een nachtclub van de STASI bezocht.

Na nog een doe-werkweek in Bozidar (Tsjechië), houd ik mij sinds 2003 –in het kader van de internationalisering en het Model European Parliament – bezig met een kleinschalige uitwisseling van leerlingen met Estland. Zeer leerzaam en zeker de moeite waard.

Al schrijvende kom ik overigens tot de conclusie, dat alles, wat ik naast het lesgeven nog deed, voor mezelf van grote waarde was. Collega Bosklopper noemde dat ooit: 'de krenten in de pap', maar waarschijnlijk was dat voor de leerlingen evenzo. Ik denk dan ook aan tal van acties, die we gevoerd hebben, veelal samen met collega Rob van Eek: er werd een RSG-sticker ontworpen- jaren het logo van de school-, goede doelen werden ondersteund, de actie 'red de pelikanen" (die eigenlijk roerdompen waren) leidde tot restauratie van de vogels op het dak van de school, etc. Ook de leerlingenvereniging 'Gaudeamus' was daarbij vaak van de partij (Ina Marten, Mark Reinders, Ilse Borgesius, Niels Kleve zijn bijvoorbeeld namen, die me zo te binnen schieten). Soms had ik het met dit soort zaken drukker, dan met lesgeven.

Ooit hebben mijn collega's me zelfs zover gekregen, dat ik het lied 'Papa' van Stef Bos, maar dan met een aangepaste tekst, in een schoolmusical zong. Trouwens tijdens een reünie, samen met Dick Stubbe en Jan den Boer, was daar ook nog het lied: 'Reünie in 't Noorden', vrij naar Rooie Rinus en Pé Daalemmer.

Acties van een heel ander soort waren de staking in 1982 tegen de kortingsplannen op het onderwijs van

toenmalig minister Deetman (school een week plat; leerlingen blij; ouders wat minder; dagelijkse stakingsbijeenkomsten in hotel Star) en het ontvreemden van de bel uit de hal van het B-Gebouw, toen duidelijk werd, dat deze locatie zou worden gesloopt.

Bij de opening van de nieuwe kantine (die volgens rector Sakkers 'gemeenschapsruimte'(!) moest heten) is diezelfde bel door de bedroefde collega's uit het B-Gebouw weer aan de rector overhandigd. De bel heeft in de kantine nog steeds een plek. Wel heeft het maar een haartje gescheeld of er was aangifte van diefstal van een bel gedaan door de school.

Het B-Gebouw: wie er les heeft gehad of les heeft gegeven zal dit gebouw en het sfeertje niet snel vergeten: de conciërges, zoals o.a. Rozema, Egges (!), Hilberts, Penning, Rey en collega's als Van Delden, Huver, Wijshake, Schouten-Hoogendijk- Schim v/d Loef (de 'diva'), Prins, Groeneweg, Groen, Heyman, Smid, en dan vergeet ik er vast nog een paar. Achter het B-Gebouw stond dan nog noodgebouw, het 'Île de France', met de collega's Tilmans (later Nieuwenhuizen), Fokkema, van Dijk. Weer later werd hier handvaardigheid/techniek ondergebracht met o.a. collega Weits.

Ook in die tijd deed een Duits cabaretier 'Otto Waalkes' met zijn grappen en grollen (op de plaat en geluidsband) zijn intrede in mijn lessen. Nog verbaas ik me erover, hoe hard leerlingen bereid waren te werken, als er aan het eind van de les een stukje 'Otto' beluisterd mocht worden. Collega Johan Lambeek nam later uitzendingen van de Duitse TV op en toen was het feest helemaal compleet. 'Het doel heiligt de middelen' zullen we maar zeggen. Een paar jaar geleden heb ik nog eens geprobeerd om leerlingen warm te krijgen voor 'der Otto', maar tot mijn verbijstering werd niet meer op het 'juiste' moment gelachen en moest ik moppen gaan uitleggen. Slechtere leerlingen? Nou nee, gewoon uit de tijd!

Als je 38 jaar aan de RSG Ter Apel hebt gewerkt, heb je een hoop dingen en mensen aan je voorbij zien trekken en de school telkens groter zien worden. De gemeedelijkheid van het 'dorpsschooltje' is verdwenen en heeft langzamerhand plaats gemaakt voor een organisatie, die noodgedwongen (en anders wel door de directieven van de inspectie en politiek) strakker georganiseerd moest worden.

Dat daarbij telkens andere eisen aan de rector en schoolleiding gesteld worden, spreekt voor zich. In

de tijd, dat Havinga naar Ter Apel kwam, bestond er nog geen Benoemingsadviescommissie; 'slechte mededelingen' kwamen altijd uit Zoetermeer en de 'plezierige mededelingen' van de rector zelf. Bij Sakkers was de benoeming al heel anders: helemaal in de tijdgeest heeft Zoetermeer tot het einde aan toe pogingen ondernomen om een vrouwelijke sollicitant naar voren te schuiven. Het is maar goed dat dat niet is gelukt, want onder zijn leiding zijn een aantal belangrijke zaken tot stand gekomen. Bij Van Hoorn had de school (lees: de bestuurscommissie) de uitverkiezing en benoeming weer helemaal in eigen hand.

Heel bijzonder in een loopbaan is toch wel, dat een oud-leerling, Henk Dekker, na Van Hoorn tot rector benoemd wordt. Uit mijn oude agenda's blijkt, dat ik hem van 1976 t/m 1980 in resp. Havo en Atheneum heb lesgegeven. Met zijn benoeming is er ook een nieuw schoolbestuur aangetreden en zijn de docenten kort daarna ingedeeld in teams, aangestuurd door een teamleider. Daarmee is de oude (team)indeling van brugklassen, mavo (vbo-vmbo), havo en vwo definitief losgelaten en gaat de schaalvergroting ook zijn tol eisen. Wel is de school, die in de prognose van het ministerie eind vorige eeuw al geen leerlingen meer zou hebben, volledig uit z'n jas gegroeid. Vanuit de lerarenraad uit de jaren tachtig en de medezeggenschapsraad, die daarop (wettelijk) volgde, heb ik die ontwikkeling van dichtbij gevolgd.

Toen ik als jonge docent Duitse taal- en letterkunde naar Ter Apel kwam, was er al een uitwisseling met het Gymnasium in Papenburg in Duitsland. Die bestond er voornamelijk uit, dat er – naar ik meen – één keer per jaar een massale sportuitwisseling plaatsvond. Verder dan de sportzaal kwam men meestal niet en dat Nederlandse en Duitse leerlingen nu echt met elkaar in contact kwamen, kan ook niet gezegd worden. Na het onfortuinlijk verlies van het Nederlandse elftal van Duitsland in de finale van het wereldkampioenschap voetbal van 1974 onttaarde bovendien elke sportuitwisseling in een 'Nederland-Duitsland'.

Als beginnend docent werd ik ooit één minuut voor de les verrast met de mededeling van rector Havinga, dat er 'een delegatie van de Duitse schoolleiding mijn les kwam bezoeken'. Of ik dat ook leuk vond, werd niet gevraagd.

Jaren later kreeg ik het verzoek, of ik als docent Duits wilde meewerken aan andere opzet van de uitwisse-

ling. Aanvankelijk met de heer Seemann en vrij vlot daarna met Josef Simbeck ('ein Bayer in Niedersachsen') houdt die uitwisseling tot op de dag van vandaag stand.

De nadruk is op taal, communicatie en samenwerking komen te liggen. De eendaagse uitwisseling werd een tweedaagse met overnachting. De uitdaging bestond er voor ons - samen met collega Henk de Boer en aan Duitse kant Frau Annedore Loblein - uit, om elk jaar weer iets nieuws te bedenken, zoals het uitbeelden van het kerstverhaal, het bouwen van een brug of een actie 'spinning' voor KiKa. Leerlingen uit de VWO-afdeling konden niet om de uitwisseling heen, omdat die min of meer tot het lesprogramma van de vierde klas behoorde. Ook leerlingen uit het VBO (TCA) gingen trouwens ooit naar Papenburg om in het talenpracticum aldaar (bij ons was het talenpracticum toen al jaren afgeschaft) na één jaar Duits een examen(tje) te doen. Met plezier denk ik daaraan terug, evenals waarschijnlijk mevrouw Vuurboom.

En dan: *mijn* leerlingen: duizenden zullen het geweest zijn, op alle niveaus. Van sommigen ben ik de naam vergeten, van anderen vergeet je de naam nooit weer. Aan velen denk ik met plezier terug, anderen zou ik nog wel eens achter het behang willen plakken. Sommige leerlingen heb ik in hun schooltijd beter leren kennen dan anderen. De één had nu eenmaal ook meer begeleiding nodig dan de ander. Aan de andere kant zal de één ook wat meer van mij (of mijn vak) wakker hebben gelegen, dan de ander; uiteindelijk moest er natuurlijk wel iets geleerd worden. Weet in ieder geval, dat ik het lesgeven altijd erg plezierig heb gevonden als ik al een keer boos werd, dat (meestal) gespeelde boosheid was.

Bijzonder vond ik (en dat was het zeker voor de Duitse collega's, omdat het daar niet is toegestaan), dat ik mijn eigen kinderen zelf in de klas heb gehad. Bijzonder ook, dat ik aan zoveel kinderen van collega's les heb mogen geven. Nu bovendien twee van mijn zonen getrouwd zijn met klasgenotes uit hun RSG-tijd, tref ik regelmatig bij allerlei gebeurtenissen ook andere oud-leerlingen en worden uiteraard herinneringen opgehaald. Zo is mijn leven bijna tot een permanente reünie geworden.

Op 1 april 2010 ben ik gestopt met de werkzaamheden op "mijn" school.

H.J. Oolders

HOOFDSTUK 16

EEN SCHOOL IS GEEN GEBOUW

“Wat ons bindt is natuurlijk het onderwijs dat we met zijn allen geven. Maar wat ons uiteindelijk bindt is onze menselijkheid, het samen met elkaar omgaan, respect tonen voor de collega en de leerling die zo anders is en zo anders denkt. Wat ons bindt is dat we elkaar steunen als het tegenzit en blij zijn voor elkaar als het goed gaat.”

Henk Dekker, toespraak lerarenvergadering augustus 2009

Natuurlijk is een school meer dan een gebouw, een organisatie of een aantal historische feiten op een rij. Een school is een samenleving, een groep van mensen die samen gelukkige momenten en trieste momenten doormaken. Ook de R.H.B.S./ RSG Ter Apel heeft die momenten gekend. Onuitwisbaar zijn de trieste herinneringen aan leerlingen of medewerkers die zijn overleden. Onvergetelijk zijn de gekke, vrolijke en grappige ervaringen tijdens de lessen (soms), de schoolfeesten, de vele werkweken of excursies die zijn georganiseerd.

Voor ons is het ondoenlijk geweest om al deze blije en droevige gebeurtenissen en al die vrolijke en minder vrolijke ‘bewoners’ de revue te laten passeren. Met het treffend gedicht dat leraar Nederlands Harrie Woldendorp heeft geschreven voor het boekje ‘RSG Kanjers: ’n kleurrijk team!’ in 2010, willen we daarom eer betonen aan alle mensen (leerlingen, ouders, personeelsleden en bestuurders) die zich voor de school hebben ingezet en de RSG Ter Apel hebben gemaakt wat zij nu is:

Een school is geen gebouw
In mijn boekenkast
vol oude werken
die in de bibliotheek
van nu veelal
zouden zijn afgeschreven
dan wel vervangen
door luisterboek of DVD,
staat een zeker exemplaar
met de intrigerende titel:
Een school is geen gebouw
Dit inzicht, deze gedachte,
geeft kort en bondig aan
waar het in wezen om gaat:
Scholen maken mensen,
mensen maken scholen.

Harrie Woldendorp

Verantwoording

Om de leesbaarheid van het geheel te bevorderen, hebben we afgezien van voetnoten. Lezers die meer willen weten, worden van harte uitgenodigd contact op te nemen met de redactie. Dat kan altijd via het info mailadres van de school.

We hebben voor de 'ervaringsverhalen' veelvuldig gebruik gemaakt van teksten uit 'De Oude Weg'. Het is ons niet altijd gelukt de schrijvers van deze teksten te achterhalen. Ook zij kunnen via het info mailadres contact met ons zoeken.

Fotoverantwoording

De foto's en documenten in dit boekwerk zijn afkomstig uit de privé collecties van de heren D. Wolf, A. Wagt, H. Wachters, J. Mantingh, R. Sijderius, R. Wolf, H. Dekker, P. de Vries, H. Banus, H. Lukkien, H. Oolders, G. Westerhout, W. Kamerbeek, A. ten Velde, W. Sluiter, R. Kras, T. Bosklopper, J. Kruit, en van de dames, E. Wolf-Dijkstra, mevrouw H. Hut-Dost en L. Wijshake-Rancic. Daarnaast werden foto's en documenten gescand uit de archieven van de RSG Ter Apel, de gemeente Vlagtwedde, de Groninger Archieven, het N.I.O.D. en de G.L.V.

De Redactie

Schrijvers: Paul de Vries, Hans Wachters, Rienhart Wolf en Henk Dekker
Redactie beeldmateriaal: Rienhart Wolf

Correctiewerk: Frits Bergman

Interviews: Paul de Vries

Fondsenwerving: Hans Wachters en Henk Dekker

Eindredactie: Henk Dekker

Bronnen

G. van Klinken - 'Op de Grens. Gereformeerden in de marge van moderniserend Nederland in Ter Apel, 1879 - 1940'. Kampen, 2000

Germa Nijssen, Peter Onvlee - 'Scholen van het Rijk: geschiedenis van de Rijksscholen in Nederland'. Roosendaal, 1992

Anja Reenders - 'Versteende welvaart. De Amsterdamse School op het Groninger Hoogeland'. Groningen, 2007

Jikke van der Spek, Marne de Jong - 'De Schoonheid van het detail. De Amsterdamse School in de Provincie Groningen'. Groningen, 2000

Jikke van der Spek - 'Mijn mooiste gebouw in de Veenkoloniën. RSG Ter Apel, een gebouw om te koesteren', in: "Veenkoloniale Volksalmanak 20, 2008. Jaarboek voor de geschiedenis van de Groninger Veenkoloniën. Veendam, 2008

E. P. Boon, J.J. Lettinck - 'De Joodse gemeenschap in Winschoten: Beerta, Finsterwolde, Nieuwolda, Scheemda, Winschoten'. Utrecht, 2010

Marten Hagen, Klaus Breer, Franz Gruhe - '125 Jahre Gymnasium Papenburg, 1869-1994'. Papenburg, 1994

Artikelen Dagblad van het Noorden, Groninger Dagblad, enz.

Documenten Groninger Archieven

Documenten Gemeentearchief Vlagtwedde

Verslag Theo Fortuijn

Interviews met betrokkenen

Dankwoord

Veel dank zijn we verschuldigd aan de vele personen die ons geholpen hebben. Het zijn er te veel om op te noemen. We zijn allen zeer erkentelijk voor de gastvrijheid en het enthousiasme waarmee we werden ontvangen en het vertrouwen dat in ons werd geschonken.

We zijn erg dankbaar voor de bijdragen van de volgende instanties/personen. Zonder hen was dit boek niet mogelijk geweest:

Dhr. A. Visser

Mevr. De Boer - Visser

De Rabobank Zuidoost Groningen

De G. Lindeijer Vereniging

Fa. Kral- Westen

Dhr. H. Lulf

Dhr. D. Wolf

Hans Oolders en Hans ter Heijden hebben ons geassisteerd bij de correctie van (een deel) van de teksten. Ook daarvoor onze dank!

Bij de DVD

De DVD bevat 3 complete films: Zomaar een schooldag 1971 is een 20 minuten durende film met gesproken tekst en achtergrondmuziek, gemaakt door dhr. van Delden, destijds docent Engels, en dhr. Lagerweij, destijds docent Nederlands. Ook van de hand van dhr. van Delden zijn de 2 korte films over een schoolreis naar Londen in 1972 (8 minuten) en de werkweek in 1972 (7 minuten). Daarnaast bevat de DVD een aantal korte filmfragmenten waarvan één gefilmd door Ter Apeler fotograaf Lunow. Dat fragment is afkomstig uit de archieven van het GAVA (Groninger AudioVisuele Archief). De andere 2 fragmenten komen van de website www.oudterapel.nl. Daarnaast is het merendeel van de foto's uit het boek op de DVD opgenomen als een dia-voorstelling. De redactie is de heren van Delden en Lagerweij veel dank verschuldigd voor het geheel belangeloos beschikbaar stellen van hun filmmateriaal voor deze bijzondere gelegenheid.

